
Consell Valencià de Cultura

Memòria 2009

Palau de Forcalló
Museu, 3 València
cvc.gva.es
cvc@gva.es

Sumari

ÍNDIX	5
PRESENTACIÓ	7
DOCUMENT D'OBSERVACIONS I RECOMANACIONS	9
LA PLANIFICACIÓ CULTURAL NO ÉS QÜESTIÓ ÚNICAMENT NI PRINCIPALMENT DE DINERS.	10
1. EL CONSELL VALENCIÀ DE CULTURA	17
2. COMMEMORACIÓ DEL SEGON CENTENARI DE CHARLES DARWIN	23
3. ACTIVITAT INSTITUCIONAL	31
4. PATRIMONI CULTURAL	39
5. PROMOCIÓ CULTURAL	59
6. MEDI AMBIENT	65
7. LLENGUA I TOPONÍMIA	71
8. PUBLICACIONS	75
ANNEX A. INFORMES	79
ANNEX B. MEMÒRIES DE LES COMISSIONS	126
ANNEX C. EL CONSELL EN LA XARXA	141
ANNEX D. EL CONSELL EN LA PREMSA	142
ANNEX E. MEMÒRIA ECONÒMICA	144
ANNEX F. GESTIÓ AMBIENTAL	146
ANNEX G. TREBALLS PREMIATS EN EL CONCURS ESCOLAR SOBRE PROTECCIÓ I CONSERVACIÓ DEL PATRIMONI URBÀ I PAISATGÍSTIC	148

Índex

ÍNDEX	5
PRESENTACIÓ	7
DOCUMENT D'OBSERVACIONS I RECOMANACIONS	9
LA PLANIFICACIÓ CULTURAL NO ÉS QÜESTIÓ ÚNICAMENT NI PRINCIPALMENT DE DINERS.	10
1. EL CONSELL VALENCIÀ DE CULTURA	17
1.1. DESCRIPCIÓ DE LA INSTITUCIÓ	18
1.2. MEMBRES DEL CONSELL VALENCIÀ DE CULTURA	22
2. COMMEMORACIÓ DEL SEGON CENTENARI DE CHARLES DARWIN	23
2.1. TEXT INTRODUCTORI	24
2.2. JORNADES TEMÀTIQUES	26
2.3. PUBLICACIONS	27
3. ACTIVITAT INSTITUCIONAL	31
3.1. REUNIONS DEL PLE, COMISSIONS I GRUPS DE TREBALL	32
3.2. INFORMES	33
3.3. VISITES I ACTES PROTOCOL·LARS	34
3.4. REPRESENTACIÓ DEL CVC EN ALTRES ENTITATS I INSTITUCIONS CULTURALS I DISTINCIONS	35
4. PATRIMONI CULTURAL	39
4.1. INFORMES I ACTUACIONS GENÈRIQUES	40
4.2. CONJUNTS HISTÒRICS I BÉNS IMMOBLES SINGULARS	41
4.3. PATRIMONI RURAL, INDUSTRIAL, ARBORI I PAISATGÍSTIC	44
4.4. PATRIMONI IMMATERIAL	46
4.5. PATRIMONI BÈL·LIC: EL PROJECTE EUROPEU 'PAISATGES DE GUERRA'	47
4.6. CONCURS LITERARI I DE DIBUIX SOBRE LA PROTECCIÓ I CONSERVACIÓ DEL PATRIMONI URBÀ I PAISATGÍSTIC	57
5. PROMOCIÓ CULTURAL	59
5.1. MUSEUS I COL·LECCIONS MUSEOGRÀFIQUES	60
5.2. ARTS PLÀSTIQUES I ESCÈNIQUES	60
5.3. ESPAI EUROPEU D'EDUCACIÓ SUPERIOR	61
5.4. SOBRE ELS 'BOUS AL CARRER'	62

5.5. ALTRES INICIATIVES	63
6. MEDI AMBIENT	65
6.1. INCENDIS FORESTALS	66
6.2. CONTAMINACIÓ A LA MAR MEDITERRÀNIA	67
6.3. L'ALBUFERA DE VALÈNCIA	67
6.4. ALTRES INFORMES I INICIATIVES	68
7. LLENGUA I TOPONÍMIA	71
7.1. TOPONÍMIA I IDENTITAT	72
7.2. ÚS DEL VALENCIÀ EN LA FUNCIO PÚBLICA	73
8. PUBLICACIONS	75
8.1. NOVETATS EDITORIALS	76
8.2. REEIMPRESSIÓ	78
ANNEX A. INFORMES	79
A.1. RELACIONATS AMB EL PATRIMONI CULTURAL	79
A.2. RELACIONATS AMB LA PROMOCIÓ CULTURAL	105
A.3. RELACIONATS AMB EL MEDI AMBIENT	112
A.4. RELACIONATS AMB LA LLENGUA I TOPONÍMIA	120
ANNEX B. MEMÒRIES DE LES COMISSIONS	126
B.1. COMISSIÓ DE LES ARTS	126
B.2. COMISSIÓ DE LES CIÈNCIES	130
B.3. COMISSIÓ JURÍDICA	135
B.4. COMISSIÓ DE LLEGAT HISTÒRIC	136
B.5. COMISSIÓ DE PROMOCIÓ CULTURAL	139
ANNEX C. EL CONSELL EN LA XARXA	141
ANNEX D. EL CONSELL EN LA PREMSA	142
ANNEX E. MEMÒRIA ECONÒMICA	144
ANNEX F. GESTIÓ AMBIENTAL	146
ANNEX G. TREBALLS PREMIATS EN EL CONCURS ESCOLAR SOBRE PROTECCIÓ I CONSERVACIÓ DEL PATRIMONI URBÀ I PAISATGÍSTIC	148
H.1. MODALITAT DE DIBUIX	148
H.2. MODALITAT LITERÀRIA	154

Presentació

No dedicaré estes paraules de presentació de la Memòria 2009 a fer balanç de l'exercici considerat; la mateixa Memòria ja és un balanç. En comptes d'això, les dedicaré als agraïments.

Els treballs del Consell Valencià de Cultura no serien possibles sense col·laboracions exteriors. En primer lloc, no serien possibles sense la col·laboració, no solament econòmica, de les més altes institucions de la Generalitat: el Consell i les Corts Valencianes, i sense la confiança dels altres departaments de l'Administració pública valenciana que utilitzen regularment els nostres servicis assessors. És de justícia agrair a estes institucions i departaments la confiança amb la qual ens distingixen. Un repàs dels treballs consignats en la present Memòria, i d'alguna de les consideracions incloses en el seu document final, també pot animar altres departaments, i altres administracions públiques, a tenir en compte el Consell Valencià de Cultura com a espai de mediació i de difusió dels seus projectes, ja que no hi ha activitat social ni política ni econòmica que no incloga un fort component cultural.

En segon lloc, hem de dir que una dimensió important dels nostres treballs es perdria sense el suport inestimable dels mitjans de comunicació social. Este Consell ha dedicat algunes de les seues discussions internes a examinar la crítica situació i l'incert futur del model actual d'estos mitjans, especialment dels periòdics impresos, que no dubtem que acabaran trobant les fórmules de la seua continuïtat, ja que complixen una funció insubstituïble en qualsevol societat democràtica. Gràcies a tots ells per la seua col·laboració difusora i també, per què no, per les seues crítiques ocasionals, necessàries per a mantenir la nostra comunicació amb la realitat social.

Finalment, vull agrair vivament la col·laboració dels experts, tècnics, càrrecs públics i representants d'associacions ciutadanes que gentilmente accepten assistir a les nostres sessions per a informar i assessorar els consellers o per a exposar els fonaments de les seues opinions. Sense ells, molts dels nostres treballs serien impossibles.

Les Memòries anuals del Consell Valencià de Cultura es dirigixen primerament a les màximes institucions ja mencionades en el primer paràgraf d'esta presentació. En segon lloc, es dirigixen a tots els responsables, públics i privats, d'activitats vinculades a la nostra cultura. Finalment, als ciutadans en general. Però jo no vull acabar estes paraules sense dedicar especialment esta exposició anual de les nostres activitats a tots aquells, ja citats, que assessorant-nos en el curs dels nostres estudis, o difonent-ne els resultats, fan possible que els nostres treballs puguen aspirar a exercir una influència positiva en la societat valenciana.

Santiago Grisolí, president del Consell Valencià de Cultura

Document d'Observacions i recomanacions

Per a la defensa i la promoció de la llengua i cultura valencianes (art. 5.1, *Llei del Consell Valencià de Cultura*)

1

Els documents "Observacions i recomanacions" no són pròpiament part de les memòries anuals del Consell Valencià de Cultura. Per bé que es publiquen junts, pertanyen a anys diferents: les memòries a exercicis ja tancats, les observacions i recomanacions a exercicis encara oberts, i a situacions encara desconegudes en el temps corresponent a les memòries a les quals s'adjunten. Més encara, l'objectiu de les memòries és retre compte de treballs ja fets, mentre que el de les observacions i recomanacions és influir en decisions encara no preses, des de l'anàlisi de les circumstàncies presents.

2

El Consell Valencià de Cultura és conscient de la necessitat, ineludible i peremptòria, de reduir la despesa pública en la present situació. Dit això, queda clar que cap de les observacions i de les accions recomanades en este document no s'ha de veure com una incitació a augmentar despeses en un moment en què, per contra, cal reduir-ne severament. Per sort, la planificació cultural no és qüestió únicament ni principalment de diners.

3

Ara, el Consell Valencià de Cultura també és conscient de la contribució de les indústries culturals, en tots els seus rams, a l'increment del Producte Interior Brut. Tots els responsables públics haurien de ser conscients que la cultura no és un luxe, és treball rendible. En conseqüència, tota despesa pública en cultura s'ha de considerar una inversió, no una donació –i s'ha de planificar, cuidar i vigilar com a tal.

Però no és solament una inversió a termini, és generació directa de riquesa: tota activitat cultural és el motor, al mateix temps que el producte, d'una o més indústries i d'un treball col·lectiu organitzat racionalment, industrialment, per a la producció de béns i servicis directament o indirectament econòmics: la producció editorial, la musical, la teatral, l'audiovisual, la científica..., tant com l'arqueologia, la restauració i conservació del patrimoni, els museus..., fins i tot les tradicions populars —el cas de les festes és obvi— són motors econòmics. Els responsables públics faran bé de tindre present que, des del punt de vista de les capacitats productives i competitives valencianes, la cultura és un sector estratègic, tant com des del punt de vista humanista, òbviament.

I això no es diu pensant només en la producció de béns culturals, sinó també en el seu consum. El mercat interior dels productes culturals valencians és la base imprescindible de la supervivència actual —en més d'un cas amenaçada—, del desenvolupament i de la projecció exterior d'indústries de gran valor afegit (per damunt de la mitjana), les quals, perdudes, o sense capacitat competitiva, no és segur que mai poguérem recuperar-les, o que poguérem fer-ho a temps de recuperar posicions —també hi ha tercers mons dins del primer. Fomentar la demanda cultural és una decisió estratègica ineludible en qualsevol planificació econòmica.

4

La planificació cultural no és qüestió únicament ni principalment de diners.

En primer lloc és una qüestió d'identificació correcta d'objectius, d'avaluació correcta dels actius existents —molt sovint menystinguts—, d'eficiència organitzativa i, inexcusablement, de diàleg i col·laboració previs amb els sectors afectats, començant pels productius. La Comissió de les Arts del Consell Valencià de Cultura ha insistit especialment en esta condició del diàleg, i en la de la continuïtat, objecte del paràgraf següent.

En segon lloc, és una qüestió de capacitat d'assumir plans a llarg termini independents dels canvis de govern. La clau d'esta capacitat és la responsabilitat compartida d'agents públics i privats en l'adopció i l'execució dels plans, nascuda del procés més amunt mencionat i especialment del diàleg, la confiança mútua i el pacte.

Finalment, s'ha de tindre present que la cultura, en tots els seus aspectes —tradicions, fons materials, creació, instruments de comunicació, d'identitat i de cohesió social, com la llengua, estructures organitzatives creades per la societat civil, com, per exemple, les societats musicals, i econòmiques, com les empreses culturals, etc., és un dels nostres més importants patrimonis socials, una acumulació d'actius històrics i contemporanis que ha costat molt formar i que, de cara al futur, seria suïcida deixar perdre, en

qualsevol de les seues manifestacions. Tota iniciativa i tot esforç –no només pressupostari, sinó de racionalització de l'ús d'equipaments i recursos humans i organitzatius-- hauria doncs de posar-se al servici de les capacitats productives dels actius culturals existents, sense oblidar que el primer és la competència cultural de la societat valenciana, perillosament situada, segons diversos indicadors, per davall del nivell desitjable i exigible a una societat europea moderna.

5

A continuació exposem una selecció d'observacions i recomanacions sobre aspectes diversos de la realitat cultural, pertanyents a les conclusions d'alguns dels treballs efectuats per les comissions d'Arts, de Ciències, de Lligat Històric i Artístic i Jurídica del Consell Valencià de Cultura durant l'exercici de l'any 2009, vigents en el present exercici.

6

El Consell Valencià de Cultura rep sol·licituds d'informes –que moltes vegades són implícitament sol·licituds de mediació—provinents d'entitats diverses, sobretot d'ajuntaments –governos i grups municipals—i, cada vegada més, d'associacions privades de tot el territori. Entenem que això respon a una creixent percepció de la funció medidora de la institució. També ens han sol·licitat comparéixer en sessions informatives els representants de diversos rangs de departaments de la Generalitat, com consellers, secretaris autonòmics i directors generals, o regidors de l'Ajuntament de València, per a exposar directament a la institució projectes que volen veure difosos a l'opinió pública. Entenem que això mostra una creixent percepció de la capacitat del Consell Valencià de Cultura com a plataforma de comunicació amb l'opinió pública. Però, hi ha molts governos municipals valencians, grans i menuts, que ignoren l'interés del Consell Valencià de Cultura a col·laborar amb ells com a medidor i com a difusor dels seus projectes. Poblacions valencianes importants, com Alacant, Alcoi, Castelló de la Plana, Gandia, Xàtiva i altres que no citem no mantenen a penes comunicació amb el Consell Valencià de Cultura, i això és una pèrdua d'oportunitats per part de tots que esta institució farà els possibles per evitar. Altres entitats, com instituts d'estudis comarcals, mancomunitats, associacions cíviques i altres queden convidats igualment.

7

Els assumptes sotmesos a la consideració del Consell Valencià de Cultura, relatius al patrimoni cultural, són variats: de la rehabilitació de conjunts urbans a la consolidació de ruïnes, de la protecció i la millora de jardins i parcs històrics, com a elements del patrimoni d'interés creixent, o dels paisatges, a detalls concrets

com la determinació dels colors històrics dels exteriors dels edificis. La influència dels detalls en el valor del conjunt és sempre difícil d'avaluar. Però, centrarem la present recomanació en el cas singular d'un patrimoni estés per tota una comarca: les ruïnes morisques de la Marina.

Les ruïnes morisques de la Marina són un exemple de patrimoni de gran valor històric, en un estat ruïnós que és urgent consolidar, en els seus exemples de més entitat, si no les volem perdre per sempre, que podria ser econòmicament rendible per a la població de les valls on es troben, i indirectament per a tota la comarca, però que no pot ser salvat ni posat en valor per esta mateixa població, massa escassa, sense recursos i amb poques possibilitats d'influir en les grans decisions. Tanmateix la seua mateixa condició de ruïnes, i el record de les circumstàncies tràgiques del seu abandó, carreguen a estes restes de valors simbòlics i espirituals especials, molt superiors al seu valor material i molt atractius per a visitants amb sensibilitat cultural. Seria justificat col·laborar amb les entitats supramunicipals i les fundacions culturals interessades a posar-les en valor, i d'altra banda obtindre que es destine a la seua consolidació una part de l'anomenat "1% cultural".

8

Institucions com l'Institut Valencià d'Art Modern o el Consorci de Museus representen actius considerables, després d'anys d'inversions i esforços que cal rendibilitzar. El primer ha afegit valor a la imatge internacional de les arts plàstiques valencianes. El segon és un instrument de gestió del patrimoni i de vertebració dels recursos que caldria consolidar i estendre. S'hauria de tractar que no perden activitat ni capacitat de projecció exterior, a pesar de les obligades limitacions pressupostàries, amb una planificació creativa que aprofite el patrimoni material i immaterial acumulats i convertisca les dificultats en oportunitats. I, sobretot, que augmenten la seua influència en la vida artística valenciana; per exemple, organitzant, aprofitant els recursos existents, i en col·laboració amb altres entitats i departaments de l'Administració pública, no solament culturals, una xarxa de sales i tallers que donen als artistes joves l'oportunitat de fer conèixer les seues obres, de treballar conjuntament amb artistes convidats, etc. Animar la vida artística és la millor ajuda que poden esperar els artistes en formació. Estudiants i especialistes consultats han coincidit a reconèixer que la qualitat reconeguda de les institucions valencianes d'ensenyament de les arts plàstiques no troba el seu equivalent, ni el necessari complement, en la vida i el mercat artístics de cap de les nostres ciutats.

I el mateix que diem de les arts plàstiques ho diem de la música i de la literatura valencianes, sectors artístics d'una gran vitalitat interna i capacitat de creixement que mereixen millors canals de comunicació amb els seus públics potencials.

9

En el passat exercici el Consell Valencià de Cultura va aprovar que es considerara la conveniència de comptar amb un gran museu de ciències naturals, i en memòries successives ha insistit en la de fundar un museu marítim. En les circumstàncies econòmiques presents seria debades argumentar l'oportunitat d'estes aspiracions. Però hi ha un problema que subsistix: la dispersió i la falta de control, i la consegüent impossibilitat de coordinació i d'aprofitament, de les col·leccions i fons existents, en alguns casos de gran valor. Estes col·leccions, pertanyents a particulars, a entitats privades i a museus i arxius locals, s'han d'inventariar, salvar-se en els casos necessaris, i mantindre's disponibles, no ja en funció de possibles grans museus futurs, si mai arriben, sinó en funció del seu ús actual, participant eventualment en exposicions temàtiques muntades amb fons de procedències diverses en les poblacions que puguen oferir les instal·lacions i el suport convenients.

10

No podem aspirar a un canvi de l'estructura econòmica valenciana orientat a la industrialització i a la producció de béns i servicis de gran valor afegit sense potenciar la investigació científica i el desenvolupament tecnològic.

Els esforços, que ens consten, de l'Administració pública en este camp no són suficients sense la implicació decidida dels agents econòmics privats.

Per tant, cal impulsar un canvi de mentalitat de les empreses i els inversors valencians, també en este aspecte, i posar els mitjans necessaris, legislatius, fiscals, organitzatius i pedagògics, perquè dediquen una major proporció dels seus recursos a la investigació i la innovació, única oportunitat que tenen de sobreviure en un entorn competitiu. Un canvi de mentalitat i un canvi cultural, per a induir el qual els responsables de la política industrial i les universitats públiques haurien de comptar amb la col·laboració de les conselleries de Cultura i d'Educació.

Relacionat amb això, s'ha de facilitar la col·laboració entre les universitats i les empreses valencianes en projectes d'investigació i de transferència tecnològica, i ajudar les primeres en el procés de convergència de l'espai educatiu europeu, tenint en compte que la qualificació dels recursos humans, de tots els nivells, és un pilar bàsic i imprescindible del desenvolupament.

11

No existix la sensació general que en els últims anys el medi natural i el paisatgístic hagen millorat, al contrari. Tanmateix, les declaracions de parcs naturals, les mesures de protecció de zones humides, o lleis

com la relativa a la preservació del patrimoni arbori, haurien presumiblement de produir la sensació contrària. Però, que en alguns casos esta sensació puga ser producte d'una percepció falsa, no li lleva força, persistència ni extensió. És un problema que caldria vigilar, perquè pot originar desafecció i justificar actituds que ignoren els drets col·lectius sobre el medi, tant el natural com l'històric, mostrades per individus no sempre particulars.

La primera causa d'esta percepció són algunes de les formes de la urbanització del territori, i els canvis dramàtics que provoquen en paisatges molt viscuts, molt presents en la memòria cultural i l'experiència de la població. La urbanització de parts del territori és inevitable –si bé és possible desitjar un procés urbanitzador més ajustat al creixement natural de la població i a les necessitats i la qualitat de vida de la societat en conjunt, no solament com a subjecte econòmic, sinó com a subjecte històric i cultural. Ara, la urbanització, com qualsevol altra activitat humana, hauria de millorar el medi, no simplement consumir-lo, i en molts casos és percebuda justament com una mostra de desamor al paisatge i a la població. Es tracta, per una banda, d'economia –d'estructura econòmica, pròpiament, i especialment de la caiguda de les rendes agrícoles—, i per una altra de legislació. Però la cultura és la tercera pota imprescindible de la taula. Una cultura amb una base històrica assumida, de la qual han de derivar-se naturalment actituds com la valoració dels paisatges heretats i el respecte de la dimensió històrica de les societats.

En conseqüència, el Consell Valencià de Cultura suggerix als màxims responsables públics que consideren l'oportunitat d'establir un règim de comunicacions, consultes mútues i col·laboració en les planificacions generals, entre els departaments de la Generalitat responsables de la política cultural i els seus equivalents responsables de la protecció del medi, la planificació territorial i la regulació del procés urbanitzador. Cal incloure en els plans urbanístics estudis de paisatge i d'impacte ambiental, evitar els creixements excessius de població en municipis tradicionals, i incentivar la rehabilitació i l'ocupació dels centres històrics.

Quant a la figura de l'"agent urbanitzador" prevista per la legislació urbanística valenciana, caldria introduir reformes i actuacions que eviten abusos, garantir la informació de la població i el respecte dels drets dels afectats, i exigir l'acreditació de l'interés social en cas d'expropiacions.

12

Els incendis forestals criminals són un atemptat contra el patrimoni natural, de conseqüències ecològiques –i econòmiques— a llarg termini impossibles de quantificar. El Consell Valencià de Cultura està promovent un encontre internacional sobre desforestació, i demanarà a l'Administració pública valenciana la creació d'un institut d'estudis de gestió forestal especialment orientat a la prevenció i el control dels incendis.

13

D'altra banda, d'acord amb les informacions rebudes de responsables i tècnics de la Generalitat i d'especialistes universitaris, hem de sol·licitar als responsables que vigilen especialment la repercussió de les activitats urbanitzadores i industrials en la conservació i la qualitat dels recursos hídrics i biològics concretats en rius, llacs i aiguamolls.

14

La Llei de la Generalitat Valenciana de patrimoni arbori prometia una comissió de seguiment que no s'ha constituït. És una llei publicada en 2006, però encara no s'ha desplegat normativament. Constituir la comissió de seguiment seria un gest en la bona direcció, la de fer mostrar la voluntat ferma de l'Administració de la Generalitat de protegir el patrimoni arbori, i d'eliminar totalment la pràctica de les tals indiscriminades i la falsa idea de la seua licitud o la seua impunitat.

15

Els documents "Observacions i recomanacions del Consell Valencià de Cultura" han reiterat al llarg de la història de la institució la recomanació de fomentar l'ús social del valencià i que els responsables públics i els mitjans de comunicació i diversió públics en donaren exemple. El present i el futur de l'ús social —l'únic possible— del valencià depenen d'una gran decisió política, òbviament col·lectiva, i d'un gran pacte social, un pacte històric. Quan el Consell Valencià de Cultura tindrà constància expressa de la voluntat de produir l'una i l'altre, en qualsevol sentit, oferirà tota la seua col·laboració de mediació i d'assessorament, a la vora de totes les altres entitats públiques i privades interessades.

16

Volem tancar este document convidant els responsables públics valencians i els representants d'entitats culturals i cíviques a continuar comptant amb la col·laboració del Consell Valencià de Cultura, en la busca de les sinergies culturals necessàries en una situació difícil que caldria aprofitar en positiu, i agraïm vivament la seua gentilesa a tots els responsables públics, tècnics de les diverses administracions i experts particulars que assistixen a les sessions de la institució per a assessorar-la amb els seus coneixements i la seua experiència de les realitats culturals.

1. El Consell Valencià de Cultura

Descripció de la institució

Els membres del Consell

‘El Consell Valencià de Cultura és la institució consultiva i assessora de les institucions públiques de la Comunitat Valenciana, en les matèries específiques referents a la cultura valenciana. Vetlarà per la defensa i la promoció dels valors lingüístics i culturals valencians [...]’

Art. 3, Llei del Consell Valencià de Cultura.

‘El Consell Valencià de Cultura està integrat per vint-i-un membres elegits per les Corts Valencianes per majoria de dos terços del nombre de dret de Diputats, entre les persones de prestigi rellevant o de mèrits intel·lectuals reconeguts dins de l'àmbit cultural valencià, que siguen proposades pels diferents grups parlamentaris’

Art. 7, Llei del Consell Valencià de Cultura.

1.1. Descripció de la institució

a. Naturalesa jurídica i funcions

El CVC és una institució de **caràcter públic** que forma part del conjunt d'institucions que constitueixen la **Generalitat Valenciana**. Està composta per **vint-i-un membres**, elegits per majoria de dos terços de les Corts Valencianes i nomenats pel president de la Generalitat Valenciana, entre les persones de prestigi rellevant o de reconegut mèrit intel·lectual dins l'àmbit cultural valencià.

Té la seu oficial al **Palau de Forcalló**, al carrer Museu de la ciutat de València, tot i que pot celebrar sessions a qualsevol municipi de la Comunitat Valenciana.

Els **principis** que orienten la seua activitat són:

- *el respecte dels principis que informen la Constitució i l'Estatut d'Autonomia.*
- *l'objectivitat, la veracitat i la imparcialitat de les seues propostes, d'acord amb criteris científics i històrics.*
- *el respecte a la llibertat d'expressió i de pensament, i a la lliure creativitat cultural.*
- *el respecte del pluralisme cultural i lingüístic de la societat valenciana.*

Les seues **funcions** específiques són:

- *evacuar els informes o dictàmens i realitzar els estudis que li sol·liciten les institucions públiques de la Comunitat Valenciana.*
- *emetre informe dels avantprojectes normatius que li siguen sotmesos a consulta.*
- *el Ple del CVC, a fi de vetlar per la defensa i la promoció dels valors culturals i lingüístics valencians, podrà elaborar aquells informes o dictàmens que considere escaients.*
- *proposar al president de la Generalitat la distinció de les persones, entitats o institucions que se n'hagen fet mereixedores pel seu treball o la seua dedicació provada a l'estudi, la defensa o la promoció de la cultura valenciana.*
- *elaborar i elevar al Consell de la Generalitat Valenciana una Memòria anual en la qual, a més d'exposar les seues activitats durant l'exercici, es recullen les observacions i consells pertinents per a la defensa i la promoció de la llengua i la cultura*

valencianes, en qualsevol de les seues manifestacions.

La **base legal** per a la seua creació, naturalesa i funcionament es troba a les següents disposicions:

- Llei Orgànica 5/1982, d'1 de juliol, d'Estatut d'Autonomia de la Comunitat Valenciana.
- Llei 30/1985, de 30 d'octubre, de la Generalitat Valenciana, del Consell Valencià de Cultura.
- Decret 202/1998, de 15 de desembre, del Govern Valencià, pel qual s'aprova el Reglament d'Organització i Funcionament del Consell Valencià de Cultura.

b. Organització institucional

El CVC es regix per òrgans col·legiats i unipersonals, els quals s'organitzen com a:

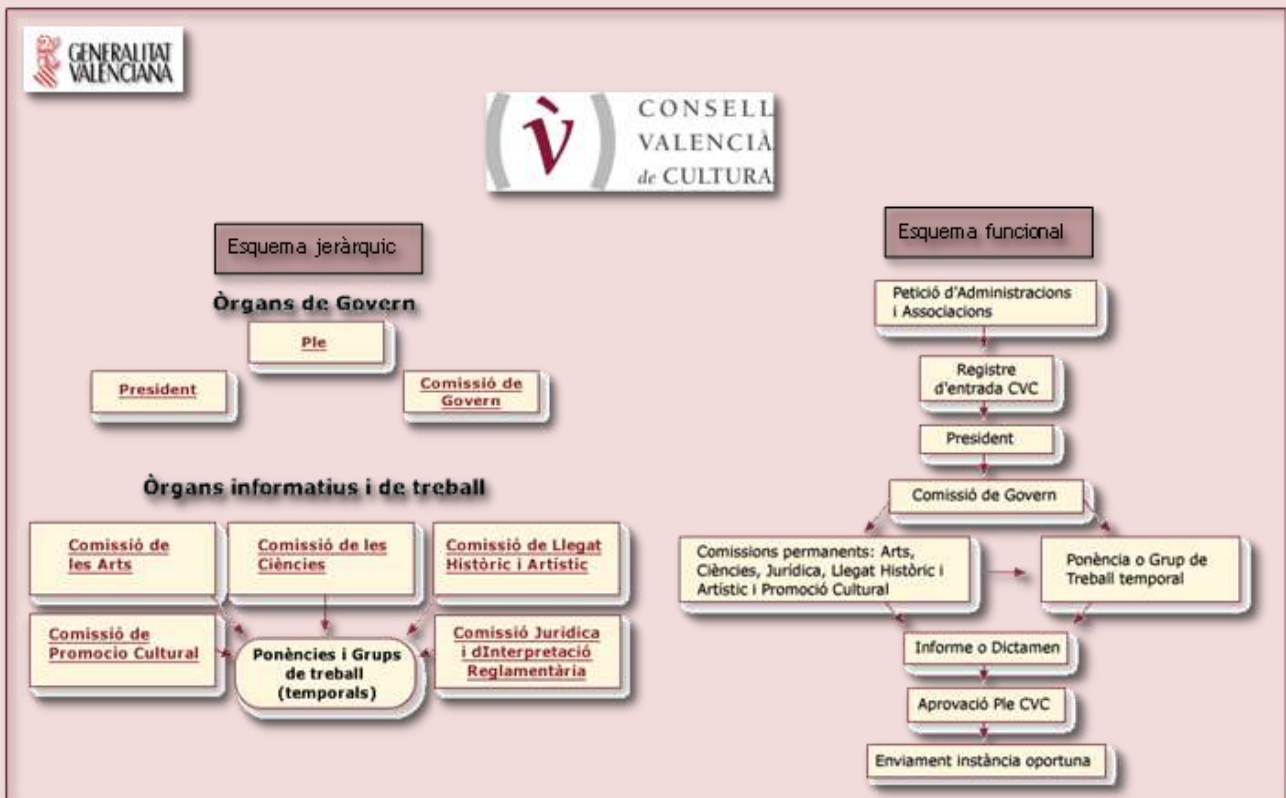
- Òrgans de govern: el Ple, la Comissió de Govern i el president
- Òrgans informatius i de treball: les Comissions permanents, i els grups de treball i ponències temporals

El **Ple** del Consell Valencià de Cultura és l'òrgan màxim de decisió de la institució, totes les qüestions que afecten la cultura valenciana quedaran reservades a la seua decisió. L'àmbit d'actuació del ple més destriable és l'aprovació dels dictàmens i informes que emet la institució; a més, aprova l'avantprojecte de despeses de la institució, constituïx les comissions i ponències del Consell i, proposa al president de la Generalitat la distinció de persones i entitats que per llur treball, estudi, defensa o promoció de la cultura valenciana, se n'hagen fet mereixedores.

La **Comissió de Govern** està integrada pel president, el vicepresident i el secretari del Consell, i quatre membres d'aquest. Les seues competències són, fonamentalment, administratives: execució del pressupost, disposició de despeses, contractació, a més de determinar la tramitació dels escrits i les peticions dirigides a la institució.

El **president** és nomenat per decret pel president de la Generalitat entre els membres del CVC; les seues competències són: la representació legal de la institució, convocar i moderar les reunions, dirigir els organismes i dependències del CVC, ordenar els

pagaments i vetlar pel compliment dels acords del Ple i de la Comissió de Govern.

Il·lustració 1. Organització i funcionament del Consell Valencià de Cultura.

El Consell Valencià de Cultura pot crear les comissions assessores o ponències de treball, permanents o no, que crega oportunes per a la preparació dels estudis, informes o dictàmens que hagen de ser sotmesos posteriorment a la consideració dels seus òrgans de govern. Els membres del CVC tenen dret a assistir amb veu i vot a les comissions a què pertanyen –només poden formar part d'un màxim de tres— i, amb veu però sense vot, a la resta de comissions.

Tenen el caràcter de **comissions permanents**, sense perjudici d'altres que puguen crear-se en el futur:

- La Comissió de les **Arts** s'encarrega d'estudiar i promoure tot allò relacionat amb les arts plàstiques, escèniques i musicals contemporànies.
- La Comissió de les **Ciències** té com a objectiu estudiar i promoció tot allò relacionat amb les ciències i la tecnologia.
- La Comissió **Jurídica** i d'interpretació reglamentària estudia aquelles matèries de caràcter jurídic que se sotmeten a la seua consideració, i interpreta el reglament a instància

del Ple, de qualsevol comissió o de qualsevol dels seus membres.

- La Comissió de **Llegat històric i artístic** té al seu càrrec l'estudi del patrimoni cultural valencià en les seues diverses facetes, moments i manifestacions.
- La Comissió de **Promoció cultural**, entre altres objectius, té la funció de promoure i informar sobre aspectes de la realitat cultural valenciana.

c. Sinopsi històrica

El Consell Valencià de Cultura es va constituir el 28 de gener de **1986**. Els seus membres són nomenats per a un període –renovable— de sis anys, i, des de la seua creació fins a desembre de 2009, han format part de la institució 64 consellers –inclosos els actuals—. A la Taula 1 es pot consultar informació sobre els antics membres de la institució i a la Taula 2 sobre els actuals.

El president del Consell Valencià de Cultura és nomenat pel president de la Generalitat Valenciana d'entre els

membres de la institució; fins a desembre de 2008 la institució ha tingut **tres presidents**: Juan Gil-Albert (1986-1994), Vicente Aguilera Cerni (1995-1996) i Santiago Grisolí, actual president.

El Consell Valencià de Cultura ha emés, d'ençà que fou creat fins a desembre de 2009, **301 informes**, abastant temàtiques tan diverses com ara patrimoni cultural material i immaterial, informes jurídics, toponímia valenciana, qüestions lingüístiques i ciència i medi ambient.

Els dictàmens i informes del Consell tenen relació amb assumptes puntuals, com l'actuació del CVC com a entitat consultora per a la declaració d'un determinat Bé d'Interés Cultural (BIC), o bé s'ocupen de qüestions més generals, com el Dictamen sobre la llengua.

El Consell Valencià de Cultura ha celebrat **sessions plenàries fora de la seua seu** a la ciutat de València; concretament, les visites realitzades fins ara són: Alacant, Alcoi, l'Alcora, Algemesí, Alzira, Benicarló, Benidorm, Benissa, Bunyol, Callosa de Segura, Castelló de la Plana, Dénia, Elx, Gandia, Ibi, Lliria, Monòver, Morella, Onda, Ontinyent, Oriola, Peníscola, Requena, Sant Mateu, Simat de la Valldigna, Sogorb, Utiel, Vall d'Uixó, Vilafamés, Vilafranca, Vila-real, Villena, Vinaròs i Xàtiva.

Per últim, el Consell Valencià de Cultura, compta amb un **catàleg de publicacions** amb obres de temàtica diversa, com ara patrimoni arquitectònic, arqueològic, pictòric, i immaterial, tradició religiosa, literatura, medi ambient, historiografia, dret, gastronomia, poesia, literatura, botànica, etc.

Membre	Any de naixement	Any de decés	Lloc Naixement	Professió	Alta membre *	Baixa membre **
Aguilera Cerni, Vicente	1920	2005	València	Crític d'Art	19/12/1985	28/09/1998
Alfaro Hernández, Andreu	1929		València	Escultor	19/12/1985	21/03/1990
Bas Carbonell, Manuel	1942		Xàbia	Bibliòfil	06/11/1995	11/07/2002
Beüt Belenguier, Emili	1902	1993	València	Escriptor	21/01/1992	14/08/1993**
Boronat Gisbert, José	1922	2002	Alcoi	Professor de Química	21/01/1992	18/01/2002**
Buigues Carrión, Vicente	1920	1986	Dénia	Oftalmòleg	19/12/1985	03/02/1986**
Calomarde Gramage, Joaquín	1956		València	Catedràtic de Filosofia	13/05/1998	30/06/2000
Casp Verger, Xavier	1915	2005	Carlet	Poeta	10/01/1989	11/07/2002
Colon Doménech, Germà	1928		Castelló	Filòleg	10/01/1989	06/11/1995
Enrique i Tarancón, Vicente	1907	1994	Borriana	Cardenal de l'Església Catòlica	19/12/1985	29/11/1994**
Fabregat Mañes, Amadeu	1948		València	Periodista	06/11/1995	11/07/2002
Faus Sevilla, Pilar	1925		València	Bibliotecària	28/03/1994	09/01/1998
Fuster i Ortells, Joan	1922	1992	Sueca	Escriptor	11/03/1987	21/06/1992**
García Berlanga, Luís	1921		València	Director de cine	19/12/1985	09/01/1998
García Candau, Jordi	1951		Vila-Real	Periodista	30/12/1996	09/01/1998
García Esteve, Alberto	1919	1997	València	Jurista	19/12/1985	10/01/1989
García Rodríguez, Amando	1934		Alcoi	Físic. Catedràtic d'Universitat	21/01/1992	09/01/1998
García Sanz, Arcadi	1926	1998	Vall d'Uixó	Historiador	10/01/1989	06/11/1995
Gil-Albert, Juan	1904	1994	Alcoi	Poeta	19/12/1985	03/07/1994**
Giménez Julián, Emili	1932		Bunyol	Arquitecte	19/12/1985	21/01/1992
Guarner Pérez, Lluís	1902	1986	València	Escriptor	19/12/1985	26/08/1986**
Llobregat Conesa, Enric	1941	2003	València	Arqueòleg	19/12/1985	06/11/1995
Llorens Serra, Tomás	1936		Almassora	Crític d'Art	10/01/1989	21/03/1990
Lloris Camps, Enedina	1957		València	Cantant	09/01/1998	30/06/2000
López Piñero, José María	1933		Mula (Múrcia)	Historiador de la Medicina	19/12/1985	21/01/1992
Lozano Sanchis, Francisco	1912	2000	Antella	Pintor	19/12/1985	21/01/1992
Maravall Casesnoves, José Antonio	1911	1986	Xàtiva	Catedràtic d'Història	19/12/1985	19/12/1986**
Marín Soriano, Emili	1940		Alcoi	Editor	28/03/1994	09/01/1998
Michavila Pitarch, Francesc	1948		Castelló	Matemàtic. Catedràtic d'Universitat	21/01/1992	30/12/1996
Montés Penadés, Vicente Luis	1942	2009	Ontinyent	Jurista. Catedràtic d'Universitat	21/03/1990	06/11/1995
Muñoz Ibáñez, Manuel	1943		València	Metge. Historiador de l'Art	09/01/1998	11/06/2004
Nieto Nieto, Justo	1943		Cartagena (Múrcia)	Catedràtic i Rector d'Universitat	21/03/1990	09/01/1998
Peñarroja Torrejón, Leopoldo	1954		Vall d'Uixó	Catedràtic de Llengua Espanyola	19/12/1985	21/01/1992
Pérez Gil, José	1918	1998	Caudete	Pintor	30/12/1996	11/06/2004
Ramos Fernández, Rafael	1942		Elx	Arqueòleg	11/03/1987	10/01/1989
Reig Armero, Ramiro	1936		València	Professor d'Universitat	19/12/1985	09/01/1998
Reig Pla, Juan Antonio	1947		Castelló	Bisbe de l'Església Catòlica	10/01/1989	06/11/1995
Serrano Làcer, Rosa	1945		Païporta	Editora	09/01/1998	13/05/1998
Simó Santonja, Vicente Luís	1932		València	Notari	09/01/1998	23/12/2002
Torrent i Llorca, Ferran	1951		Sedaví	Escriptor	11/03/1987	06/11/1995
Valdés Blasco, Manuel	1942		València	Pintor	06/11/1995	11/07/2002
Vernia Martínez, Pedro	1931		Borriana	Farmacèutic	19/12/1985	10/01/1989
Vizcaíno Casas, Fernando	1926	2003	València	Jurista. Escriptor	19/12/1985	06/11/1995
					11/07/2002	02/11/2003**

* Data d'alta i de baixa, la de publicació del nomenament en el DOGV; ** Data de decés, essent membre del Consell

Taula 1. Persones que han sigut membres del Consell Valencià de Cultura.

Il·lustració 2. Imatges de les persones que han sigut membres del Consell Valencià de Cultura des de la seua creació en 1986. (L'orde de les fotografies es correspon amb les dades de la Taula 1).

1.2. Membres del Consell Valencià de Cultura

Durant l'any 2009 el Ple del Consell Valencià de Cultura ha estat format per 19 membres arran el traspàs d'Eduardo Primo Yúfera el 28 d'octubre de 2007 i de Juan Ferrando Badía el 2 de desembre del mateix any.

En la taula es mostra informació biogràfica sobre els actuals membres que conformen el Ple de la institució. El president de la institució és **Santiago Grisolía**; **Ramón de Soto** és el vicepresident i **Jesús Huguet Pascual** el secretari executiu.

Membre	Lloc Naixement	Professió	Alta membre*	Baixa membre**
Álvarez Rubio, Vicent	Xàtiva	Jurista	06/11/1995	
Bellveser Icardo, Ricardo	València	Escriptor	06/11/1995	
Conejero Tomás, Manuel Ángel	València	Filòleg i dramaturg. Catedràtic d'Universitat	11/06/2004	
De Soto Arándiga, Ramón	València	Escultor. Catedràtic d'Universitat	06/11/1995	21/01/1992
Ferrando Badía, Juan	Foios	Jurista. Catedràtic d'Universitat	11/07/2002	02/12/2007 †
Ferrero Molina, Vicente	Banyeres de Mariola	Escultor. Catedràtic d'Institut	11/06/2004	
García Asensio, Enrique	València	Director d'Orquestra	19/12/1985	
Grisolía, Santiago	València	Bioquímic	06/11/1995	10/01/1989
Huguet Pacual, Jesús	Onda	Escriptor	30/06/2000	
Lapiedra Civera, Ramon	Almenara	Físic. Catedràtic d'Universitat	09/01/1998	
Montesinos García, Juan Antonio	Alacant	Catedràtic de Matemàtiques	11/07/2002	
Morant Deusa, Isabel	Almoines	Historiadora. Professora d'Universitat	11/06/2004	
Morenilla Talens, Carmen	Castelló de la Ribera	Filòloga. Professora d'Universitat	09/01/1998	
Morera Bueli, José	València	Director teatral	06/11/1995	
Muñoz Puelles, Vicente	València	Escriptor	21/01/1999	
Negueroles Colomer, Elena	Alzira	Pintora	11/07/2002	
Prades Perona, Luís	Castelló	Pintor	11/06/2004	11/07/2002
Primo Yúfera, Eduardo	València	Químic. Catedràtic d'Universitat	11/07/2002	28/10/2007 †
Ríos García, Isabel	Castelló	Filòloga. Professora d'Universitat	11/07/2002	
Rodríguez Magda, Rosa María	València	Filòloga. Catedràtica d'Institut	30/06/2000	
Sanchis-Guarner Cabanilles, Manuel	València	Metge. Professor d'Universitat	09/01/1998	

* Data alta i baixa, la de publicació nomenament en DOGV. ** Persones que han pertangut a la institució en períodes discontinus.

Taula 2. Informació biogràfica sobre els actuals membres del Consell Valencià de Cultura.

Il·lustració 3. Imatges dels actuals membres del Consell Valencià de Cultura. (L'orde de les fotografies es correspon amb les dades de la Taula 2).

2. Commemoració del segon centenari de Charles Darwin

Text introductori | Jornades temàtiques | Publicacions

En 2009 es commemorà arreu del món el **segon centenari** del naixement del naturalista anglés **Charles Darwin** i els 150 anys de la publicació de la seua obra més famosa, *L'origen de les espècies*, en què descrigué les seues idees sobre l'evolució de les espècies per selecció natural.

El Consell Valencià de Cultura volgué sumar-se a esta efemèride des de la perspectiva de revisar i donar a conèixer la incidència històrica del darwinisme en l'àmbit intel·lectual valencià i acostar al públic valencià la figura d'Alfred Rusel Wallace, precursor junt a Darwin de les idees evolucionistes basades en la selecció natural.

Cinc publicacions i unes **jornades temàtiques** celebrades al Palau de Forcalló conformen la iniciativa del Consell Valencià de Cultura per difondre una de les idees que més han influït en el desenvolupament de la biologia, el coneixement de la natura i el pensament.

2.1. Text introductorí

Any Darwin. 200 aniversari del seu naixement. (1809-2009)

(Reproducció del text del president del CVC, Santiago Grisolí, publicat en l'Agenda institucional del CVC de l'any 2009)

enguany commemorem el segon centenari del naixement de Charles Darwin i els 150 anys de la publicació del seu llibre *L'origen de les espècies*, el qual va obtenir un èxit de vendes immediat i va posar les bases de la teoria de l'evolució, possiblement la idea més important i de més influx en el camp de la biologia. La teoria de l'evolució és obra de Darwin i també d'un altre naturalista, Alfred Russel Wallace (1823-1913).

En 2009 es complixen també els 100 anys de la commemoració del primer centenari del naixement de Charles Darwin, amb una especial significació a València. L'any 1909, la Universitat valenciana va celebrar una sèrie d'actes en memòria del naturalista anglès, entre els quals va destacar la vetlada del 22 de febrer i les intervencions que hi van fer Juan Bartual, Peregrín Casanova i Miguel de Unamuno. Els seus discursos van obtenir una gran repercussió en la premsa de l'època, amb la polèmica que s'hi va produir sobre l'oportunitat de l'homenatge. El mateix mes, la revista *Tribuna Médica* va publicar una sèrie de comunicacions sobre el tema, entre les quals s'han de destacar la de Gil y Morte i la de Deleito y Piñuela.

Per al Consell Valencià de Cultura és un motiu especial de satisfacció poder commemorar aquelles celebracions, i dedicar la seua agenda anual a la teoria de l'evolució i a la memòria conjunta de Charles Darwin i Alfred Russel Wallace.

Charles Darwin va nàixer a Shrewsbury (Shropshire, Anglaterra) el 12 de febrer de 1809, el cinqué de sis germans. El pare, Robert Darwin, era un metge i financer pròsper. La mare, Susannah Darwin, nascuda Wedgwood, tenia ja quaranta-quatre anys, i prompte va perdre la salut. En el moment de la seua mort, Charles tenia 8 anys. Les seues germanes, en particular

Caroline, van haver d'ocupar-se del menut. Charles sempre els va agrair l'educació i l'esperit humanitari que li van inculcar.

Al principi, el futur científic progressava molt lentament. Vivia en un món de fantasies i de mentides infantils, però també estava molt interessat a col·leccionar de tot: segells, monedes, minerals, plantes, escarabats... En 1818 va entrar en la Shrewsbury School, on va rebre una educació clàssica tradicional, si bé més tard es queixaria que no hi havia après res útil.

Com a estudiant era rebel i indisciplinat. En 1825, son pare el va acusar de no servir més que per a tirar amb escopeta, mantenir gossos i caçar rates, i li va pronosticar que seria una desgràcia per a si mateix i per a tota la família. El va enviar a estudiar medicina a la Universitat d'Edimburg, però el projecte va acabar en fracàs. Les lliçons l'avorrien, i assistir a una operació li feia venir ois. En canvi, li agradava acompanyar els pescadors d'ostres, col·leccionar les bestioles marines que trobava als bassals de la marea i aprendre a dissecar animals amb un antic esclau, Edmonston, que havia viatjat per Amèrica del Sud com a acompanyant d'un naturalista.

Com no veia futur en la medicina, va deixar Edimburg, i son pare el va enviar a Cambridge perquè començara una carrera eclesiàstica en el Christ's College, però Charles tampoc no va aconseguir interessar-se per la teologia. Passava el temps amb un grup de jòvens que, com ell, únicament estaven interessats a tirar al blanc, muntar a cavall i caçar.

De tota manera, hi va conèixer uns quants científics distingits, en especial John Stevens Henslow (1796-1861), professor de Botànica que hi va exercir una gran influència, li va encomanar l'interés per la història natural i li va reforçar la confiança en si mateix, i el geòleg Adam Sedgwick (1785-1872), al costat del qual va aprendre que «la ciència consistix a resumir fets per poder extraure'n lleis o conclusions generals». Les ensenyances d'estos dos científics el van ajudar a convertir-se en un excel·lent naturalista aficionat.

En 1831 es va produir un gir imprevist en la vida de Darwin. L'armada britànica va sol·licitar un naturalista per a acompanyar el capità Robert Fitzroy en un viatge a bord del *Beagle*, comissionat per a estudiar les costes de la Patagònia, la Terra del Foc, Xile i el Perú, visitar

algunes illes del Pacífic i establir cadenes d'estacions cronomètriques al voltant del món.

Henslow va recomanar Darwin, i el seu oncle Josiah Wedgwood, pare de la que més tard seria la seua dona, es va encarregar de vèncer les objeccions del pare, encara convençut que el jove havia de concentrar-se en la carrera eclesiàstica.

En desembre de 1831 Darwin es va embarcar en el Beagle, a bord del qual viatjaria durant cinc anys.

Abans de salpar, Henslow li havia aconsellat que llegira, però sense creure-hi, Principis de la Geologia, de Charles Lyell (1797-1875), acabat de publicar. La lectura d'esta obra va marcar el jove Darwin. Lyell era un dels pioners de la moderna geologia al Regne Unit i un dels representants més destacats de l'uniformisme i el gradualisme geològics. Segons la tesi uniformista, la Terra es va formar lentament, al llarg d'extensos períodes de temps, a partir de les mateixes forces físiques que regixen actualment els fenòmens geològics: erosió, terratrèmols, volcans, inundacions, etc. La idea s'oposava al catastrofisme, tesi segons la qual la Terra hauria estat modelada per una sèrie de grans catàstrofes en un temps relativament curt.

A les Illes de Cap Verd, Darwin va observar per primera vegada un volcà i va comprovar la validesa de l'uniformisme. Al Brasil es va endinsar per primera vegada en un bosc tropical, i a l'Argentina va trobar els seus primers fòssils de grans vertebrats. A Xile va viure un terratrèmol i va relacionar el canvi de nivells de la terra amb l'erupció volcànica.

Encara que al començament del viatge dedicava la seua atenció sobretot a la geologia, a poc a poc els seus interessos es van estendre a la zoologia i la botànica. Els companys l'apreciaven molt, perquè es portava com un d'ells i ajudava en totes les faenes. Per desgràcia, durant l'estada al Brasil va contraure el mal de Chagas, com em va comentar fa molts anys, a Rio de Janeiro, Carlos Chagas, fill del descobridor de la malaltia.

Al començament del viatge creia en la immutabilitat de les espècies, com tothom en aquella època, però l'evidència que les forces geològiques continuaven actuant el va portar a qüestionar-se si no passaria el mateix amb els éssers vius. I, relacionant unes espècies amb altres, noves preguntes van sorgir en la seua ment: Per què en llocs apartats entre si hi ha animals d'espècies semblants o equivalents? Per què hi ha a

l'Amèrica del Sud espècies d'ocells molt pareguts als estruços africans? Per què en zones geogràfiques contigües hi ha a vegades espècies semblants, però no idèntiques? Per què els pinsans de cada una de les illes Tortugues tenen becs diferents, i les tortugues terrestres closques de distinta forma, si les illes estan tan pròximes entre si?

A la seua tornada a Anglaterra, en 1837, Darwin va coordinar un equip d'especialistes que van ordenar i descriure les col·leccions aplegades durant el viatge. El treball de tots ells es va publicar amb el títol La Zoologia del Viatge del Beagle.

Es va casar amb la seua cosina Emma Wedgwood, amb qui tindria deu fills, dels quals alguns van morir molt menuts. En setembre de 1841, les seues xacres, possiblement degudes a la malaltia de Chagas, el van decidir a comprar una casa de camp a Down, Kent, on passaria la resta de la vida.

Allí, les dades que continuava reunint sobre camps tan diversos com l'anatomia comparativa, l'embriologia i la paleontologia, el van portar a comprendre que les espècies, lluny de ser immutables, es trobaven en evolució permanent. Si algunes s'assemblaven entre si, havia de ser perquè compartien un avantpassat comú.

Sabia que difícilment ningú acceptaria la idea, llevat que poguera demostrar-la. S'adonava que l'èxit en la producció de canvis en plantes cultivades i animals domèstics es devia a la selecció en funció de les característiques desitjades, i estava segur que això mateix es produïa en la naturalesa per donar pas a la creació de noves espècies.

També veia que les espècies no eren totes idèntiques, ja que alguns individus mostraven variacions ben adaptades als llocs que ocupaven en la naturalesa, els anomenats nínxols ecològics, i per tant podien sobreviure, mentre altres sucumbien. Així va concebre el principi de la selecció natural, que ja havia començat a entreveure en 1837.

En setembre de 1838 va llegir els assaigs de Robert Malthus (1776-1834) sobre les poblacions, en els quals, com és ben conegut, este autor explicava que la població augmentava en proporció geomètrica, mentre que els recursos alimentaris només podien augmentar aritmèticament. Així, arribaria un punt en què la població no trobaria recursos suficients per a la seua subsistència, i es provocaria una catàstrofe. Encara que

considerava equivocada la teoria, tal com va escriure en el seu llibre de notes, Darwin immediatament va comprendre la importància del concepte: entre els éssers vius es donava una lluita per la supervivència que redundava en benefici dels millor adaptats.

Després de descobrir el principi de la selecció natural en 1842, Darwin va continuar treballant en el desenvolupament de la teoria de l'evolució, amb el suport d'una sèrie de científics importants, com el seu admirat Charles Lyell, Joseph Dalton Hooker (1817-1911) i Thomas Henry Huxley (1825-1895). Els dubtes, la por a la polèmica i la seua mala salut van retardar la publicació del llibre que estava escrivint sobre el tema.

I potser l'haurien retardada indefinidament si en juny de 1858 Darwin no haguera rebut el manuscrit d'un assaig, titulat "Sobre la tendència de les varietats a separar-se contínuament del tipus original", amb la petició que el mostrara a Lyell si hi trobava algun valor. Firmava el treball Alfred Russel Wallace, un naturalista a qui Darwin coneixia, i que llavors vivia a l'arxipèleg malai recollint exemplars de plantes i animals. Encara que Wallace no utilitzava l'expressió "selecció natural", explicava amb claredat el mecanisme de la transmutació de les espècies. Després de llegir el manuscrit, Darwin el va qualificar com el millor resum imaginable de les idees que ell mateix havia anat gestant treballósament durant més de vint anys.

Havent consultat amb Lyell i Hooker, Darwin va oferir l'1 de juliol de 1858 una presentació pública de l'assaig de Wallace i d'extractes de la seua pròpia obra davant de la Societat Linneana de Londres, per acreditar Wallace com a codescubridor de la teoria de l'evolució de les espècies.

L'any següent, Darwin va publicar *L'origen de les espècies*. L'edició es va esgotar el primer dia en què va eixir a la venda i va causar una enorme impressió en l'opinió pública.

Per la seua banda, Wallace va aplegar les seues experiències en el llibre *L'arxipèlag malai*, aparegut en 1869. Una de les seues aportacions més significatives és la definició de l'anomenada Línia de Wallace, un límit biogeogràfic molt precís que separa regions molt diferenciades des del punt de vista de la fauna i la flora, i que passa entre les illes de la Sonda, Nova Guinea i les Cèlebes, d'una banda, i Java, Borneu i Filipines per una altra. Wallace és considerat, justificadament, un dels pares de la biogeografia.

En 1871 Darwin va publicar un nou llibre, *L'origen de l'home*, en el qual sostenia la teoria de l'evolució de l'home des d'un animal semblant als simis, i que va provocar una gran controvèrsia religiosa.

Darwin va continuar treballant fins al final dels seus dies, i a la seua mort va ser soterrat a l'abadia de Westminster.

L'explicació proposada per Darwin i Wallace de l'origen de les espècies i del mecanisme de la selecció natural ha tingut una influència decisiva sobre les diferents disciplines científiques, i sobre el pensament modern en general. És més, el temps l'ha confirmat en aquells aspectes que, en l'època de Darwin i Wallace, encara no podien entendre's.

En 1900, amb el descobriment del treball del frare austríac Gregor Mendel (1822-1884), es van incorporar a la biologia les regles bàsiques de l'herència i es va reconsiderar la teoria de l'evolució, per tal de veure si era compatible amb les lleis recentment descobertes de Mendel. De la mateixa manera, a principis de la segona meitat del segle XX, amb els avanços espectaculars de la biologia molecular que van portar a cartografiar l'estructura atòmica de l'ADN i a desxifrar el codi genètic, va resultar imprescindible examinar de nou la teoria de l'evolució. En els dos casos, la teoria va ser capaç d'assimilar sense dificultat els descobriments de la genètica.

Hui, el nucli central de la teoria de Darwin i Wallace subsistix com a fonament de la moderna teoria de l'evolució, o neodarwinisme.

2.2. Jornades temàtiques

'Darwin i Wallace. 200 anys de Darwin, 150 anys de la teoria de l'evolució de les espècies i 100 anys de l'homenatge dels valencians a Darwin'.

Palau de Forcalló. València.

20 de gener

Taula redona *'Wallace, Darwin. La teoria de l'evolució abans i després de Darwin. Centenari de l'homenatge a València. Darwinisme social'*.

En la qual intevingueren Santiago Grisólia, president del Consell Valencià; Margarita Belinchón, directora del

Museu de Ciències Naturals de València; Mónica Fernández-Aceytuno, premi nacional de medi ambient; José Manuel Sánchez Ron, catedràtic d'història de la ciència de la Universidad Autónoma de Madrid; i Juan Antonio Herrero Brasas, professor d'ètica social en la Universitat Estatal de Califòrnia.

21 de gener

Taula redona 'La teoria de l'evolució hui'.

En la qual intervingueren Miquel de Renzi, catedràtic de paleontologia en la Universitat de València; Manuel Serra Galindo, catedràtic d'Ecologia en la Universitat de València; i Andres Moya Simarro, director de l'Institut Cavanilles de biodiversitat i biologia evolutiva.

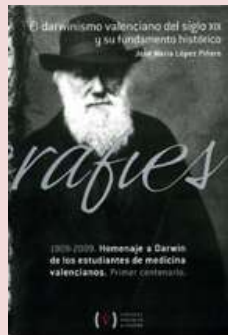
2.3. Publicacions

El darwinismo valenciano del siglo XIX y su fundamento histórico. 1909-2009.

Homenaje a Darwin de los estudiantes de medicina valencianos. Primer centenario.

José María López Piñero.

Monografies del Consell Valencià de Cultura. 2008.

Introducción a cargo de José Mª López Piñero.

¿Cuál fue la razón de que los estudiantes de medicina valencianos fueran las únicas personas que el año 1909 organizaron en España un homenaje a Darwin con motivo del primer centenario de su nacimiento? Miguel de Unamuno, como vamos a ver, lo repitió varias veces en la conferencia con la que participó. La respuesta es bastante sencilla: la Facultad de Medicina de Valencia era el principal núcleo español del darwinismo. Por el contrario, no resulta fácil explicar cómo llegó a serlo a pesar del extremado centralismo académico que la había perjudicado muy gravemente con disposiciones gubernamentales como suprimirla en 1799, prohibir su enseñanza anatómica en 1837 y reducirla en 1843 a un "Colegio de Prácticos en el Arte de Curar", destinado a la formación en cuatro años de titulados de "segunda clase", que sólo podían practicar cirugía menor y atender partos.

Los únicos fundamentos rigurosos para esta explicación son los resultados de las investigaciones históricas internacionales sobre la trayectoria valenciana de los saberes biológicos, que ignoran o fingen desconocer los seguidores de la insoportable "polémica de la ciencia española", tanto apologistas como negativistas. Me limitaré a mencionar dos ejemplos relativos a hitos iniciales de dicha trayectoria.

El sirio Ibn abi Usaybia ya incluyó una amplia biografía de Abû-s-Salt Umayya de Denia en su '*Uyûn al-Anbâ fî T'abaqât al-At'lbbâ* (Fuentes de información sobre las clases de médicos, cu. 1245), principal repertorio islámico medieval. El primer trabajo europeo sobre su *Kitâb al-adwiya al-mufrada* (Tratado sobre medicamentos simples) fue publicado el año 1883 por un gran investigador como el alemán Martin Steinschneider en el *Archiv* dirigido por Rudolf Virchow, que concedía gran importancia a la historiografía científica. En la Comunidad Valenciana nadie se ha ocupado de Abû-s-Salt Umayya hasta la traducción castellana de su tratado por Pedro Vernia (1999), que incluye un excelente estudio con identificación rigurosa de las especies biológicas.

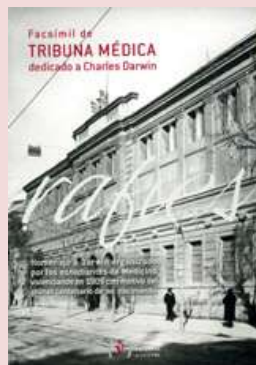
Aunque resulte sorprendente, los primeros en ocuparse de Pedro Jaime Esteve, iniciador de la investigación botánica y zoológica en la Universidad de Valencia, no fueron valencianos como Gaspar Escolano y Vicente Ximeno, sino el alemán Andreas Schott en su repertorio biobibliográfico hispánico (1608). Siguieron las Décadas de Escolano (1610) y, como era de esperar, la fundamental *Bibliotheca Hispana Nova* de Nicolás Antonio (1672). Entre los eruditos de la Ilustración no sólo figuraron los españoles Francisco Javier Garma Salcedo, archivero general de la Corona de Aragón (1738), y los valencianos José Rodríguez (1747) y Vicente Ximeno (1747-1749). También se ocupó de Esteve el suizo Albrecht von Haller, uno de los principales científicos del periodo, quien además de contribuciones como publicar el primer gran tratado de fisiología moderna (1757-1766), su laboriosidad y vivo interés por la historiografía científica le condujo a confeccionar los diez volúmenes de sus famosas *Bibliothecae* (1771-1778), repertorios biobibliográficos que incluyen referencias de más de cincuenta mil libros y de numerosos artículos de revista. Tras el hundimiento de la actividad científica española motivado por la Guerra de la Independencia y la represión ideológica del reinado de Fernando VII (1808-1833), Justo Pastor Fuster (1827-1830) se limitó a

completar y corregir el repertorio de Ximeno. Sin embargo, en los años cuarenta comenzó la moderna historiografía médica y el alemán Ludwig Choulant, uno de sus principales fundadores, expuso bien claro en su tratado sobre ediciones de autores clásicos que la primera grecolatina de la *Theriaca* de Nicandro se debía a Esteve. Durante el mismo decenio, Anastasio Chinchilla Piqueras (1841) y Antonio Hernández Morejón (1842) le dedicaron espacio en sus historias sobre la medicina en España, y lo mismo hizo durante el siguiente Miguel Colmeiro en la relativa a la botánica hispano-lusitana (1858). La difusión internacional fue reforzada por las obras de consulta más importantes: el diccionario enciclopédico de ciencias médicas en cien volúmenes fundado por el francés Amadée Dechambre (1864-1880), las tres ediciones del gran diccionario biográfico dirigido por el alemán August Hirsch (1884-1888, 1929-1935, 1962) y el catálogo sobre libros médicos renacentistas del norteamericano Richard J. Durling (1967). En España, Juan Antonio Balbás (1883) y el grupo encabezado por Eduald Canibell (1918) reiteraron la información sobre Esteve, que ha sido después enriquecida por Teresa Santander Rodríguez (1971), Sebastián García Martínez (1973), José López Rueda (1973) y María Teresa Santamaría Hernández (2003), situándola en sus trabajos acerca de los estudios clásicos renacentistas. Posterior es mi monografía sobre Esteve como investigador botánico (2006).

En un libro como el presente sólo resulta posible resumir los principales aspectos de dicha trayectoria relacionados con la biodiversidad antes de exponer el darwinismo valenciano del siglo XIX.

Facsímil de Tribuna Médica dedicado a Charles Darwin.

Homenaje a Darwin organizado por los estudiantes de Medicina valenciano en 1909 con motivo del primer centenario de su nacimiento.

Monografies del Consell Valencià de Cultura. 2009.

Extracto de la introducción a cargo de José María López Piñero.

La presente edición facsímil es un complemento de mi libro *El darwinismo valenciano del siglo XIX* y su fundamento histórico que este mismo año ha publicado el Consell Valencià de Cultura. Tiene como objetivo difundir los discursos que se pronunciaron el 22 de febrero de 1909 en el homenaje a Darwin que organizaron los estudiantes de medicina valencianos con motivo del primer centenario de su nacimiento.

Voy a comenzar repitiendo la pregunta con la que he iniciado dicho libro: ¿Por qué sólo los estudiantes de medicina valencianos organizaron en España un homenaje a Darwin el año 1909? Aunque las fabulaciones procedentes de la insoportable “polémica de la ciencia española” dificulten su conocimiento, se debió sencillamente a que la Facultad de Medicina de Valencia era entonces el único núcleo español importante del darwinismo como resultado de una trayectoria de estudios biológicos relacionados con la biodiversidad durante cuatro siglos. [...]

[...] La plena asimilación del evolucionismo darwinista en la Universidad de Valencia y su conversión en un núcleo importante de la actividad científica basada en sus planteamientos se produjo en la transición de los años sesenta a setenta del siglo XIX. Las restricciones ideológicas propias de la última década del reinado de Isabel II impidieron la divulgación y la defensa abierta de las ideas de Darwin, pero hubo científicos con mentalidad avanzada que las aceptaron, incorporándolas como base de sus investigaciones y enseñándolas en círculos más o menos restringidos.

[...] Los principales iniciadores del darwinismo valenciano fueron Rafael Cisternas Fontseré, José Arévalo Baca y Eduardo Boscá Casanoves con su docencia e investigaciones.

[...] El maestro que convenció a los estudiantes de medicina para que organizaran el homenaje a Darwin fue el catedrático de anatomía Peregrín Casanova Ciurana (1849–1919). Nacido en Valencia, cursó el bachillerato en su Instituto Provincial de Segunda Enseñanza, centro encabezado entonces intelectualmente por una personalidad de ideología tan avanzada como Vicente Boix.

Cuando estudió medicina, también en Valencia, tuvo profesores experimentalistas opuestos al evolucionismo como José María Gómez Alamá, pero también seguidores de la teoría de Darwin, en especial Cisternas y Serrano Cañete, que le enseñaron respectivamente historia natural y patología médica en

los años en torno a la revolución de 1868, cuando el darwinismo se convirtió en el tema polémico de moda [...].

[...] El día siguiente [el 22 de febrero de 1909] se celebró el homenaje desde las nueve de la noche en el paraninfo de la Universidad, que felizmente ahora se conserva, con su gran local completamente lleno. Había un gran retrato de Darwin detrás de la mesa del conferenciante y presidía Peregrín Casanova con Unamuno a la derecha y Boscá a la izquierda. [...] Juan Bartual Moret, el primer discípulo de Cajal, inició el homenaje con un breve discurso en el que, tras recordar sus años de estudiante, se dedicó a cuestiones políticas, sobre todo al problema

“que concierne a la discutible armonía entre el evolucionismo y las actuales corrientes de socialismo y colectivismo”.

Le siguió el discurso de Eduardo Boscá, que estaba demasiado enfermo, por lo que tuvo que leerlo el estudiante José Lucas. Su contenido es tan antirreligioso que llega a decir que la mayor contribución del darwinismo era

“Haber desinfectado el cerebro de aquella fauna fantástica, fruto del subjetivismo de la Edad Media, las brujas y duendes, ángeles y diablos”.

Por el contrario, Unamuno manifestó en el tercer y muy largo discurso su talante religioso, incluso cuando comenzó a destacar que el homenaje era el único español:

“Sois los estudiantes valencianos los únicos, en España por lo menos, que habéis ideado algo así, de esta augusta religiosidad, en honor de Darwin. Un acto de religiosidad es, en efecto, más que otra cosa, el que estamos celebrando y me congratulo de que, por especiales circunstancias, haya tenido que venir a ser en estos días de Carnaval en que estalla por otras partes la superficialidad humana”.

Casanova terminó con otro discurso también bastante largo en el que reiteró dos visiones que ya conocemos: la del darwinismo basada en Haeckel y la de la sociedad española decadente, monolítica y cerrada a la renovación resultante de “la funesta selección regresiva que domina en nuestro país”. [...]

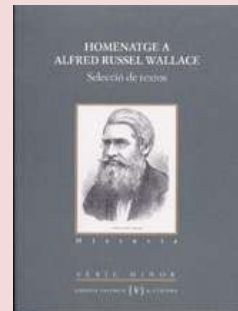
Se pronunciaron entonces cuatro discursos breves. El mejor con gran diferencia fue el de Vicente Peset

Cervera, que era un riguroso cultivador de la historiografía científica y resumió la tradición biológica valenciana, destacando sobre todo a Juan Plaza y a Luis Collado. En 1895 Peregrín Casanova había publicado una amplia “memoria apologética” sobre Collado y el propio Peset Cervera otra sobre Plaza. Son muy numerosas las pruebas de que la continuidad científica, por encima de los periodos de hundimiento, fue uno de los elementos favorecedores del darwinismo en Valencia.

Homenatge a Alfred Russel Wallace. Selecció de textos.

Sèrie Minor

Consell Valencià de Cultura.
2009

Alfred Russel Wallace (1823, Usk, Gales – 1913, Broadstone, Anglaterra) va ser el naturalista de camp més important del segle XIX i el coautor, amb Darwin, de la idea que possiblement ha tingut més influència en el camp de la biologia: l'evolució de les espècies per mitjà de la selecció natural.

La seua biografia és interessant no només pels aspectes relacionats amb l'exploració i observació del medi natural i la maduració de les idees sobre l'evolució biològica i els mecanismes que la governen, sinó també per la seua capacitat intel·lectual i les seues idees pioneres en camps tan diversos com ara la justícia social, l'urbanisme i fins i tot la conservació del medi ambient.

Els escrits *Algunes consideracions sobre una cria d'orangutan* i *Sobre la geografia física de l'arxipèlag Malai*, primer i tercer d'aquesta selecció, són una mostra de la faceta de Wallace com a explorador de les illes que conformen l'actual Indonèsia; *Sobre la tendència de les varietats a desviar-se indefinidament del tipus original*, també conegut com a 'assaig de Tarnate', escrit en 1858, sintetitza els raonaments de Wallace sobre l'evolució de les espècies que esperonaren Darwin a concloure els seus treballs i publicar l'any següent el seu famós llibre. Per últim, El deute de la ciència amb Darwin i L'inici d'un gran descobriment: 'La meua relació amb Darwin respecte a la teoria de la selecció natural', textos que tanquen la selecció, descriuen l'admiració honesta de Wallace cap

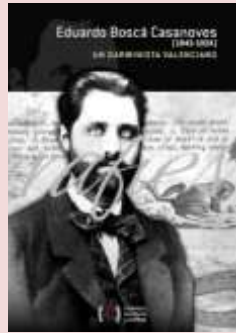
a Darwin ahora que mostren la seua falta de conformitat amb alguns aspectes del darwinisme.

**Eduardo Boscá Casanoves.
(1843-1924). Un
darwinista valenciano.**

Mª Amparo Salinas Jaques.

Monografies del Consell
Valencià de Cultura.

(Publicació prevista en 2010)

Extractes del prefaci a càrrec de l'autora.

El acceso de Rafael Cisternas y Fontseré a la cátedra de Historia natural de la Universidad de Valencia, en 1861, ha sido señalado por diversos autores como uno de los hitos en la introducción del evolucionismo darwinista en Valencia. Entre sus alumnos –todos ellos médicos en su formación inicial—destaca Eduardo Boscá Casanoves (1843-1924), el naturalista valenciano más brillante de la Restauración.

Eduardo Boscá consagró su vida al cultivo de la Ciencia y a la enseñanza, aplicando la doctrina darwinista a sus estudios histórico-naturales y el espíritu de la Institución Libre de Enseñanza a su ejercicio docente. Un personaje tan interesante no podía pasar desapercibido con motivo de la celebración, en 2009, del segundo centenario del nacimiento de Charles Darwin y del ciento cincuenta aniversario de la publicación de *On the origin of the species*. [...]

En la vida y obra de Eduardo Boscá cabe diferenciar dos grandes períodos. El primero –desde su nacimiento en 1843 hasta la edad de 40 años– abarca su formación en Valencia y Madrid y el desempeño de la cátedra de Historia natural en el Instituto de Segunda Enseñanza de Ciudad Real. El desarrollo de sus investigaciones sobre la Fauna herpetológica ibérica se verificó en esa primera etapa y, aunque algunos autores han publicado trabajos críticos en torno a esta vertiente de la actividad científica de Eduardo Boscá, he preferido centrar mi investigación en las fuentes impresas debidas al naturalista. El segundo periodo, que comienza en 1883 con su regreso a Valencia, y se prolonga hasta su fallecimiento en 1924, corresponde a

los años de su trabajo en la Universidad de Valencia -- que compaginó con su adhesión activa a la causa por la educación de la mujer-- y de su compromiso con la colección paleontológica Rodrigo Botet. Fue durante esta etapa que desarrolló la investigación sobre los materiales que componen la colección paleontológica, cuyo estudio verifiqué, en gran medida, a través de fuentes inéditas debidas al naturalista. [...]

**Darwin. L'Evolució de la
teoría.**

Còmic. Guió i dibuix de Jordi
Bayarri.

Consell Valencià de Cultura. 2009.

En 1859 Charles Darwin publica el seu llibre *L'origen de les espècies*. Però, sense saber-ho, havia estat preparant-se per a aquest esdeveniment des de ben menut.

En aquest còmic podem descobrir com naix un naturalista i co la seua passió per observar i descobrir la natura el du a recórrer el món. Com evoluciona una teoria.

3. Activitat institucional

Reunions del Ple, Comissions i grups de treball | Informes

Visites i actes
protocol·laris

Representació del Consell en altres
entitats culturals i distincions

En 2009 el Consell Valencià de Cultura ha celebrat **96 reunions** entre sessions del Ple, les Comissions permanents i els grups de treball temporals.

La institució ha aprovat **29 informes**, el 52% per iniciativa pròpia i la resta arran de peticions externes. Tot i que prop del 60% d'aquests dictàmens estan relacionats amb el patrimoni cultural, la institució també s'ha pronunciat en assumptes relacionats amb la promoció cultural, la conservació del medi ambient, i la llengua i toponímia.

El Consell ha realitzat nombroses **visites** en el context de la seua activitat d'observació i anàlisi de la realitat cultural valenciana, i al seu torn ha rebut la visita de diverses entitats i personalitats que han enriquit amb la seua experiència i opinió la comesa de la institució.

Finalment, el Consell té **representants** en altres institucions i entitats de caire cultural i amb un sistema propi de **guardons**, distingix el treball de persones i entitats envers la cultura valenciana.

3.1. Reunions del Ple, Comissions i grups de treball

El Consell Valencià de Cultura ha realitzat **96 reunions** durant 2009 de les quals 81 corresponen al Ple i les comissions permanents i 9 a la resta de grups de treball temporals i altres comissions no permanents. Els membres del Consell han assistit, a més, a 6 actes protocol·laris. (Taula 3).

En la Taula 4 i Taula 5 es mostra la distribució dels membres del Consell en les diferents comissions permanents i en els grups de treball temporals que han treballat durant 2009.

El **Ple** del Consell Valencià de Cultura es reuní en 11 ocasions durant 2009. Quatre de les seues reunions ordinàries tingueren lloc a les ciutats de L'Eliana (23 de febrer), Betxí (27 d'abril), Ademús (29 de setembre) i la Vall d'Alcalà (26 d'octubre).

Al seu torn, les **Comissions** permanents es reuniren en 70 ocasions en 2009 i 9 vegades en els quatre grups de treball creats per a tractar assumptes específics. Al llarg del present document es presenta el treball fruit de

l'activitat de les comissions permanents del Consell i en l'Annex B. Memòries de les Comissions (pàg. 126) es pot consultar la memòria sencera de cadascuna de les esmentades comissions.

Tipus	Caràcter	
	Ordinària	Extra
Permanents		
Ple del Consell	11	
Arts	11	
Ciències	11	1
Govern	11	2
Jurídica i d'Interpretació Reglamentària	10	
Llegat Històric i Artístic	11	1
Promoció Cultural	11	1
Temporals		
Grup de treball sobre cementeris	2	
Grup de treball sobre incendis forestals	2	
Grup de treball sobre concursos escolars	4	
Grup de treball sobre canvi climàtic	1	
Visita escolar	6	
Total	91	5

Taula 3. Reunions del CVC durant 2009.

Membre	Govern	Arts	Ciències	Jurídica	Llegat	Promoció Cultural
Àlvarez Rubio, Vicent				President		
Bellveser Icardo, Ricardo					President	
Conejero Tomás, Manuel Ángel						
De Soto Arándiga, Ramón	Vicepresident	President				
Ferrero Molina, Vicente						
García Asensio, Enrique						
Grisolía, Santiago	President					President
Huguet Pascual, Jesús	Secretari					
Lapiedra Civera, Ramon			President			
Montesinos García, Juan Antonio						
Morant Deusa, Isabel			Alta (juny 09)			
Morenilla Talens, Carmen					Secretària	
Morera Bueli, José						
Muñoz Puelles, Vicente		Secretari				
Negueroles Colomer, Elena						
Prades Perona, Luís				Secretari		
Ríos García, Isabel						
Rodríguez Magda, Rosa María			Secretària			
Sanchis-Guarner Cabanilles, Manuel		Alta (juny 09)	Baixa (juny 09)			Secretari

Taula 4. Distribució dels membres del Consell en les comissions permanents de la institució.

Membre	Grup de treball sobre cementeris	Grup de treball sobre incendis forestals	Grup de treball sobre concursos escolars	Grup de treball sobre canvi climàtic
Àlvarez Rubio, Vicent				
Bellveser Icardo, Ricardo				
Conejero Tomás, Manuel Ángel				
De Soto Arándiga, Ramón				
Ferrero Molina, Vicente				
García Asensio, Enrique				
Grisolía, Santiago	President	President	President	President
Huguet Pascual, Jesús	Secretari			
Lapiedra Civera, Ramon				
Montesinos García, Juan Antonio				
Morant Deusa, Isabel				
Morenilla Talens, Carmen				
Morera Buelti, José				
Muñoz Puelles, Vicente		Secretari	Secretari	Secretari
Negueroles Colomer, Elena				
Prades Perona, Luís				
Ríos García, Isabel				
Rodríguez Magda, Rosa María				
Sanchis-Guarner Cabanilles, Manuel				

Taula 5. Distribució dels membres del Consell en els diferents grups de treball que han treballat durant 2009.

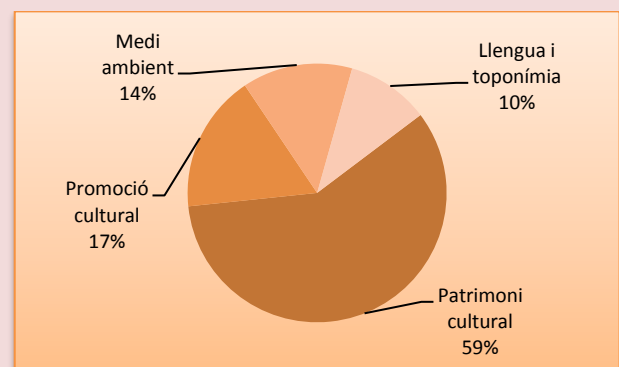
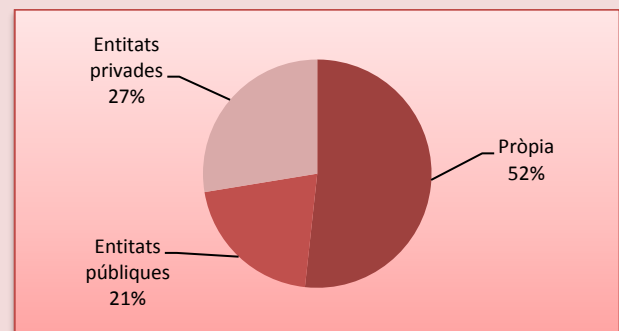
3.2. Informes

El Ple del Consell Valencià de Cultura ha aprovat **29 informes** (veure llistat complet en la Taula 10) realitzats per les comissions permanents i els grups de treball temporals. Dels quals, el **52%** han sigut elaborats per **iniciativa pròpia** i el **59%** estan relacionats amb la **protecció del patrimoni cultural**.

En la Taula 6 i en la Il·lustració 4 a es pot consultar informació sobre la iniciativa i la temàtica dels informes aprovats. Els textos sencers dels informes es poden consultar en l'Annex A. Informes (pàg. 79), i un resum de cada un d'ells en els epígrafs temàtics en què s'estructura aquesta memòria.

Iniciativa		Informes
Pròpia		15
Externa	Entitats públiques	6
	Entitats privades	8
Temàtica		Informes
Patrimoni cultural		17
Promoció cultural		5
Medi ambient		4
Llengua i toponímia		3

Taula 6. Iniciativa i temàtica dels informes aprovats pel CVC durant 2008.

Il·lustració 4. Gràfics sobre la iniciativa i temàtica dels informes aprovats pel CVC durant 2008.

3.3. Visites i actes protocol·laris

El Consell Valencià de Cultura realitza nombroses visites en el seu treball d'observació i anàlisi de la realitat cultural valenciana. A més, rep visites en el Palau de Forcalló, tant de caràcter protocol·lari com d'experts que informen a les seues comissions i grups

de treball en la tasca d'elaboració dels dictàmens de la institució.

En les següents taules es poden consultar les visites que ha realitzat el Consell i els actes protocol·laris que ha celebrat al Palau de Forcalló. Per últim, en la Taula 11 (pàg. 38) es pot consultar un llistat dels experts, càrrecs i personalitats que han sigut convidats per les Comissions de treball de la institució.

Data	Activitat	Lloc	Localitat
23 de febrer	Visita del Consell i celebració de Ple ordinari	Ajuntament de l'Eliana	l'Eliana
24 de març	Visita de membres del Consell a les restes de la muralla àrab	Centre històric	València
27 d'abril	Visita del Consell i celebració de Ple ordinari	Ermita de Sant Antoni	Betxí
25 de maig	Visita a les obres d'investigació arqueològica en l'emplaçament antic del Palau Reial de València	Jardí dels Vivers	València
29 de setembre	Visita del Consell i celebració de Ple ordinari	Ajuntament d'Ademús	Ademús
26 d'octubre	Visita del Consell i celebració de Ple ordinari	Ajuntament de la Vall d'Alcalà	Vall d'Alcalà
2 de novembre	Visita als jardins de Vivers	Pla del Reial	València
3 de novembre	Visita al castell de Sagunt	Sagunt	Sagunt

Taula 7. Visites del Consell en 2009.

Data	Acte
20 i 21 de gener	Jornades sobre Darwin i Wallace. 200 anys de Darwin, 150 anys de la Teoria de l'evolució de les espècies i 100 anys de l'homenatge dels valencians a Darwin
27 de gener	Homenatge al desaparegut arabista Mikel de Epalza organitzat pel Centro de Cultura Islàmica de Valencia
29 de gener	Visita escolar del Col·legi M ^a Ángeles Calderón Suarez, del Grau de Gandia
24 de febrer	Lliurament de la medalla de plata del CVC a Yaron Traub, director de l'orquestra del Palau de la Música de València
25 de febrer	Visita escolar de l'IES Penyeta de Castelló de la Plana
3 de març	Visita de la comissió fallera de Na Jordana
12 de març	Visita escolar de l'IES Carles Salvador d'Aldaia
3 d'abril	Presentació dels llibres <i>El darwinismo valenciano del siglo XIX y su fundamento histórico</i> ; i <i>Facsimil de Tribuna Médica dedicado a Charles Darwin</i> .
22 d'abril	Representació de milacres de San Vicent al jardí del Palau de Forcalló per xiquets de l'Altar del Carme
30 d'abril	Visita escolar de l'IES Francisco Ribalta de Castelló de la Plana
6 de maig	Presentació del llibre de la sèrie Minor <i>La Valencia judía</i>
21 de maig	Visita escolar de l'IES Maria Carbonell de Benetússer
22 de maig	Lliurament dels premis del concurs escolar sobre protecció i conservació del patrimoni urbà i paisatgístic i inauguració de l'exposició al Centre del Carme amb els treballs presentats
8 de juny	Visita de l'arquebisbe de València, Carlos Osoro.
22 de juny	Lliurament de la medalla de plata del CVC a Helga Schmidt, Plácido Domingo y Zubin Mehta per part del president de la Generalitat Valenciana
15 de desembre	Visita escolar de l'IES Salvador Gadea d'Aldaia
22 de setembre	Presentació de les activitats programades pels instituts d'estudis comarcals en el context de la commemoració dels 400 anys de l'expulsió dels moriscos
24 de novembre	Presentació de publicacions del Consell. <i>Homenatge a Alfred Russel Wallace; Les festes de xiquets; Interpretación y lectura de relojes de sol; Narrativa, teatro y ensayo. Pascual Pla y Beltran.</i>
26 de novembre	Lliurament de la medalla de plata del CVC a les Brigades Rurals d'Emergència i al SEPRONA per la seua tasca en la prevenció i extinció d'incendis forestals

Taula 8. Actes protocol·laris al Palau de Forcalló en 2009.

3.4. Representació del CVC en altres entitats i institucions culturals i distincions

a. Representació del Consell

El Consell Valencià de Cultura compta amb representants i delegats, tant membres de la institució com tercers persones designades per ella, en altres entitats i organitzacions culturals, públiques i privades.

A més, els membres del Consell són convidats a formar part de diversos jurats de premis, comitès d'honor i jornades culturals. En la Taula 12 (pàg. 38) es mostra informació relativa a aquestes activitats durant 2009.

b. Propostes a les distincions culturals de la Generalitat Valenciana

En la Taula 9 es mostra la proposta del Consell Valencià de Cultura de candidats a les diverses distincions culturals de la Generalitat Valenciana per a 2009.

Distinció	Candidats
Alta Distinció	Francisco Mora
	José Manuel García Verdugo
	Avelino Corma
Mèrit cultural	Nacho Duato
	Celia Amorós
	Galería Punto
	Gráficas Soler
	Nassio Bayarri
	Manuel Silvestre de Edeta
	Joan de Ribera
	Isabel Tortajada

Taula 9. Proposta del CVC per a distinció cultural de la Generalitat Valenciana en 2009.

c. Distincions pròpies: les medalles i diploma de benefactor del patrimoni cultural valencià

El Consell Valencià de Cultura creà un sistema propi de distincions mitjançant les quals guardona i reconeix el

treball i actitud de persones i entitats envers la cultura valenciana.

D'altra banda, el Consell ha guardonat en 2009 amb la seua **medalla de Plata** les següents persones: la Sra. Helga Schmidt, pel seu brillant treball al front del Palau de les Arts Reina Sofia de València. El Sr. José Plácido Domingo Embil, tenor i director d'orquestra, per haver col·laborat permanentment en la promoció de la música i dels espais musicals valencians, i especialment per la seua contribució als actes commemoratius del centenari de l'Exposició Regional Valenciana de 1909. El Sr. Zubin Mehta, en reconeixement de la seua carrera professional i de la seua contribució com a President del Festival del Mediterrani del Palau dels Arts Reina Sofia de València.

Per últim, el Consell va aprovar atorgar la seua distinció de **'benefactors del patrimoni cultural valencià'** a les brigades rurals, corporacions provincials de bombers i el servei del SEPRONA per la seua tasca en la prevenció i extinció dels incendis forestals. L'acte de lliurament de les medalles acreditatives tingué lloc el 26 de novembre al Palau de Forcalló, i va estar presidit pel Delegat del Govern a la Comunitat i pel conseller de Governació de la Generalitat.

Títol	Resum	Text sencer
Patrimoni cultural		
Informe sobre el barri de Sant Marcel·lí de València	41	79
Informe sobre l'antiga fàbrica de MACOSA de València	44	81
Informe sobre el palacete modernista de la família Giner-Cortina de Torrent	41	81
Informe sobre la romeria del Rotllo de l'Alcora	46	84
Informe sobre el jardín del antiguo Hospital General de la ciudad de Valencia	44	85
Informe sobre la declaració de les Cases del Pòsit de Xàbia com a BRL	41	88
Informe sobre les torres de la Colomera i la Cordà d'Orpesa	42	88
Informe sobre les obres a la seu de la Societat Musical de Lliria	42	90
Informe sobre el sanatori de la guerra civil situat a la partida de Beniatlà, de Dénia	42	91
Informe sobre l'alqueria de Romaguera de Gandia	44	92
Informe sobre el foso de la Torre de Torrent	42	93
Informe sobre el 'acto del cementerio' en las fiestas de Moros y Cristianos de Banyeres de Mariola	46	96
Informe sobre la Convenció per a la protecció del patrimoni cultural subaquàtic	40	97
Informe sobre cromatismo en edificios de valor patrimonial	40	99
Informe sobre el centre històric de Patraix	43	100
Informe sobre el jardín de Monforte de Valencia	45	101
Informe sobre els despoblats moriscos valencians	43	102
Promoció cultural		
Informe sobre l'oportunitat d'un museu d'instruments musicals	60	105
Declaració sobre el procés de convergència de l'espai europeu d'educació superior	61	106
Informe sobre la normativa de bous al carrer	62	106
Informe sobre la situació del sector empresarial de les arts escèniques	61	108
Propuesta de creación de un espacio conmemorativo de acontecimientos y personajes ilustres	60	109
Medi ambient		
Informe sobre l'Albufera i els seus valors naturals i patrimonials	67	112
Informe sobre la contaminació a la Mar Mediterrània	67	114
Informe sobre la ubicación del centro penitenciario Levante II en el término municipal de Siete Aguas	68	116
Informe sobre la declaració de Monument Natural del paratge de les Penyes Altes als termes d'Artana, Betxí i Onda	69	118
Llengua i toponímia		
Informe sobre toponímia menor en municipis valencians	72	120
Informe jurídic sobre l'ús del valencià a la funció pública	73	121
Informe sobre toponímia i identitat	72	123

Taula 10. Informes aprovats pel Consell Valencià de Cultura en 2009.

Data	Comissió	Persona / entitat visitant	Assumpte
7 de gener	Llegat Històric	José García González, director tècnic d'Espazyme, S.L., Restauració Mediambiental; i José Segarra, director del parc natural de l'Albufera	Sobre l'estat ambiental de l'Albufera de València
13 de gener	Arts	Ricardo Forriols González, vicedegà de Cultura de la UPV	Sobre la promoció dels artistes plàstics valencians
26 de gener	Grup de treball sobre cimiteris	Angel López García, secretari de la Fundació Blasco Ibañez	Sobre la tomba de l'escriptor Vicente Blasco Ibañez
2 de febrer	Promoció Cultural	Pere Borrego, president de la Falla de Na Jordana, de València	Sobre diversos aspectes culturals de les Falles
2 de febrer	Promoció Cultural	Federico Pallardó, especialista en biologia molecular	Sobre diversos aspectes de la biologia sintètica
3 de febrer	Arts	Representants de la Asociación de Artistas Plásticos de Alicante, Castellón y Valencia	Sobre la promoció dels artistes plàstics valencians
4 de febrer	Llegat Històric	Ramón Isidro, Francisco Sanchis, Vicente Lerma i Alber Rivera, responsables del servei d'arqueologia de l'Ajuntament de València	Sobre les intervencions al jardí de l'Hospital de València
16 de febrer	Govern	Serafín Castellano, conseller de Governació	Prevenió dels incendis forestals
19 de gener	Ciències	Joaquín Tintoré, investigador de l'Institut Mediterrani d'Estudis Avançats, a Esporles, Illes Balears.	Contaminació de la Mediterrània
12 de febrer	Ciències	Marisa Bueno Ortega, cap del Servei de Qualitat de l'Aigua, de la Direcció general de l'Aigua, Conselleria de Medi Ambient, Aigua, Urbanisme i Habitatge	Contaminació de la Mediterrània
2 de març	Promoció Cultural	Marcela Carrión Torres, filla del fundador del museu de naus de les Torres de Serrans de València	Sobre la creació d'un museu marítim a València
2 de març	Promoció Cultural	Daniel Benito Goerlich i Tomàs Rosselló Jaunzarás, arquitectes	Sobre la desaparició d'un xalet modernista a Torrent
3 de març	Arts	Manuel Carbonell i Gustau Morant, delegats dels alumnes de la Facultat de Belles Arts de la UPV	Sobre les perspectives professionals dels estudiants valencians d'arts
6 d'abril	Promoció Cultural	Representants de la Falla Trinitat - Alboria de València	Sobre diversos aspectes culturals de les Falles
7 d'abril	Arts	Manuel Marzal, membre fundador de l'Associació d'Estudis del Cant Valencià	Sobre el cant d'estil i les albaides
15 d'abril	Jurídica	Serafín Castellano, conseller de Governació	Presentació de l'esborrany de Llei d'espectacles taurins
7 de maig	Ciències	José Moragues Terrades, president de la Confederació Hidrogràfica del Xúquer	Contaminació de la Mediterrània
8 de maig	Ciències	Eugenio de Manuel, cap de l'àrea de Cultura de la Federació Valenciana de Municipis i Províncies	Contaminació lumínica i enllumenat urbà i de monuments
20 de maig	Llegat Històric	Manuel Izquierdo, alcalde, i Evaristo López, arquitecte municipal de Lliria. Jaume Coronel, Enrique Romero i Andrés Torres, firmants de la petició al CVC	Sobre la descatalogació com a BIC de la sala-teatre de la 'Unió Musical de Lliria'
1 de juny	Promoció Cultural	Paz Olmos Peris, directora general de Patrimoni Cultural Valencià	Sobre la restauració de pintures procedents del convent de Sant Jeroni de Cotalba i sobre el Museu de Belles Arts de València
2 de juny	Arts	Ramon Isidro, regidor delegat de parcs i jardins de l'Ajuntament de València	
8 de juny	Jurídica	Josep Gisbert, arqueòleg municipal de Dénia	Sobre la entrada en vigor de la Convenció per a la protecció del patrimoni cultural subaquàtic i les seues conseqüències al cas valencià
6 de juliol	Promoció Cultural	Representants de la Falla Centre Espanya de Borriana	Sobre diversos aspectes culturals de les Falles
6 de juliol	Promoció Cultural	José Miguel López, vicepresident primer de la Junta Central Vicentina i representant de l'Altar del Carme	Sobre qüestions relacionades amb la representació dels milacres de Sant Vicent
9 de juny	Llegat Històric	M ^a José Alcón, regidora de Cultura de l'Ajuntament de València	Sobre les excavacions als jardins de Vivers
8 de juliol	Llegat Històric	Francisco Grande, professor del departament d'Expressió Gràfica Arquitectònica de la UPV	Sobre el palau castell de Betxí
13 de juliol	Jurídica	Felipe Peña, tècnic del servei jurídic i Consuelo Matamoras, tècnica del servei d'arqueologia de la Conselleria de Cultura	Sobre la entrada en vigor de la Convenció per a la protecció del patrimoni cultural subaquàtic i les seues conseqüències al cas valencià
7 de setembre	Llegat Històric	Angela García Codoñer, de la Unitat d'investigació del color en el patrimoni arquitectònic de la UPV	Sobre qüestions relatives al color en les intervencions i restauracions del patrimoni

1 d'octubre	Ciències	José Roger Folch, Catedràtic del Departament d'Energia Elèctrica de la UPV	Contaminació lumínica i enllumenat urbà i de monuments
5 d'octubre	Promoció Cultural	Félix Crespo, regidor de Festes i president de la Junta Central Fallera, i Jorge Guarro vicepresident de la Junta	Sobre diversos aspectes culturals de les Falles
6 d'octubre	Arts	Álex i David Maiques, artistes del <i>graffiti</i> del col·lectiu XLF Crew	Sobre els <i>graffiti</i> urbans
7 d'octubre	Llegat Històric	David Éstal, arquitecte	Sobre la integració d'aparcaments en l'entorn de Ciutat Vella, València
19 d'octubre	Govern	Joan Carles Carbonell, Catedràtic de Dret Penal de la UV	Prevenició dels incendis forestals i consideració de nova figura penal internacional que sancione la provocació deliberada d'incendis.
2 de novembre	Promoció Cultural	Gil Manuel Hernández i Jesús Català, representants de l'Associació d'Estudis Fallers	Sobre diversos aspectes culturals de les Falles
3 de novembre	Arts	Tomàs Ibáñez, Toni Benavent i José Saiz, de la directiva d'AVETID, Associació Valenciana d'Empreses de Teatre i Circ	Sobre la situació del teatre valencià
3 de novembre	Arts	Nacho Magro, artista de <i>graffiti</i>	Sobre els <i>graffiti</i> urbans
5 de novembre	Ciències	José López Jaraba, director general de RTVV	Qüestions relacionades amb el funcionament de la corporació i els continguts culturals de la seua programació
16 de novembre	Promoció Cultural	Gil Manuel Hernández i Jesús Català, representants de l'Associació d'Estudis Fallers	Sobre diversos aspectes culturals de les Falles
4 de desembre	Llegat Històric	Pere Borrego, president de la Falla Na Jordana, en representació de l'Associació de Veïns del Barri del Carme	Sobre la desaparició de plaques de bronze a les banquetes de la Plaça de la Creu, al Carme de València
4 de desembre	Llegat Històric	Alejandro Escribano, urbanista i redactor del PGOU de València	Sobre la revitalització de l'Albereda de València
10 de novembre	Jurídica	Serafin Castellano, conseller de Governació i Sonia Vega Cueje, directora general de Seguretat i Protecció Ciutadana	Sobre l'actuació administrativa en relació als espectacles taurins
10 de desembre	Ciències	José Luis López Cobo, catedràtic d'energia nuclear de la UPV	Ús de l'energia nuclear

Taula 11. Convidats a informar a les Comissions i Grups de treball del Consell en 2009.

Òrgan amb representació del Consell	Membre representant
Institucions culturals públiques	
Consell Assessor de Biblioteques de la Generalitat Valenciana	Ricardo Bellveser, Jesús Huguet
Consell Rector de l'Institut Valencià de la Música	Enrique García Asensio
Consell Rector de l'IVAM	Ricard Bellveser
Consell Rector de l'Institut Valencià de Cinematografia "Ricardo Muñoz Suay"	Vicente Muñoz Puelles
Consell Assessor del Llibre	Rosa María Rodríguez Magda
Consell Tècnic d'Heràldica i Vexil·lologia	Jesús Huguet
Consell Rector de Teatres de la Generalitat Valenciana	Carmen Morenilla
Patronat de la Fundació Comunitat Valenciana-Regió europea	Jesús Huguet
Consell Rector de l'Institut de Conservació i Restauració de Bens Culturals	Vicente Ferrero Molina
Comissió de seguiment de la Llei de Patrimoni Arbori	Vicent Àlvarez
Observatori del Dret Civil Valencià	Jesús Huguet
Consell Valencià de Centres a l'Exterior	Santiago Grisólia
Comitès d'honor i jurats de premis	
Comité d'Honor del III Congrés d'Estudis de la Vall d'Albaida	Santiago Grisólia
Premis literaris 'Ciutat de València'	
Premi Roic de Corella de poesia en valencià	José Morera Buelti
Premi Vicente Gaos de poesia en castellà	Ricardo Bellveser
Premi Constantí Llombart de narrativa en valencià	Jesús Huguet
Premi Blasco Ibáñez de narrativa en castellà	Juan Antonio Montesinos García
Premi Eduard Escalante de teatre en valencià	Carmen Morenilla
Premi Juan Gil-Albert d'assaig en castellà	Vicente Muñoz Puelles
Premi Juan Timoneda de teatre en castellà	Isabel Morant Deusa

Taula 12. Representació del Consell en altres institucions i organitzacions culturals en 2009.

4. Patrimoni cultural

Informes i actuacions
genèriques

Conjunts històrics i béns immobles
singulars

Patrimoni rural, industrial, arbori i paisatgístic

Patrimoni immaterial

Patrimoni bèl·lic: el projecte europeu 'Paisatges de Guerra'

El Consell Valencià de Cultura dedica una gran part del seu treball tant del Ple com de les Comissions a fomentar la conservació, protecció i difusió del patrimoni cultural valencià.

En 2009 ha realitzat dos **informes** genèrics sobre patrimoni cultural, nou sobre conjunts històrics i béns immobles singulars, dos relacionats amb elements de patrimoni rural i industrial, dos més sobre jardins històrics, i altres dos informes sobre manifestacions de patrimoni immaterial.

La institució convocà un **concurs escolar** literari i de dibuix sobre la protecció i conservació del patrimoni urbà i paisatgístic, en el qual participaren prop de 700 alumnes de diversos nivells.

Finalment, en 2009 finalitzà, amb un congrés internacional a València, el projecte europeu '**Paisatges de guerra**', sobre l'inventari i difusió del patrimoni bèl·lic relacionat amb els conflictes europeus del segle XX, en el qual ha participat el Consell Valencià de Cultura.

4.1. Informes i actuacions genèriques

En el mes d'abril, el Consell Valencià de Cultura reiterà la seua opinió de protegir el patrimoni valencià mitjançant la instal·lació de **càmeres de vigilància** en la façana dels edificis d'especial valor arquitectònic i patrimonial, així com en els diferents jardins emblemàtics (de la ciutat de València). Aquesta declaració s'emmarca en el context de la decisió de l'Ajuntament de València de situar càmeres de vigilància en el jardí del Túria per a evitar actes vandàlics, com els que ocorreran amb l'escultura de Vicent Edo 'La xiqueta de les cues', situada en les 'Alamedites de Serrans'.

En el mes de setembre el Consell Valencià de Cultura aprovà un **informe** de la Comissió Jurídica, elaborat per iniciativa pròpia, en què s'analitza l'entrada en vigor de la **Convenció per a la protecció del patrimoni cultural subaquàtic** i la seua aplicació al cas valencià (pàg. 97).

La Convenció, promoguda per la UNESCO, ratificada per Espanya i en vigor des de la seua publicació al BOE en març de 2009, tempta d'establir unes normes internacionals per a la protecció, preservació in situ, prohibició d'explotació comercial i accés per a fins educatius i culturals del patrimoni cultural que es troba enfonsat a la mar. I entén per patrimoni subaquàtic aquell que té una antiguitat major de cent anys i que es resultat d'una activitat humana de caràcter cultural, històric o arqueològic. Fixa regles d'actuació per als estats, com ara la necessitat que les intervencions responguen a un Pla de Projecte detallat integral i que les actuacions estaran determinades per la qualificació internacional de les aigües on es troben les restes.

La gran quantitat de restes que hi ha a les costes valencianes, i que s'acumulen principalment a les zones de ports, raó per la qual es troben en particular perill per les obres d'intervenció i ampliació portuària, és un dels trets singulars del cas valencià, segons assenyalaren els tècnics que informaren a la Comissió Jurídica. Tanmateix, el Consell va concloure, arran de la informació rebuda, que les principals directrius de la Convenció s'apliquen ara per ara a la Comunitat Valenciana i que cal continuar treballant en la millora dels procediments tècnics i administratius per a una millor conservació del patrimoni subaquàtic.

Com a conclusió, el Consell qualifica la ratificació i entrada en vigor de la Convenció molt positivament per la importància de protegir, conservar i estudiar el patrimoni cultural subaquàtic i de garantir el dret dels ciutadans al seu coneixement. Creu necessari que totes les intervencions en les zones portuàries compten amb informe previ sobre l'impacte en el patrimoni submarí i que s'adopten les mesures necessàries per a garantir la seua conservació o recuperació. Considera molt valuosa l'existència del Centre d'Arqueologia Subaquàtica de la Comunitat Valenciana, ubicat a Borriana, i creu convenient la seua ampliació amb subseus a altres parts del territori, com ara Dénia i Sagunt, tot garantint la seua dotació pressupostària i de recursos humans.

En el mes d'octubre el Consell aprovà un **informe** de la Comissió de Llegat Històric, elaborat per iniciativa pròpia, en què s'estudia la importància del **cromatisme en els edificis amb valor patrimonial** (pàg. 99). La Comissió assenjala la importància, corroborada per investigacions com la de la Unitat d'Investigació del Color de la Universitat Politècnica de València i per l'interés de diverses administracions en finançar l'elaboració de mapes de tipologies cromàtiques, que té el color original dels edificis en la percepció del paisatge urbà, fet que al seu torn està lligat amb els materials disponibles a la zona en el moment de la seua construcció.

En l'informe el Consell recomana a les administracions competents que en les intervencions en edificis singulars i conjunts històrics es reproduisca el cromatisme original, i en el cas que no es puga conèixer tal cromatisme, que es facen servir els colors corresponents a la tipologia de la zona. I suggerix, a més, promoure la realització d'estudis sobre el cromatisme en aquells municipis que ara per ara no en tinguen.

Altres referències al lloc web del CVC:

2005. Sobre l'espoli de béns culturals.

<http://cvc.gva.es/archivos/197.pdf>

4.2. Conjunts històrics i béns immobles singulars

En el mes de març el Consell Valencià de Cultura aprovà un **informe** de la Comissió de Promoció cultural, elaborat a petició de l'Associació de Veïns, sobre el **barri de Sant Marcel·lí de València** (pàg. 79). La petició demanava considerar la possibilitat d'encetar el procés de protecció patrimonial de diversos edificis singulars en el context d'un examen més ampli sobre la realitat patrimonial del conjunt del barri.

Aquest barri es va desenvolupar a partir de la inundació de 1957 per la iniciativa de l'arquebisbe Marcelino Olaechea i té uns trets característics que el diferencien de la resta de barris de la capital. La urbanització d'una zona amb amplis espais oberts, coneguda com Horta de Favara, es va fer amb construccions dotades de patis interiors que feren possible una integració rural-urbana singular i uns espais per a la convivència i esbargiment dels habitants també característics.

Com a conclusió, el Consell recomana les administracions competents elaborar un catàleg de les alqueries i construccions històriques del barri per tal d'escometre el procés de declaració (BIC o BRL) i actuar urgentment en l'església parroquial per tal de restaurar-la, sobre tot en la portalada, procedent de l'antiga parròquia de Sant Bertomeu. I també creu convenient estudiar i posar en marxa determinats projectes de dotació i equipaments culturals.

També en el mes de març, el Consell mostrà la seua decepció per la decisió del Ministeri de Turisme de denegar la construcció d'un parador nacional de turisme en el **Castell de Sagunt**, ja que, segons el seu president, Santiago Grisolí, 'd'esta manera este espai quedarà relegat en la cultura valenciana i desgraciadament seguirà desconnectat de la població saguntina'. I en una altra declaració, el Consell reclamà a les institucions valencianes la conservació de les reses de la **muralla àrab de València**, així com la rehabilitació dels edificis que es troben en actual estat d'abandó. Aquesta declaració s'emmarca en el context d'una visita dels membres del Consell Valencià de Cultura i de l'Associació de Veïns del barri del Carme a les restes de la muralla islàmica.

En el mes de maig, el Consell aprovà un **informe** de la Comissió de Promoció cultural, elaborat a instància de

l'Institut d'Estudis Comarcals de l'Horta Sud (IDECO), sobre l'estat de deteriorament d'un edifici singular de **Torrent** conegut com a **palauet de la família Giner-Cortina** (pàg. 81). Es tracta d'una vivenda xalet projectada pel conegut arquitecte José Manuel Cortina Pérez (1868-1950), que tot i gaudir de la conformitat de la Direcció General del Patrimoni Cultural Valencià per a la seua protecció, ara per ara es troba en mal estat de conservació i objecte d'expolis i agressions per la falta de tancament del seu perímetre.

José Manuel Pérez Cortina és un dels arquitectes més rellevants i originals del modernisme valencià, guanyador de diversos premis i medalles, i autor d'edificis singulars a l'eixample de València, com ara la 'Casa de los Dragones', en la cantonada entre els carrers Jorge Juan i Sorní, l'edifici art nouveau amb elements medievals del carrer Felix Pizcueta, o la Casa Cortina, al carrer de Cavallers. També va projectar el desaparegut Teatre Eslava, també a València, i el Teatre Chapí, a Villena.

El palauet de Torrent arreplega tots els trets que caracteritzen els projectes d'aquest arquitecte, no només l'estil arquitectònic sinó els més minuciosos detalls de decoració. Entre els quals cal destacar els taulells emprats, procedents de la fàbrica de Justo Vilar, de Manises, que reproduïxen motius de l'Alhambra i el Alcàssar de Sevilla, i que per datar de 1918 han d'ésser catalogats com a Béns de Rellevància Local. A la vàlua de l'edifici per se, cal afegir la trajectòria com a defensor del patrimoni valencià del mateix Cortina.

Com a conclusió, el Consell considera que el palauet reuneix totes les condicions per a ser catalogat Bé de Rellevància Local i urgix a intervenir per tal de protegir-lo i evitar més espolis. I en cas d'escometre una rehabilitació de l'edifici, el Consell recomana destinar-lo a un ús concret. Finalment, recomana els Ajuntaments valencians en general fer un inventari per tal de catalogar altres edificis recreatius amb vàlua patrimonial.

En el mes de maig, el Consell sancionà favorablement la petició de la Conselleria de Cultura per tal de declarar les conegudes com **Cases del Pòsit de Xàbia** com a Bé de Rellevància Local (pàg. 88).

Es tracta d'un conjunt de construccions, antigues vivendes de pescadors alineades front a la mar, en el barri de les Duanes de la Mar, junt al port pesquer, que

conformen una unitat social i estètica rellevant, el qual, amb excepció d'alguna construcció totalment discordant, es conserva prou bé. El Consell recomana finalment, temptar de respectar la volumetria existent en futures intervencions i estudiar la possibilitat d'enderrocar l'esmentat edifici de dotze altures.

També en el mes de maig, el Consell aprovà un **informe** de la Comissió de Llegat, elaborat a petició del grup municipal del Bloc d'**Orpesa**, sobre la situació de les conegudes com a **torre de la Cordà** i **torre Colomera** (pàg. 88). Es tracta de dues torres de guaita y defensa de la costa que, tot i haver sigut declarades Bé d'Interés Cultural (BIC), presenten un greu estat de deteriorament. El Consell conclou que es tracta d'una tipologia constructiva molt característica i valuosa i que cal conservar-les i, si escau i és possible, destinar-les a usos socials i culturals; i fa una crida a tota la societat i administracions d'Orpesa per dur a terme aquesta tasca.

Una altra qüestió tractada pel Consell en el mes de maig, a través de la Comissió de Llegat, fou la mediació, a petició d'un nombrós grup de peticionaris, en el conflicte sobre les **obres a la seu de la Societat 'Unió Musical' de Llíria** (pàg. 90). L'assemblea general de la Societat va aprovar un projecte d'obres que planteja remodelar la seu i que inclou la demolició de l'actual teatre-sala (per a la seua rehabilitació), que compta amb el suport de l'Ajuntament de Llíria i té l'autorització de la Direcció General del Patrimoni Valencià per a descatalogar l'edifici. D'altra banda hi ha un grup nombrós de socis, músics i simpatitzants que han fet arribar al Consell Valencià de Cultura la seua discomoforitat i preocupació pel projecte, presentant-ne un d'alternatiu.

El Consell tot mostrant la seua preocupació per l'enfrontament intern en una societat tan important per al desenvolupament musical i cultural valencià, recomana temptar d'arribar a acords entre les dues parts per tal de que les parts més valuoses de l'edifici es preserven, a més de valorar l'impacte econòmic, en l'actual època d'escassetesa de recursos, i el social, en termes d'interrupció de les activitats de la societat. Finalment, anima a la corporació a mediar i oferir els seus recursos i la seua seua per a ajudar a arribar a tal acord.

En el mes de juny el Consell aprovà un **informe** de la Comissió de Llegat, elaborat per iniciativa pròpia, sobre **l'edifici rural a la partida de Beniatlà, a Dénia**, que va ser sanatori durant la Guerra Civil (pàg. 91). L'esmentat

edifici està situat en sòl expropiat i fou cedit a la Conselleria de Sanitat per tal de construir, en concert amb l'entitat privada Marina Salud, el nou hospital comarcal, raó per la qual es va aprovar la seua descatalogació.

El Consell considera que l'immoble forma part de la memòria col·lectiva local i comarcal pel seu valor com a referència sentimental i històrica, en tant que hospital de la guerra civil, i per tant es recomana estudiar la possibilitat de conservar els seus valors culturals, bé amb la recuperació de l'edifici, bé servint com a complement històric i educatiu en el context del nou hospital. En qualsevol cas, la institució considera que la col·locació d'una placa commemorativa podria contribuir a mantenir present aquella memòria històrica.

En el mes de juliol el Consell aprovà un **informe** de la Comissió de Llegat Històric, elaborat arran una petició del grup municipal Bloc-Verds-Plataforma per l'Hospital, sobre el **fossat històric de la torre de Torrent** (pàg. 93). La torre és, d'alguna manera, el símbol i l'edificació més emblemàtica de la població de Torrent i la construcció més gran d'aquestes característiques (planta quadrada i forma prismàtica) al territori valencià. Es troba envoltada de finques urbanes i, retrospectivament, és un element del desaparegut castell de Torrent, d'origen musulmà o cristià, que ha servit, a més de construcció defensiva, com a càrcer, magatzem de collites i abocador públic.

Només descobrir el fossat, durant els treballs d'urbanització de la torre, en 2004, es plantejaren diverses alternatives per part de l'Ajuntament de Torrent, i la Conselleria de Cultura manifestà que l'opció més convenient, des del punt de vista patrimonial, era restaurar el conjunt deixant el fossat descobert per tal d'oferir una explicació coherent i àmplia de la torre i de les seues estructures defensives associades. Posteriorment, l'Ajuntament, malgrat que contava amb un projecte aprovat i finançat en base a l'1% cultural, va canviar d'opinió i anuncià el cobriment del fossat en el context de la rehabilitació y restauració de la torre i com a solució reversible i temporal per a facilitar la remodelació del mercat adjacent. En el moment d'aprovar l'informe, el Consell constatà que el fossat està cobert.

En definitiva, el Consell assenyala, tal com recomanen les cartes internacionals i els criteris actuals de protecció i gestió del patrimoni cultural, la importància de la integració dels monuments amb l'entorn per a la

seua comprensió, i que en el cas de Torrent, la torre en mig de la ciutat només s'explica com a part d'un castell i d'un sistema defensiu, i es visualitza millor amb el fossat al costat. Per tant, el cobriment d'aquest fossat només té sentit si és provisional i reversible. Com a conclusió, el Consell felicita l'Ajuntament de Torrent per la rehabilitació de la torre i suggerix un ús cultural per a ella, i considera convenient restaurar el fossat i posar-lo en valor en el moment en què s'haja construït el mercat esmentat. Assenyala també la conveniència que la intervenció en el mercat tinga en compte els criteris de protecció que té el castell i el seu entorn com a BIC, i que mentres el fossat estiga cobert, almenys una part siga visible mitjançant sistemes de transparència.

En el mes de novembre el Consell aprovà un **informe** de la Comissió de Llegat Històric, elaborat a iniciativa de l'Associació Cultural i de Consumidors del **barri de Patraix** de València, sobre diversos aspectes de la conservació del seu centre històric (pàg. 100).

Arran del fet que el barri de Patraix va ser una població rural amb entitat autònoma municipal fins a 1870, absorbida progressivament per l'expansió de la capital, encara conserva una trama i alguns edificis singulars, sobre tot al voltant de la plaça on està l'església del barri, i construccions de tipologia rural. El desenvolupament urbanístic sense criteris i la instal·lació i posterior desubicació d'indústries i de l'hospital psiquiàtric, han contribuït a difuminar d'alguna manera la singularitat i personalitat del barri, preocupació i motiu de la consulta dels peticionaris.

Com a conclusió, el Consell recomana tractar de mantenir la trama del barri i conservar les seues edificacions singulars, cas d'un fumental industrial susceptible de ser catalogat, a més de recuperar la memòria de la riquesa artística i arqueològica del lloc amb un xicotet museu de rèpliques de peces que ara per ara es troben a altres parts de la ciutat de València.

Finalment, en el mes de desembre el Consell aprovà un **informe** de la Comissió de Llegat, elaborat per petició de l'Ajuntament de la Vall d'Alcalà i de la Mancomunitat Cultural de la Marina Alta (MACMA), sobre el valor patrimonial dels **despoblats moriscos valencians** (pàg. 102). En el context de la commemoració del 400 aniversari de l'expulsió dels moriscs valencians, el Consell Valencià de Cultura celebrà la sessió ordinària del seu Ple del mes d'octubre a la població d'Alcalà, i en un debat amb representants

municipals de la comarca es plantejà la conveniència de trobar la figura jurídica adequada per tal de conservar alhora que difondre els indrets testimoni de la presència morisca a les nostres terres.

I és que l'expulsió en 1609 dels moriscs valencians suposà una pèrdua demogràfica que en molts casos no va ser compensada amb pobladors cristians, i això comporta el que moltes cases desallotjades quedaren sense ús i altres adquiriren un de diferent al qual estaven originalment destinades. Aquestes restes o assentaments representen un testimoni d'unes formes de vida i cultura presents durant molts segles al nostre territori i presenten valors patrimonials dignes de protecció, investigació i referència per a generacions futures. I aquesta presència es pot trobar pràcticament a tot el territori, si bé a les comarques del interior hi ha una acumulació singular, sobre tot a la Serra d'Espadà i les comarques del nord d'Alacant.

Pel que fa a les figures de protecció mitjançant les quals protegir jurídicament els despoblats, el Consell assenyala que les més adequades poden ser les de Bé d'Interés Cultural (BIC), en les seues diverses categories, o la de Bé de Rellevància Local (BRL), tot i que l'elecció concreta dependrà de factors com ara el marge d'intervenció en vista a escometre projectes de rehabilitació i difusió cultural. En qualsevol cas, el Consell recomana l'inventari i inclusió de tots els despoblats sarraïns en l'Inventari General del Patrimoni Cultural Valencià. També recomana les administracions la recuperació i manteniment de la toponímia dels llocs amb la retolació escaient; i un esforç per tal de fomentar i incentivar la investigació i els estudis de divulgació sobre la temàtica.

Referències relacionades sobre conjunts històrics i béns immobles singulars al lloc web del CVC:

- 2008. Sobre la ejecución de la sentencia del Teatro Romano de Sagunt. <http://cvc.gva.es/archivos/268.pdf>
- 2004. Dictamen sobre les mesures de protecció del patrimoni cultural valencià. <http://cvc.gva.es/archivos/158.especial.pdf>
- 2002. Informe sobre els castells i torres de guaita valencians. <http://cvc.gva.es/archivos/114.pdf>
- 2001. Informe sobre l'estat crític del patrimoni històric de Sagunt i propostes d'actuació. <http://cvc.gva.es/archivos/83.pdf>
- 1987. Informe sobre la reintegración y rehabilitación del teatro romano de Sagunto. <http://cvc.gva.es/archivos/5.pdf>

4.3. Patrimoni rural, industrial, arbori i paisatgístic

a. Patrimoni rural i industrial

En el mes de març el Consell Valencià de Cultura aprovà un **informe** de la Comissió de Llegat, elaborat a petició d'una plataforma ciutadana, sobre la possibilitat de conservar una part de les instal·lacions de l'antiga **fàbrica de MACOSA**, a València (pàg. 81). Aquestes instal·lacions començaren a construir-se en l'any 1922, fruit de l'esperit emprenedor de la família Devís, i en elles participaren arquitectes com Javier Goerlich i Antonio Gómez i els enginyers Manuel Torres i Vicent Llorens. El conjunt, situat entre el carrer de Sant Vicent i les vies de Renfe, i hui en desús, evolucionà sincrònicament amb els canvis en la indústria del ferrocarril i la fabricació de locomotores, configurant un conjunt amb vàlua patrimonial però també històrica com a testimoni de la importància d'aquesta indústria en la història valenciana.

Com a conclusió, el Consell recomana la conservació de la part més valuosa de les naus, especialment les façanes i el refugi antiaeri, estudiant la possibilitat de destinar l'espai a contenidor museístic o altre ús social, i la instal·lació d'una placa commemorativa del paper dels treballadors de MACOSA en la lluita per les llibertats.

En el mes de juliol, el Consell aprovà un **informe** de la Comissió de Promoció Cultural, elaborat per petició de l'associació cultural Arc de Mig Punt, sobre **l'alqueria de Romaguera**, al terme municipal de Gandia (pàg. 92).

Es tracta d'una construcció paradigmàtica de la tipologia d'edificació rural valenciana dels segles XVI i XVII, situada a més en mig d'una finca agrícola sobre les restes d'un conjunt arquitectònic d'origen medieval. Ara, però, hi ha un PAI aprovat a la zona que posa en perill la integritat, inclús l'existència, de l'alqueria, tot i l'oposició de diversos col·lectius culturals i veïnals i alguns grups polítics municipals, origen de la petició al Consell.

La institució conclou que l'alqueria, situada a la partida de Santa Anna de Gandia, ha de ser considerada com a conjunt d'interés cultural i arqueològic, i recomana modificar els projectes urbanitzadors per tal de conservar l'alqueria, alhora que suggereix a

l'Ajuntament de Gandia estudiar la possibilitat d'iniciar el procediment per declarar-la Bé de Rellevància Local.

També en el mes de juliol, el Consell Valencià de Cultura reclamà a les institucions la creació d'un **Pla estratègic del patrimoni hidràulic valencià**, amb la finalitat de conservar les infraestructures de reg i de distribució de l'aigua i millorar la gestió dels embassaments de la Comunitat Valenciana, particularment de la presa d'Algar.

Referències relacionades sobre patrimoni rural i industrial al lloc web del CVC:

2007. Sobre el patrimoni hidràulic valencià

<http://cvc.gva.es/archivos/238.pdf>

2003. *Alqueries. Paisatges i arquitectura en l'Horta*

<http://cvc.gva.es/documentos/documentosficha.asp?id=169>

b. Patrimoni arbori i paisatgístic: jardins històrics

En el mes de març, el Consell mostrà la seua preocupació per la **intervenció arqueològica** sobre les restes del **Palau Reial de València**, en execució al jardí de Vivers. En opinió del seu president, 'encara que la intenció de les administracions siga recuperar la memòria històrica de la ciutat, les intervencions haurien de realitzar-se amb la màxima atenció per a no destruir el patrimoni arbori i no trencar la unitat dels jardins de Vivers, considerats de gran interacció social per als ciutadans'; i proposà 'en compte de realitzar excavacions en els jardins, optar per senyalitzar l'espai on es troba el Palau Reial amb monitors i panells informatius, a més d'estudiar la possibilitat de fer un itinerari marcat per al ubicació de les restes arqueològiques sense que això supose l'alçament del jardí'.

En el mes de maig de 2009, el Consell aprovà un **informe** de la Comissió de Llegat Històric sobre el **jardí de l'antic Hospital General de València** (pàg. 85), com a continuació de la seua sèrie d'informes dedicats a analitzar la situació i futur dels jardins històrics valencians més importants.

En aquest cas, el Consell contrasta el ric passat històric i monumental que existí en l'emplaçament del jardí i la situació actual d'abandó i disgregació de les restes que n'han quedat. El jardí és de creació prou recent, i ocupa l'espai del que va ser primer sanatori mental d'Europa,

creat al segle XV pel flare mercedari Joan Gilabert Jofré, al qual s'afegí la Confraria de Santa Maria dels Innocents (posteriorment Santa Maria dels Desamparats) i una capilla, el Capitulet, per a retre culte a la Verge; més tard es convertí en Hospital General, i atenia a tots tipus de malalts. Els estudis de Medicina es féien també a l'Hospital, esdevenint una de les càtedres més avançades d'Europa. En el segle XIX, amb la desamortització, el manicomí fou traslladat al convent de Jesús i en el seu lloc es construí en 1885 la Facultat de Medicina, que funcionà fins a 1949, on va fer classe Santiago Ramón y Cajal. A començaments dels anys seixanta l'Hospital va ser traslladat, es va derribar l'església gòtica, una part de l'hospital (l'altra es destinà a biblioteca pública) i la Facultat de Medicina. Entre les restes de tot això, es va fer un ajardinament caracteritzat per un conjunt arquitectònic dispers, intercal·lat per columnes i espècies vegetals discordants, que poc a poc s'ha degradat fins al pobre aspecte que presenta ara per ara.

Com a conclusió, el Consell recomana, en vista de la importància històrica de l'entorn i la vàlua arquitectònica i artística d'alguns dels edificis i monuments que romanen, que la remodelació que es duga a terme tinga molta cura en respectar i preservar les restes arqueològiques que puguen ser descobertes. A més, el conjunt hauria de reflectir una visió històrica i arquitectònica del seu passat, de tal manera que la seua remodelació hauria de tindre l'objectiu de mostrar de forma didàctica la importància retrospectiva de l'atenció hospitalària i la Medicina valenciana. En definitiva s'ahuria de conjugar la funció didàctica amb l'espai ajardinat urbà clàssic de gaudi i esbargiment.

En el mes d'agost el president del Consell, Santiago Grisóla, recordà la necessitat de fer peatonal el passeig de **l'Albereda de València** per tal de descongestionar la zona del tràfic i protegir de la contaminació els arbres.

D'altra banda, en el mes de novembre el Consell aprovà un **informe** de la Comissió de Llegat, elaborat per iniciativa pròpia, sobre l'estat de conservació i la falta d'informació sobre les entrades al **jardí de Monfort de València** (pàg. 101). L'informe argumenta l'aparent desconcert dels visitants que no troben la porta addicional d'entrada al jardí en les ocasions en què la porta principal d'entrada es tanca per la celebració de bodes civils al palauet del jardí; i lliga l'existència de calves en determinades masses d'arbusts i l'aspecte

envellit d'alguns arbres a l'existència de fongs per una deficient ventilació del jardí.

El jardí de Monfort és Bé d'Interés Cultural en base al decret de 1941 i el seu origen es retrotrau a un hort extramurs de la ciutat venut en 1849 al propietari que féu el palauet i que en 1859 encarregà el disseny del jardí a l'arquitecte Sebastián Monleón Estellés; a la mort del propietari, el conjunt va ser heretat per Joaquín Monforte Parrés, de qui va prendre el nom actual. En 1941, amb ocasió de la declaració oficial de Jardí Artístic, es va encomanar la seua restauració a Javier Winthuysen, i finalment va ser adquirit per l'Ajuntament de València en 1971, que el gestiona i manté mitjançant una Fundació Municipal.

El jardí de Monfort es un conjunt ajardinat i artístic d'onze mil metres quadrats, el perímetre del qual està murat, i que conté diverses escultures, grups arboris, fonts i parterres, a més del palauet d'estil academicista, que li donen la seua singularitat intimista i romàntica, tot constituint un peça fonamental del nostre patrimoni artístic i natural.

L'informe conclou amb el suggeriment de senyalitzar millor l'entrada addicional al jardí i l'oportunitat de considerar la modificació del mur amb la construcció de dos noves portes addicionals, les quals per una banda permetrien millorar la visibilitat del conjunt des de l'exterior i l'accés al jardí, i per l'altra facilitar la ventilació per tal de millorar les condicions fitosanitàries de les plantes i arbres. En atenció a la condició de BIC, el Consell assenyala que qualsevol modificació ha de respectar el caràcter històric i intimista del jardí.

Per últim, l'informe té un vot particular del president i alguns membres del Consell en què, per les mateixes consideracions exposades en el document, aboguen, però, per l'enderrocament de la major part del mur del jardí i la seua substitució per tanques, per eixemple com les dels jardins de Vivers.

Referències sobre jardins al lloc web del CVC:

- 2008. Sobre el mantenimiento del Jardín de Monforte de Valencia. <http://cvc.gva.es/archivos/279.pdf>
- 2008. Sobre el estado actual de los palmerales de Elx, Orihuela y Alicante. <http://cvc.gva.es/archivos/284.pdf>
- 2007. Sobre la proposta de declaració de BIC dels Jardins dels Vivers del Reial de València. <http://cvc.gva.es/archivos/245.pdf>

2007. Sobre la declaración como BIC de los jardines de la Glorieta y el Parterre de Valencia.

<http://cvc.gva.es/archivos/256.pdf>

2007. Sobre el parc de Ribalta i el pas del TVRcas.

<http://cvc.gva.es/archivos/263.pdf>

2005. Sobre el jardí botànic de València.

<http://cvc.gva.es/archivos/194.pdf>

1997. Informe sobre el proyecto de construcción de un edificio de investigación y extensión cultural perteneciente al Jardín Botánico de Valencia.

<http://cvc.gva.es/archivos/54.pdf>

4.4. Patrimoni immaterial

En el mes d'abril el Consell aprovà un **informe** de la Comissió de Promoció Cultural, elaborat a petició de l'Ajuntament de **l'Alcora**, sobre la **Romeria del Rotllo** i la seua possible declaració com a Festa d'Interés Turístic Provincial (pàg. 84). La romeria, també coneguda com 'dels infants' o 'dels xiquets', és una festa emblemàtica de la ciutat d'Alcora i de la comarca de l'Alcalaten i n'altres de veïnes. El seu origen s'assenyala en unes rogatives al segle XVII, que feren els xiquets per motu pròpio a l'ermita de San Cristòfol, i que propicià pluges miraculoses en temps de sequera. Tots els dilluns de Pasqua, després de la missa d'acció de gràcies, els xiquets canten els 'gojos' al sant i se'ls hi repartix el 'rotllo' i la cinta per a la romeria, i canten cançons de la 'salpassa' fins al Calvari, on arrepleguen altres integrants de la romeria i s'encaminen cap a l'església parroquial, on finalitza.

La participació és molt nombrosa i l'acceptació popular molt ampla, convertint-se en un referent comarcal i inclús singular a tot el territori valencià. Per tant, i malgrat que les competències per a la qualificació de festes corresponen a la Conselleria de Turisme, el Consell considera la celebració digna de rebre la qualificació proposada i recomana també que l'Ajuntament encete el procés de declaració de la festa com a Bé de Rellevància Local Immaterial.

En el mes de juliol el Consell aprovà un **informe** de la Comissió de Llegat, elaborat per una petició de l'Ajuntament de **Banyeres de Mariola**, sobre el conegut com a '**acte del cementeri**' durant les festes de moros i cristians (pàg. 96). Es tracta d'una disparada de salves d'honor com a homenatge als membres morts de les diferents comparses, que té lloc al cementeri de Banyeres en el context de la celebració de les festes en

honor a Sant Jordi; i que a pesar que hi ha referència documental en una autorització de 1708 de Felip V perquè es puguen fer servir les armes de foc per a la representació, es creu que té l'origen un segle abans.

Com que l'Ajuntament de Banyeres sol·licità formalment que aquesta celebració es declarara Bé d'Interés Cultural Immaterial i la Conselleria de Cultura va considerar que la figura més adequada, atesa la localitat de la celebració, era la de Bé de Rellevància Local, el consistori demanà l'opinió del Consell mentre es resolen les seues al·legacions. Així, per la singularitat de 'l'acte' i la seua antiguitat i arrelament popular, la institució suggerix a la Conselleria la reconsideració per tal de declarar la celebració BIC.

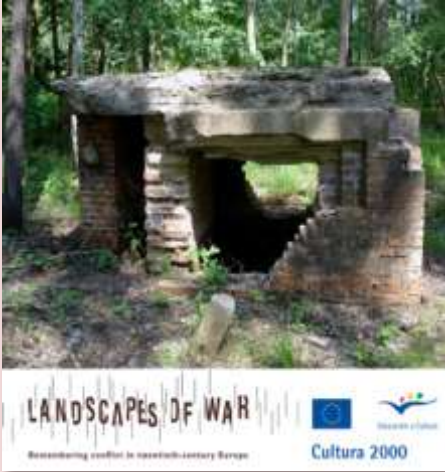
En el mes d'octubre el Consell mostrà la seua satisfacció per la declaració atorgada al **Tribunal de les Aigües de València** com a Patrimoni Cultural Immaterial de la Humanitat per part de la UNESCO, tot recordant la contribució de la institució consultiva a aquesta classificació en forma de suport i diversos informes.

Referències sobre patrimoni immaterial al lloc web del CVC:

2008. Sobre els Béns Culturals Immaterials i la seua protecció. <http://cvc.gva.es/archivos/312.pdf>

2005. Sobre la declaració de Bé d'interés cultural immaterial a favor del Tribunal de les Aigües de València. <http://cvc.gva.es/archivos/189.pdf>

4.5. Patrimoni bèl·lic: el projecte europeu 'Paisatges de Guerra'

En maig de 2009 finalitzà el projecte europeu '**Landscapes of War**' (**Paisatges de Guerra**): millora del coneixement públic a través de la compilació i inventariat del patrimoni bèl·lic del segle XX en la Unió Europea', en el qual ha participat el Consell Valencià de Cultura en col·laboració amb altres vuit entitats europees de cinc països.

La regió italiana de Calàbria va ser la entitat coordinadora del projecte i els altres col·laboradors han sigut: la Federació Valenciana de Municipis i Províncies, coorganitzadora i impulsora junt al CVC del projecte a la Comunitat Valenciana; la Universitat de Coventry i l'organisme de promoció del patrimoni anglès, English Heritage, d'Anglaterra; el Centre du Conservation du Livre, amb seu en Arlès, França; la ciutat de Rostock, a Alemanya; i el consorci interuniversitari per a l'estudi de les ciències del mar, CoNisma, i l'empresa de produccions audiovisuals submarines, Bluimage, ambdues d'Itàlia.

El projecte, amb un pressupost total de prop d'1 milió d'euros, ha estat cofinançat pel programa Cultura 2000 de la Comissió Europea i ha tingut una durada de tres anys (2006-2009).

a. Activitats del projecte a nivell europeu

Entre els dies 28 i 29 de maig tingué lloc a València, organitzat pel Consell Valencià de Cultura i la Federació

Valenciana de Municipis i Províncies, el **Congrés Internacional** final del projecte.

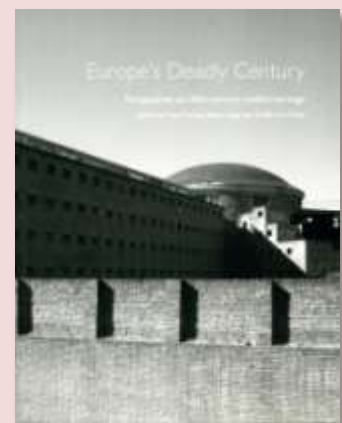
En la primera part del congrés, dedicada a analitzar la experiència del projecte a nivell europeu, hi hagué una taula redona amb tots els socis del projecte, en la qual espongueren els treballs dels seus respectius projectes nacionals; es presentaren públicament els productes resultants del projecte (un DVD amb material educatiu, una pàgina web i un llibre); i per últim, hi hagué quatre ponències, a càrrec d'experts en la matèria, sobre diversos aspectes de la conservació i promoció del patrimoni bèl·lic relacionat amb el segle XX a Europa.

La segona part del congrés va estar dedicada íntegrament a aspectes relacionats amb l'aplicació del projecte europeu al territori valencià: el patrimoni cultural relacionat amb la Guerra Civil espanyola als municipis valencians. En forma de taules redones, ponències i comunicacions, es presentà el treball de molts investigadors sobre la recerca històrica i arqueològica, la catalogació, les propostes de conservació, protecció i difusió del patrimoni militar i civil de la Guerra Civil espanyola. (Consultar el programa sencer del Congrés en les pàgines següents).

En el congrés es va presentar públicament el **llibre**, editat en anglés, que arreplega les ponències presentades als quatre seminaris temàtics del projecte organitzats a Calabria, Coventry, Rostock i Roma.

Europe's Deadly Century. Perspectives on 20th century conflict heritage.

Neil Forbes, Robin Page i Guillermo Pérez (editors)

English Heritage.
2009.

Introducció del llibre, signada per Neil Forbes, Robin Page i Guillermo Pérez, participants en el projecte i editors del llibre.

Al término de la primera década del siglo XXI, ya es posible contemplar la historia de Europa del siglo precedente con algo de perspectiva. El siglo comenzó de forma optimista —gracias a las promesas de la *belle époque* de que mejorando los estándares de vida se suavizarían las tensiones generadas por las ambiciones imperialistas de las potencias europeas y por el surgimiento de electorados masivos en ellas— pero nadie pudo prever la manera en la que la guerra dirigiría el desarrollo de los avances tecnológicos y científicos a lo largo del siglo, ni tampoco los resultados de ese proceso, tan brutales como tiránicos: la aparición, a una escala sin precedentes, de conflictos entre países, clases, ideologías y grupos étnicos por todo el continente. Las fronteras europeas, la sociedad, e incluso las ideas y creencias se rehicieron al ritmo que marcaron las grandes convulsiones del siglo: las dos guerras mundiales y también conflictos interrelacionados, como la Guerra Civil Española, más limitados geográficamente, pero no menos amargos. Unos conflictos que dejaron huella en el paisaje físico y mental de Europa, que dejaron tras de sí una infinidad de barreras creadas para mantener a la gente fuera o dentro de los espacios asignados; muchas cicatrices de trincheras, cadenas de fortificaciones devastadas; mares repletos de restos hundidos, es decir, llenos de fosas comunes sumergidas; vastas extensiones de tierra destruidas desde el aire; búnkeres y centros de investigación repletos de armas capaces de devolver el continente a la prehistoria; y una gran cantidad de memoriales creados para recordar todos esos conflictos (o la versión que ha permanecido de ellos).

Siempre será tema de debate el grado en el que la historia se repite o no y hasta qué punto puede enseñar algo a las nuevas generaciones. Pero, sin duda, a la vista de los acontecimientos, los analistas deberían evitar afirmar que la historia llegará alguna vez a alguna clase de «final». Con la caída del bloque soviético al comienzo de la década de los 90, muchos se felicitaban, despistados y complacientes, porque la historia, tan incómoda, pronto podría dejarse a un lado. Incluso olvidarse. Tras un escalofrío, los europeos podrían al fin alejarse del cemento de los búnkeres y disfrutar de los beneficios de una paz duradera —las espadas envainadas tras siglos de guerra—, en el interior del cordón sanitario europeo.

Esa ilusión quedó hecha añicos casi al tiempo de su aparición por las trágicas guerras entre estados de la antigua Yugoslavia. Las imágenes y reportajes que circularon por todo el mundo provocaron una enfermiza y espantosa sensación de algo ya conocido: una vez más, enmarcados por pueblos en llamas, los refugiados huían para salvar la vida y sus figuras macilentas miraban a través del alambre de espino de los campos. Las guerras ideológicas del siglo habían terminado tan solo para ser sustituidas por antiguos conflictos con profundas raíces étnicas.

La verdad es que el continente aún alberga tensiones políticas considerables, particularmente dentro de los propios estados. Y por otra parte, debido al sistema internacional, los retos económicos a los que se enfrenta son inmensos. No obstante, por primera vez en la historia los ciudadanos europeos pueden confiar en que las rivalidades chovinistas y las ideologías extremistas que una vez empujaron a las naciones a levantarse en armas unas contra otras y que también dividieron a esos mismos ciudadanos dentro de sus naciones, son fenómenos históricos y no amenazas del presente. En este sentido, Eric Hobsbawm se ha referido al «corto siglo veinte» —una era de guerras «religiosas», cuyos ejemplos más sangrientos y agresivos estuvieron relacionados con las ideologías propias del siglo—, pero también ha apuntado de forma profética los retos globales que deparará el futuro (Hobsbawm, 1994). De forma similar, después de una elocuente descripción de los terribles sucesos que tuvieron lugar en la Europa negra, Mark Mazower concluye, optimista, que la diversidad social y cultural de Europa constituye una senda por la que volver a la tradición civilizatoria propia del continente, en lugar de ser una fuente de tensión que debamos temer.

De hecho, la Unión Europea nació de la determinación de evitar conflictos futuros entre sus miembros. Hoy en día facilita un trabajo colaborativo, en el que los viejos enemigos pueden reflexionar juntos sobre el pasado y utilizar las huellas de los conflictos previos para aprender lecciones para el futuro. De hecho, la idea de que estas naciones estuvieron en guerra unas con otras parece incluso levemente ridícula; en la actualidad una idea así se descarta por inconcebible en el momento en el que toma forma. Por otra parte, a pesar de que no se haya avanzado demasiado en el desmantelamiento de los arsenales nucleares, con el término de la Guerra Fría la amenaza de una destrucción masiva parece ser menos probable cada día.

Existe, por tanto, la promesa de una nueva era para la población europea. Por primera vez en la historia moderna del continente, apenas ninguno de sus ciudadanos ha experimentado en carne propia la guerra y sus consecuencias. Un hecho que ofrece, no es necesario remarcarlo, grandes oportunidades. Y que, al mismo tiempo, hace aparecer retos inesperados. Aun así, tal y como se reconoce de forma general, es necesario protegerse contra la complacencia; no es posible asumir como derechos irreversibles ni el disfrute de las libertades democráticas en Europa ni las condiciones de coexistencia pacífica entre sus estados miembros.

En años recientes, varios proyectos y publicaciones han reflejado el gran interés surgido entre el público general en torno al reconocimiento, el recuerdo y la conmemoración de las guerras y conflictos del siglo XX (Wood, 1999). Un deseo público de conmemoración

que continúa estimulando el debate especializado. Así, una teoría avanzaba recientemente que la conmemoración es un acto particular de externalización que provoca una mezcla de cierre y de perpetuación —como un complemento al entierro en sí— y que resulta vital y especialmente necesaria en casos en los que ha existido un «exceso» o «defecto» de memoria (Runia, 2007).

En ocasiones, no obstante, se levantan voces en contra de los rituales del recuerdo. Para estas voces discordantes existe el riesgo de que estas ceremonias, desarrolladas en épocas en las que los sentimientos de pena y de luto por los caídos eran generales, puedan llegar a institucionalizarse y ayudar así a cultivar los mitos propios de los estados. Por ejemplo, existe un escritor que sugiere que la conmemoración de la guerra tiende a reproducir las historias de gloria nacional y heroísmo (Edkins, 2003). De esta manera, la práctica del recuerdo podría facilitar la aparición de un culto a las víctimas o incluso ayudar a mantener vivos los viejos odios. Y es que en Europa muchos piensan que aún están demasiado frescas las cicatrices de las guerras y que no podrán sanar nunca. Además, el extremismo político, sobre todo la extrema derecha europea, también ha reinterpretado algunos aspectos de esos conflictos del siglo XX en beneficio propio, convirtiendo así realidades complejas y dolorosas en meros eslóganes. Un botón de muestra de la variedad de las influencias sociopolíticas que han condicionado la memoria en la Europa de la posguerra y que continuarán haciéndolo, tanto en la construcción del recuerdo como en su reconstrucción (Lebow, 2006). Claramente, los símbolos que honran a regímenes brutales no tienen cabida en un mundo civilizado, aunque tampoco es posible alcanzar la verdad y la reconciliación negando las huellas físicas de la guerra y de la lucha ideológica que nos rodean.

Por otra parte, el impulso del «aprendizaje intergeneracional» —un aprendizaje realizado a través de testimonios personales y de la tradición oral, confirmados por el conocimiento existente— constituye una nueva aproximación a la investigación y la representación de los temas relativos al recuerdo. Una vía que puede proporcionar los detalles contextuales necesarios a ciertos lugares de conmemoración. La exploración de las identidades individuales y colectivas en la historia de estas localidades permite crear una base desde la que promover la paz y la reconciliación entre comunidades, así como la tolerancia y la sensibilización hacia las minorías. De hecho, en la literatura histórica reciente puede observarse la aparición de una crítica que afirma que la historia debería analizar el modo en el que se construyen dichas identidades y también demostrar que esas identidades no son inmutables, sino que fluyen sin descanso (Berger, 2007).

Es cierto que existe una tendencia entre los historiadores basada en la narración nacional, desde el inicio de la nación hasta el momento actual, y que esa narración puede ser explotada por el poder político para exaltar virtudes como la coherencia y la unidad nacionales. Y también que en Europa han tratado de velarse ciertos sucesos (y, por tanto, sus huellas) del pasado, en nombre de una supuesta armonía internacional o para mantenerla en el interior de los propios estados. Pero resulta cada vez más evidente la existencia de un nuevo enfoque en la historiografía, en el que la importancia otorgada al estudio de los factores transnacionales es fundamental. Un nuevo enfoque que incluye en su estudio gran variedad de grupos dentro de las mismas fronteras de los estados, y que abarcan desde las élites de una clase u otra a los discriminados por esas mismas élites, así como a los marginados o a las víctimas, especialmente en tiempos de guerra y conflicto. De igual modo, en el campo de la arqueología ha aparecido la «arqueología del conflicto», una disciplina independiente basada en el estudio de las huellas físicas de guerras recientes y que muestra un acercamiento cada vez más multidisciplinar en su campo de estudio (por ejemplo, Schofield *et al.*, 2006; Schofield y Cocroft, 2007).

Es esperanzador que la mayoría de los estados europeos continúen reflexionando sobre los episodios menos loables de su historia reciente. Algunos estudios han revelado, por ejemplo, que la colaboración y complicidad con los actos más brutales perpetrados en la 2ª Guerra Mundial se dio a gran escala en todo el continente (discutido en Forbes, 2007). Y aunque siempre es difícil y doloroso revisar lo sucedido y asumir responsabilidades, a largo plazo, no hay ninguna otra manera de mantener los valores democráticos.

Esta colección de ensayos se ocupa de las razones por las que resulta importante reconocer apropiadamente la herencia de los conflictos en Europa y también del modo en que esa herencia debe mantenerse y preservarse. Los trabajos que se reúnen aquí derivan de varios seminarios temáticos celebrados entre 2007 y 2009 bajo los auspicios de *Paisajes de guerra: el recuerdo del conflicto en la Europa del siglo XX*, un proyecto financiado por el programa de Cultura 2000 de la Comisión Europea. Los autores de los trabajos proceden de varios estados europeos, de ahí el enfoque geográfico o territorial de muchos de sus ensayos.

La primera sección: *Métodos de investigación: textuales, visuales, materiales* trata los diferentes enfoques en la investigación de la herencia de los conflictos del siglo XX, con unas construcciones y monumentos a menudo extendidos y problemáticos y en ocasiones enigmáticos. Un tema que plantea retos a los arqueólogos, a los historiadores y a las

comunidades locales que habitan en áreas en las que se produjeron conflictos en el pasado. Estos paisajes se pueden encontrar en todo tipo de enclaves geográficos o espaciales: en tierra o bajo ella, en el aire o en el mar; incluso, en el caso de la Guerra Fría, en el espacio. Muchos de ellos son bien conocidos mientras que otros se han mantenido como secretos bien guardados. Pero hoy en día todos los europeos compartimos un pasado común y el interés por su esclarecimiento, por lo que una parte fundamental de este libro se centra en cómo documentar y describir estos lugares en beneficio de las generaciones actuales y futuras.

El elemento *textual* está bien representado en esta obra por el trabajo de Benjamin Gille sobre *Témoins*, el análisis clásico de la literatura francesa sobre la 1ª Guerra Mundial, realizado en el período de entreguerras por Norton Cru. Este trabajo presenta una cierta arqueología de la mente en la percepción del paisaje —la capturada por Norton Cru en su libro sobre la 1ª Guerra Mundial, con sus cartas escritas en tiempos de guerra como evidencia contrastada— y analiza el efecto que tuvo ese libro en el cambio en la percepción de esa guerra. Por otra parte, el innovador cineasta Angus Boulton, con su característico estilo reflexivo, proporciona el elemento visual, con un punto de vista nuevo sobre las bases abandonadas de la Guerra Fría. En su trabajo estas bases, en apariencia, parecen ser lugares simples, lugares escasos, pero de forma sutil y a medida que se va revelando lentamente el propósito para el que fueron construidas, el cineasta va permitiendo al espectador explorarlas por sí mismo.

Wayne Cocroft, uno de los principales exponentes ingleses en la investigación de las evidencias físicas o materiales en conflictos actuales, ofrece una visión general sobre las mejores prácticas de su campo mientras que Alessandra Savini y Monica Petrillo se centran en los beneficios aportados por los nuevos avances en las técnicas de investigación submarina. Gillian Carr analiza nuevos modos de examinar los significados (y los *contrasignificados*) de los lugares y artefactos de la ocupación alemana de las Islas del Canal durante la 2ª Guerra Mundial, tanto desde el punto de vista de los ocupantes como de los ocupados. El trabajo de Martin Brown, *Extraños encuentros*, examina la arqueología del Frente Occidental, con diferentes escalas de aproximación que abarcan tanto la vastedad sin precedentes de ese conflicto como la descarnada intensidad del destino de los soldados que participaron en él, al fin y al cabo, gente real. Por su parte, JR Valero (la Guerra Civil Española) y David Parham (la Batalla del Atlántico) ofrecen estudios de casos en localizaciones y conflictos específicos con un enfoque multidisciplinar en la investigación de las evidencias.

En la segunda sección, *La definición de los valores y su importancia: paisajes de la memoria, de la*

conmemoración y del conflicto, los autores tratan algunos de los temas más complejos y a menudo controvertidos del estudio en este campo, como por ejemplo el por qué y el cómo en la valoración de la herencia de los conflictos del siglo XX. La pregunta de qué hacer con los lugares que arrastran una herencia militar o de conflicto puede abordarse desde diferentes puntos de vista. En términos generales, la importancia y el valor otorgados a los paisajes de guerra dependen de la educación y del conocimiento. Los autores nos recuerdan en este trabajo que las libertades relacionadas con la sociedad civil se han ganado a costa de terribles sacrificios. Y que las historias precisas de estos lugares deben desarrollarse mediante la investigación científica y el análisis cuidadoso de los registros documentales.

¿Cómo deben, entonces, contextualizarse y ubicarse los diferentes lugares, si debemos tener en cuenta las narraciones históricas nacionales, regionales y locales? ¿Acaso deben recordarse y preservarse de forma diferente lugares con historias diferentes? ¿Cómo es posible tratar con las diferentes interpretaciones de los lugares y de los artefactos de esta herencia o con aquellos casos en los que, demasiado a menudo, solo se ha representado una versión (tendenciosa) del conflicto y se han excluido las demás? ¿Cuándo es apropiado utilizar dichos lugares con otros propósitos? ¿Cómo deben equilibrarse las presiones del marketing, la «mercantilización» y la educación, siempre en competencia? ¿Debe evitarse la comercialización de aquellos lugares especialmente sensibles?

Estos aspectos constituyen el telón de fondo del trabajo de Alfredo González Ruibal sobre los monumentos de la España de Franco. El autor aboga, convincente y apasionadamente, por una reevaluación radical de la interpretación pública de dichos lugares, en lo que constituye un manifiesto por su democratización y por una deconstrucción abierta de los mitos franquistas. Este tema tiene una naturaleza dinámica, tal y como demuestra el destino de la prisión de Carabanchel, utilizada en el trabajo como caso de estudio para demostrar cómo un monumento fascista puede transformarse en un lugar desde el que promover la democracia y beneficiar a la sociedad, y que, después del envío de este trabajo y a pesar de las protestas de los académicos y residentes, fue demolida para liberar terrenos para la construcción. Por su parte, Gabriel Moshenka abunda en el tema de los espacios problemáticos y explora cómo determinados proyectos públicos, basados en la comunidad, pueden operar en estos espacios, en contraposición con la cara «pública» de las grandes organizaciones encargadas de la herencia histórica.

Andrew Rigby compara las estrategias de conmemoración de Coventry y Dresde, ambas con una terrible herencia compartida, y cómo estas han ido

cambiado gradualmente. Jeremy Lake analiza, como caso de estudio, cómo se han atribuido a Bletchley Park la importancia y el valor de los que hoy disfruta: un lugar que no se define ni por sus méritos arquitectónicos, ni por la supervivencia de su estructura, sino por la importancia histórica del lugar como principal centro de inteligencia de señales, particularmente en la ruptura de códigos durante la 2ª Guerra Mundial, y como lugar de nacimiento del ordenador y la tecnología de la información.

La sección final, *Historia pública: una exploración de los aspectos de conservación y gestión* se preocupa de las distintas aproximaciones a la preservación, presentación o «interpretación» llevadas a cabo por la arqueología del conflicto, así como de su relación con un entorno más amplio. Los temas cubiertos en esta sección incluyen las mejores prácticas —e historias que deben prevenirnos contra malas actuaciones— en la presentación y gestión de estos lugares o áreas, los problemas y limitaciones que pueden presentar los lugares problemáticos y hasta qué punto deben gestionarse o no. La sección se centra en la idea de «historia pública», esto es, en cómo poner a disposición de la mayor audiencia posible el conocimiento sobre la herencia de los conflictos en la Europa del siglo XX. El objetivo debería ser permitir el acceso, intelectual y físico, a una gran variedad de lugares de este tipo, recordando a la vez, lo sensible que resulta la interpretación de esa herencia. Frecuentemente, esta historia pública estimula el debate ya que determinadas cuestiones no dejan de debatirse gracias a ella: quién «posee» el pasado, cómo gestionar las ambigüedades en la identificación de las personas con su comunidad local o con su estado nación, y cómo realizar juicios morales, en el caso de que deban hacerse.

Pero cualesquiera que sean las complejidades de esta labor, es de fundamental importancia formular y cumplir unas estrategias de conservación y gestión. Axel Klausmeier, por ejemplo, analiza el proyecto de registro y exposición de los restos del muro de Berlín, el símbolo por excelencia de la Europa dividida, y que debió en sus inicios afrontar la incompreensión cuando no la hostilidad manifiesta del público. Christian Mühldorfer-Vogt describe la interpretación de la herencia del famoso lugar de las bombas-V en Peenemünde, mediante el uso de un camino construido con sensibilidad, y observa en su trabajo la dificultad de reconciliación entre el logro tecnológico que supuso dicho programa de cohetes y el tremendo coste humano de su producción y uso en tiempos de guerra. En un nivel superior de gestión y conservación, Chris Patrick narra la historia del ascenso de Coventry como centro industrial, la destrucción de su centro histórico en la 2ª Guerra Mundial y las estrategias de posguerra para reconstruir la ciudad desde el principio,

conservando al mismo tiempo sus fragmentos de antes de la guerra. Angus Wainwright se propone analizar, por su parte, la estrategia de gestión de la *National Trust* del antiguo Establecimiento de Armamento Atómico en Orford Ness, en la costa este de Inglaterra, pues esta gestión se ocupa tanto del paisaje creado por el hombre (y de los problemas creados por él también) como de los importantes paisajes naturales de la zona. Una estrategia de «luz y taquígrafos» para muchos discutible. Por último, Harland Libbrecht mira hacia el futuro con una estrategia bien establecida que en el siglo XXI podría mostrar el paisaje de la 1ª Guerra Mundial de Flandes como un escenario con más perspectiva histórica. En cuanto al epílogo del libro, está constituido por el importante discurso impartido por el President del Consell Valencià de Cultura. Testigo directo de los horribles efectos provocados por la guerra en el siglo XX, sus palabras se centran en el hecho de que, una vez conseguido un estado de prosperidad y relativa paz, es necesario combatir la complacencia. De ahí que constituya un deber para los europeos comunicar y compartir el conocimiento sobre nuestra herencia física y emocional de este siglo para así evitar conflictos en el futuro. El discurso fue escrito especialmente para la apertura de la exposición *Paisajes de guerra* en la ciudad de Valencia, aunque sus palabras bien podrían servir como resumen de todo este libro.

Los autores que contribuyen a este volumen provienen de varios campos profesionales: historiadores, arqueólogos, conservadores y también expertos en estudios sobre la paz, sobre la conservación y sobre la herencia. De esta manera, al unir estas capacidades y conocimientos, propios tanto de la tradición académica como de la política, este libro consigue ofrecer una perspectiva multidisciplinar e internacional sobre la herencia del conflicto. La intención de esta colección es que los valores, métodos y enfoques discutidos por los autores en ella sean aplicados y debatidos en gran variedad de contextos, y que el conocimiento demostrado en sus textos ayude a informar futuros estudios y a establecer las mejores prácticas. Se espera que los debates y discusiones reflejados aquí sean también de interés para un amplio rango de profesionales, académicos y políticos, así como para el lector general y que profundicen en el entendimiento de la importancia de la herencia del conflicto en Europa.

Bibliografía

- Berger, S (ed) 2007 *Writing the Nation: A Global Perspective*. Basingstoke: Palgrave
- Edkins, J 2003 *Trauma and the Memory of Politics*. Cambridge: Cambridge University Press
- Forbes, N 2007 'Multinational Enterprise, "Corporate Responsibility" and the Nazi Dictatorship: The Case of Unilever and Germany in the 1930s'. *Contemporary European History*, 16, 149–167

Hobsbawm, E 1994 *Age of Extremes: The Short Twentieth Century 1914 – 1991*. London: Abacus
Lebow, R N et al 2006 *The Politics of Memory in Postwar Europe*. Durham, NC: Duke University Press
Mazower, M 1998 *Dark Continent: Europe's Twentieth Century*. London: Penguin
Runia, E 2007 'Burying the dead, creating the past'. *History and Theory*, 46, October, 313–325

Schofield, S et al 2006 *Remapping the Field: New Approaches in Conflict Archaeology*, Berlin/Bonn: Westkreuz Verlag
Schofield, S and Cocroft, W(eds) 2007 *A Fearsome Heritage: Diverse Legacies of the Cold War*. Walnut Creek: Left Coast
Wood, N 1999 *Vectors of Memory: Legacies of Trauma in Postwar Europe*. Oxford: Berg

Congrés Internacional del projecte europeu Paisatges de Guerra

València, 28 i 29 de maig de 2009.

Sala Alfons el Magnànim. Centre Cultural la Beneficència.

Programa

Acte d'Inauguració

Elena María Bastidas Bono, alcaldessa d'Alzira i presidenta de la FVMP.
Santiago Grisolia, president del Consell Valencià de Cultura.
Juan José Medina Estéban, vicepresident primer de la Diputació de València.
Pasquale Parisi, Representant de Regione de Calabria per al projecte.
Trinidad María Miró Mira, consellera de Cultura i Esport (Generalitat Valenciana).

1ª Part. L'experiència del projecte europeu Landscapes of War

Moderador: Neil Forbes, Coventry University, secretari del Comitè de Direcció del Projecte.

Presentació del Projecte

Caterina Praticó, Regione de Calàbria, coordinadora del Projecte.

Presentació dels projectes nacionals

John Schofield, English Heritage. Carol Giordano, Centre de Conservation du Livre. Martina Bade, Hansestadt Rostock.

Annibale Cutrona, CoNISMa. José Antonio Redorat Fresquet, secretari general de la FVMP.

Col·loqui.

Presentació de productes del projecte

Llibre del Projecte. *Europe's Deadly Century. Perspectives on 20th century conflict heritage*. Neil Forbes, Coventry University /Robin Page, English Heritage.

DVD – kit educatiu del Projecte. Thomas Werner, Hansestadt Rostock. Presentació de la pàgina Web del Projecte. Neil Forbes, Coventry University / Robin Page, English Heritage.

Vídeo del Projecte. Francesco Scavelli, Bluimage.

Una aproximació al patrimoni bèl·lic europeu del segle XX

Moderador: John Schofield, English Heritage.

'A Cold War frontline – The Landscape of the Iron Curtain'. «Una línia de front de la Guerra Freda. El paisatge del Teló d'Acer».

Anna McWilliams. Centre for Baltic and East European Studies – Stockholm University. Suècia

'The submarine wreckages of the wars of the XX century along the Italian and Spanish coasts'. "Restes submarines de les guerres del segle XX en les costes d'Itàlia i Espanya".

Marco Gemignani, Professor of naval History drec the Accademia Navale di Liorna – Italy

'WWII Italian Prisoner of War Camps in Great Britain'. «Camps de presoners de guerra italians de la Segona Guerra Mundial a Gran Bretanya».

Roger JC Thomas. Military Support Officer. English Heritage. Anglaterra

'Prisons' 'Memory Arxiv'. «Arxiu de la memòria de les presons». Dr CahalCahal McLaughlin. Senior Lecturer, Centre for Media Research, University of Ulster. UK

Col·loqui.

2ª Part. El projecte Paisatges de Guerra a la Comunitat Valenciana

Comunicacions invitades (1ª part)

Jordi Guixé, cap de Projectes i Espais de Memòria del Memorial Democràtic de la Generalitat de Catalunya: "Guerra i rereguarda com a espais de memòria a Catalunya".

Santiago Lorente Muñoz, Manuel Sánchez-Elipe Lorente, Alfredo González Ruibal, Universitat Complutense de Madrid: «Els paisatges oblidats: la Facultat de Farmàcia i la Guerra Civil espanyola (Madrid)».

Eduard Torres, periodista, responsable comunicació de l'Associació per la Família i Drets Humans (AFAMDEH): «Ponència audiovisual els xiquets d'una guerra».

Eugenio de Manuel, cap d'Àrea de Turisme i Cultura FVMP.

Col·loqui.

La Guerra Civil a la Comunitat Valenciana. Context històric.

Albert Girona, professor titular Departament Història Contemporània Universitat de València.

Eladi Mainar, doctor en història.

Àngel Manuel Adam García, coronel d'artilleria retirat, president de l'Associació Cultural Amics del Museu Històric Militar de València (moderador).

La recopilació informativa del patrimoni cultural bèl·lic i d'ús civil a la Comunitat Valenciana.

José Durbán, professor d'història, Coordinadora en Defensa dels Boscos del Túria.

Rafel Montaner, periodista Levante-EMV.

Eugenio J. de Manuel, cap d'Àrea de Turisme i Cultura FVMP, membre Comitè Direcció del Projecte (moderador).

Conservació i protecció del patrimoni cultural bèl·lic i d'ús civil a la Comunitat Valenciana.

Jesús Huguet, secretari del Consell Valencià de Cultura.
Vicente Muñoz Puelles, membre del Consell Valencià de Cultura.
Paz Olmos Peris, directora general de Patrimoni Cultural Valencià.
Juan Carlos Niembro, tècnic FVMP. (moderador).

Comunicacions invitades (2ª part)

Moderador: Guillermo Pérez, tècnic del Consell Valencià de Cultura.
José L. Fonts Vila, coronel, director del Museu Històric Militar de València: «Museu Històric Militar de València: Sala de la Guerra Civil».
Jorge Vera de Leyto Aparici, doctor en belles arts: «El patrimoni antiaeri de la II República».
Antonio M. Tenas (AMHAP), Carlos Mallenc: «La Línia XYZ en la defensa de València».
Ximo Huguet Llet - Vicent Estall i Poles, Ajuntament d'Onda, Museu del Taulell: «Deu dies davall les bombes».
Xavier del Señor de la Gala, tècnic de la Reserva Natural Illes Columbretes: «La presa de les Illes Columbretes: un episodi poc conegut de la Guerra Civil Espanyola».
Josep Lluís Santonja Cardona, director Arxiu Municipal d'Alcoi, director Xarxa Biblioteques Municipals d'Alcoi: «La recuperació d'imatges de la Guerra d'Espanya: l'arxiu fotogràfic de Michele Francone, militar del CTV de Mussolini».
Tanya Martínez Bonastre, professora secundària, «Els paisatges de Guerra a través de les aules d'Educació Secundària».
Emeline Marsault - Jorge Cruz Orozco, Museu Valencià d'Etnologia: «Epigrafia bèl·lica».
Enrique Gandía Álvarez, arqueòleg municipal – cap de l'Àrea de Patrimoni Històric, Ajuntament de Cullera: «Pena de mort al lladre. El rètol condemnatore de l'antic mercat municipal de Cullera».
Susana Pérez Ibáñez, Ajuntament de Náquera: «Les posicions defensives del Cabeç Bord, una proposta de recuperació i posada en valor».
César Salvo, arxiver-conservador de l'Arxiu "Vicente Llatas Burgos" de Villar del Arzobispo: «Efemèrides de la guerra civil espanyola a Villar del Arzobispo segons Vicente Llatas Burgos».
Gerson Beltrán, president del Col·legi de Geògrafs de la Comunitat Valenciana: «Projecte de posada en valor del patrimoni historicomilitar en el Clot de Galvany (Elx)».
Julio Bádenes Almenara, filòsof i investigador del patrimoni històric: «El patrimoni d'El Puig de Santa Maria: de l'Edat Mitjana a la Guerra Civil. Un tresor per a la ciutadania democràtica del segle XXI».
José Manuel Melchor, director del Museu Arqueològic de Burriana, Vicente Perarnau, Andrea Samarra, conservadors del Museu i María Cerezuela, topògrafa: «El refugi antiaeri del carrer Camí d'Onda i l'església parroquial d'El Salvador: dos empremtes de la Guerra Civil a Burriana (Castelló)».
Enrique Sánchez, Ajuntament de Villargordo del Cabriel - Mancomunitat Terra del Vi: «Patrimoni arqueològic militar Villargordo del Cabriel (València)».
Carlos Ramón Aguilar, llicenciat en història i màster en patrimoni, Manuel Molina Garel, llicenciat en història i arqueòleg i Blas Vicente Marco llicenciat en història: «Estudi i posada en valor del patrimoni de la Guerra Civil a Viver (Castelló)».
Valentín Álvarez i Ramón Duarte, Universitat d'Oviedo: «Ecos de batalla. Una lectura arqueològica dels epígrafs realitzats en les fortificacions de la Guerra Civil en el front asturià».
Rebecca Tombergs y Francisco José Fernández Guirao, arquitectes (beca d'ajuda a la investigació del Col·legi Oficial d'Arquitectes de Múrcia, COAMU): «L'última línia de defensa. Estudi i catàleg de l'arquitectura militar de la Guerra Civil a Múrcia».
Juan Francisco Noguera Giménez, catedràtic de composició de l'Escola Tècnica Superior d'Arquitectura de València, Guillermo Guimaraens Igual, doctor arquitecte i professor associat en l'Escola Tècnica Superior d'Arquitectura de València: «La plaça militar de Cartagena, com a paisatge de guerra del segle XX».
Vicent Girau Mestre, Vicent Estruch Santacatalina, Vicent Malonda Mestre, Consuelo Miñana Escrivà, Joan Ramon Morell Gregori, Pura Peiró Bertomeu, Josep Sendra Molió (Oliva): «Els "xiquets de Rússia" d'Oliva».
Col·loqui.

La posada en valor del patrimoni cultural bèl·lic i d'ús civil a la Comunitat Valenciana.

Josep Lluís Santonja Cardona, director Arxiu Municipal d'Alcoi, director Xarxa Biblioteques Municipals d'Alcoi.
Emilio Pérez Marín, tècnic de la Mancomunitat Intermunicipal Vall Vinalopó.
Manuel Civera, alcalde d'Alcublas.
Antonio Calzado Aldarria, historiador, Ajuntament de la Poble del Duc.
Isabel Mániz Monleón, tinenta d'alcalde de Cultura de l'Ajuntament de Viver.
Gerson Beltrán, president del Col·legi de Geògrafs de la Comunitat Valenciana.
Castelló.
Miguel Angel Mulet, regidor de cultura de l'Ajuntament de Castelló. diputat provincial de Castelló.
Eugen J. de Manuel, cap de l'Àrea de Turisme i Cultura de la FVMP (moderador).

Acte de clausura

José Antonio Redorat Fresquet, secretari general de la FVMP
Neil Forbes, Coventry University, secretari del Comitè de Direcció del Projecte
Carlos-Alberto Precioso Estiguín, subsecretari de la Conselleria de Cultura i Esport de la Generalitat Valenciana.

També al Congrés, es presentà el **DVD** del projecte amb **material educatiu** en quatre llengües sobre el patrimoni bèl·lic europeu del segle XX, destinat a col·legis i instituts d'ensenyament. Concretament, es proposa l'estudi i aprenentatge històric dels conflictes europeus a través de les restes arquitectòniques i de la seua evolució i canvi d'ús a causa dels conflictes. Hi ha sis casos d'estudi d'Alemanya, Anglaterra, Espanya i

Itàlia; i en el cas espanyol es presenta una aproximació a la Guerra Civil espanyola (1936-1939) en els municipis valencians a través del patrimoni cultural.

Il·lustració 5. Portada del DVD amb material educatiu per al coneixement i estudi dels conflictes europeus del segle XX a través de les restes patrimonials.

Un altre dels productes presentats al Congrés final de València és la **pàgina web** (www.landscapesofwar.eu) que funciona com a repositori de l'inventari de recursos patrimonials bèl·lics dut a terme durant el projecte. Aquesta plataforma permet consultar la informació per països, per conflictes (des de la 1ª Guerra Mundial fins a la Guerra Freda) i per tipologia dels recursos (aeris, navals, terrestres, etc.)

Il·lustració 6. Captura del lloc web del projecte www.landscapesofwar.eu.

Finalment, l'últim producte presentat al Congrés va ser el **vídeo-documental**, elaborat pels socis italians del projecte, que tracta sobre la recerca i obtenció de dades sobre els vaixells enfonsats durant les dues guerres mundials en les costes de Calàbria, amb el fil narratiu d'històries personals dels mariners que hi intervingueren i operaren els vaixells contada pels seus familiars.

Un altre element de difusió del projecte és el **fullet informatiu (brochure)** sobre els seus objectius, participants, activitats i resultats previstos, editat conjuntament per la Federació Valenciana de Municipis i Províncies i el Consell Valencià de Cultura.

Il·lustració 7. Portada del fullet informatiu (brochure) del projecte.

Una altra activitat duta a terme al llarg del projecte ha sigut l'**exposició itinerant**, que entre els anys 2008 i 2010 ha recorregut diverses ciutat i poblacions dels cinc països participants. En forma de panells temàtics, l'exposició mostra les diferents tipologies de patrimoni bèl·lic i la seua interrelació amb els conflictes europeus del segle XX.

País	Lloc	Data
Alemanya	Historical Museum 'Kröpeliner Tor', Rostock	Juny - Agost 2008
Anglaterra	National Monuments Record Centre, Swindon	Març - Maig 2008
Anglaterra	Imperial War Museum, Duxford	Maig - Octubre 2008
Espanya	Diversos municipis Comunitat Valenciana	Juliol 2008 - Febrer 2010
Itàlia	Museo di Trastevere, Roma	Març - Juny 2009

Taula 13. Llocs d'exhibició de l'exposició itinerant del projecte.

Il·lustració 8. Panell de l'exposició itinerant.

b. Activitats del projecte en la Comunitat Valenciana

La participació valenciana en el projecte europeu *Landscapes of War* ha estat coordinada pel Consell Valencià de Cultura i la Federació Valenciana de Municipis. A banda de la participació dels seus tècnics en les reunions del Comité Director del projecte i la col·laboració en l'elaboració de les activitats i productes anteriors, les dues institucions ha coordinat el subprojecte regional nomenat: **'Paisatges de guerra. Recopilació informativa, inventari i bases per a la catalogació de les manifestacions culturals (patrimoni militar i d'ús civil) de la Guerra Civil espanyola en els municipis de la Comunitat Valenciana'**. Les dades bàsiques de la recopilació informativa es poden consultar en el quadre de la pàgina 56.

Una altra de les activitats dutes a terme a la Comunitat Valenciana ha estat l'**exposició itinerant** del projecte. A més dels panells corresponents a la part europea comuna, i que s'ha exhibit a tots els països participants en el projecte, l'exposició valenciana contava amb panells específics sobre el context històric de la Guerra

Civil espanyola al territori valencià i les principals restes de patrimoni cultural que han sobreviscut fins hui. A més, cada municipi on es va exposar la mostra va aportar diversos panells amb informació específica de la localitat.

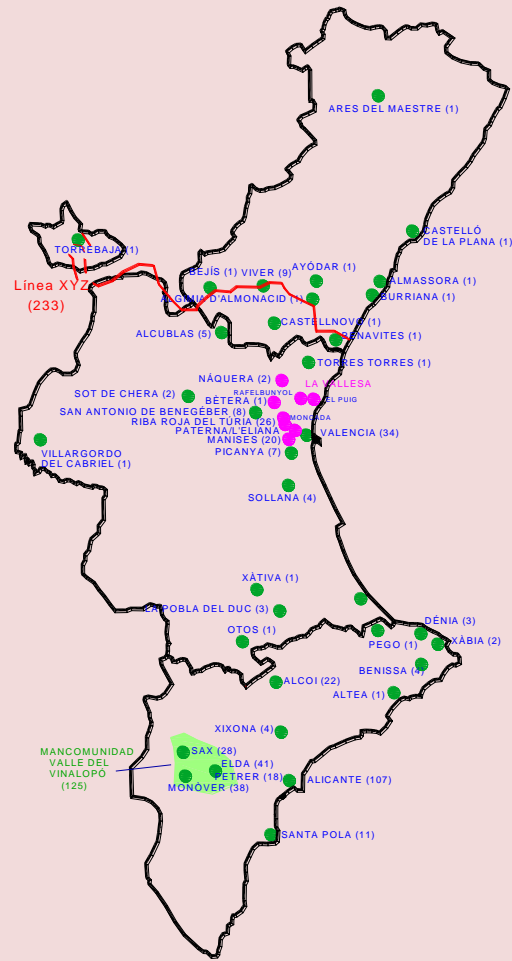
Il·lustració 9. Panell de l'exposició valenciana del projecte Paisatges de Guerra.

Data	Lloc	Municipi
4-20 juliol 2008	Centro Cultural El Almendro	Viver
23 juliol a 28 d'agost 2008	Museu del Taulell 'Manolo Safont'	Onda
3-10 setembre 2008	Centre Comercial Alzamora	Alcoi
11 de setembre a 10 d'octubre 2008	Museo Arqueológico Municipal	Elda
6-20 d'octubre 2008	Museo Histórico Militar	València
22 d'octubre a 5 de novembre 2008	Centre sociocultural	L'Elia
12-24 novembre 2008	Nou Conservatori	Moncada
26 de novembre a 15 de desembre 2008	Centre Cultural La Marina	El Puig
9 de gener a 4 de febrer 2009	Casa de la Cultura	Alcublas
5-15 de febrer 2009	Casa de la Cultura	Jérica
6 de març a 24 de maig 2009	Museu Etnològic	Oliva
28-29 de maig 2009	Centre Cultural La Beneficència	València
23 de juny a 6 de juliol 2009	Casa de la Cultura	Alqueria de la Comtessa
18 de juliol a 9 d'agost	Ajuntament	Vall d'Almonacid
4-13 de setembre 2009	Casa de la Cultura	Pedreguer
2-18 d'octubre 2009	Casa de la Cultura	Ondara
19-25 d'octubre 2009	Centre cultural	Sanet i Negrals
30 d'octubre a 22 de novembre 2009	Centre d'Arts Plàstiques 'Casa de Tena'	Xàbia
26 de novembre a 11 de gener 2010	Museu de la Ciutat	Benicarló
19 de gener a 2 de febrer 2010	Ajuntament	Bonrepós i Mirambell
3-28 de febrer 2010	Casa de la Cultura	Calp

Taula 14. Calendari de l'exposició valenciana del projecte 'Paisatges de Guerra'.

Dades bàsiques de la recopilació del projecte Paisatges de Guerra als municipis valencians

Recursos per província			
Alacant	280		
Castelló	17		
València	167		
Per municipi			
Alacant	107	Xàbia	2
Paterna	70	Sot de Chera	2
Elda	41	Nàquera	2
Monòver	38	Benavites	1
Sax	28	Torres-Torres	1
Riba-roja del Túria	26	Pego	1
Alcoi	22	Ayódar	1
Manises	20	Ares del Maestre	1
Petrer	18	Bétera	1
Santa Pola	11	Bejís	1
Valencia	9	Xàtiva	1
Viver	9	Torrebaja	1
San Antonio de Benagéber	8	Borriana	1
Picanya	7	Algimia de Almonacid	1
Alcublas	5	Villargordo del Cabriel	1
Xixona	4	Castellnovo	1
Sollana	4	Castelló de la Plana	1
Benissa	4	Otos	1
Godella	4	Puebla de Arenoso	1
La Pobla del Duc	3	Altea	1
Dénia	3	Total recursos	464

Recursos per tipus					
Patrimoni moble i immoble	462				
Patrimoni immaterial	2				
Per subtipus					
Arquitectura	444				
Fons documentals	16				
Atifells varis	2				
Històries orals	2				
Per categoria					
Refugis antiaèris urbans	143	Hospitals	15	Publicacions	3
Bunquers	49	Llocs de comandament	9	Cementeris	2
Llocs rellevants	47	Escrips	7	Fortins zones costaneres	2
Trinxeres	44	Llocs de tir i guaita	7	Atifells	2
Monuments	42	Aeròdroms	7	Històries orals	2
Nius d'ametralladora	39	Soterraments	5	Monolits	1
Fotogràfics	6	Fàbriques d'armament	5	Paisatges d'enfrontaments	1
Galeries subterrànies	22	Plaques commemoratives	3	Dipòsits d'armes i munició	1

Nota. A banda de les dades reflectides avall, cal afegir 233 recursos corresponents a la línia XYZ i 29 recursos procedents de la col·lecció de fotografies del diari Levante.

4.6. Concurs literari i de dibuix sobre la protecció i conservació del patrimoni urbà i paisatgístic

Il·lustració 10. Poster amb les bases del concurs escolar del CVC.

El Consell Valencià de Cultura ha mostrat reiteradament la seua preocupació sobre els atemptats contra el patrimoni que patixen les poblacions valencianes, tant en el seu aspecte històric i artístic, en els seus monuments i edificis, con en el seu entorn natural i els seus parcs i jardins. Els atemptats contra els nostres senyals d'identitat alteren el paisatge urbà i empobrixen la nostra herència. Per això, la institució convocà dos concursos, un de creació literària i un altre de dibuix, sobre la importància del patrimoni urbà i paisatgístic en les nostres vides, i sobre la necessitat de protegir-lo i conservar-lo.

La iniciativa pretén sensibilitzar els jòvens i fomentar la seua capacitat creativa, per tal de convertir-los no solament en receptors, sinó també ne portaveus d'un objectiu comú, el qual només s'aconseguirà amb la col·laboració de tots: protegir i conservar els elements i els entorns més emblemàtics i valuosos de les nostres poblacions, per a nosaltres i els nostres descendents.

A la fi del termini de presentació de treballs, es reberen un total de 600 dibuixos i prop de 120 treballs de creació literària, entre narrativa, poesia i assaig, amb un participació total de 700 alumnes.

El lliurament dels premis tingué lloc en un acte al Palau de Forcalló el 22 de maig. El autor de cada treball premiat rebé un premi en material escolar valorat en 500€, una medalla i un diploma commemoratiu de la institució. I els centres escolars que aconseguiren la major quantitat de premis en cada nivell i modalitat reberen material escolar per valor de 1.000€.

Finalment, tots els treballs foren **exposats** al claustre gòtic del Centre Museístic del Carme de València durant l'estiu de 2009.

En l'Annex G, a la pàgina 148, es poden consultar els **autors i treballs premiats** en la modalitat de dibuix, els noms i títols de les obres literàries premiades i els centres guardonats.

5. Promoció Cultural

**Espais museístics i col·leccions
museogràfiques**

**Arts plàstiques i
escèniques**

**Espai Europeu
d'Educació Superior**

Reglament de bous al carrer

Altres iniciatives

En 2009 el Consell Valencià de Cultura ha realitzat informes sobre la creació d'un **museu d'instruments musicals** i sobre la creació d'un **espai commemoratiu d'esdeveniments i personatges il·lustres**.

També ha analitzat la situació del **sector empresarial de les arts escèniques valencianes** i s'ha pronunciat sobre el retall progressiu dels pressupostos de l'**IVAM**; se n'ha assabentat dels projectes de la nova direcció de l'ens públic **RTVV**, ha fet una declaració sobre el **procés de Bolonya** i ha aprovat recomanacions i propostes en relació a la revisió de la normativa reguladora dels festejos taurins tradicionals, més coneguts com **'bous al carrer'**.

Finalment, ha editat l'obra de l'escriptor iberut **Pascual Pla i Beltrán** i s'ha acostat al coneixement de la història jueva valenciana amb el llibre ***La Valencia judía***; i ha recomanat el reconeixement de la novel·lista **Carmelina Sánchez-Cutillas**, de l'actriu **Lola Gaos** i del metge evolucionista **Pelegrí Casanova**.

5.1. Museus i col·leccions museogràfiques

En el mes de gener, el Consell acordà reclamar a l'Ajuntament de València la recuperació de diverses **reproduccions de vertebrats fòssils** de formigó procedents d'Amèrica, que pertanyien a la col·lecció de Rodrigo Botet i que es varen perdre en la riuada de 1957.

En cas de no poder recuperar-los, el Consell proposà la seua reproducció i instal·lació als jardins de Vivers, prop del Museu de Ciències Naturals, per atraure l'atenció dels ciutadans sobre la seua valuosíssima col·lecció.

Aquesta iniciativa té relació amb l'interés de la institució per recuperar i millorar les col·leccions científiques i culturals valencianes i la creació d'un gran museu d'Història Natural en la ciutat de València que articulara al nostre territori la investigació i coneixement de la biodiversitat.

En el mes de febrer el Consell Valencià de Cultura aprovà un **informe** sobre *l'oportunitat de crear un museu d'instruments musicals* (pàg. 105) en què, atés l'ampli, valuós i significatiu patrimoni instrumental valencià, aconsella la creació d'un espai on no només conservar i mostrar aquest patrimoni, sinó convertir-se en motor i plataforma d'iniciatives per a la recuperació i investigació del ric patrimoni musical valencià.

Les funcions del museu abastarien des de la col·lecció i restauració dels instruments fins a la investigació, edició i divulgació científica sobre la matèria, tot fent ús de les noves tecnologies i la creació d'un arxiu-biblioteca especialitzat on recuperar i donar valor a diversos fons historiogràfics.

Finalment, el Consell assenyala l'oportunitat que València, com a cap i casal, prenga la iniciativa d'escometre el projecte de creació del referit espai museístic.

En el mes de desembre, el Consell aprovà un **informe** de la Comissió de les Arts en què assenyalava la oportunitat de crear un **espai commemoratiu d'esdeveniments i personatges il·lustres** (pàg. 109). Seguint el model d'espais com el Racó dels Poetes, a l'abadia de Westminster, o el Passeig de la Fama, a Hollywood, l'informe mostra l'oportunitat de crear en les poblacions valencianes espais que servisquen per a recordar personatges il·lustres que habitaren cases, treballaren o crearen al nostre territori, i també espais

desapareguts o que han canviat la seua fisionomia i que tingueren una importància històrica i cultural. I és que el canvi continu del paisatge urbà dificulta la conservació de la memòria històrica; els barris es desdibuixen, s'altera el traçat dels carrers, desapareixen els edificis i molts pocs recorden o saben on tingueren lloc els esdeveniments històrics i on viviren els personatges notables. De la mateixa manera que es perd la memòria dels edificis, es perd la seua relació amb fets significatius que allí varen ocórrer o amb les persones que els habitaren.

L'informe descriu el cas, per exemple, de la desapareguda Ciutadella de València, construïda per Felip V en acabar la batalla d'Almansa, i que anava des de l'actual Glorieta fins el convent de Sant Domènec, a l'altura de l'actual Pasarel·la. A més de la presència arquitectònica, es perd el relat de la matança de 300 francesos al seu interior en juny de 1808 per instigació del canonge Calvo, o l'execució dels liberals que en 1818 tractaren de conspirar contra el general Elío.

L'informe recorda també una altra iniciativa de la institució, relacionada amb la recuperació de la memòria històrica, com és la col·locació de plaques commemoratives de fets i personatges arreu del territori valencià. Ara per ara, el CVC ja ha col·locat algunes de estes plaques a la ciutat de València, en indrets relacionats amb les persones que periòdicament homenatja.

Referències sobre espais museístics i col·leccions al lloc web del CVC:

2009. Sobre l'oportunitat d'un museu d'instruments musicals. <http://cvc.gva.es/archivos/314.pdf>

2009. Sobre la propuesta de creación de un espacio conmemorativo de acontecimientos y personajes ilustres. <http://cvc.gva.es/archivos/345.pdf>

2008. Sobre los museos científicos y la posible creación de un Museo de Historia Natural en la ciudad de Valencia. <http://cvc.gva.es/archivos/291.pdf>

2000. Informe sobre les Plaques Comemoratives. <http://cvc.gva.es/archivos/67.pdf>

5.2. Arts plàstiques i escèniques

En el mes de gener, el Consell Valencià de Cultura manifestà, mitjançant la Comissió de les Arts, la seua preocupació pel retall de pressupostos en **l'Institut Valencià d'Art Modern (IVAM)**. La gradual i progressiva disminució de la dotació pressupostària per a l'espai de

referència de l'art modern a la Comunitat suposa un impacte negatiu en el desenvolupament i futur de la cultura plàstica valenciana. La institució instà les Administracions a invertir en la promoció dels artistes plàstics i a consolidar el paper emergent constant de l'IVAM.

D'altra banda, a principis del mes de març el Consell lamentà la **destrucció del teatre Princesa** de València com a conseqüència d'un incendi. Segons declarà el president de la institució, 'amb la seua pèrdua s'han destruït molts anys d'història de la cultura valenciana i per tant, del reconeixement social del teatre de la nostra ciutat, que lamentablement quedarà en la memòria dels ciutadans com un llegat oblidat'. Posteriorment, el Consell plantejà destinar el solar del teatre per a usos socials i culturals i la col·locació d'una placa commemorativa i una col·lecció de fotografies de les activitats de la desapareguda sala Princesa. En este context, la institució va insistir en la necessitat de protegir i recuperar altres edificis situats al centre de la ciutat i amb un significatiu llegat històric i cultural.

I també a través de la Comissió de Promoció Cultural, el Consell manifestà la seua inquietud pel futur de **Carme Teatre**, a València, afectat pel Pla RIVA d'intervenció al barri del Carme, reclamant a les institucions la possibilitat de real·lotjar la sala teatral per tal de mantenir la seua funció.

En el mes de desembre, el Consell aprovà un **informe** realitzat per la Comissió de les Arts on es descriu la precària situació que patix el **sector empresarial valencià de les arts escèniques** (pàg. 108). A través d'AVETID (Associació Valenciana d'Empreses productores de Teatre i Circ), la Comissió s'assabentà del tancament i fi de activitat d'empreses del sector amb una ampla trajectòria de solvència i de l'efecte real negatiu que això està tenint en la producció d'espectacles escènics. A més de la competència que patix el teatre amb altres mitjans d'entreteniment que absorbixen l'atenció de nombrosos sectors de la societat, cas de la televisió o els entreteniments en xarxa, hi ha altres circumstàncies que hi concorren. Com ara, el retall dels pressupostos culturals en els municipis, amb la consegüent davallada de contractes, i el retard (fins a dos anys) en el pagament efectiu dels mateixos; o el buit legal que permet a associacions culturals no professionals ocupar l'espai de les companyies que ho són, sense tenir que fer front a les obligacions fiscals corresponents. Els responsables

d'AVETID també assenyalaren l'impacte negatiu del tancament de la sala pública de teatre a València 'L'Altre Espai' i la davallada del 17% del pressupost de cultura de la Generalitat per a 2010.

Per a consolidar un teixit empresarial en l'àmbit de les arts en general i en el de les arts escèniques en particular, amb empreses cada vegada més independents i producció cultural de qualitat, cal una actuació decidida i continuada per part de les administracions competents. Per això, i com a conclusió davant la situació exposada, el Consell recomana a les corporacions municipals que siguen conscients dels problemes que ocasiona a les empreses professionals del sector escènic el retard en el pagament dels contractes i l'abús en la contractació d'associacions culturals que ocupen l'espai d'aquestes. També recomana tant a l'Administració autonòmica com a les entitats locals que estudien les possibles solucions a la manca de sales públiques i a les dificultats que hi ha per obrir-ne de privades, i que tracten de minimitzar els efectes de la davallada pressupostària sobre empreses que han demostrat qualitat i serietat en exercicis anteriors. Per últim, el Consell recomana a les administracions autonòmica i estatal esforços per a crear un teixit empresarial en l'àmbit de la cultura sòlid, ajudant les inciatives de companyies emergents i consolidant les activitats de companyies que han demostrat el seu potencial; i estudiar la possibilitat de considerar la cultura com a sector estratègic per tal de reduir l'IVA associat.

Referències sobre arts plàstiques i escèniques al lloc web del CVC:
2009. Sobre la situació del sector empresarial de les arts escèniques. <http://cvc.gva.es/archivos/343.pdf>

5.3. Espai Europeu d'Educació Superior

En el mes de maig, el Consell Valencià de Cultura aprovà un **declaració**, preparada per la Comissió de les Ciències, sobre el **procés de convergència de l'espai europeu d'educació superior** (pàg. 106), més conegut com procés de Bolonya. La institució valora positivament el procés d'homogeneització, que té com a finalitat bàsica afavorir la circulació dels graduats universitaris per tot la Unió Europea, i destija que es complete satisfactòriament amb el concurs de totes les

parts implicades. Tot i això, puntualitza que les protestes, legítimes, s'han de fer respectant els límits de la convivència democràtica. Respecte al contingut del Pla, el Consell considera que la inserció, necessària, de la Universitat en la societat que la finança ha d'arribar també al teixit productiu, sense que això no supose una privatització encoberta de la institució i una pèrdua de la seua autonomia, per a la qual cosa cal establir mecanismes de vigilància i correcció. Pel que fa a la polèmica sobre els costos de les matrícules en els graus de màster, el Consell considera que haurien d'estar sotmeses a un règim similar a les d'estudis de grau o llicenciatura, a més de dissenyar i aplicar polítiques de beques ambicioses i efectives.

Finalment, el Consell considera que els plans d'estudi han d'estar orientats a satisfer les necessitats socials i que, per tant, les instàncies superiors, com ara el Ministeri i la Universitat, han de participar activament en la confecció dels esmentats plans, i no deixar la planificació dels currículums exclusivament en mans dels centres i els departaments.

Referències sobre educació superior al lloc web del CVC:

2009. Declaració del CVC sobre l'actual procés de convergència cap a l'Espai Europeu d'Educació Superior. <http://cvc.gva.es/archivos/324.pdf>

5.4. Sobre els 'bous al carrer'

El Consell Valencià de Cultura aprovà en el mes de novembre un **informe**, elaborat per iniciativa pròpia, sobre la **normativa de bous al carrer** (pàg. 106) elaborada per la Generalitat (i la seua futura modificació) per a regular aquest tipus d'espectacles, presentada directament a la institució pel conseller de Governació.

Les normes bàsiques són el Reglament de Festejos Taurins Tradicionals a la Comunitat Valenciana (*Bous al carrer*), aprovat pel Decret 24/2007 del Consell, i l'Orde d'1 de setembre de 2009 de la conselleria de Governació que regula la figura, les funcions i el règim jurídic dels col·laboradors voluntaris en els festejos.

En primer lloc, el Consell valora positivament les iniciatives que han aconseguit reduir en un 14% el nombre de ferits en els espectacles taurins. Ara bé, basant-se en la convenció de la UNESCO sobre el

Patrimoni Immaterial, que assenyalava que les festes i tradicions han d'ajustar-se a les pautes de les societats avançades, i en el fet que el reconeixement dels drets dels animals és un tret majoritàriament acceptat, el Consell considera que la festa de bous al carrer s'ha de circumscriure, això és, permetre, només a aquelles poblacions on és tradició, antiga i documentada.

A més de la correcció en la definició de festeig tradicional, per tal que incorpore la restricció anterior, també recomana introduir en el Preàmbul d'ambdues normes, juntament a la referència a la seguretat de les persones, una referència explícita al propòsit d'evitar el maltractament innecessari dels animals que són utilitzats en la festa. I per tal de garantir el compliment de la Convenció de la Unesco referida, i ratificada per Espanya, cal substituir la modalitat de bou embolat per altres formes de bous al carrer més imaginatives que no impliquen un patiment innecessari de l'animal.

D'altra banda, la institució també recomana incloure en el Decret l'obligació de presentar una polissa d'assegurança específica per fer front a les multes que puguen derivar-se de l'eventual maltractament d'animals en els festejos, i que la presentació per part dels col·laboradors voluntaris de denúncies de maltractament fonamentades siga motiu de suspensió del festeig. En aquest sentit, en l'Orde cal garantir que almenys dos dels deu col·laboradors voluntaris siguen proposats per les associacions protectores d'animals o entitats similars, i que entre les funcions específiques dels col·laboradors figure la de vigilar que no es produïska maltractament dels animals utilitzats en la festa.

Finalment, en el capítol VI del Decret cal afegir que la mort, en el sacrifici del bou, s'ha de produir d'acord amb la normativa vigent sobre el sacrifici d'animals.

Per una altra banda, el Consell mostrà la seua conformitat amb el fet que el futur nou reglament d'espectacles taurins regularà les característiques de tretze **places de bous singulars** que hi ha a la Comunitat, per tal que s'adapten i puguen continuar albergant la celebració d'espectacles taurins, garantint la seua supervivència com a elements patrimonials.

Referències sobre maltractament d'animals al lloc web del CVC:

2009. Sobre la normativa dels bous al carrer. <http://cvc.gva.es/archivos/341.pdf>

2008. Sobre los animales de experimentación. <http://cvc.gva.es/archivos/273.pdf>

2008. Sobre los animales exóticos y los núcleos zoológicos.

<http://cvc.gva.es/archivos/293.pdf>

2008. Sobre animales de abastos.

<http://cvc.gva.es/archivos/307.pdf>

2007. Primer Informe sobre el maltrato de animales en la Comunidad Valenciana.

<http://cvc.gva.es/archivos/261.pdf>

5.5. Altres iniciatives

En el mes de gener el Consell Valencià de Cultura organitzà unes jornades divulgatives sobre les figures i contribucions de **Charles Darwin** i **Alfred Russel Wallace** en el context de les activitats de commemoració de l'aniversari del naixement del creador de la teoria de l'evolució. Aquesta i altres activitats relacionades es poden consultar en el segon epígraf d'aquest document (pàg. 23).

En relació amb l'evolucionisme en l'àmbit valencià, el Consell proposà a l'Ajuntament de València dedicar un carrer de la ciutat al metge valencià **Pelegrí Casanova**, 'per ser un dels darwinistes valencians més influents en l'època, que va participar en l'homenatge al científic britànic que va realitzar la Universitat de València, entitat pionera a Espanya en la difusió de darwinisme'.

En el mes de febrer el Consell, a través d'un grup de treball específic, es reuní amb la regidora de cultura de l'Ajuntament de València per tal d'intercanviar opinions sobre la recuperació de la figura social i cultural de l'escriptor **Vicente Blasco Ibáñez**. Entre les iniciatives de la institució consultiva cal recordar la proposta de traslladar les restes de l'escriptor al sarcòfag que va realitzar Mariano Benlliure a l'antic convent del Carme de València.

També en febrer, el Consell Valencià de Cultura lliurà la seua medalla de plata al director titular i artístic de l'Orquestra de València, **Yaron Traub**, per la seua contribució a la cultura valenciana mitjançant el desenvolupament i prestigi de la música clàssica i contemporània.

En el mes de març, el Consell aprovà propostes de distinció de **Carmelina Sánchez-Cutillas** i de l'actriu valenciana **Lola Gaos**, per l'esforç intel·lectual,

mitjançant el qual s'ha aconseguit una societat més culta, justa, i igualitària. En ambdós casos, la institució va recomanar a l'Ajuntament de València el reconeixement de les intel·lectuals valencianes, amb els mecanismes administratius, socials o polítics que considere adequats. I suggerí, a més, al consistori d'Altea, població on Sánchez-Cutillas va viure la seua infància, que mantinga i perpetue el record de la novel·lista i estudeie la possibilitat d'establir el recorregut que apareix en la seua obra més coneguda, "Matèria de Bretanya", com un itinerari cultural urbà que impulse el record de l'escriptora i la seua obra.

En el mes de maig, el Consell presentà el llibre, **La Valencia judía** (pàg. 77), de les historiadores Estrella Israel y Marilda Azulay, que forma part de la seua col·lecció divulgativa Minor, i que pretén recuperar la presència jueva a València a través de l'anàlisi de la juderia valenciana com a espai de vida quotidiana, la seua estructura urbana i evolució arquitectònica en el temps i les persones que la varen habitar. El llibre presenta l'oportunitat de conèixer una part poc coneguda de la història medieval i renaixentista valenciana i de les arrels del nostre poble i la importància de la figura d'alguns valencians d'origen jueu.

En el mes de novembre el Consell rebé la visita del director de la corporació de **Radio i Televisió Valenciana** (RTVV), José López Jaraba, per tal d'intercanviar opinions sobre la gestió actual de l'ens públic. El Consell va traslladar el director la importància de la divulgació científica i cultural, i valorà positivament la seua voluntat de millorar els canals i la difusió de contingut en aquestes matèries. Al seu torn, el director explicà els seus projectes de fer la televisió més productiva mitjançant la mobilització de recursos propis, el desenvolupament d'una estructura vertical i la dotació de major versatilitat als equips.

Finalment, també en el mes de novembre, el Consell publicà, dins la seua col·lecció 'Biblioteca de Rescat', una compilació de les obres de **Pascual Pla i Beltrán** titulada *Narrativa, teatro y ensayo* (pàg. 76). Amb el llibre, el Consell tempta de retre homenatge a l'escriptor d'Ibiza, que va desenvolupar la seua activitat literària principalment durant la Guerra Civil i que acabà exiliat a Veneçuela; i s'emmarca dins la voluntat constant de la institució de recuperar la memòria dels intel·lectuals valencians oblidats.

6. Medi ambient

Incendis forestals | Contaminació a la mar Mediterrània

L'Albufera de València

Altres iniciatives

En 2009 el Consell Valencià de Cultura ha continuat la seua atenció i anàlisi del fenòmen dels **incendis forestals** i ha començat a preparar l'organització d'unes noves jornades en 2010.

Ha publicat un informe sobre la **contaminació de la Mediterrània**, a més d'alertar sobre la necessitat de previndre els abocaments en la mar, i un altre sobre els valors naturals i patrimonials de **l'Albufera de València**. I altres dos relacionats amb l'impacte ambiental de la instal·lació d'un centre penitenciari a **Siete Aguas** i sobre la protecció jurídica del paratge de les **Penyes Altes**, a la comarca de la Plana Baixa.

Finalment, s'ha pronunciat sobre altres assumptes relacionats amb la conservació de la natura i la sostenibilitat dels recursos, com ara la protecció de **l'Horta**, la **contaminació lumínica**, la **mobilitat sostenible** i l'ús de la bicicleta, la gestió racional dels **recursos hídrics**, amb la possibilitat de qualificar l'aigua com a Patrimoni de la Humanitat, i sobre el tractament donat per les autoritats daneses a militants ecologistes durant la cimera de Copenhague sobre el canvi climàtic.

6.1. Incendis forestals

El problema dels incendis forestals, amb la seua particular incidència en l'àmbit mediterrani, és assumpte d'interés especial per al Consell Valencià de Cultura. Arran d'un estudi realitzat en 2004 sobre les mesures per a evitar o pal·liar els incendis, un grup de treball específic i permanent analitza contínuament aquest fenomen i articula les propostes de la institució a tal propòsit.

Una de les línies d'actuació del grup de treball és analitzar la **tutela judicial i penal dels delictes relacionats amb els incendis forestals**. I particularment, l'impuls a la consideració internacional de la comissió intencionada d'incendis forestals com a crim punible contra la Humanitat. En aquest sentit, la Comissió de Govern convidà en octubre de 2009 al catedràtic de Dret Penal de la Universitat de València, Juan Carlos Carbonell, per a fer una exposició sobre la legislació espanyola actual sobre els incendis forestals.

En la seua intervenció, el Sr. Carbonell Mateu digué que les penes previstes en el Codi Penal per al delicte de provocació d'incendis forestals són les màximes possibles, ja que en alguns casos superen a les previstes per a l'homicidi voluntari, depenent de diverses circumstàncies agreujants, les quals explicita. També s'ha de respectar la proporcionalitat entre delictes. A més, en general s'admet que l'enduriment de les penes no té un efecte dissuasori proporcional; sí que en té l'augment de la probabilitat de ser descobert i condemnat. Quant a les restriccions d'usos dels terrenys en els quals s'han produït incendis intencionats, ara depenen de la decisió dels jutges, mentre que l'opinió del compareixent és que tal decisió no hauria de ser potestativa, sinó obligatòria. Quant a les propostes de considerar els incendis forestals intencionats "crims contra la humanitat", o actes de terrorisme, el compareixent fa veure que l'una i l'altra figura penal s'apliquen a accions criminals realitzades amb intencionalitat política, la qual no sol donar-se en els delictes mediambientals, fins i tot quan se'n deriven riscos personals. Més encara, considera perillós ampliar les definicions de delictes per a la prevenció i la repressió dels quals els poders públics tendixen a exigir la supressió de llibertats polítiques. El problema principal de la repressió dels incendiàries, tant dels executors com dels eventuais inductors, no és la suposada falta de gravetat de les penes, sinó la dificultat d'identificar els infractors. Finalment, el compareixent

admet que fa falta una major consciència social de la gravetat dels incendis forestals, i que potser caldria donar més publicitat de les condemnes.

Posteriorment, el grup de treball convocà una reunió en el mes de desembre per a explorar la possibilitat d'organitzar unes **jornades d'abast internacional** per tractar l'assumpte dels incendis forestals en el context de la gestió sostenible dels boscos. A la reunió assistiren Serafín Castellano, conseller de Governació de la Generalitat Valenciana; Mª Ángeles Centeno, Directora General de Gestió del Medi Natural, Conselleria de Medi Ambient, Aigua, Urbanisme i Habitatge; un representant de l'Ajuntament de València, un representant del centre UNESCO de València, José Luis Rubio, investigador del CSIC expert en desertificació i incendis forestals, i Juan Carlos Carbonell, catedràtic de Dret Penal de la Universitat de València.

En la reunió, el conseller de Governació, responsable de les competències en matèria d'extinció d'incendis en la Comunitat, assenyalà que en 2008 més del 70% d'episodis d'incendis forestals al territori valencià varen ser originats per negligències o intencionats, i que calia concentrar els esforços de prevenció en els aspectes legals i la pedagogia social. Respecte a la proposta del CVC sobre una **figura legal que penalitze internacionalment la provocació intencionada de focs**, es proposaren diverses alternatives, com ara: crim contra el 'patrimoni natural de la Humanitat i contra el de les generacions futures'; contra el 'patrimoni natural Universal'; 'contra la Biosfera'.

En una segona reunió amb responsables de les mateixes entitats que l'ocasió anterior, es decidí enviar una sèrie de cartes amb la iniciativa del Consell de, per una banda organitzar unes jornades sobre la temàtica dels incendis forestals (previstes per a la primavera de 2010) i per l'altra proposar l'enduriment de les penes als piròmans amb la creació d'una figura internacional com la comentada anteriorment. Els destinataris foren responsables polítics de països amb alta incidència d'incendis forestals, com ara Grècia, Portugal, Croàcia, Austràlia, els Estats Units (l'estat de Califòrnia); agències de les Nacions Unides, com ara la UNESCO; i els representants polítics de zones d'Espanya afectades particularment pels focs, com Àvila, Guadalajara, La Palma y Terol.

D'altra banda, a través de notes de premsa i declaracions públiques, el Consell mostrà la seua

conformitat amb les mesures relacionades amb els incendis forestals incloses en la nova **Llei d'Emergències de la Generalitat**, que se centren en la responsabilitat de l'autor a l'hora d'assumir les conseqüències econòmiques que comporta el foc. En el mes d'abril mostrà la seua preocupació pels constants focs al **Parc Natural del Túria** i en el mes de juny pels incendis declarats a **Gandia** i a la **Serra d'Espadà**, tot tornant a reclamar l'enduriment de les penes per als piròmans i instant a les autoritats a fomentar les mesures de conscienciació ciutadana sobre la vàlua dels boscos i les conseqüències de la seua pèrdua.

Per últim, el Consell va aprovar atorgar la seua distinció de **'benefactors del patrimoni cultural valencià'** a les brigades rurals, corporacions provincials de bombers i el servei del SEPRONA per la seua tasca en la prevenció i extinció dels incendis forestals. L'acte de lliurament de les medalles acreditatives tingué lloc el 26 de novembre al Palau de Forcalló, i va estar presidit pel Delegat del Govern a la Comunitat i pel conseller de Governació de la Generalitat.

Referències sobre incendis forestals en el lloc web del CVC:

2008. Informe sobre el tractament penal dels incendis forestals. <http://cvc.gva.es/archivos/272.pdf>
2006. Jornades sobre la prevenció dels incendis forestals. http://cvc.gva.es/archivos/JornPrevIncForest_abr06.pdf
2004. Estudi sobre mesures per a evitar o pal·liar els incendis forestals. <http://cvc.gva.es/archivos/148.especial.pdf>

Notes de premsa.
<http://cvc.gva.es/Salaprensa/saladepremsanotas.asp>

disminució mitjana de les precipitacions en la seua conca empitjoren les condicions ambientals de la Mediterrània que, al seu torn, redunden negativament en activitats econòmiques com ara el turisme o la pesca comercial.

Com a conclusió, el Consell recomana augmentar la coordinació entre les diverses Administracions amb competències en la matèria, continuar legislant i controlant l'ús i gestió de determinants contaminants particularment perillosos (cas dels metalls pesants), fomentar les investigacions meteorològiques per tal d'actuar front a la pèrdua de precipitacions en la conca, consolidar una política de vedes adequada i la creació de xarxes de reserves marines, i finalment tractar de millorar l'accés ciutadà a les dades i controls ambientals sobre la contaminació de les aigües de bany i les espècies marines comestibles.

En el context de l'informe, el Consell mostrà en el mes de juny la seua preocupació arran de **l'abocament detectat enfront de les costes de València**, tot demanant l'esmentada coordinació necessària entre Administracions per a prevenir i solucionar aques tipus d'episodis.

Referències sobre contaminació marina en el lloc web del CVC:

2009. Sobre la contaminació a la Mediterrània.
<http://cvc.gva.es/archivos/327.pdf>

Notes de premsa.
<http://cvc.gva.es/Salaprensa/notacompleta.asp?id=320>
<http://cvc.gva.es/Salaprensa/notacompleta.asp?id=321>

6.2. Contaminació a la mar Mediterrània

En el mes de juny el Consell aprovà l'**informe sobre la contaminació a la Mar Mediterrània** (pàg. 114) elaborat per la Comissió de les Ciències. En ell es constata la realitat d'una mar relativament tancada i per això particularment sensible a la contaminació, tant per abocaments des de les seues riberes, fortament poblades, com arran del tràfic marítim, circumstàncies que la convertixen en una de les masses d'aigua més contaminades per hidrocarburs del planeta. Però també per metalls pesants i, cada vegada menys des de la seua prohibició, per contaminants orgànics persistents (coneguts com COP). Altres factors, com ara la

6.3. L'Albufera de València

En el mes de febrer, el Consell aprovà l'**informe sobre l'Albufera i els seus valors naturals i patrimonials** (pàg. 112), coordinat per la Comissió de Llegat, amb què exposava el seu treball començat anys abans sobre l'actual Parc Natural de l'Albufera de València.

En l'informe es fa ressò de la millora progressiva de la situació del parc, front al deteriorament anterior a la seua declaració com a espai natural protegit (ara per ara inclòs en el llistat de la Convenció Ramsar sobre zones humides d'importància global i altres categories internacionals semblants), però també s'assenyalen diversos reptes que continua tenint la gestió del llac i del parc en conjunt.

Els principals problemes ambientals són la greu contaminació persistent del seu fons, la manca d'aportacions d'aigua de qualitat i la insuficiència de la xarxa de depuradores en la seua conca receptora. Al seu torn, l'elevada pressió urbanística al voltant del parc així com l'atomització de la propietat dels arrossars que donen sustent productiu ecològic al conjunt i la concurrència d'Administracions amb competències en el parc dificulten la seua gestió integral.

Pel que fa als valors culturals, l'informe detalla la rica i variada diversitat de tipologies existent, béns patrimonials immobles, hidràulics, arqueològics, paleontològics, etnològics, historicoartístics i immaterials, fent-se ressò alhora de la seua fragilitat i necessitat de conservació.

Com a conclusió, el Consell recomana controlar la pressió urbanística sobre la zona del parc, completar la xarxa de depuradores, netejar el fons del llac, augmentar les actuacions per recuperar els ullals (surgències naturals d'aigua al interior del llac), estimular l'ús del llac d'acord amb costums tradicionals de pesca i navegació, catalogar i inventariar —amb la qualificació de la protecció patrimonial corresponent— els béns culturals associats al parc, i impulsar i donar suport a la creació d'un Centre d'Estudis de l'Albufera de València.

Referències sobre zones humides en el lloc web del

CVC:

2009. Sobre l'Albufera i els seus valors naturals i patrimonials.

<http://cvc.gva.es/archivos/315.pdf>

2008. Sobre les zones humides valencianes.

http://cvc.gva.es/archivos/258_val.pdf

Notes de premsa.

<http://cvc.gva.es/salaprensa/saladepremsanotas.asp>

6.4. Altres informes i iniciatives

En el mes de març, el Consell mostrà el seu desacord amb una possible ampliació del campus de Vera de la Universitat Politècnica de València per la destrucció de més espai d'**Horta**. La Comissió de Govern assenyalà no només l'afecció al patrimoni sinó el perjudici al sector agrícola, un dels més afectats per la crisi.

En el mes d'abril, el Consell mostrà la seua preocupació per la **contaminació lumínica** en les ciutats, que té conseqüències en la salut de les persones i ocasiona

impactes negatius en el medi ambient, cas de la contribució al canvi climàtic pel consum innecessari d'energia. La institució manifestà la necessitat de promoure l'eficiència de l'enllumenat i fomentar l'estalvi energètic, per exemple amb la regulació dels horaris d'enllumenat dels edificis públics i els monuments.

En el mes de maig, la Comissió de Promoció Cultural va recordar a les administracions competents la necessitat d'ampliar les xarxes de carril **bici**, a més de millorar les infraestructures d'aquests carrils, situats preferentment en la calçada, carrers 30 i la resta de vies, donant preferència als mitjans de transport no contaminants. Proposà també una major implicació de l'Administració en la promoció de l'ús de la bici a les ciutats valencianes.

En el mes de juny, el Consell assenyalà la necessitat d'un major control en la **gestió dels embassaments** de la Comunitat per tal d'aconseguir un millor aprofitament dels excedents d'aigua dels últims anys. Referit al cas concret de l'embassament de l'Algar, a la Marina, la carència d'emmagatzemament d'aigua suposa no sols una pèrdua d'aquest bé comú, sinó també una falta d'oportunitats per a reactivar l'economia de la zona. Per últim, la institució també recomanava mesures urgents per a combatre la contaminació en determinats embassaments valencians.

En el mes d'octubre el Consell aprovà un **informe** de la Comissió de Llegat, realitzat arran d'una petició de la plataforma ciutadana 'No a la cárcel de Siete Aguas', sobre el possible impacte ambiental de la **construcció del centre penitenciari Levante II en un paratge boscos del terme municipal de Siete Aguas** (pàg. 116). Els firmants de la petició manifesten la seua preocupació per l'afecció, tant durant la construcció de la instal·lació com després durant el funcionament de la mateixa, a una masa forestal que comença al paratge conegut com 'El Campillo' i que s'estén abastant prop de 25.000 hectàrees en els termes de Requena, Yátova, Buñol i Siete Aguas. A l'afecció paisatgística que suposa la tala d'arbres i el tràfic de vehicles per les vies d'accés al centre penitenciari, s'afegix el risc d'incendi forestal i les problemes que pot tindre l'evacuació d'un centre d'estes característiques. Per tant, el Consell recomana a l'Administració penitenciària la consideració d'una ubicació alternativa i diferent per a la ubicació del centre Levante II.

També en el mes d'octubre, el Consell aprovà un informe de la Comissió de Promoció cultural, realitzat arran d'una petició d'Acció Ecologista Agró, **sobre la declaració com a Monument Natural del paratge de les Penyes Altes situat als termes d'Artana, Betxí i Onda** (pàg. 118). El paratge ocupa una extensió de 6 Qm² i representa una singular mostra de paisatge de transició entre la plana i les muntanyes de l'interior, amb una valuosa flora i fauna i una configuració orogràfica que li atorguen una bellesa estètica particular. Als valors ambientals cal afegir la integració de les intervencions humanes amb el paisatge i l'empremta històrica de la zona, reflectida en una rica toponímia. En vista d'això, el Consell recomana la seua Declaració com a Monument Natural i la integració del paratge en el marc de protecció del contigu Parc Natural de la Serra d'Espadà, a més de suggerir a l'Administració la intervenció i restauració d'una pedrera explotada fins fa poc temps i la senyalització toponímica adient.

Finalment, en el mes de gener de 2010 el Consell traslladà la seua preocupació a la Embaixada de Dinamarca a Espanya per les mesures 'desproporcionades' amb què es tractà a determinades persones de col·lectius ecologistes durant la cimera del canvi climàtic, celebrada en el mes de desembre a Copenaguen, entre els quals es trobava el director de Greenpeace España, Juan López de Uralde.

Referències diverses sobre medi ambient en el lloc web del CVC:

2009. Sobre la ubicació del centro penitenciario Levante II en el término municipal de Siete Aguas.

<http://cvc.gva.es/archivos/337.pdf>

2009. Sobre la declaració com Monument Natural de les Penyes Altes.

<http://cvc.gva.es/archivos/339.pdf>

Sobre l'Horta

2000. Dictamen sobre la conservació de l'Horta de València.

<http://cvc.gva.es/archivos/76.especial.pdf>

2008. Escrit sobre el perill de desaparició del Tribunal de les Aigües en el marc de l'amenaça de desaparició de l'Horta.

<http://cvc.gva.es/archivos/162.pdf>

Publicacions

2003. Alqueries. Paisatges i arquitectura en l'Horta

<http://cvc.gva.es/documentos/documentosficha.asp?id=169>

Sobre l'ús de la bici

2008. L'ús de la bicicleta com a mitjà de transport urbà.

http://cvc.gva.es/archivos/286_val.pdf

En relació amb la gestió de l'aigua

2007. Sobre el patrimoni hidràulic valencià.

<http://cvc.gva.es/archivos/238.pdf>

7. Llengua i toponímia

**Toponímia i
identitat**

Ús del valencià en la funció pública

El Consell Valencià de Cultura, com a màxima institució consultiva i assessora de les institucions públiques valencianes, té l'atribució legal de vetlar per la defensa i la promoció dels valors lingüístics i culturals valencians.

Per això, el **foment de l'ús del valencià** ha estat sempre principi director de les actuacions del Consell i assumpte d'anàlisi i estudi permanent. I particularment amb la redacció i aprovació del Dictamen sobre la llengua en juliol de 1998.

En 2009 el Consell ha elaborat i aprovat un informe sobre l'ús del valencià en la **funció pública**, i altres dos sobre un element cultural tan estretament relacionat amb la llengua i la identitat com és la **toponímia**.

7.1. Toponímia i identitat

El Consell aprovà en el mes de juliol un **informe** de la Comissió de les Arts nomenat ***Sobre toponímia i identitat*** (pàg. 123). L'informe assenyala com 'la identitat d'un país, d'un poble, d'una comunitat es fixa per determinades manifestacions, esdeveniments i creences que eixe mateix poble ha generat al llarg de la seua història, i la toponímia, com a estudi de l'origen i el significat dels noms dels llocs, és un d'aquells elements transcendents per a consolidar eixa identitat, perquè respon a una tradició heretada i constituïx una memòria col·lectiva imprescindible per a enfortir els llaços d'unió'. Per això, i pel fet que el coneixement de la toponímia permet acostar-se a la història i a la formació de valors, a desenvolupar el sentit de la identitat i pertinença, formant part essencial de la cultura d'un poble, cal considerar-la com a bé patrimonial a protegir, defensar, divulgar i transmetre a les generacions futures.

L'informe també cita diversos exemples de com la toponímia fa de nexa entre diversos àmbits del coneixement, com ara la història dels grups humans i la seua relació amb el lloc, el vincle entre la comunitat i el medi que l'envolta o les seues particularitats sociològiques, i per tant el potencial educatiu d'aquests trets. Noms com *Mas del Garrofer* o *Serra Cremada* denoten no només l'existència (passada o actual) d'una producció agrícola sinó també els efectes de la relació humana amb el medi; el cas del nom *Castell de la Patà*, en el Puig, permet valorar fets històrics cabdals en entorns on s'han perdut altres referents a eixos esdeveniments; o els llocs o espais assenyalats com a *molí*, *escorxador* (amb el seu patronímic corresponent) que permeten recordar la importància d'activitats socioeconòmiques que expliquen arrels de l'economia present o passada. Respecte a les llengües i la idiosincràsia, la toponímia conté trets cognitius que permeten albirar fronteres lingüístiques (una altra vegada, actuals o que han canviat) i les aportacions entre les diverses llengües. És el cas per exemple de l'*Alterón de las Polseras*, partida dins el terme d'Àlzira però en els límits amb el de Tous, on tradicionalment s'ha parlat castellà. La barreja semàntica i fònica valencià-castellà explica més que qualsevol tractat sociològic la situació de doble influència lingüística i, potser, social.

D'una altra banda, l'informe descriu com la idiosincràsia d'un poble es manifesta en les formes orals o escrites

que sovint són contradictòries amb la normativa oficial de la llengua, i com, per tant, eixes manifestacions no s'han d'entendre com a formes gramaticals incorrectes sinó com a maneres tradicionals d'expressar-se, des de la consideració que les variants dialectals són tan vàlides en l'ús quotidià com els parlars acadèmics.

Com a conclusió, el Consell manifesta el seu interès per la recuperació i manteniment dels noms propis dels indrets a tot el territori valencià; i recomana a totes les administracions públiques una atenció especial en dignificar els noms dels nostres accidents geogràfics i urbans, bé retornant-los el seu nom propi, bé retolant els espais de forma correcta i coherent amb la història i el sentiment popular.

En relació amb l'informe anterior, el Consell també aprovà un **informe sobre toponímia menor en els municipis valencians** (pàg. 120), elaborat per la Comissió Jurídica, en què denuncia la proliferació de traduccions i denominacions alienes a les tradicionals en diversos topònims públics valencians. És el cas del tradicional *Pla de Cristòfol*, al terme municipal d'Alberic, que ha sigut substituït per *Urbanización San Cristobal*, o la *Font del Gerro*, a Paterna, que ha esdevingut *Polígono de la Fuente del Jarro*. En el cas de l'intent de canviar les muntanyoles de la Serra d'Espadà congeudes com *Las Tetas* per la benpensat *Los Pechos*, agredix el sentit històric i la realitat lingüística popular de la zona i demostra una manca absoluta per unes formes culturals sens dubte més arrelades.

L'informe conclou que és el Govern Valencià el competent per a elaborar les disposicions legals per a impedir que se bategen amb noms estranys els topònims públics (excepte aquells que són municipis, entitats locals o carrers) i per a revertir la denominació d'aquells que ara per ara no respeten ni la història ni la llengua de l'indret, sense perjudici dels drets adquirits o de l'acceptació social admesa. Recomana l'elaboració d'un inventari de la toponímia valenciana, per a ús tant a nivell autonòmic com estatal, i que les qüestions relatives a denominació toponímica estiguen recolzades per informes tant municipals com de les institucions més importants en matèria cultural, com ara el Consell Valencià de Cultura.

Referències sobre toponímia en el lloc web del CVC:

Informes genèrics

2009. Sobre toponímia i identitat

<http://cvc.gva.es/archivos/331.pdf>

2009. Sobre la toponímia menor en municipis valencians

<http://cvc.gva.es/archivos/318.pdf>

Diversos Informes específics

<http://cvc.gva.es/documentos/documentosinformes.asp>

7.2. Ús del valencià en la funció pública

En el mes de juny el Consell Valencià de Cultura aprovà un **informe** de la Comissió Jurídica en què s'analitzen les possibilitats, des del punt de vista jurídic, d'incentivar l'**ús del valencià en la funció pública** (pàg. 121).

L'informe partix de la premissa constitucional del dret fonamental dels ciutadans a fer ús de les llengües cooficials, i del fet que si bé s'han fet avanços en el desplegament legal i normatiu per a fer valer l'esementat dret en l'àmbit educatiu i docent, hi ha una certa mancança en la possibilitat que els ciutadans es relacionen en valencià amb l'Administració, particularment en les entitats locals i en l'Administració de l'Estat (a excepció de la de Justícia, que per raons de la seua especificitat no es pren en consideració).

La doctrina del Tribunal Constitucional ha consolidat la constitucionalitat de l'exigència, justificada en funció de la plaça, de conèixer la llengua pròpia de la comunitat autònoma com a requisit per a ser funcionari. Tanmateix, a nivell de l'Administració valenciana, el coneixement del valencià s'ha considerat, d'acord amb la legislació vigent des de 1995, com un mèrit a valorar i no com un requisit. Com a evolució, l'esborrany de reforma de la Llei de la Funció Pública Valenciana estableix que les persones que superen les proves selectives acreditaran el coneixement del valencià mitjançant els certificats o diplomes corresponents, o fent una prova, i els que no puguin acreditar tals coneixements es comprometran a realitzar cursos de perfeccionament; i també assenyalava que les convocatòries públiques podran establir requisits específics d'accés, de caràcter abstracte i general, que guarden relació objectiva i proporcionada amb les funcions o tasques a desenvolupar.

És en aquesta consideració on el Consell Valencià de Cultura troba que es podrien oferir places amb el requisit lingüístic per tal de facilitar la relació del ciutadà amb l'Administració en valencià.

Per tant, com a conclusió, el Consell valora positivament allò arreplegat en l'esborrany de Llei de Funció Pública Valenciana quant a ampliació dels coneixements del valencià i en funció de l'oportunitat que suposen per a normalitzar i ampliar els drets lingüístics dels ciutadans en la seua relació amb l'Administració. Finalment, la institució considera recomanable fixar un termini convenient i raonable per a que els funcionaris que hagen accedit a les seues places sense acreditar el coneixement del valencià, ho facen efectivament.

Referències sobre la llengua en el lloc web del CVC:

Informes genèrics

1998. Dictamen sobre la llengua.

<http://cvc.gva.es/archivos/55.especial.pdf>

8. Publicacions

Novetats editorials

Reimpresió

El Consell Valencià de Cultura ha publicat **vuit noves obres** en 2009 i ha reimprés un títol exhaurit del seu catàleg.

Quatre d'elles formen part de les activitats de commemoració del segon centenari del naixement de Charles Darwin, al qual s'ha dedicat també l'agenda institucional. *Facsimil de Tribuna Médica dedicado a Charles Darwin, Homenatge a Alfred Russel Wallace*, el còmic *Darwin, l'evolució de la teoria* i *Eduardo Boscà Casanoves, un darwinista valencià*.

Dins la col·lecció 'Biblioteca del Rescat' s'ha publicat la recopilació de textos de Pascual Pla y Beltrán *Narrativa, teatro y ensayo*; en la col·lecció 'Monografies' l'obra *Interpretación y lectura de relojes de sol*; i en la sèrie 'Minor' el treball *La Valencia judía*.

També dins la sèrie 'Minor' s'ha reimprés l'obra *Segundo Centenario de la Real Expedición Filantrópica de la vacuna de la viruela*.

La informació sobre els llibres relacionats amb la commemoració del segon centenari del naixement de **Charles Darwin** i dels 150 anys de la publicació de la seua obra cabdal, *L'origen de les espècies*, així com la informació relativa a l'**agenda institucional** de l'any 2009, també dedicada a l'efemèride, es pot consultar a l'epígraf 2 de la present memòria (pàg. 23).

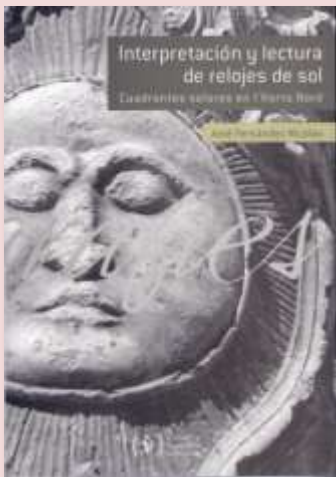
Un altre llibre, en l'edició del qual ha participat indirectament el Consell Valencià de Cultura, és la publicació resultant d'arreglar les ponències dels seminaris del **projecte europeu 'Paisatges de Guerra'**. La informació sobre el llibre *Europe's Deadly Century. Perspectives on 20th century conflict heritage* es pot trobar a la pàgina 47.

l'hora solar i l'hora mecànica. El llibre també reflexiona sobre la utilitat i l'actualitat dels quadrants solars.

En un altre apartat del llibre s'ofereix un repertori, forçosament incomplet però abundant, de rellotges de l'Horta Nord i de la resta de comarques valencianes, amb les fotografies corresponents. Completa el llibre una extensa bibliografia.

8.1. Novetats editorials

Títol	<i>Interpretación y lectura de relojes de sol. Cuadrantes solares en l'Horta Nord</i>
Autor	José Fernández Nicolau
Col·lecció	Monografies (n. 46)
Llengua	Castellà
Mides	17 x 24 cm.
Pàgines	236
Imatges	373 imatges i 43 il·lustracions
ISBN	978-84-482-5201-4

Títol	<i>Pascual Pla y Beltrán. Narrativa, teatro y ensayo.</i>
Autor	Edición, estudio introductorio y notas de Manuel Aznar Soler
Col·lecció	Biblioteca de Rescat (n. 6)
Llengua	Castellà
Mides	14 x 20 cm
Pàgines	527
Imatges	12
ISBN	978-84-482-5289-2

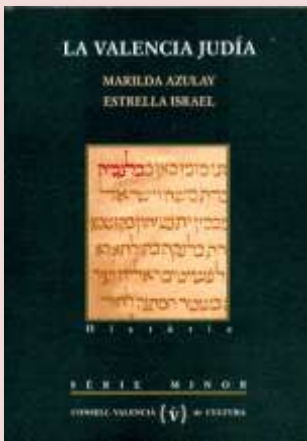
Ressenya

Els llibres de Pascual Pla y Beltrán, en edicions de tirades molt curtes dels anys trenta i de la postguerra, no són fàcils de trobar a les biblioteques públiques i a més cap d'ells no s'ha reeditat fins ara. Per això era necessari aprofitar el centenari del seu naixement per a tornar-lo a la llum, per a possibilitar que l'escriptor puga de veritat tornar de l'exili per a retrobar-se amb els seus antics lectors i, perquè no, també amb els nous. .

Ressenya

Interpretación y lectura de relojes de sol exposa els conceptes bàsics que intervenen en el disseny i construcció dels rellotges de sol més elementals amb la finalitat que el lector entenga les discrepàncies entre

Títol	<i>La Valencia judía</i>
Autores	Marilda Azulay i Estrella Israel
Col·lecció	Minor Història (n. 65)
Llengua	Castellà
Mides	15 x 20
Pàgines	386
Imatges	27
ISBN	978-84-482-5204-5

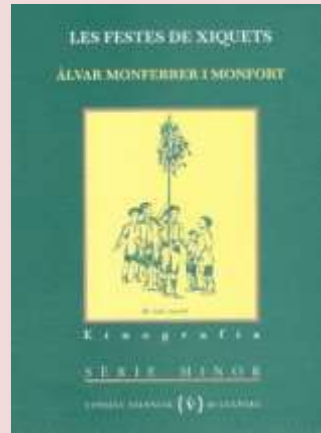

Ressenya

El llibre pretén recuperar la presència jueva a València abans de la seua expulsió, des del judaisme com una manera de vida i part de l'estructura urbana, fins a la jueria com un lloc de vida quotidiana i d'identitat. Es tracta d'acostar els valencians a les seues arrels des del coneixement històric cultural. Una obligació de memòria amb aquells jueus que van viure a València abans de la seua expulsió.

En l'obra, també s'inclou l'evolució dels recintes sobre la cartografia històrica de la ciutat i altres documents representatius.

Títol	<i>Les festes de xiquets</i>
Autor	Àlvar Monferrer i Monfort
Col·lecció	Minor Etnografia (n. 66)
Llengua	Valencià
Mides	15 x 20
Pàgines	326
Imatges	27
ISBN	978-84-482-5279-3

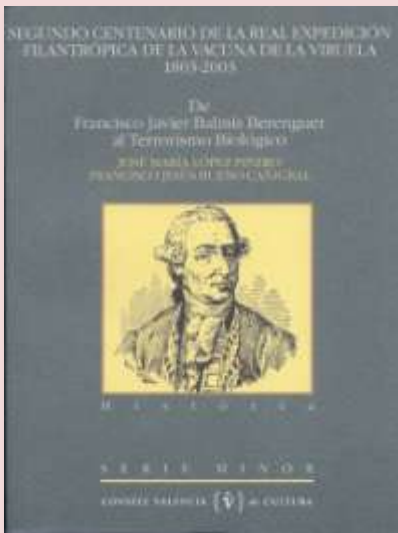
Ressenya

Les festes de xiquets tracta de les celebracions festives en les quals participa la infància d'una manera més o menys important i definitiva, i ho fa seguint l'orde del calendari, començant per Nadal.

Com altres publicacions del mateix autor, Les festes de xiquets representa una aportació important al coneixement del patrimoni etnogràfic valencià, tan amenaçat, com en la resta de les cultures, per l'evolució de la societat moderna.

8.2. Reeimpressió

Títol	Segundo Centenario de la Real Expedición Filantrópica de la Vacuna de la Viruela 1803-2003
Subtítol	De Francisco Javier Balmis al Terrorismo Biológico
Autores	José María López Piñero y Francisco Jesús Bueno Cañigral
Col·lecció	Minor Història (n.58)
Llengua	Castellà
Mides	15 x 20 cm.
Pàgines	130
ISBN	978-84-482-5227-4

Ressenya

En la introducció del present llibre el professor i president del CVC, Santiago Grisolí, ressalta la intenció dels autors dels textos de repassar una part de la història de la lluita dels humans contra les malalties infeccioses, centrant-la en eixe meravellós episodi de l'Expedició filantròpica de la vacuna de 1803, en connexió amb la nova situació, provocada per l'amenaça, no del tot moderna, de l'ús bèl·lic, institucional o per lliure, irresponsable en tots els supòsits, d'agents tòxics o infecciosos.

En la primera part del llibre, titulada 'Un milenio de vacunas (siglos XI-XXI)', el professor López Piñero ens ofereix una visió retrospectiva dels avanços de la ciència mèdica respecte a la vacunació; des de la primerenca aportació de la medicina xinesa i hindú, fins a la vacunació empírica de Jenner i la posterior "científica" de Pasteur, basada en la teoria microbiana de la infecció

de Koch i Henle. Es relaten tant els aspectes purament científics de la lluita contra les malalties infeccioses, inclosos els seus conflictes gremials, com els condicionants polítics i socials de les diferents èpoques. També es fa especial insistència en l'aportació valenciana i espanyola per part de científics com Balmis i Ferrán a l'avanç de la vacunació.

En la segona part del llibre, titulada 'Terrorismo biológico', el doctor Bueno Cañigral realitza un recorregut històric de la utilització terrorista d'organismes biològics amb especial atenció al que succeïx l'11 de setembre del 2001 a Nova York i Washington i la posterior onada de casos de carboncle per la transmissió d'espores de *Bacillus anthracis* a través del sistema postal nord-americana. A més, es realitza una completa descripció de la pigota des del punt de vista microbiològic, clínic, profilàctic i com a arma biològica, i es destaca novament la contribució de Balmis en l'expansió de la llavors nova pràctica preventiva de la pigota amb la Real Expedició Filantròpica de la vacuna, iniciada en 1803. Finalment, s'exposen una sèrie de mesures preventives generals davant de possibles atacs terroristes amb armes biològiques, i unes mesures específiques per al cas de la pigota.

El Consell Valencià de Cultura va publicar l'any 1996 el llibre *Balmis o l'esperit de la Il·lustració en la medicina espanyola*, sobre la vida i obra del metge alacantí Francisco Javier Balmis, divulgador a Espanya i Amèrica del mètode de vacunació contra la pigota ideat per Jenner.

Annex A. Informes

A.1. Relacionats amb el patrimoni cultural

Títol	Informe sobre el barri de Sant Marcel·lí de València
Data aprovació Ple	30 de març de 2009
Comissió autora	Promoció cultural
Coordinadors	Manuel Ángel Conejero i Jesús Huguet
Iniciativa	Associació de Veïnes i Veïns del Barri de Sant Marcel·lí de València (4 de juny de 2008)
Instàncies enviades	Consellera de Cultura, alcaldessa de València, presidenta de la Federació Valenciana de Municipis, i a la presidenta de l'Associació de Veïns

Antecedents

Amb data 4 de juny de 2008 l'Associació de Veïnes i Veïns del Barri de Sant Marcel·lí de València sol·liciten del Consell Valencià de Cultura que realitze una visita a l'esmentat barri amb la finalitat de comprovar si alguns edificis mereixen la consideració de Be de Rellevància Local (BLR) o Be d'Interés Cultural (BIC) i també per tal que els membres del C.V.C. coneguen in situ la realitat patrimonial i cultural del barri.

Després de diversos intents el dia 21 de desembre de 2008 es desplacen al Barri de S. Marcel·lí els consellers Manuel Angel Conejero i Jesús Huguet, els quals són rebuts pel president, D. Vicent Soler i Alba, i diversos membres de la junta directiva de l'Associació de Veïnes i Veïns que ens acompanyen en la visita relatant-nos les diverses circumstàncies i característiques de la zona.

Com a conseqüència d'eixa visita i de la documentació aportada pels veïns i pel propi Ajuntament de València, així com la recollida personalment, els consellers esmentats formalitzen aquest informe.

El Barri de Sant Marcel·lí

A pesar que habitualment es considera que aquest Barri es va erigir com a

conseqüència de l'actuació de l'arquebisbe de València, D. Marcelino Olaechea, arran de la inundació de 1957, en realitat abans ja s'havia iniciat el desenvolupament d'aquesta zona del terme municipal de València, raó per la qual alguns edificis singulars (com ara les cases de veïnatge amb pati ampli) tenen una arquitectura més pròpia dels anys 50 que dels 60 del segle XX. Però serà en la dècada dels seixanta quan la coneguda com Horta de Favara, situada al sud-oest de la ciutat, s'urbanitzarà profundament creant un nucli amb característiques pròpies i diferenciades de la resta de barris de València.

El seu caràcter de territori rural amb amplitud d'espai per a transformar-se en urbà va permetre que algunes edificacions pogueren esdevenir blocs residencials amb uns trets específics. És el cas dels blocs Sant Marcel·lí i Verge del Puig que tenen uns patis interiors amplíssims que permeten una convivència i un esbargiment del veïnatge superior al d'altres tipus de construcció. Aquests patis interiors, com assenyalen de dimensions rellevants, possibilita la integració urbana i rural amb un estil de vida peculiar i una relació de veïnat intensa. D'alguna manera són aquestes unes vivendes que, seguint l'exemple de la denominada Finca Roja del carrer Jesús de València però sense la pretensió

burguesa d'esta, conjuminen residència demogràficament intensiva i natura amb una certa eficàcia.

Eixa possibilitat d'urbanitzar un terreny rural sense les macroconstruccions que ja en els anys de trànsit del segle XX al XXI inundaran les nostres ciutats, també ha propiciat la creació d'un parc modèlic, el Parc de la Rambleta, desconegut per molts ciutadans de València però que és un dels llocs en el que més i millor s'incardina la natura en un entramat urbà.

La forta empena constructiva dels anys seixanta també va introduir elements que presenten ara alguns inconvenients destacables. En primer lloc, l'abandonament de certes construccions rurals, alqueries especialment, que eren edificacions rellevants de la vida agrària de l'horta valenciana.

En segon lloc, la integració, sovint difícil, d'elements que provinents d'altres indrets s'han aprofitat en algunes construccions. El cas més visible és el de la portalada de l'església parroquial provinent de l'antiga església de sant Bartomeu¹ de València. Portalada que en

¹ L'església de sant Bartomeu de València estava situada en el carrer Serrans, enfront de la pared oest del Palau de la Diputació, vora ja

un carrer relativament estret i resguardat com era l'original no patia l'efecte desintegrador que sofreix en un lloc obert a vents i pluges com ho és l'actual emplaçament.

I en tercer lloc, la manca de dotacions d'oci i cultura necessàries en un temps com l'actual, però que en aquells moments no semblaven imprescindibles. Tot això ens porta a fer les següents consideracions.

Consideracions

Entitats culturals i administratives del barri i la ciutat han programat diverses accions sobre el patrimoni, remarcant especialment A), l'Església Parroquial; B), l'Alqueria del Torrentí; i C), el Molí del Tell.

Estos tres indrets són referent de la pròpia idiosincràsia del barri i en conseqüència espais dignes de conservació i millorament.

Però junt als indrets esmentats hi ha altres alqueries i zones de notable valor patrimonial. Una d'elles és l'Alqueria Vallbona, en la que mesos enrere es va produir un incendi que podia haver afectat greument l'edifici i espai. Tenint en compte que els terrenys de l'alqueria van a servir pròximament per ampliar el Parc de la Rambleta² i les deixalles que poden observar-se pels voltants, aquesta zona precisa una dedicació i vigilància més estricta.

No solament construccions històriques, també d'actuals són d'una necessària posada en ús. Està projectat, al voltant de la Ronda Sud en l'entrada del barri, un edifici multicultural per part de l'Ajuntament. Però encara es troba en fase originària i caldria passar ja a la constructiva amb una certa celeritat.

de la plaça de Manises. Encara ara resta la torre, ben visible. Era un dels temples més insignes de la ciutat i apareix en multitud de gravats i il·lustracions antigues. L'espai ocupat per l'església és el que fins fa poc de temps servia a la llibreria Llig i a les botigues laterals.
² Per informacions del veïnatge i projectes municipals, el Parc de la Rambleta englobarà tots els terrenys de l'Alqueria fins les proximitats del Cementeri Municipal.

Tot això ens permet formular les següents conclusions.

Conclusions

1. Caldria, per part de les autoritats competents, elaborar un índex de les alqueries i construccions històriques del barri (Església Parroquial, Molí del Tell, Alqueria del Torrentí o Cases del Baró, Alqueria Vallbona, Alqueria d'Almela, edificis de vivendes dels anys 50-60 del S.XX,.....) per tal de poder iniciar el procés de declaració com Be de Rellevància Local (B.R.L.), o en el seu cas Be d'Interés Cultural (B.I.C.).
2. L'Església Parroquial, sobre tot la portalada procedent de l'antiga parròquia de sant Bartomeu, precisa una restauració urgent ja que la pedra (arenisca) està desfent-se ràpidament.
3. Les dotacions culturals, en una barriada on hi ha una forta vocació artística i social, seria convenient concretar-les de pressa i que pogueren entrar en ús amb urgència.
4. S'ha de tenir present la situació del barri junt a una zona d'expansió urbana considerable, i de serveis públics com ara el futur Hospital la Fe, que exigirà una estructuració social i cultural més profunda per tal de no perdre el sentit, i sentiment, que actualment personalitza el barri. En eixa vessant són les associacions cíviques, AMPA's, entitats culturals i artístiques, etc... les que tindran que propiciar un estat d'opinió i una activitat contínua, amb el suport municipal evidentment, que mantinga la personalitat pròpia.
5. Hem de fer constar la felicitat que s'ha dut en el Parc de la Rambleta (tot el conjunt: jardins, zona esportiva, etc...) que considerem un bon model d'intervenció pública.
6. Aquest informe es lliurarà a l'Associació de Veïnes i Veïns del Barri de Sant Marcel·lí, peticionària de l'informe, a l'Ajuntament de València, a la Conselleria de Cultura i a la Federació Valenciana de Municipis i Províncies.

Bibliografia

La Rambleta de la Huerta de Favara: Patrimoni Històric y natural de la ciudad de Valencia. Ajuntament, València 2003.

Itinerari Cultural Escolar. 50 Aniversari Barri Sant Marcel·lí, València 2004.

Sant Marcel·lí 1954/1975. 50 Aniversari Barri de Sant Marcel·lí, València 2004.

Dossier Patrimoni Arquitectònic i Cultural del Barri Sant Marcel·lí. Associació de Veïnes i Veïns, València 2009.

Títol	Informe sobre l'antiga fàbrica de MACOSA de València
Data aprovació Ple	30 de març de 2009
Comissió autora	Llegat Històric i artístic
Coordinadors	Vicent Álvarez, Ricard Bellveser i Jesús Huguet
Iniciativa	Plataforma ciutadana 'Salvemos las naves de Macosa'
Instàncies enviades	Alcaldessa de València i al president de Salvem MACOSA

Antecedents

El present informe s'ha elaborat a instància d'una plataforma ciutadana, la qual es va dirigir al president del Consell Valencià de Cultura per demanar l'opinió qualificada de la institució sobre la possibilitat de conservar una part de les instal·lacions de l'antiga fàbrica de MACOSA, ubicada a la ciutat de València, en vista del seu valor patrimonial arquitectònic, i com a testimoni de la industrialització.

Els peticionaris van adjuntar a l'escrit les referències urbanístiques i un historial complet de la trajectòria de la fàbrica, des del seu origen en 1922, data en què es van començar les obres, fins al seu tancament. També remarcaven el valor arquitectònic de part de les naus, en la construcció de les quals van intervenir importants arquitectes, com Javier Goerlich i Antonio Gómez, a més dels enginyers Manuel Torres i Vicent Llorens.

El bé objecte del present informe

El conjunt actual, avui en desús, és el resultat de diverses intervencions, ja que la fabricació de locomotores va evolucionar al llarg de la història de la fàbrica amb ampliacions d'extensió i de maquinària, fins a constituir una de les fites industrials més importants de l'estat.

L'empresa va ser fundada com a societat anònima l'11 de maig de 1921 per la família Devís, capdavantera de la industrialització a finals del segle XIX.

L'expedient municipal de llicència d'edificació és de 1922, any en què es van començar les obres, les quals havien de durar fins a 1930.

Les primeres naus van ser dissenyades per Javier Goerlich i es van acabar de construir en 1926 i 1928, amb ampliacions posteriors. Aquestes estructures, situades al peu de les vies del ferrocarril, encara es mantenen dretes i representen un conjunt de gran valor arquitectònic.

Amb el temps l'empresa ha tingut diverses denominacions: Construcciones Devís S.A., MACOSA (Materiales y Construcciones S.A.), CEC-ALSTRON, VOSSLOH. A finals de la dècada del 90 l'empresa optà per traslladar les seues activitats a Albuixec, com ja s'ha dit, i el conjunt situat entre el carrer de Sant Vicent de València i les vies de RENFE es va tancar definitivament.

Aquesta indústria ha tingut un paper molt rellevant en la història valenciana, tant des del punt de mira econòmic com social, valors que caldria afegir al pròpiament arquitectònic. Del conjunt es poden diferenciar algunes de les parts més valuoses, i per aquest motiu la conservació de part de la fàbrica seria molt convenient per a mantenir tant la memòria històrica com la tipologia monumental.

En tal sentit s'han manifestat entitats universitàries, ciutadanes i professionals. El Consell Valencià de Cultura considera que les possibilitats de dedicar una part,

la més valuosa, de les instal·lacions a usos socials i públics, són manifestes, tenint en compte, a més, que aquesta mena d'ús pot ser un element de millora dels barris de l'entorn immediat, de la ciutat i de la Comunitat Valenciana.

Conclusions

1.- El conjunt subsistent de les naus i construccions de l'antiga fàbrica, coneguda popularment com MACOSA, presenta importants valors patrimonials arquitectònics, històrics i socials, per a la ciutat de València i per a tota la comunitat.

2.- El Consell Valencià de Cultura recomana la conservació de la part més valuosa del conjunt esmentat, especialment de les façanes i del refugi antiaeri, en atenció als seus valors, i també l'estudi de la viabilitat de situar en el conjunt que es conserva algunes instal·lacions museístiques o de caràcter públic. En relació a esta última recomanació, el Consell Valencià de Cultura s'oferix a assessorar sobre els usos possibles de les naus i edificacions que es conserven.

3- El Consell Valencià de Cultura recomana la instal·lació d'una placa o senyalització que recorde el paper dels treballadors de MACOSA en la lluita per les llibertats.

4.- El present informe es traslladarà al l'Ajuntament de València i als peticionaris.

Títol	Informe sobre el palacete modernista de la família Giner-Cortina de Torrent
Data aprovació Ple	27 d'abril de 2009
Comissió autora	Promoció cultural

Coordinador	Vicente Muñoz Puelles
Iniciativa	Institut d'Estudis Comarcals de l'Horta Sud
Instàncies enviades	Consellera de Cultura, alcaldessa de Torrent, presidenta de la Federació Valenciana de Municipis i Províncies i president de l'Institut d'Estudis Comarcals de l'Horta Sud.

Antecedentes

El 29 de diciembre de 2008 llegó al Consell Valencià de Cultura una carta del presidente del Institut d'Estudis Comarcals de l'Horta Sud (IDECO), Rafael Roca Ricart, para informar del peligro de desaparición en que se encontraba un edificio situado en el término municipal de Torrent, obra del conocido arquitecto José Manuel Cortina Pérez (1868-1950). En dicha carta se decía que, aunque desde los Servicios Territoriales de la Dirección General de Patrimonio Cultural Valenciano se había informado en 2007 a favor de la protección del edificio, y se había trasladado la notificación al Ayuntamiento de Torrent, ahora mismo la situación era muy preocupante en lo referente a su conservación, ya que la falta de cerramiento en un tramo importante del perímetro de la parcela favorecía el continuo expolio y las agresiones al inmueble. Un incendio padecido hacía pocos años había contribuido al actual deterioro.

En su carta, el presidente de IDECO solicitaba que el CVC se pronunciase sobre la declaración del palacete como Bien de Relevancia Local. Además, adjuntaba un Informe de valoración del edificio titulado *El chalet de la familia Giner-Cortina de Torrent del arquitecto José Manuel Cortina Pérez* y realizado por el arquitecto técnico Tomás Roselló Jaunzarás, y varios recortes de prensa.

Posteriormente, el 2 de marzo de 2009, compareció en la Comisión de Promoción Cultural el propio Tomás Roselló Jaunzarás, arquitecto que descubrió la autoría del chalet y encontró los planos originales del mismo. También se recibió un informe firmado por los arquitectos Josep Montesinos, Daniel Benito Goerlich y Adrià Besó, de la Universidad de Valencia, que abogan porque el edificio sea declarado Bien de Relevancia Local lo antes posible.

Mientras se redactaba este informe, la gravedad de la situación hizo que el

presidente del CVC, Santiago Grisolia, escribiese al Ayuntamiento de Torrent, que contestó en una carta fechada el 17 de marzo, donde decía:

«En relació al palauet ubicat en la parcel·la 1 del polígon 10 de Torrent, el valor cultural del qual s'ha posat de manifest en l'informe de la Unitat d'Inspecció del Patrimoni Històric Artístic de la Direcció Territorial de Cultura de València i que, segons el Servei de Patrimoni Arquitectònic i Mediambiental d'eixa Direcció, el fa mereixedor, a priori, de la seua inscripció en l'Inventari General del Patrimoni cultural Valencià amb la categoria de Bé de Rellevància Local, adjunt li remet certificat de l'acord plenari del passat cinc de març de dos mil nou, pel qual es sol·licita a la Direcció General de Patrimoni Cultural Valencià la declaració de l'esmentat immoble com Bé de Rellevància Local i la seua inscripció en l'Inventari General del Patrimoni Cultural Valencià.»

Dada la urgencia que requiere la situación, el Ayuntamiento de Torrent insta a la Dirección General de Patrimonio Cultural Valenciano a que dicha declaración se haga por el procedimiento de trámite extraordinario.

El palacete de la familia Giner-Cortina

El palacete o chalet de Torrent que nos ocupa se encuentra situado en la partida de l'Alter, en el término municipal de Torrent (polígono 10; parcela 1; referencia catastral 46246AO10000010000BX), muy cerca del casco urbano de Alaquás. Forma parte de una quinta de recreo instalada en una parcela de casi 9000 m². Dicha parcela, como consta en el informe del arquitecto Tomás Roselló Jaunzarás, fue adquirida entre marzo y abril de 1918 por José Giner y Viguer, un conocido industrial de Valencia, para construir el chalet de su familia. Los planos del edificio los realizó el arquitecto José Manuel Cortina Pérez, hermano de su mujer, María Cortina

Pérez, y el maestro de obras fue Alberto Soriano, constructor de otros edificios emblemáticos de Torrent como *La Alhambra* o el Cine Montecarlo. La elección de Torrent se debió a que junto a la parcela del chalet pasaba el tranvía que llevaba a Valencia, donde tenía parada cerca de las Torres de Quart, junto al domicilio de la familia en la capital.

El arquitecto José Manuel Cortina Pérez es uno de los arquitectos más relevantes y originales del modernismo valenciano. Nació en Valencia y estudió arquitectura en Barcelona y Madrid. De vuelta en Valencia, desempeñó sucesivamente los cargos de Arquitecto del Ensanche y de Cementerios. Consiguió numerosos premios de arquitectura en las exposiciones de la época, además de la medalla de Plata del Congreso y la Gran Cruz de la Real Orden de Isabel la Católica: Fue Presidente del Centro de Cultura Valenciana, desde donde realizó su defensa del Palacio Señorial de Alaquàs, y Académico de número de la Real Academia de Bellas Artes de San Carlos.

Entre sus obras destacan los edificios que construyó en el Ensanche de Valencia, como la llamada *Casa de Los Dragones* en la esquina de las calles Sorní y Jorge Juan, y el gran edificio de la calle Félix Pizcueta, en el que combinó elementos medievalizantes con las líneas sinuosas del Art Nouveau, patente sobre todo en las rejas de los vanos de la planta baja y la carpintería de los miradores. Cabe destacar también la llamada Casa Cortina, en Caballeros, nº 8.

En 1908 proyectó en Valencia el desaparecido Teatro Eslava, de un fastuoso estilo arabizante, que hizo que fuese denominado un *excelente intérprete del árabe*.

Repitió ese mismo estilo en el importante proyecto del Teatro Chapí de Villena, que sin embargo no llegó a construirse siguiendo sus instrucciones, puesto que

renunció encargarse de la obra. Los elementos neoárabes diseñados para el proyecto de Villena fueron recuperados y utilizados en el palacete de Torrent, último exponente que se conserva del historicismo romántico neoárabe del arquitecto. Además, construyó otras casas de veraneo en lugares como Paterna, Bétera, Villarreal, Beniferri, etc.

El chalet de Torrent fue proyectado y construido entre 1918 y 1919, y reúne «todas las características habituales en el trabajo de este arquitecto, que cuidaba hasta el último detalle el diseño de todos los aspectos del proyecto y su ejecución, lo que proporciona a todos los elementos empleados una muy alta calidad. Esta queda expresada en la elegancia y propiedad de la distribución de la planta, en la belleza de los alzados y en todos los detalles ornamentales que aún se conservan», como señala el informe de los arquitectos Montesinos, Goerlich y Besó.

Los azulejos empleados en la construcción son de estilo neoárabe, y proceden de la importante fábrica *Hijos de Justo Vilar*, de Manises. El diseño de estos azulejos se basa en los mosaicos cerámicos que se conservan en edificios tan relevantes como la Alhambra de Granada o el Alcázar de Sevilla. Las yeserías empleadas en el chalet también se inspiraron en las de la Alhambra de Granada. La verja, que combina motivos medievales y modernistas, fue diseñada por el propio arquitecto, autor de otros cercados importantes en la ciudad de Valencia, como el del Colegio del Patriarca o el del patio de los naranjos de la Lonja. Cortina reinterpretó en el chalet de Torrent numerosos elementos del Patio de los Leones de la Alhambra de Granada, como la cúpula que el decorador adornista Rafael Contreras había colocado en uno de los temples de dicho patio. Se da la curiosa circunstancia de que la cúpula de la Alhambra, que había sido abundantemente reproducida por arquitectos y diseñadores de todo el mundo, se retiró en 1934, lo que realza el valor de la del chalet, «formidable cúpula de teja vidriada en escamas de sabio dibujo y policromía», como señala el informe de Montesinos, Goerlich y Besó.

Dentro de esta corriente arabista, el chalet incluye en su cornisa, y también en los dibujos de algunos de sus azulejos, las conocidas como almenas cordobesas, inspiradas en las de la Mezquita de Córdoba.

Poco tiempo tuvo José Giner y Viguer, el primer propietario del chalet, para disfrutar del mismo, ya que murió en 1920, recién terminadas las obras. En su testamento había nombrado como heredera del chalet a su única hija, María Salomé Giner Cortina, que entonces tenía 11 años de edad, y como albaceas a su mujer, María Cortina Pérez, y a su cuñado, el arquitecto Cortina. El chalet fue utilizado por la familia hasta que María Salomé Giner Cortina lo vendió, en 1984.

Desde entonces empezó a deteriorarse. Fue ocupado ilegalmente, padeció al menos un incendio y sufrió el expolio de buena parte de sus materiales. El expolio continúa, e incluso parece haberse acentuado en los últimos tiempos, como muestran las fotos tomadas por el arquitecto Tomás Roselló.

Consideraciones

El palacete de la familia Giner-Cortina es obra de uno de los arquitectos valencianos más importantes de nuestra historia. No sólo tiene un valor arquitectónico, sino también histórico y artístico. Muchos de los elementos que lo integran, y en particular los paneles cerámicos, merecen su reconocimiento como Bien Inmueble de Relevancia Local, en atención a su naturaleza patrimonial, tal como señala la Disposición adicional Quinta, añadida por la Ley 5/2007, de 9 de febrero, de modificación de la Ley 4/1998, de 11 de junio, del Patrimonio Cultural Valenciano, que dice: «Tienen la consideración de Bienes Inmuebles de Relevancia Local, y con esta denominación deberán ser incluidos en los respectivos Catálogos de Bienes y Espacios Protegidos, las siguientes categorías de elementos arquitectónicos: (...) los paneles cerámicos exteriores anteriores al año 1940». Como hemos dicho, los azulejos del chalet son de 1918 o 1919.

Cabe recordar, como hace el informe del arquitecto Tomás Roselló, el compromiso con el patrimonio valenciano que ejerció Cortina, cuyo interés por las obras del pasado era muy notable, cuando el Castillo de Alaquás estuvo a punto de ser derribado, en 1918, porque su propietario se había propuesto vender los materiales. El Centro de Cultura Valenciana, que Cortina presidía, hizo un llamamiento a los intelectuales de la época, para que reprodujeran el edificio antes de su destrucción y para que pusieran todos los medios necesarios para salvarlo. Gracias a las gestiones de Mariano Benlliure se consiguió la declaración de Monumento histórico y artístico, lo que permitió su salvación. El propio Cortina reunió la documentación recopilada sobre el Castillo de Alaquás en su libro *El Palacio Señorial de Alaquás*, editado en 1922, donde llegó a escribir: «*Si nuestra modestísima labor, contribuyendo a divulgar el conocimiento de las cualidades artísticas de este edificio, (...) contribuyese en algún modo a librar a la señorial morada del violento derribo que la amenaza, daríamos gracias a Dios, desde el fondo de nuestro espíritu, por galardón tan pródigo como inmerecido*». El paralelismo con la situación actual, en la que una de las obras más importantes de este arquitecto valenciano se encuentra en peligro, es evidente.

Conclusiones

1. Dado su valor arquitectónico, histórico y artístico, consideramos que el palacete de la familia Giner-Cortina de Torrent posee valores culturales más que suficientes para ser declarado Bien de Relevancia Local.
2. Creemos también que deben ponerse todos los medios necesarios para protegerlo y para evitar que el expolio continúe, así como para examinar y estudiar los elementos deteriorados, con vistas a una posible reconstrucción.
3. Ante el incumplimiento del deber de conservación del inmueble por parte de los propietarios del mismo, el CVC recomienda que, por parte de las autoridades municipales, y en su caso autonómicas, se realicen las actuaciones

previstas para esos supuestos en la legislación urbanística valenciana.

4. En el caso de que la reconstrucción se llevase a cabo, opinamos que habría que buscar un uso concreto para el edificio, tarea para la cual el Consell Valencià de Cultura se ofrece a colaborar y asesorar, en beneficio de la recuperación de un patrimonio que es también un referente histórico.

5. Dado que en muchas poblaciones de mayor afluencia veraniega existen casos parecidos de chalets o palacetes de recreo de importancia arquitectónica, convertidos en ruinas o a punto de ser demolidos para edificar en el mismo lugar, se recomienda a los ayuntamientos que lleven a cabo inventarios de los edificios de recreo de mayor valor arquitectónico, para evitar que se arruinen o sean demolidos sin que se tenga constancia de su existencia e importancia.

6. El presente informe se remitirá a l'Institut d'Estudis Comarcals de l'Horta Sud (IDECO), peticionario del mismo, así como a la Conselleria de Cultura y Deportes, Ayuntamiento de Torrent y Federación Valenciana de Municipios y Provincias.

Bibliografía

Benito Goerlich, Daniel. *La arquitectura del eclecticismo en Valencia. Vertientes de la arquitectura valenciana entre 1875 y 1925*. Ayuntamiento de Valencia, 1983.

Benito Goerlich, Daniel. *Arquitectura modernista valenciana*. Bancaja, 1992.

Besó, Adrià; Benito Goerlich, Daniel; Montesinos, Josep. *Informe sobre el palacete Cortina de Torrent*, s. f.

Roselló Jaunzarás, Tomás. *El palacete de Torrent: El chalet de la familia Giner-*

Cortina (1919-2009). 23 de enero de 2009.

Roselló Jaunzarás, Tomás. *El chalet de la familia Giner-Cortina de Torrent del arquitecto José Manuel Cortina Pérez*, s. f.

Sanz, Laura. *Nuevo expolio en el palacete de Torrent. Un arquitecto inicia una campaña para que se proteja*. Levante-EMV, 18 de diciembre de 2008

Sanz, Laura. *El arquitecto Cortina diseñó el palacete de Torrent como casa de veraneo de su hermana. El Ideco pedirá al CVC ayuda para protegerlo*. Levante-EMV. 18 de diciembre de 2008.

Simó, Trinidad. *La arquitectura de la renovación urbana en Valencia*. Albatros Ediciones, 1973.

Títol	Informe sobre la romería del Rotllo de l'Alcora
Data aprovació Ple	27 d'abril de 2009
Comissió autora	Promoció cultural
Coordinador	Jesús Huguet
Iniciativa	Ajuntament de l'Alcora (2 d'abril de 2009)
Instàncies enviades	Presidenta de la Federació Valenciana de Municipis i Províncies, consellera de Turisme i alcalde de l'Alcora.

Antecedents

Amb data 2 d'abril de 2009, registre d'entrada núm. 331, es rebé al Consell Valencià de Cultura un escrit del Regidor de Cultura de l'Ajuntament de l'Alcora, Juan Luna Castells, que en nom de l'Alcalde de la població sol·licita un informe per tal de ser declarada Festa d'Interés Turístic Provincial la denominada *Romeria del Rotllo de l'Alcora*.

El President del C.V.C. tramet la petició a la Comissió de Promoció Cultural i al conseller Sr. Huguet Pascual per tal que es substancie el corresponent informe.

El conseller Huguet Pascual es serveix, en la seua tasca, de la documentació enviada per l'Ajuntament de l'Alcora i del

fons propi del Consell Valencià de Cultura.

Exposició de motius

La Romeria del Rotllo, també coneguda com Romeria dels Infants o Xiquets, és una festa emblemàtica a la ciutat de l'Alcora i reconeguda per una ampla zona de poblacions en la pròpia comarca de l'Alcalaten i encara de veïnes (Plana Alta i Baixa, Maestrat, Alt Millars).

Cal remuntar-se al segle XVII per esbrinar els orígens de la celebració. Una rogativa en època de sequera que els xiquets de l'Alcora feren "de motu propio" a l'ermita de S. Cristòfol que corona la ciutat. La rogativa propicià unes pluges miraculoses. A partir d'eixe moment tots els anys el Dilluns de Pasqua els xiquets de la població, acompanyats per músics

que interpreten peces populars, ascendeixen des de l'església parroquial a l'ermitori. Després d'una missa d'acció de gràcies es canten els "gojos" al sant i es reparteix a cadascun dels xiquets el "rotllo" i la cinta de la romeria.

Posteriorment i pel conegut com Camí del Calvari, cantant cançons pròpies de la "salpassa", arriben els xiquets amb els escolans i la relíquia del sant al Calvari. Allí els rebran les autoritats, regina i dames de festes, banda de música i "els angelets" (xiquets menors de tres anys que van vestits amb túnica, ales i capa).

Des d'ací es traslladen tots a l'església parroquial on finalitza la Romeria. Encara que és tradicional que els xiquets, i ara també els pares, acudisquen a algun dels paratges naturals de la ciutat per dinar en colla.

L'assistència de xiquets a la Romeria és total dels de la població, i molt remarcable la de pobles dels voltants. El darrer any, 2008, es repartiren als xiquets més de sis mil (6.000) rotllos, el que demostra la gran aflluència de autòctons i d'altres llocs dada la demografia local (actualment la ciutat oscil·larà al voltant de 11.000 habitants). Cal assenyalar que encara que antigament la festa estava reservada només a xiquets actualment assisteixen tant nens com nenes.

La importància i acceptació popular de la Romeria és àmplia i profunda, i el seu abast geogràfic, a pesar de centralitzar-se a l'Alcora, excedeix el marc municipal per ser referent comarcal i encara singular en tot el territori valencià.

Per tot això manifesten les següents conclusions:

Conclusions

1. Les declaracions de Festa d'Interés Turístic, com molt be sap l'ajuntament de l'Alcora, corresponen a la Conselleria de Turisme segons el Decret 119/2006, de 28 de juliol, del Consell Regulador de les Declaracions de Festes, Itineraris, Publicacions i Obres Audiovisuals d'Interés Turístic de la Comunitat Valenciana (DOG núm. 5315 d'1 d'agost de 2006).

Es per tant la Conselleria de Turisme qui té les competències per a valorar els informes i la documentació pertinent. Però, en qualsevol cas, el Consell Valencià de Cultura, com a màxima instància consultiva i assessora de les institucions públiques valencianes en matèria de cultura (no podem desconèixer la transcendència cultural de les celebracions festives i especialment de les que tenen característiques

històriques populars, com ho és en aquest cas) eleva aquest informe i ofereix la seua col·laboració tant a l'ajuntament de l'Alcora com a la Conselleria esmentada per tal de dignificar la situació jurídica de les nostres festes, considerant la "Romeria del Rotllo de l'Alcora" digna de rebre l'estimació proposada.

2. Finalment, el Consell Valencià de Cultura recomana a la corporació municipal que, independentment de la declaració de festa d'interés turístic, sol·licite una declaració de Bé de Rellevància Local, amb caràcter immaterial, a favor de la Romeria del Rotllo.

3. El present informe es traslladarà a l'Ajuntament de l'Alcora, a la Conselleria de Turisme, a la Federació Valenciana de Municipis i Províncies, i a les institucions que el demanen.

Títol	Informe sobre el jardín del antiguo Hospital General de la ciudad de Valencia
Data aprovació Ple	25 de maig de 2009
Comissió autora	Llegat Històric i Artístic
Coordinador	Vicente Muñoz Puellas
Iniciativa	Comissió de Llegat Històric i Artístic
Instàncies enviades	Consellera de Cultura, presidenta de la Federació Valenciana de Municipis, alcaldessa de València, president de la Diputació de València i arquitecte Vázquez Consuegra

Antecedentes

Tras ocuparse de una serie de jardines históricos y emblemáticos, los jardines de Viveros o del Real, la Glorieta y el Parterre y el Paseo de la Alameda, todos ellos en la ciudad de Valencia, del Parque de Ribalta de Castellón y de los Palmerales de Elx, Orihuela y Alicante, la Comisión de Legado Histórico y Artístico sugirió la conveniencia de ampliar el estudio realizado al jardín del antiguo Hospital General de Valencia, e informar sobre su estado actual y la reforma proyectada.

En relación con dicha reforma comparecieron ante la comisión, el 3 de febrero de 2009, los Sres. Ramón Isidro Sanchis Mangriñán, Concejal Delegado de Parques y Jardines del Ayuntamiento de

Valencia, y Francisco Sanchís, jefe del Servicio de Jardinería y Paisaje, que informaron sobre el estado actual del proyecto de remodelación del arquitecto Guillermo Vázquez Consuegra, autor del MUVIM, y comunicaron que estaban a la espera de iniciar las obras. También compareció Josep Vicent Lerma, del Servicio de Investigación Arqueológica Municipal, que informó sobre las medidas previstas en el plan de protección de los restos que puedan encontrarse.

El Sr. Bellveser, presidente de la comisión, redactó un texto en el que recomendaba que el jardín se llamara Jardín del Padre Tosca y se convirtiera, al menos parcialmente, en un jardín con esculturas, que sirviese para homenajear a los ilustrados valencianos. En apoyo de

esa idea, el Sr. Ferrero presentó a la comisión una propuesta de relieve escultórico, para homenajear a la Medicina y a la Ilustración valencianas. Dicho documento se incluye como anexo. Por su parte, el Sr. Álvarez aportó un texto en el que se repasa la historia de los estudios de Medicina en la ciudad de Valencia, que se impartían en el antiguo Hospital General o en la facultad anexa, y se recomienda aprovechar la remodelación del jardín para recuperar la memoria histórica de la tradición hospitalaria y médica valenciana. Otros miembros de la comisión, sin dejar de compartir estos puntos de vista, han insistido en la conveniencia de que el jardín proyectado mantenga el carácter

propio de un jardín, esto es, el de un espacio donde se cultivan plantas, y que

además suele adornarse con árboles o arbustos de sombra.

El jardín del Hospital

El jardín del antiguo Hospital Provincial es de creación reciente, aunque se extiende sobre terrenos de antigua edificación. A principios del siglo XV, el fraile mercedario Joan Gilabert Jofré supo transmitir a una serie de ciudadanos principales la gran preocupación que sentía por los enfermos mentales, que malvivían en las calles sin control ni cuidados. Apoyados por el Consell General de la Ciudad de Valencia, los ciudadanos principales promovieron la construcción de un hospital para dichos enfermos. El papa Benedicto XIII otorgó una bula, *Super Hospitali Innocentium*, por la que autorizaba la construcción del hospital, y el rey Martín V el Humano concedió el Privilegio Real correspondiente.

Las obras del llamado Hospital de los Locos de Santa María de los Inocentes, que la tradición considera el primer manicomio de Europa, empezaron en 1409, junto al portal de Torrent, nombre de una puerta que existía al final de la actual calle del Hospital, y al lado de la ermita de santa Lucía, que data de 1400. El hospital originario tenía planta cuadrada, con un patio central porticado. Había celdas individuales y pabellones colectivos separados para hombres y mujeres.

Para auxiliar al hospital y cumplir una larga lista de acciones de caridad y beneficencia, como la de enterrar con dignidad a los ajusticiados, quedó constituida la Cofradía de Nuestra señora santa María de los Inocentes, que también se denominó santa María de los Desamparados. La cofradía levantó una capilla cerca del hospital, el Capitulet, lugar donde se reunía y donde recibió culto la imagen de la Virgen hasta su traslado, primero a la Catedral y luego a su Real Capilla, hoy Basílica. El Capitulet, que aún se conserva, quedó descontextualizado, como la ermita de santa Lucía, cuando en 1974 se derribó el conjunto histórico al que pertenecía.

En 1428, el Consell General de la ciudad acordó refundir todos los hospitales que

funcionaban desde el siglo XIII, excepto el de los leprosos de san Lázaro. El Hospital de los Pobres Inocentes pasó a atender a todos los enfermos, y tomó el nombre de Hospital General. Se compraron las casas adyacentes, se amplió el recinto y se construyó un nuevo edificio, en forma de cruz griega, que corresponde a la tipología introducida por los arquitectos de los Reyes Católicos, los Egas.

Las nuevas naves, de grandes dimensiones, constaban de dos pisos, de los cuales el inferior estaba destinado a los hombres, y el superior a las mujeres. En la intersección de las naves había una linterna octogonal, donde se situaba el altar. Todo ello puede observarse en el crucero que aún se conserva, y que sirve de biblioteca pública. Tras varios incendios, las primitivas techumbres de madera fueron sustituidas por tejas.

También los estudios de medicina se llevaban a cabo en el Hospital General. En 1462 se fundó la Escuela de Cirugía, a la que en 1478 se otorgó el privilegio real para disecar cadáveres humanos. Y en 1499, al planificar la estructura de la Universidad de Valencia, se decidió que contara con una Cátedra de Medicina, a la que en 1501 se añadió otra cátedra, la llamada *segona cadira de medicina*, destinada a la enseñanza de anatomía y de medicamentos simples o *herbes*. Hacia 1540, la Facultad de Medicina de Valencia se había convertido en una de las más avanzadas de Europa. Allí, entre muchos otros, enseñaron Pedro Jimeno y Luis Collado, ambos discípulos de Vesalio.

A raíz de su estancia en Valencia los años 1589 y 1590, Lope de Vega escribió su comedia *Los locos de Valencia*, que sucede en el Hospital General: «Tiene Valencia un hospital/ a donde los frenéticos se curan/ con gran limpieza y celo cuidadoso».

A lo largo de los siglos, el hospital siguió sufriendo nuevas intervenciones, en función de las necesidades. En 1836, con la desamortización, la Diputación adquirió el convento de Jesús, lugar al que en 1867 se trasladó el manicomio. En 1885, aprovechando el espacio dejado por el manicomio y el derribo de las murallas de la ciudad, que pasaban por la actual calle de Guillén de Castro, se construyó la

Facultad de Medicina, que constaba de un cuerpo central con dos pabellones a los lados. Contaba también con su Salón Anatómico, que hacía esquina con la calle del Hospital. Cabe recordar que allí enseñó anatomía Santiago Ramón y Cajal, de 1884 a 1887. La facultad funcionó como tal hasta 1949, año en que se inauguró la actual.

A principios de los años sesenta, el Hospital General también fue trasladado. En 1963 la zona del antiguo hospital y la ermita de santa Lucía fue declarada Conjunto Histórico Artístico, con mención expresa de algunos elementos, como la puerta de entrada y el Capitulet. Lamentablemente, poco después fue derribada la iglesia gótica, de una sola nave, con capillas entre los contrafuertes y pintura en la bóveda de la escuela de Vicente López, así como uno de los cruceros del hospital, que tenía forma de T. El otro, el de la biblioteca, se acortó algo, al parecer para proceder a un alineamiento que luego resultó superfluo. También se derribó la Facultad de Medicina.

En el tomo, coordinado por Salvador Aldana, de *Monumentos desaparecidos de la Comunidad Valenciana* correspondiente a Valencia, se dice:

«Dada la antigüedad del conjunto y la amplitud del mismo, la destrucción de gran parte de las dependencias supuso la pérdida de testimonios arquitectónicos que se habían ido yuxtaponiendo desde el siglo XV. En estas obras habían participado maestros importantes de la actividad constructiva en Valencia, que convertían al conjunto del Hospital en una muestra del panorama arquitectónico valenciano desde el gótico al neoclasicismo.»

Y Trinidad Simó cuenta en su libro *Valencia Centro Histórico. Guía Urbana y de Arquitectura*:

«A partir de 1974 se operó lo que dio en llamarse la restauración, una vez derribado todo lo que vino en gana y dejando en pie sólo una parte de aquellos elementos, pero descontextualizados, faltos de su función y alterados en su imagen y tratamiento (las columnas frívolamente esparcidas por el jardín público es un ejemplo entre otros). Al

mismo tiempo, en 1976 fue aprobado un Plan Especial, creando unos jardines públicos. [...] En cuanto a la restauración propiamente dicha y teniendo en cuenta que la operación base fue el derribo, esta ha sido un desafortunadísimo trabajo, donde todo se ha modificado de tal manera que a duras puede reconocerse nada. [...] Como era de temer, se ha impuesto el folklore histórico: muros enlucidos, ventanales con rejería imitando antiguo, tejado a doble vertiente, etc.».

En cuanto al jardín propiamente dicho, está compuesto de espacios con césped, enmarcados por bordillos de sillería. Como el trazado de dichos bordillos no se hizo pensando en que los paseantes utilizarían el jardín como atajo para ir de Guillén de Castro a la calle del Hospital, y viceversa, y que preferirían ir en línea más o menos recta de una a otra, el césped está muy maltratado o ha desaparecido en los lugares de tránsito. Hay también cipreses, olivos, chopos y yucas, que se plantaron sin tener en cuenta la necesidad en nuestras latitudes de lugares umbrosos.

En el jardín se hallan dispersos algunos elementos, como la ermita y el Capitulet, que han quedado exentos y ahora pueden ser vistos desde todos lados, cuando en la época en que fueron construidos formaban parte de un conjunto. Hay también muchas columnas, más o menos completas, diseminadas por el entorno como un decorado. Parte del friso que adornaba la fachada de la Facultad de Medicina fue desmontada, bajada al suelo y puesta en otro lugar y con otra orientación. Los tres arcos, con medallones en las enjutas, que reproducen las cabezas en perfil de Andrés Piquer, Crisóstomo Martínez, Hipócrates y el árabe Abens Chol Chol, se mantienen en su sitio, aunque desvinculados del contexto. Antes eran la entrada a la facultad y ahora son el pórtico a los actuales jardines, desde la calle de Guillén de Castro. Tras ellos está la figura sedente de Esculapio, tan mutilada que ya casi resulta irreconocible.

Otros elementos escultóricos destacados, dispersos por el jardín, son la estatua del

padre Jofré, fundador del hospital, obra de José Aixa, que se encuentra falta de limpieza y necesitada de una restauración; el monumento a Nicolau Primitiu, piedra erecta con su efígie en medalla, obra de Esteve Edo; la reproducción ampliada, en

bronce, de la esculturilla ibérica del *guerrero de Moixent*, hallada en el yacimiento de la Bastida de les Alcuses de aquel término y conservada en el Museo de Prehistoria de la Diputación Provincial. Asimismo se halla en este jardín el monumento *A la Mar Mediterrànea fecunda*, inaugurado en 1982, en bronce, obra de Ramón de Soto.

En general, el jardín carece de un buen drenaje. Cuando llueve los caminos se embarran con facilidad, y el interior del Capitulet se llena de agua y barro, razón por la cual la imagen de una virgen, obra de Carmelo Vicent, que se veneraba allí, fue trasladada en 2007 a una capilla exterior de la catedral.

El conjunto transmite actualmente una impresión de abandono.

Conclusiones

1. Dada la importancia histórica del entorno, y el valor arquitectónico y artístico de algunos de los edificios y monumentos que se ubican en él, consideramos que la remodelación del jardín del antiguo Hospital General de Valencia debe hacerse con el máximo cuidado, atendiendo a la aparición de restos arqueológicos y a la preservación de todos los elementos de interés que en él se encuentran, tanto los pertenecientes al antiguo hospital como los de la antigua Facultad de Medicina.

2. Creemos también que esos elementos no deberían disponerse de manera fortuita y decorativista, como están ahora, sino de modo que puedan proporcionar una visión histórica y arquitectónica, siquiera aproximada, de un recinto monumental, que en su tiempo contó con uno de los hospitales más antiguos de Europa, el primer manicomio y una de las facultades de Medicina más avanzadas de su tiempo.

3. Entendemos que, en el caso de incorporar nuevos elementos, deberían cumplir con la obligación histórica y la función didáctica de poner de relieve la importancia de la Medicina valenciana, ejemplificada en los restos de su facultad, así como la de la Ilustración valenciana, homenajeadas en el cercano edificio del MUVIM, que ocupa terrenos anexos. Convendría reivindicar en particular la memoria de la facultad de Medicina moderna (1885-1949), donde enseñaron médicos ilustres, como Ramón y Cajal y Pelegrín Casanova. Los antiguos alumnos de esa facultad, entre los que se encuentra el Presidente del CVC, se han mostrado especialmente reivindicativos al respecto.

4. Opinamos que, pese a todo ello, la principal función de un jardín debe ser contar con plantas ornamentales y árboles que den sombra, y que ese aspecto no debería descuidarse, ya que son muchos los vecinos de la zona que lo visitan cada día, y el centro de la ciudad cuenta con pocos lugares arbolados. Se trata, pues, de conciliar la función didáctica e ilustrativa de la remodelación con la función paisajística y de esparcimiento, propias del jardín tradicional urbano.

5. Consideramos que el drenaje del jardín debería ser mejorado, y que convendría idear algún sistema de vigilancia o de protección, para que los ciudadanos que lo visitan con sus animales de compañía lo ensucien lo menos posible.

6. El presente informe se remitirá a la Consellería de Cultura y Deportes, a la Diputación de Valencia, al Ayuntamiento de Valencia y a la Federación Valenciana de Municipios y Provincias y al arquitecto del proyecto.

Bibliografía

Aldana, Salvador. Coordinador. *Monuments desapareguts de la Comunitat Valenciana*. Consell Valencià de Cultura, València, 1999.
Boix, Vicente. *Valencia histórica y topográfica*. València, 1862.
Garín Ortiz de Taranco, Felipe M^a, y otros. *Catálogo monumental de la Ciudad de Valencia*. Valencia, 1983.

Llobart, Constantí. *València antiga y moderna*. València, 1887.
Millo, Llorenç. *Carrers i racons de València*. València, 1980.

Sanchis Guarner, Manuel. *La ciutat de València. Síntesi d'història i geografia urbana*. CVC. València, 1999.
Simó, Trinidad. *València, centro histórico. Guía urbana y de arquitectura*. Institución

Alfonso el Magnánimo, Diputación Provincial de Valencia, 1983.
V.V.A.A. *Cinc segles i un dia*. Universitat de València, 2000.

Títol	Sobre la declaració de les Cases del Pòsit de Xàbia com a BRL
Data aprovació Ple	25 de maig de 2009
Comissió autora	Llegat Històric i Artístic
Coordinadors	Vicent Àlvarez i Jesús Huguet
Iniciativa	Conselleria de Cultura
Instàncies enviades	Consellera de Cultura, alcalde de Xàbia i presidenta de la Federació Valenciana de Municipis

Antecedents

Amb data 5 de març de 2009, registre núm. 233, va tindre entrada en el Consell Valencià de Cultura l'escrit de la Dtra. Gral. de Patrimoni Cultural Valencià pel qual sol·licitava al C.V.C informe pertinent sobre la possible declaració com Bé de Rellevància Local (B.R.L) i la seua inclusió en el corresponent catàleg de Béns i Espais Protegits del barri de Xàbia conegut com *Cases del Pòsit* o al conjunt de *Duanes de Xàbia*.

El President i la Comissió de Govern del C.V.C va trametre la petició a la Comissió de Llegat per tal que realitzara l'informe demanat. Aquesta Comissió encarregà als membres Srs. Álvarez Rubio i Huguet Pascual el corresponent dictamen.

Els esmentats membres del C.V.C. estudiaren la documentació tramesa per la Dir. Gral. de Patrimoni Cultural Valencià, efectuaren diverses visites a Xàbia i s'entrevistaren amb veïns i estudiosos de l'urbanisme d'esta localitat.

Les Cases del Pòsit o Duanes de la Mar de Xàbia

Les denominades Cases del Pòsit es un conjunt de construccions a la costa de

Xàbia que conformen una unitat social i estètica rellevant, integrades en el Barri de les Duanes de la Mar de Xàbia. Antiques vivendes de la gent de la mar estaven junt a la Caserna de Carabiners (posteriorment Quarter de la Guàrdia Civil) donant-li a la costa una línia suau i gens agressiva.

Posteriorment, i amb la forta demanda turística i constructiva, s'inicia un procés d'alteració de la costa i la línia amb intervencions tan lamentables com la de l'immoble de 12 plantes construïda als anys 60 i 70 del passat segle junt al Quarter. Però fins a ara mateix la unitat de les Cases es manté acceptablement. Malgrat que els usos (especialment alguns que van units al turisme, com discoteques o similars) alteren més o menys modestament la tranquil·litat del barri.

A instàncies dels veïns i per petició, raonada i documentada de l'11 de juny de 2008, s'eleva proposta favorable de l'Arquitecte Municipal amb la corresponent informació de l'Inspector de Patrimoni Artístic en juliol de 2008.

Conclusions

1. La petició de declaració com Bé de Rellevància Local i la seua inclusió en el catàleg de Béns i Espais Protegits de la

Comunitat Valenciana es considera positivament i necessària per tal protegir un conjunt singular.

2. Segons sembla és propòsit municipal construir en el solar de l'antic Quarter de la Guàrdia Civil. Creuem que l'espai podria dedicar-se a zona ajardinada, lliure de cement i rajola, però en l'hipotètic cas d'imprescindible ús per una construcció municipal recomanem que no se supere la volumetria constructiva que abans tenia la caserna.

3. És difícil, tant de temps després de l'edificació, fer recomanacions sobre immobles, com el de les 12 plantes que obstrueix la visió uniforme de la terra a la mar i de la mar la línia de costa, però fora convenient procedir a la demolició si es donaren les condicions econòmiques i socials pertinents, ja que no solament suposa una agressió al conjunt sinó a més dificulta una amplada de carrer que tot i estar junt a la mar podria ser un atractiu passeig marítim.

4. Este informe s'enviarà a la Dtra. Gral. de Patrimoni Cultural Valencià, que ha estat la peticionària, a l'Ajuntament de Xàbia i a la Federació Valenciana de Municipis i Províncies.

Títol	Sobre les torres de la Colomera i la Cordà d'Orpesa
Data aprovació Ple	25 de maig de 2009
Comissió autora	Llegat Històric i Artístic
Coordinadors	Jesús Huguet i Carmen Morenilla
Iniciativa	Grup Municipal del Bloc d'Orpesa

Instàncies enviades	Presidenta de la Federació Valenciana de Municipis i Províncies, consellera de Cultura, alcalde d'Orpesa, Grup Municipal del Bloc i president de la Diputació de Castelló de la Plana
Actuacions del CVC relacionades	Informe sobre els castells i torres de guaita valencians, 2002. http://cvc.gva.es/archivos/114.pdf

Introducció

Amb data 25 de març de 2009, registre d'entrada núm. 22556, ha estat rebut al Consell Valencià de Cultura un escrit d'en Josep Lluís Romero i Martínez, en nom del Grup Municipal del BLOC d'Orpesa, en el qual es fa petició expressa al CVC per tal que informe sobre l'estat de les torres conegudes com *de la Cordà* i *de la Colomera* al terme municipal d'Orpesa.

Ambdues torres tenen la consideració de Be d'Interès Cultural (B.I.C)¹ i en conseqüència, tal com ens recorda el peticionari en el seu escrit, d'acord amb l'art. 5 de la Llei 4/98, d'11 de juny, de la Generalitat Valenciana, del Patrimoni Cultural Valencià, s'han de custodiar, guardar i conservar adequadament, obligació que recau en els propietaris, en els poders públics però també en tota la societat.

Torres de guaita

La presència de torres de guaita i defensa en la costa valenciana confereix al paisatge costaner una dimensió peculiar i característica. Ja en l'any 2002 el C.V.C.² va enllestir un informe sobre la situació de les torres de guaita o defensa de la costa valenciana. Alguns dels tècnics als que es convidà (Srs. López Elum, Hinojosa, Artur Zaragoza, Joaquin Català i la Sra. Concepción López) manifestà que a pesar de la importància històrica i social algunes de les torres estaven prou descuidades i encara unes en greu perill de desaparició i per tant era urgent la intervenció per recuperar-les o almenys salvar-les de la lamentable situació.

¹ A més de la incorporació a l'inventari d'immobles del Patrimoni Cultural Valencià, eixes torres gaudirien de la protecció i també la declaració com Monumento Histórico-Artístico del Decret de 1949, encara vigent, sobre construccions militars i de defensa.

² "Informe del Consell Valencià de Cultura sobre els Castells i Torres de Guaita", aprovat en el Ple del CVC dia 30 d'octubre de 2002.

Igualment, i a pesar que es recomanava la col·laboració dels diversos col·lectius civils i del voluntariat, era l'administració pública (estatal, autonòmica, provincial i municipal) la que havia de prendre les mesures primerenques per tal d'aturar el deteriorament.

Al terme municipal d'Orpesa es conserven algunes de les torres de guaita i defensa més remarcables. L'extraordinària Torre del Rei no solament és exemple de construcció defensiva sinó que ha esdevingut signe d'identitat local³. Però a més de l'esmentada Torre del Rei, les conegudes com Torre de la Colomera i Torre de la Cordà són també models remarcables d'este tipus de construcció.

La situació d'estes dues torres, junt a la mar però amb el ferrocarril tallant els accessos per l'interior, ha possibilitat la no construcció pròxima d'urbanitzacions o vivendes però a la vegada tampoc l'oportuna conservació al ser dificultosa la visita.

A l'esmentat Informe del CVC de 2002 es mencionava la conveniència del manteniment d'aquest tipus de construcció donant-los un ús o funció que permetisca la possibilitat de visites i aprofitament social i cultural. Tot i que l'ús és la raó principal per mantenir en estat escaient les construccions antigues.

En conseqüència proposem les següents

Conclusions

1. Les torres de guaita i altres construccions semblants formen un ampli conjunt patrimonial de gran rellevància històrica susceptible de ser aprofitat tant com mostra patrimonial com per a altres usos cívics i culturals.

³ L'escut municipal ostenta com quarter heràldic la Torre del Rei.

2. La recuperació de les torres objecte d'aquest informe és d'extrema urgència però caldrà contemplar l'ús futur per tal que aquella restitució no es quede en una simple reparació.

3. Convidem les organitzacions civils per tal que col·laboren en la recuperació de les torres i, especialment, l'Ajuntament d'Orpesa que ha de ser el principal impulsor en eixa tasca⁴ i, subsidiàriament, l'administració autonòmica.

4. En la tasca de recuperació de les torres caldrà tindre present la dificultat actual per accedir, així com el perill que eixa futura facilitat d'accés pugua propiciar construccions que malbaraten l'indret.

5. Aquest informe s'enviarà al Grup Municipal del BLOC d'Orpesa, peticionari de l'informe, a l'Ajuntament d'Orpesa, a la Conselleria de Cultura, a la Diputació de Castelló de la Plana, a la Federació Valenciana de Municipis i Províncies i aquelles institucions que ho demanen.

⁴ Tot i que les torres ja són BIC el municipi pot accedir a l'1% cultural tant de l'Admo. Central com de l'Autonòmica.

Títol	Sobre les obres a la seu de la Societat 'Unió Musical de Lliria'
Data aprovació Ple	25 de maig de 2009
Comissió autora	Llegat Històric i Artístic
Coordinadora	Carmen Morenilla
Iniciativa	Grup de socis i simpatitzants de la Societat 'Unió Musical de Lliria'
Instàncies enviades	Societat 'Unió Musical de Lliria'; peticionaris de l'informe; Ajuntament de Lliria; i Direcció General de Patrimoni Valencià

Antecedents

Amb data 20 de febrer del 2009 entra en el Consell Valencià de Cultura una petició, avalada per més de 1.500 firmes de socis, músics i simpatitzants de la Unió Musical de Lliria, en què se sol·licita la intervenció del Consell Valencià de Cultura per a evitar la demolició del teatre-sala de concerts de l'esmentada societat, proposta d'obres que va ser aprovada per l'assemblea general d'esta societat i traslladada a l'Ajuntament, el qual, en sessió del Ple municipal de 29 de novembre del 2007, aprova per unanimitat acceptar l'informe que realitze la Direcció General de Patrimoni Valencià sobre la modificació puntual del PGOU i la descatalogació de l'esmentat edifici, imprescindible per a la realització de les obres.

La Comissió de Govern encarrega a la Comissió de Llegat l'estudi del tema i esta decidix sol·licitar la compareixença de les autoritats i dels peticionaris en la sessió extraordinària de la comissió que es fixa per al 20 de maig. Mentrestant entra en el Consell Valencià de Cultura, amb data 23 d'abril, un nou document presentat pels peticionaris i firmat per l'arquitecte Salvador Vila Ferrer amb el títol "Informe i avantprojecte alternatiu de *teatre-auditori i Centre Cultural d'Innovació Musical de la Unió Musical de Lliria*".

La comissió té coneixement de l'existència d'una petició anterior, amb entrada el 5 de desembre del 2007, firmada per Francisco J. García Latorre en nom d'EU-Verds Lliria i Rafael Cotanda Carpio en nom del Bloc Nacionalista Valencià de Lliria, grups polítics presents en la corporació municipal, a la qual va respondre el president del Consell Valencià de Cultura amb data 20 de desembre del 2007.

En la sessió extraordinària de 20 de maig del 2009 compareixen en primer lloc Manuel Izquierdo, alcalde de Lliria, i Evaristo López, arquitecte municipal del consistori, i posteriorment Jaume Coronel, Enrique Romero i Andrés Torres, arquitecte, tots tres firmants del document peticionari, acompanyats per Salvador Vila, arquitecte firmant de l'avantprojecte alternatiu citat.

Oïts els compareixents i després d'un llarg debat sobre diferents aspectes relacionats amb les propostes, s'acorda fer les següents consideracions i recomanacions:

Situació actual de les propostes

Manuel Izquierdo, alcalde de Lliria, i Evaristo López, arquitecte municipal, informen de la recepció de l'autorització de la Direcció General de Patrimoni per a procedir a la descatalogació de l'immoble, per la qual cosa el projecte d'obres de la Societat "Unió Musical de Lliria", el qual implica la demolició de l'edifici i incorpora modificacions respecte a l'original (com la proposta de mantenir la fatxada com a mur-cortina), seguint el procediment ordinari, es troba en període d'exposició pública.

Jaume Coronel, Enrique Romero, Andrés Torres i Salvador Vila informen de la presentació de l'avantprojecte a l'Ajuntament de Lliria, i es declaren desconexors de la presentació a exposició pública de la proposta de la societat.

Els membres del Consell Valencià de Cultura, sense tractar l'assumpte de l'autorització de la descatalogació per la Direcció General, observen amb preocupació la situació d'enfrontament entre les parts, i el trasllat de les tensions a la resta de la ciutadania de Lliria.

Igualment inquieta al Consell Valencià de Cultura la possible interrupció temporal, per un espai indeterminat, de les activitats educatives i culturals de diversos tipus realitzades fins al moment en el teatre, tan rellevants en el marc de la Comunitat Valenciana.

També es plantegen amb preocupació els diferents problemes que en l'actual situació econòmica podrien causar unes obres de tanta envergadura, tant les que implicaria la demolició, com les que implicaria la rehabilitació, els quals problemes podrien augmentar i allargar el període d'obres considerablement en el probable cas que es trobaren restes arqueològiques en les actuacions previstes en ambdós casos en el soterrani.

Recomanacions

Per tot això el Consell Valencià de Cultura, en compliment del seu deure de vetlar per la cultura de la Comunitat Valenciana, i molt preocupat per l'enfrontament entre membres d'una societat cultural tan volguda i respectada, i igualment per les conseqüències que es podrien derivar de les obres, tant les de demolició del teatre-auditori com les de la seua rehabilitació, recomana vivament a les parts interessades, és a dir la Directiva de la Societat "Unió Musical de Lliria" i els firmants de l'escrit que sol·licita la intervenció del Consell Valencià de Cultura, que es reunisquen per a arribar a un acord en què es procure preservar amb les majors garanties possibles les parts de l'edifici que han estat considerades més valuoses des del punt de vista patrimonial, i en què es tinga en compte la situació econòmica actual, la qual afecta ambdós propostes, i les conseqüències per a la societat en general que ha d'ocasionar la interrupció de les habituals activitats

educatives i culturals diverses que es realitzen en les dependències de l'edifici. Igualment els recomana que valoren les conseqüències, tant econòmiques com de dilació de les obres, de la probable aparició de restes arqueològiques en el solar que es proposa excavar.

El Consell Valencià de Cultura anima a la Corporació Municipal de Lliria a exercir una funció de mediatra entre ambdós parts, en la qual podria comptar, si ho considera oportú, amb l'assessorament

d'experts. En tant que representant de tots els ciutadans de Lliria, estem segurs que la Corporació Municipal està tan vivament interessada en la solució d'este problema com ho està el Consell Valencià de Cultura, i que té el màxim interès a fer tot allò que estiga en el seu poder perquè desapareguen les tensions entre els seus conciutadans i s'aconsegueixca el millor acord possible.

Com a prova del seu desig que s'arribe a un acord en benefici de la cultura

valenciana, el Consell Valencià de Cultura ofereix a l'Ajuntament de Lliria l'experiència dels seus membres, i el Palau de Forcalló, seu de la institució, perquè l'utilitzen com a lloc d'encontre, si ho consideren pertinent.

El present informe es traslladarà a la Societat Unió Musical de Lliria, als peticionaris de l'informe, a l'Ajuntament de Lliria i a la Direcció General de Patrimoni Valencià.

Títol	Informe sobre el sanatori de la guerra civil situat a la partida de Beniatlà, de Dénia
Data aprovació Ple	29 de juny de 2009
Comissió autora	Llegat Històric i Artístic
Coordinadors	Vicent Àlvarez i Isabel Morant
Iniciativa	Comissió de Llegat Històric i Artístic
Instàncies enviades	Conseller de Sanitat, consellera de Cultura, alcaldessa de Dénia, presidenta de la Federació Valenciana de Municipis, i a l'empresa Marina Salud.

Antecedents

La Comissió de Llegat del Consell Valencià de Cultura va acordar informar sobre la situació creada amb motiu de la possible desprotecció de l'edifici objecte del present document, situat al terme de Dénia. Amb tal fi es va demanar informació a l'Ajuntament de la ciutat, i els coordinadors de l'informe van visitar l'edifici. La documentació aportada per l'ajuntament ha servit de font parcial de l'informe.

El bé objecte de l'informe i les incidències produïdes

Es tracta d'una antiga edificació rural, situada a Dénia, a la partida de Beniatlà, distant de la ciutat uns dos quilòmetres, junt al llogaret de la Xara, a mig camí d'Ondara. Segons els informes obtinguts de la corporació municipal, es tracta d'una antiga finca agrària, coneguda com el Sanatori, ja que durant la guerra civil va ser habilitada, segons fonts verbals, com a tal en la reraguarda de les activitats bèl·liques. Igualment, segons altres informants, ja abans havia servit de sanatori i d'escola naturista.

En la documentació de la corporació hi ha dos informes amb conclusions

contradictòries entre si. Segons el de l'estudi d'arquitectura PINEARQ, l'alqueria denominada El Sanatori no presenta valor arquitectònic, per la qual cosa se'n proposa la desprotecció, amb recuperació dels arbres amb possibilitat de supervivència. Per la seua part, en l'informe del Servei Municipal d'Arqueologia de Dénia, de 19-5-09, es fa constar que l'immoble est inclòs en el Catàleg de Béns i Espais Protegits del Pla General, amb un índex de protecció parcial, es recomana mantenir la protecció, i es manifesta que l'edificació és recuperable, i que la seua desprotecció crearia un precedent negatiu en relació a altres immobles d'interès històric i artístic.

A la vista dels dos informes mencionats, el Consell Valencià de Cultura considera que també cal tenir en compte altres valors patrimonials de l'edifici, com de referent sentimental i històric, que es tindran presents al final del present informe.

L'edifici en qüestió està situat a la vora del nou hospital comarcal, en terrenys expropiats i cedits a la Conselleria de Sanitat, la qual ha concertat l'edificació de l'hospital amb l'entitat privada Marina Salud.

Per instància de Marina Salud es va incoar un expedient municipal de desprotecció de l'antic sanatori, amb un informe favorable del servei d'arquitectura municipal, de data 16-5-08, i una proposta contrària, com s'ha assenyalat en el present informe, del servei d'arqueologia. Finalment, la Comissió Mixta Dictaminadora Municipal va aprovar per majoria de vots, amb data 25 de novembre de 2008, la desprotecció de l'edifici que ens ocupa.

Consideracions

L'edifici de referència presenta un valor local i comarcal, basat en la seua tipologia rural i molt especialment per formar part de les poques restes de la guerra civil existents a la zona. Pel mateix fet d'haver-se fet servir de sanatori, i trobar-se a la vora d'un nou centre hospitalari, la seua posada en valor com a monument històric podria ser un element positiu, i educatiu, en la línia que el Consell Valencià de Cultura ha estat recomanant en recents informes sobre restes de la guerra civil. Especialment cal tenir en compte els recents treballs del programa europeu *Landscapes of war*, el qual ha rebut el suport de les institucions públiques valencianes, amb una

participació destacada del Consell Valencià de Cultura.

Conclusions

Primera. L'immoble, conegut a Dénia com el Sanatori de Beniatlà, forma part de la memòria col·lectiva, en l'àmbit local i comarcal, pel seu valor com a referència sentimental i històrica, en tant que

hospital de la guerra civil, i per tant es recomana estudiar la possibilitat de conservar els seus valors culturals, bé amb la recuperació de l'immoble, bé amb altres opcions viables, com a complement de l'actual hospital. La col·locació d'una placa, en qualsevol de les possibles opcions, podria contribuir a mantenir present aquella memòria històrica.

Segona. El present informe serà traslladat a la Conselleria de Sanitat, en consideració del règim de concessió demanial existent, a la Conselleria de Cultura, a la Corporació Municipal de Dénia, a l'entitat Marina Salut i a la Federació Valenciana de Municipis i Províncies.

Títol	Informe sobre l'alqueria de Romaguera de Gandia
Data aprovació Ple	22 de juliol de 2009
Comissió autora	Promoció Cultural
Coordinadors	Jesús Huguet i Isabel Morant
Iniciativa	Associació cultural Arc de Mig Punt, de Gandia
Instàncies enviades	Consellera de Cultura, alcalde de Gandia, presidenta de la Federació Valenciana de Municipis, associació cultural Arc de Mig Punt i a l'Institut Valencià de la Vivenda

Antecedents

La presidenta de l'associació cultural Arc de Mig Punt de Gandia s'ha dirigit al president del Consell Valencià de Cultura per sol·licitar que esta institució informe sobre l'Alqueria de Romaguera, situada a la Partida de Santa Anna del terme municipal de Gandia.

Amb data 22 de maig de 2009, núm. de registre 303, el president del C.V.C. encomana a la Comissió de Promoció Cultural la realització de l'esmentat informe. La comissió, en la seua sessió de 1 de juny, encarrega als membres Isabel Morant Deusa i Jesús Huguet Pascual la formalització del document.

L'Alqueria de Romaguera

Segons les informacions recollides, especialment l'estudi de la professora Isabel Canet¹, la coneguda com Alqueria de Romaguera és una construcció original i exemplar de les edificacions rurals valencianes bastides a partir dels XVI i XVII, situada enmig d'una finca agrícola d'origen medieval coneguda com les Fanecades.

¹ Canet Ferrer, Isabel. "L'Alqueria de Romaguera. Primeres notícies arqueològiques al voltant de la identificació d'una alqueria de l'època dels Austries (segles XVI-XVII)". Gandia, abril 2009.

Però la importància arqueològica i històrica de l'espai pot ser encara superior a l'estricta àmbit construït, ja que segons documentació aportada per la Prof. Canet l'edifici actual es bastí sobre unes anteriors cases que serien una mena de conjunt agrari medieval de relleu. Per això la importància arqueològica esmentada i la necessitat d'acostar-se amb una formulació que va més enllà de l'estrictament urbanitzadora.

L'edifici actual (com indicàvem dels segles XVI i XVII) rebrà ja en el S. XVIII el nom d'Alqueria d'Alarcó. Jaume Alarcó figura en la documentació aportada per la Prof. Canet com a propietari de les terres. Després de diversos canvis de propietaris, l'alqueria passarà a mans de la família Romaguera que li donarà el nom amb el qual la coneixem actualment.

La situació actual

Segons el PAI (Programa para el Desarrollo de Actuación Integrada del Sector Santa Anna de Gandia) formulat per l'IVVSA (Instituto Valenciano de la Vivienda S.A. – Institut Valencià d'Habitatge S.A.) corre greu perill la integritat i la mateixa existència de l'alqueria, ja que quedaria subsumida en la urbanització projectada. Malgrat que diversos col·lectius culturals i veïnals, grups polítics municipals i més de 3.000 persones que han signat un escrit, han

manifestat la seua oposició a la destrucció de l'edifici.

Cal assenyalar que els estudis i informes realitzats darrerament, especialment el de la historiadora Isabel Canet i el de l'arqueòleg Carles Miret, proporcionen una quantitat de dades i noves perspectives sobre l'alqueria que ens permeten una valoració cultural i històrica molt superior a la que fins ara suposàvem.

Per tot això i per la constant referència que des del C.V.C. s'ha fet als edificis agraris valencians² i als espais adjacents, considerem elevar les següents conclusions.

Conclusions

1. L'anomenada Alqueria de Romaguera, situada a la partida de Santa Anna del terme municipal de Gandia, ha de ser considerada com un conjunt d'interès cultural i arqueològic, i en conseqüència digna de recuperació i estudi.

² A més de l'edició "Alqueries: paisatges i arquitectura en l'Horta", el CVC ha realitzat informes o dictàmens sobre masies, alqueries, construccions hidràuliques, etc... Només a títol d'exemple caldria recordar les múltiples referències a l'Horta de València, al Tribunal de les Aigües i a les séquies que el conformen, a l'Aqueducte de la Torre de Lloris, que sovint han servit per salvar alguna d'aquestes mostres patrimonials.

2. Tot i que en els projectes urbanitzadors, i segons sembla al PGOU, no es preveu una protecció específica de l'alqueria, en vista de la importància històrica i cultural del conjunt seria convenient que aquells es reconduïren o modificaren d'acord amb les noves aportacions fetes.

3. L'Ajuntament de Gandia podria iniciar el procediment administratiu per a declarar com a Bé de Rellevància Local l'Alqueria de Romaguera a partir dels estudis i aportacions arqueològiques conegudes.

4. Este informe es lliurarà a l'Associació Cultural Arc de Mig Punt de Gandia, com a entitat sol·licitant, a la Conselleria de Cultura de la Generalitat Valenciana, a l'Ajuntament de Gandia i a la Federació Valenciana de Municipis i Províncies.

Títol	Informe sobre el foso de la Torre de Torrent
Data aprovació Ple	22 de juliol de 2009
Comissió autora	Llegat Històric i Artístic
Coordinadors	Ricard Bellveser i Vicente Muñoz Puelles
Iniciativa	Grup Municipal BLOC-Verds-Plataforma per l'Hospital de l'Ajuntament de Torrent
Instàncies enviades	Consellera de Cultura, presidenta de la Federació Valenciana de Municipis i Províncies, i alcaldessa de Torrent

Antecedentes

El pasado 9 de junio se recibió en el Consell Valencià de Cultura una carta dirigida al Presidente del mismo, y remitida por el Sr. Beguer Miquel, portavoz del Grupo Municipal BLOC-Verds-Plataforma per l'Hospital. En dicha carta se expresaba la preocupación de dicho grupo ante el anuncio, por parte del Ayuntamiento de Torrent, del cubrimiento inmediato del foso histórico de la Torre de Torrent, descubierto en 2004, y se decía textualmente: «Donat la rellevància de la decisió de cobrir el fossat, considerem com a necessària i com la millor manera de prendre aquesta decisió el vostre dictamen. Així que d'aquesta manera sol·licitem al Consell Valencià de Cultura el seu pronunciament al respecte de la conveniencia de cobrir el fossat històric de la Torre de Torrent i de la seua intercessió per intentar que l'Ajuntament de Torrent espere a iniciar les nomenades obres de cobrició, fins que el Consell Valencià de Cultura no haja resolt la nostra petició. [...]» La petición fue remitida a la Comisión de Legado Histórico y Artístico, que delegó la redacción del borrador del informe en los Sres. Bellveser, presidente de la comisión, y Muñoz Puelles. El Presidente del CVC escribió a la Alcaldesa de Torrent, manifestándole la intención de ambos miembros de visitar el foso.

Esa visita se llevó a cabo el día 29 de junio. Los miembros del CVC fueron recibidos en el Ayuntamiento por el Sr. Martí Alepuz, Teniente de Alcalde y Delegado de Urbanismo, Vivienda y Medio Ambiente, que les mostró el nuevo proyecto de cubrimiento y les acompañó, con dos técnicos, durante la visita al foso y a la torre. El día 1 de julio, es decir dos días después de esa visita, el diario *La Opinión de Torrent* informaba de que ya habían empezado las obras para tapar el foso, con la instalación de la lona geotextil. Pese a ello, se hace el informe. Para la redacción del mismo se ha consultado una larga serie de documentos, entre los que se encuentran proyectos, presupuestos, expedientes y actas.

Resumen histórico

La torre y el foso de Torrent son elementos del desaparecido castillo de Torrent. Aún se discute sobre si su origen es musulmán o cristiano, y hay quienes suponen que se edificó sobre una fortificación aún más antigua. En 1238, el rey Jaime I de Aragón cedió la casa castillo a la Orden Militar de San Juan de Jerusalén. Posteriormente, la torre fue usada como almacén de cosechas y como cárcel para personajes ilustres. Durante una epidemia de peste en la ciudad de Valencia, en 1494, sirvió como refugio a los diputados de la Generalitat Valenciana.

La función defensiva del castillo se mantuvo hasta el siglo XVI, cuando se derribaron sus muros, y el foso pasó a ser utilizado como vertedero público. En 1613, el comendador de la orden donó un establecimiento al Ayuntamiento para construir unos porches en la misma plaza Mayor, donde se colocaron las carnicerías. En 1808, y tras haber sido autorizado por el papa para vender los bienes de las Órdenes militares, Carlos IV vendió los restos del castillo a Manuel Sixto Espinosa, Consejero de Estado. En 1847, la torre fue comprada por el ayuntamiento para volver a utilizarla como prisión y para establecer los juzgados del recién fundado partido judicial. A finales del siglo XIX, el historiador Isidro Miquel i Casanova escribió en su *Memoria sobre la Villa de Torrent*: «Se nota que en algún tiempo estaba circuida dicha torre de muro y contramuro, con sus fosos correspondientes y conductos subterráneos, cuyos cimientos de circunvalación se descubrieron varias veces y muy notablemente cuando se construyó el conducto de la fuente pública que existía al pie de dicha torre el año 1851». En 1908 se derribaron los antiguos porches y se sustituyeron por otros nuevos, que fueron a su vez derribados en 1970. La torre ha sido objeto de restauración en 1973 y en 2009. En esta última ocasión, el Ayuntamiento ha contado con una subvención del Gobierno central, a cargo

de la partida del 1% cultural, que otorga el Ministerio de Fomento. El coste ha sido de 1,2 millones de euros. Se han puesto al descubierto 25 vanos correspondientes a ventanas que permanecían tapiadas. De ellas, entre 10 y 12 son ventanas saeteras. También se han encontrado los huecos de los matacanes originales, en la planta alta, y numerosos graffiti que se pretende conservar.

Características de la torre y el foso

La torre es de algún modo el símbolo de la población de Torrent y el edificio más significativo de la misma. Tiene un aspecto robusto e imponente, pese a la proximidad de edificios modernos. Es de planta cuadrada y forma prismática levemente truncada, y mide casi 14 metros en los lados y 22 de alto, lo que la convierte en la mayor construcción de este tipo que se conserva en la Comunidad Valenciana. Posee cinco plantas y terraza accesible, con cuatro pináculos piramidales en sus esquinas, en los que se halla grabada la cruz de ocho puntas de los caballeros hospitalarios. Cada planta se cubre con bóvedas de cañón semicilíndrico, y se divide en varios compartimentos.

La única puerta de la torre, rectangular y enmarcada por grandes piedras, se halla a la altura del primer piso. Originalmente el acceso se efectuaba mediante una escala removible de madera o cuerda, pero actualmente hay una escalera adosada con barandilla, fruto de la restauración de 1973. Desde el derribo de los porches en 1970, la torre se ha encontrado totalmente exenta y aislada, hasta el descubrimiento del foso.

En cuanto a este, fue descubierto en octubre de 2004 durante los trabajos de urbanización del entorno de la torre, correspondientes al proyecto del arquitecto Vicent García Martínez. Inmediatamente se empezó a excavar. Del total de foso documentado, que obviamente era más extenso, se dejó descubierto el sector que no llegaba a afectar a las vías de tráfico rodado, ni al acceso al actual Mercado. Es decir, se trata del foso circundante aparecido durante las excavaciones arqueológicas en sus frentes oeste y sur y una pequeña parte de su frente norte, en la dimensión que permite el mantenimiento de la funcionalidad de la calle Baviera.

La superficie que ha llegado a estar descubierta es de 300 metros cuadrados. Dado que la profundidad media del foso es de 2,5 metros de profundidad, estamos hablando de unos 750 metros cúbicos de volumen por cubrir, lo que equivale a una tercera parte del volumen de agua que cabe en una piscina olímpica de 50 metros de largo, 25 de ancho y 2 de profundidad. Los lados más largos del foso descubierto son de 22,81 metros y 29,42 metros.

Cronología del foso, desde su descubrimiento al estado actual

Como se ha dicho, el foso de la Torre de Torrent fue descubierto en octubre de 2004. En enero de 2005, el arquitecto Vicent García Martínez, responsable de los trabajos de urbanización del entorno de la torre, planteó tres opciones para resolver el entorno de la Torre, entre ellas la de poner en valor el foso.

En marzo de 2005 y tras comprobar la importancia del descubrimiento del foso de la Torre y por tanto de su posible integración en el proyecto de restauración de la Torre, la entonces responsable del área de urbanismo, Mª Carmen Lizondo, solicitó el pronunciamiento de la Consellería de Cultura, y planteó las tres opciones propuestas por el arquitecto:

- 1) Una vez documentados los hallazgos arqueológicos, proceder a su protección y posterior cubrimiento, dejando constancia en el pavimento, mediante su «marca», la existencia de los muros del subsuelo.
- 2) Dejar a la vista los muros y el vacío del foso, pero cubiertos mediante algún elemento transparente (cristal, entramados, rejillas, etc), de manera que la utilización de la totalidad del espacio público, a nivel del suelo, quedara garantizada, sin ocultar totalmente los restos arqueológicos.
- 3) Restaurar los muros de la plataforma y el foso del entorno de la Torre adecuando el foso y dejándolo al descubierto en la mayor parte posible, poniendo así en valor el conjunto de la fortificación medieval y adecuando el espacio urbano de manera que se obtuviera una «explicación» lo más amplia posible de la Torre y sus estructuras perimetrales.

El 1 de abril de 2005 la Consellería de Cultura respondió al Ayuntamiento de Torrent, en un escrito donde se decía que «es claramente recomendable la restauración del conjunto dejándolo descubierto en su mayor dimensión posible, poniéndose en valor el conjunto de la fortificación y adecuando el espacio urbano de manera que se obtenga una «explicación» lo más amplia posible de la Torre Medieval y sus estructuras defensivas asociadas». En el escrito se señala que la incorporación de los restos defensivos de la Torre al espacio urbano comporta necesariamente su restauración.

En base al pronunciamiento de la Consellería de Cultura, en 2006 se presenta, una vez finalizado, el proyecto de «Restauración de la Torre medieval y el foso». Con este proyecto se solicita a la Comisión Interministerial del 1 % cultural la subvención para la restauración del monumento. En 2007 se firma el convenio entre el Ayuntamiento de Torrent y el Ministerio de Fomento. La ayuda del ministerio cubre el 75 % del coste, es de 865.117, 76 euros y se concede expresamente en base al proyecto de restaurar la torre y el foso. La restauración del foso prevé la construcción de una tarima de madera y unas escaleras en cada esquina, que permitirían su uso.

El arquitecto autor de dicho proyecto, Vicente García Martínez, es destituido, y en 2008 se inicia la restauración de la Torre con una nueva dirección facultativa. Una vez finalizada prácticamente dicha restauración, el Ayuntamiento de Torrent anuncia el cubrimiento inminente del foso y el 3 de junio de 2009 se dirige a la Consellería de Cultura y Deporte y presenta un nuevo proyecto, «Proyecto Básico de Ejecución y Cubrición del Foso de la Torre de Torrent», presentado ante el inspector José Manuel Desplau, que desde principios de 2008 ostenta el cargo de inspector de Patrimonio arquitectónico de la provincia de Valencia, en sustitución de Carles Salvadores Navarro. El proyecto pretende proteger los restos con una lona geotextil, rellenar el foso con grava y colocar unas losas alveolares de hormigón de 3000 kgs.

Con fecha 19 de junio, el jefe del Servicio de Patrimonio Arquitectónico y Medioambiental, Ricardo Sicluna Lleget,

autoriza la nueva redacción del proyecto, «entendiendo que supone la cobertura reversible, eventual y de salvaguarda, y compatible con la puesta en valor del monumento y su integración en continuidad con los restos de estructuras coetáneas que podrán surgir en las actuaciones previstas en la zona, a contemplar en el Plan Especial de Protección de la Torre de Torrent». «La nueva solución», se dice más adelante, «consolida y protege con geotextiles las fábricas históricas, se realiza un relleno eventual y se implanta un pavimento removible de losas prefabricadas de hormigón. [...] Con esta solución se posibilita, sin perjudicar los restos del foso, el trasiego que supondrán las obras públicas de reordenación urbana, previstas en el vecino mercado y en el área sur.» Se alude así al retranqueo del nuevo Mercado, que, según está previsto, se alejará de la Torre unos 15 metros, y crecerá en altura. Hoy, 22 de julio, a la hora de presentar este informe en el Pleno del CVC, tras su paso por la Comisión de Legado y por la de Gobierno, las obras de cubrición del foso han finalizado provisionalmente. El foso está completamente cubierto, y sólo queda colocar las losas de hormigón. Se han retirado las vallas de protección de la obra, y en su lugar se está montando la tradicional plataforma para los actos festivos que van a tener lugar próximamente.

Protección legal

El Decreto del 22 de Abril de 1.949 del Ministerio de Educación Nacional sobre protección de castillos españoles constituyó, con su carácter genérico, la primera figura legal de protección de la Torre de Torrent. Según este decreto (BOE 5/5/1949) todos los castillos de España, así como otras edificaciones defensivas, cualquiera que fuera su estado de conservación, quedaban bajo la protección del Estado, el cual debía de impedir cualquier intervención que alterase su carácter o pudiese provocar su derrumbe. Por otra parte, en el Inventario de Bienes Inmuebles de la Dirección General de Bellas Artes del Ministerio de Cultura consta la Torre Castillo de Torrent como Bien incluido en el Registro de Bienes de

Interés Cultural, Bienes Inmuebles, con la categoría 51. MONUMENTO, con la fecha de declaración, mediante Resolución de 6/Junio/2001, con el CODIGO:(R I)-51-0010648-00000.

A su vez, en el listado de Inmuebles de la Dirección General de Patrimonio de la Generalitat Valenciana aparece como la Torre del Castillo, con el CODIGO: 46.14.244-004. Vemos, pues, que el edificio de la Torre está declarado BIC, con la categoría de Monumento (art. 26 de la Ley de Patrimonio Cultural Valenciano) y se encuentra inventariado como tal tanto por la Dirección General de Bellas Artes del Ministerio de Cultura como por la Direcció General de Patrimoni de la Generalitat Valenciana. El hecho de que la Torre Medieval esté declarada Bien de Interés Cultural con la categoría de Monumento implica que le es de aplicación todo aquello que la Ley de Patrimonio Cultural Valenciano (LPCV) establece respecto de los BIC declarados, en cuanto a su protección y a los criterios de intervención en los mismos y en su entorno. Respecto de su protección, la Ley del Patrimonio Cultural Valenciano, en su artículo 34.2 establece que la declaración de un inmueble como Bien de Interés Cultural determinará para el Ayuntamiento correspondiente la obligación de aprobar un Plan Especial de protección del bien. Por otro lado, cualquier intervención en un BIC precisa de la autorización previa por parte de la Consellería competente, como ha sido en este caso, si bien se insiste en que la cobertura del foso ha de ser reversible.

Consideraciones

Los criterios de restauración actuales y las cartas internacionales de protección y gestión del patrimonio cultural ponen de manifiesto la importancia de la integración de los monumentos con el entorno que los rodea, para su mejor comprensión. El caso de la Torre y el foso de Torrent es un ejemplo claro de una torre aislada en el centro de una ciudad, que sólo se explica como parte de un castillo y de un sistema defensivo. Es más, la propia Torre se visualiza mejor con el foso al lado. Desde un punto de vista arqueológico, patrimonial, paisajístico e incluso cultural en toda su amplitud, el

cubrimiento del foso de la Torre con las losas de hormigón, que comportaba un presupuesto inicial de 527.054.60 €, sólo tiene sentido si es provisional y reversible, como pide la Consellería.

Se ha argumentado que en el foso, tal como estaba, se acumulaban la suciedad y los malos olores, y que en ese lugar se celebran algunas fiestas. Pero entendemos que hay sistemas para impedir que la suciedad se acumule, y que siempre pueden ofrecerse alternativas a los ciudadanos, que no implicarían el enterramiento del foso. De hecho, si nos atenemos a los comentarios de prensa, son ahora bastantes quienes piensan que, de cubrirse los restos, siquiera provisionalmente, podía haber sido con un superficie transparente, como en l'Almoina de Valencia. Conviene recordar que, en 1871, el Ayuntamiento de Valencia quiso cubrir el foso de las torres de Serranos. Pidió informe a la Academia de San Carlos, que expresó su desacuerdo con el cubrimiento. Pese a ello, el foso se tapó. En 1909, con motivo de la Exposición Regional, se consideró necesaria su puesta en valor, y se volvieron a descubrir.

Conclusiones

El CVC felicita al Ayuntamiento de Torrent por el excelente estado de la torre tras las obras de restauración, y le insta a dedicar el edificio a actividades culturales, como venía haciéndose. Consideramos que el foso forma parte esencial del sistema defensivo del antiguo castillo, como la torre, y que convendría restaurarlo y ponerlo en valor, tras la redacción del plan especial de la torre y la construcción del nuevo mercado. Consideramos también que, a la hora de construir dicho mercado, deberían tenerse en cuenta la protección y los criterios de intervención que ostentan los BIC declarados, como es la Torre Castillo de Torrent, y su entorno. Para cumplir en todos sus términos con la autorización de la Consellería de Cultura y Deportes, las actuaciones actuales de cubrimiento deben ser realmente provisionales y reversibles cuando se modifiquen las circunstancias a las que la propia Consellería alude. Mientras,

recomendamos que se destaque con claridad el espacio ocupado por el foso, y que se considere la posibilidad de que al menos una parte del mismo pueda ser visible mediante un sistema de transparencia, para que los ciudadanos tengan constancia de su magnitud e importancia histórica.

5) El presente informe se remitirá a la Consellería de Cultura y Deportes, al Ayuntamiento de Torrent y a la Federació Valenciana de Municipis y Províncies.

Bibliografía

Pérez-Olagüe, C. *Torre del Castillo. Torrent*. Ficha de la Direcció General de Patrimoni Artístic. VV.AA. *Castillos de España* (volumen III). Editorial Everest, S.A., León, 1997. Página 1510. Dossier de prensa y fotos.

Títol	Informe sobre el acto del cementerio en las fiestas de Moros y Cristianos de Banyeres de Mariola
Data aprovació Ple	22 de juliol de 2009
Comissió autora	Llegat Històric i Artístic
Coordinadors	Vicente Ferrero, Carmen Morenilla i Ramón de Soto
Iniciativa	Ajuntament de Banyeres de Mariola
Instàncies enviades	Directora General de Patrimoni, alcalde de Banyeres, i presidenta de la Federació Valenciana de Municipis i Províncies

Antecedentes

Con fecha 20 de mayo de 2009 entra en el CVC escrito del Ayuntamiento de Banyeres de Mariola en el que su Alcalde, el Sr. Antonio Belda Valero, solicita al CVC que realice un informe sobre el denominado "Acto del Cementerio", que se realiza dentro de las Fiestas de Moros y Cristianos en honor de San Jorge en Banyeres de Mariola. El informe va acompañado de numerosa documentación, tanto estudios del citado acto, como manifestaciones de adhesión a la solicitud del Ayuntamiento de declaración de BIC.

El Sr. Alcalde informa al CVC de la situación procesal: el ayuntamiento remitió el 27 de mayo de 2008 petición de declaración de BIC de carácter Inmaterial a la Consellería de Cultura, la cual respondió (escrito con entrada 2 de febrero de 2009) remitiendo el informe técnico de D. Francesc Llop i Bayo, Tècnic d'etnologia, en el que se dice: "*No obstant la seua singularitat, no exempta d'intenses emocions personals i col·lectives, el tècnic que subscriu informa que els valors patrimonial són suficients per a incloure l'Acte en l'Inventari de Béns de Rellevància Local de Caràcter Immaterial, però no són bastants per a considerar el conjunt ritual com Bé d'Interés Cultural, degut precisament al caràcter local de la celebració.*"

Seguendo el procedimiento estipulado, el Ayuntamiento ha remitido en plazo y forma las alegaciones que ha considerado pertinente y está a la espera de recibir la resolución de la Consellería.

La Comisión de Legado en sesión del 9 de junio asume estudiar el tema y emitir el informe solicitado, para lo que delega la redacción provisional en los consellers Ramón De Soto, Vicente Ferrero y Carmen Morenilla.

Consideraciones

De la información aportada por el Ayuntamiento se desprende que el acto al que se está haciendo referencia, es único, al menos en la Comunidad Valenciana, y que tiene un considerable arraigo y tradición, puesto que se viene realizando como mínimo desde 1708, para lo que se tuvo que solicitar y obtener un permiso especial, de lo que da cuenta el Sr. Francesc Llop i Bayo (Tècnic d'etnologia), quien señala que "*L'Acte del Cementeri és singular, ja que es realitza, al nostre coneixement, en Banyeres de Mariola, dins de les nombroses festes de Moros i Cristians de la major part de pobles, viles i ciutats de la Comunitat Valenciana. Cal recordar, per altra part, que les primeres notícies de la festa, anomenada Soldadesca són de 1708, en la qual s'autoritza als habitants de Banyeres, que havien sigut fidels al pretinent Borbó i futur Felip IV*

d'Aragó i València, i Felipe V de Castilla, a seguir utilitzant les armes per a l'esmentada representació, originada probablment un segle abans."

La descripción que ofrecen de él, muestra que se trata de un rito funerario de dedicación de salvas a los fallecidos de los miembros de las comparsas, al que asisten las autoridades. Se trata, pues, de la celebración muy singular de un acto de reconocimiento a los fallecidos en el marco de unos festejos muy arraigados, al que se le ha incorporado posteriormente una celebración de tipo religioso, una Misa, que se dedica al Santo al que se rinde honor en estas fiestas. De ello se deduce, como también acepta el Sr. Llop i Bayo, la intensa relación emocional de los participantes y visitantes.

A pesar del arraigo del Acto, no se ha considerado conveniente la declaración de BIC en la idea de que se trata de un fenómeno local. Sin desmentir este hecho, puesto que el Acto se realiza sólo en el Cementerio de Banyeres, cabe señalar, sin embargo, que en ello reside gran parte de su relevancia, puesto que se trata de un hecho singular, sólo realizado en Banyeres.

No cabría argumentar, en todo caso, que no tiene trascendencia más allá de Banyeres, puesto que es conocido y seguido por público de otras poblaciones.

Conclusiones

Estudiada la documentació presentada, el CVC sol·licita a la Direcció General de Patrimoni que, atendieno al caràcter tan altament singular del Acto y su gran antigüedad y arraigo, aspectos que son reconocidos por el Sr. Llop i Bayo, técnico de etnología de su Consellería, vuelva a considerar el tema por si fuera posible elevar la declaración a BIC.

Enviar a la Dirección General de Patrimoni, al Ayuntamiento de Banyeres y a la Federación Valenciana de Municipios.

Voto particular formulado por D. Ramón de Soto y por D. Vicente Ferrero

Teniendo en cuenta el informe de la Comisión de Legado sobre el llamado

“Acto del Cementerio” de Banyeres de Mariola, y dado el valor sentimental e histórico que éste tiene para los habitantes de Banyeres y su comarca, y en relación a la conclusión final del informe, solicitamos que el “Acto del Cementerio” sea declarado Bien de Interés Cultural.

Títol	Informe sobre la Convenció per a la protecció del patrimoni cultural subaquàtic
Data aprovació Ple	28 de setembre de 2009
Comissió autora	Jurídica
Coordinador	Vicent Àlvarez
Iniciativa	Comissió Jurídica
Instàncies enviades	Conseller d'Educació, consellera de Cultura, presidenta de la Federació Valenciana de Municipis i Províncies, i organisme públic Puertos del Estado

1. Antecedents

La ratificació per part de l'Estat Espanyol de la Convenció per a la protecció del patrimoni cultural subaquàtic, publicada en el Boletín Oficial del Estado el 5 de març de 2009, incorpora al nostre sistema jurídic l'esmentada norma internacional. Per aquest motiu, el Consell Valencià de Cultura ha considerat oportú redactar el present informe, en consideració de la rellevància que per al nostre llegat cultural representa la protecció i la conservació de les restes arqueològiques i d'altres tipus existents a la mar i a les nostres costes.

En l'estudi del tema, la Comissió Jurídica va consultar els següents experts: l'arqueòleg municipal de Dènia, Josep Gisbert, i els tècnics de la Direcció General de Patrimoni Cultural Consuelo Matamoros i Felipe Peña. Cal esmentar que ja el Informe sobre el Museu Marítim el CVC reparava sobre l'arqueologia subaquàtica.

De conformitat amb la documentació aportada i les consultes fetes, s'ha redactat aquest informe.

2. El patrimoni cultural subaquàtic com valor cultural

Durant segles s'han anat acumulant, per diverses causes, especialment per naufragis, moltes produccions humanes que cal considerar valors culturals, ja que són expressions significatives de pobles i èpoques diverses. El fet que aquest patrimoni es trobe sota l'aigua dificulta la seua conservació i el seu coneixement. Al mateix temps, les actuacions incontrolades i la comercialització sense control han anat generant danys irreparables. Davant de la situació existent l'any 2001, la Conferència General de l'organització de les Nacions Unides per a l'Educació, la Ciència i la Cultura, va elaborar un text, el qual una vegada aprovat ha anat sent ratificat per diversos estats.

El text aprovat, i que ha ratificat l'Estat Espanyol, intenta establir unes normes que regulen el dret dels ciutadans a gaudir del patrimoni subaquàtic de forma que aquest es conserve, i en el seu cas, aplicant les modernes tecnologies, es recupere tot allò que calga, en funció de la seua conservació.

La norma només ha estat ratificada, fins ara, per 19 estats, entre els quals no hi ha

alguns dels més importants, com els Estats Units d'Amèrica, França, o Itàlia, per exemple. De tota manera, ens trobem davant d'una mesura internacional que amb el temps haurà de ser avaluada i acompanyada de mesures i actuacions concretes.

En el cas espanyol i en allò que afecta al territori valencià, el Consell Valencià de Cultura ha estat informat de la problemàtica específica que tenim, i de les actuacions fetes en base a la legislació existent, formada per la Ley de Patrimonio Histórico Español i la Llei de patrimoni cultural valencià. En tal sentit, els experts han insistit en la gran quantitat de restes, en especial arqueològiques, que estan acumulades a les nostres costes, particularment a les immediacions dels ports, i dels perills que afecten a aquests, entre altres casos per les ampliacions i obres. Igualment, s'ha remarcat el gran cost que implica qualsevol intervenció arqueològica submarina.

Hem de fer constar que a la Comunitat Valenciana existeix un Centre d'Arqueologia Subaquàtica, coordinat amb els altres centres de la Mediterrània.

3. El contingut de la Convenció

En primer terme la norma fa una àmplia definició del que cal entendre com a patrimoni subaquàtic, considerant com a criteri el de l'antiguitat superior a cent anys, i ser el resultat d'una activitat humana de caràcter cultural, històric, o arqueològic, i que es trobe submergit. En tal orde es fa una enumeració orientativa, en la qual se citen: estructures, construccions, restes humanes, naus, aeronaus, materials transportables, objectes prehistòrics...

Com a fites a assolir se citen: la protecció, la preservació in situ, la prohibició d'explotació comercial, l'accessibilitat amb fins educatius i culturals, la regulació i el control de les intervencions, entre altres, i s'insta els estats a prohibir el tràfic il·legal i a la incautació dels objectes recuperats.

La norma fixa regles per als estats, en relació a la protecció, de forma que tota intervenció ha de respondre a un Pla de Projecte que incloga els estudis previs, la metodologia, el finançament, la qualificació del personal, i el programa posterior de conservació. Les actuacions dels estats han de fer-se en funció de la qualificació de les aigües on es troben el béns, ja que aquestes presenten zones diferents en funció de la seua sobirania; en el Conveni, per tal de dirigir i coordinar les intervencions en zones que afecten a diversos estats, es crea la figura de l'Estat Coordinador.

La norma presenta un conjunt de fórmules internacionals i altres més d'aplicació a cada estat internament. Entre aquestes darreres s'arbitra la incautació del béns subaquàtics obtinguts de forma il·legal. Per la seua part, la UNESCO es constitueix com a entitat de mediació en cas de conflictes. Altres matèries estan previstes, com és el cas de les sancions, i els detalls dels projectes d'intervenció.

4. Consideracions a fer

Per part del experts consultats s'ha destacat que en el nostre cas existeix una concurrència de competències entre l'estat i les comunitats autònomes, i que cal delimitar més en concret aquesta situació, i també els nivells de

col·laboració. Es destaca que en la Llei de patrimoni cultural valencià el patrimoni subaquàtic està considerat com una actuació arqueològica més, i per tant subjecta, amb les seues particularitats, al règim previst general.

Tot seguit reproduïm part del document aportat per Sr. Felipe Peña, tècnic jurídic de la Direcció General de Patrimoni Cultural, la qual fem nostra:

'Característiques de les intervencions arqueològiques subaquàtiques a la Comunitat Valenciana:

Establiment d'una Autoritat Competent, la qual per a l'àmbit territorial de la nostra comunitat és la Direcció General de Patrimoni Cultural Valencià; de la qual depèn un organisme especialitzat com és el centre d'Arqueologia Subaquàtica, situat a Borriana, integrat per personal especialitzat; els quals formen part del Patronato del Museo Nacional de Arqueología Subacuática, amb seu a Cartagena.

Exercici d'una tutela activa sobre aquest patrimoni: es materialitza amb l'inventari dels derelictes i jaciments, i l'aplicació del règim d'actualitzacions que la Llei de patrimoni cultural valencià estableix per a totes les actuacions arqueològiques, el contingut de les quals s'ajusta a les previsions d'estudi, qualificació tècnica dels projectes i dels investigadors, conservació 'in situ' i manipulació de les restes, contemplats en el Conveni.

Prohibició de comerciar amb els objectes i restes materials posseïdors de valors propis del patrimoni cultural valencià, descoberts a conseqüència d'actuacions arqueològiques: la consideració d'estos béns com a domini públic, tant per la Llei estatal com per l'autonòmica, exclou aquests béns del tràfic mercantil.

Difusió del patrimoni cultural valencià subaquàtic: es tracta d'un treball constant de la Generalitat, el vessant científic del qual es materialitza a través de l'exigència de la presentació a la Direcció General de Patrimoni Cultural Valencià d'una memòria científica dels treballs realitzats subscrita pel tècnic director de la intervenció, tal com exigeix

l'article 60 de la Llei de patrimoni Cultural Valencià.

En conseqüència, com s'ha exposat, les principals directrius del Conveni per a la protecció del patrimoni subaquàtic de la Unesco, estan sent aplicades en l'àmbit de la Comunitat Valenciana, la qual cosa no és obstacle perquè es continue, en el marc del Conveni, treballant en la millora de procediments tècnics i administratius que contribuïsquen a una millor conservació del patrimoni; al mateix temps es col·laborarà activament en tots els fòrums nacionals i internacionals que calga per tal d'aconseguir una millora en l'aplicació del Conveni. Per tant cal mencionar que la Generalitat Valenciana ha participat activament en el 'Plan Nacional para el Patrimonio Cultural Subacuático', que és un conjunt de propostes en l'àmbit científic, educatiu, cultural, econòmic i social que contribuirà a la consecució de l'objectiu prioritari de protecció d'aquest patrimoni.

Conclusions

Primera.- Considerant la importància de protegir, conservar i estudiar el patrimoni cultural subaquàtic, i de garantir el dret dels ciutadans al seu coneixement, la ratificació de la Convenció que ens ocupa és un pas molt positiu.

Segona.- Vista la situació concreta dels nostres ports, el Consell Valencià de Cultura constata la necessitat que les obres i infraestructures que es poden preveure compten amb informes previs del seu impacte sobre el patrimoni cultural subaquàtic, i que s'adopten les mesures necessàries per a garantir la seua conservació o recuperació. Igualment seria recomanable, tal com la mateixa Convenció recomana, la divulgació d'aquest patrimoni, especialment en els centres docents.

Tercera.- El Consell Valencià de Cultura considera positiva l'existència del Centre d'Arqueologia Subaquàtica de la Comunitat Valenciana, ubicat a Borriana, amb la conveniència de creació de subseus, o altres centres a tot el nostre territori, com seria el cas de Dènia i Sagunt, amb la necessària dotació pressupostària i d'elements humans.

Quarta.- El present informe es traslladarà a les Conselleries de Cultura i d'Obres Públiques i Transport, a la Direcció General de Puertos del Ministeri de

Foment, i a la Federació Valenciana de Municipis i Províncies.

Títol	Informe sobre cromatismo en edificios de valor patrimonial
Data aprovació Ple	26 d'octubre de 2009
Comissió autora	Llegat Històric i Artístic
Coordinadors	Carmen Morenilla i Ramón de Soto
Iniciativa	Comissió de Llegat Històric
Instàncies enviades	Consellera de Cultura, presidenta de la Federació Valenciana de Municipis i Províncies, alcaldessa de València, i al departament d'Expressió Gràfica Arquitectònica de la Universitat Politècnica

Antecedentes

La Comisión de Legado, a instancia propia, ha manifestado su interés por las investigaciones sobre el cromatismo en los edificios patrimoniales que está realizando la *Unidad de Investigación del color en el patrimonio arquitectónico* de la Universidad Politécnica de Valencia, con dirección de la Profa. Angela García Codoñer. A fin de recabar información al respecto, solicitó la comparecencia de la citada especialista, que compareció en sesión ordinaria de la comisión el 7 de septiembre de 2009, acompañada por miembros de su equipo de investigación.

Tras la presentación y el comentario de numerosa documentación gráfica, incluyendo bibliografía resultante de sus investigaciones realizadas por encargo del Ayuntamiento de Valencia, la Comisión manifiesta su interés por realizar un informe al respecto, que delega en los Srs. De Soto y Morenilla.

Consideraciones

Para la percepción del paisaje urbano histórico es fundamental la reposición del cromatismo originario de los edificios, puesto que lo primero que percibimos es la estructura cromática del edificio.

Mientras que en la actualidad, en una sociedad tecnificada y con fácil acceso a materiales constructivos diversos, los materiales utilizados para la construcción pueden proceder de lugares muy distantes, en épocas anteriores existía una estrecha relación entre los materiales propios de una zona y la

construcción de cualquier tipo de artefacto o edificio, de modo que el entorno estaba muy presente en cualquier tipo de construcciones.

Este hecho afectaba también al cromatismo de los edificios, puesto que los materiales utilizados para la pintura y embellecimiento de los mismos estaban basados en los materiales de la zona, en la tierra, minerales, tintes naturales, etc. de fácil acceso, con las diferencias esperables entre las diferentes clases sociales.

A la investigación sobre el cromatismo originario de los edificios históricos se ha dedicado la *Unidad de Investigación del color en el patrimonio arquitectónico* de la UPV, que ha confeccionado un mapa de las diferentes tipologías cromáticas de varias zonas de la Comunidad Valenciana, con una detallada carta de color de cada edificio estudiado. El resultado de las investigaciones ha sido puesto en conocimiento de las entidades, que en su momento encargaron la realización del estudio.

Dada la importancia que el color originario de un edificio y de su entorno tiene para la rehabilitación del patrimonio y de la memoria de los ciudadanos, una importancia que ha sido reconocida también por el Ayuntamiento de Valencia, como prueba el encargo realizado en su día, existe una fundada inquietud por el grado de aplicación de los resultados de las investigaciones sobre cromatismo en las reconstrucciones de edificios actuales,

razón por la cual se concluye con las siguientes recomendaciones.

Conclusiones

El Consell Valencià de Cultura, consciente de la importancia que para la completa rehabilitación de nuestros bienes patrimoniales tiene la reposición del cromatismo originario de tales bienes, recomienda:

1.- Que las autoridades en cada caso competentes incluyan en sus planes de actuación en edificios o conjuntos históricos la reposición del cromatismo originario, ya sea mediante la incorporación de este aspecto en las declaraciones de BIC o BRL, ya sea mediante su introducción en las ordenanzas municipales. En caso de que, tras el estudio pertinente, no pueda reconocerse el cromatismo original, recomendamos que el color aplicado sea el más semejante posible al que haya sido reconstruido para la época y el lugar concreto.

2.- Que se potencie la realización de estudios de este aspecto del patrimonio histórico en aquellas zonas y poblaciones con casco histórico que no disponen de los mismos.

3.- Que se remita este informe al Ayuntamiento de Valencia, la Federación Valenciana de Municipios, la Consellería de Cultura y la *Unidad de Investigación del color en el patrimonio arquitectónico* de la UPV.

Títol	Informe sobre el centre històric de Patraix
Data aprovació Ple	26 de novembre de 2009
Comissió autora	Llegat Històric i Artístic
Coordinadors	Vicent Àlvarez i Jesús Huguet
Iniciativa	Associació de Cultural i de Consumidors de Patraix
Instàncies enviades	Consellera de Cultura, presidenta de la Federació Valenciana de Municipis i Províncies, alcaldessa de València i president de l'Associació Cultural i de Consumidors de Patraix

Antecedents

El barri de Patraix esta situat a la ciutat de València al sud, sud-oest del terme municipal. Antigament conformava un municipi que amb l'ampliació del terme de València, al s.XIX i primeres dècades del XX, va ser absorbit, com altres avui barris capitalins, pel Cap i Casal. Patraix va tindre ajuntament propi fins l'any 1870.

Actualment amb aquesta denominació existeix un districte municipal format per l'antic municipi més altres barris. La seua població és aproximadament de 25.000 habitants, encara que el fort creixement urbanístic de la zona fa que se superen ràpidament les xifres d'any en any.

Eixa singularitat de municipi independent, en el passat, propicia que l'estructura urbana encara conserve edificacions i traçats singulars, afaïçonats sobre tot al voltant de la plaça on està situada l'església del barri.

Per les restes arqueològiques que s'han trobat tenim constància d'assentaments des de l'ocupació romana, existint mostres de les èpoques islàmiques, medievals, Originalment aquest espai va tindre uns usos agrícoles, dels quals hi són testimonis les restes d'alqueries, tanmateix cal esmentar el Palau de Pontons, que fou enderrocat, i del qual queden fons i monuments repartits a altres llocs de la ciutat de València.

La instal·lació del Hospital Psiquiàtric i indústries ja en l'època moderna, va anar canviant-ne les coses i modificant bona part de la trama urbanística. Finalment, als darrers 50 anys, el tancament d'indústries i de l'Hospital Psiquiàtric, així com una acceleració de la construcció

sense criteris conservacionistes ha afectat molt al caràcter del barri.

Per l'associació de veïns s'ha demanat la intervenció del CVC, als efectes de la conservació de la memòria i els elements més significatius del casc antic, i les restes del passat. A tal efecte els consellers Srs. Huguet i Àlvarez, visitaren el barri, amb data 30 de setembre de 2009, essent acompanyats per membres de l'entitat peticionaria. Igualment s'ha tingut a l'abast una ampla documentació.

La visita i la situació del barri

El nucli de pertinença és l'antiga plaça, la qual conserva el seu caràcter popular, malgrat alguna desafortunada intervenció, estant el conjunt presidit per l'església Durant el recorregut poguérem apreciar l'existència d'algunes construccions rurals tancades, amb elements de més de 300 anys d'antiguitat, així com cases o habitatges típics de poble amb estils propers al modernisme i decó. Tanmateix hi ha alguns carrers amb la trama antiga, i alguns magatzems desocupats.

D'especial rellevància és el que s'ha conservat de l'antic Psiquiàtric, ocupat per diverses dependències de la Diputació i un Centre de Salut, observant com alguns elements estan deteriorats i mancant-ne una intervenció, necessària per l'absència de bons desaiçgues. Cal esmentar com a positiva la intervenció en una antiga fàbrica, convertida en esportiu municipal, de forma que s'ha conservat l'edifici amb un ús públic dotacional, a pesar que en aquest concret cas si una parcel·la (pel que sembla de propietat diocesana) ajardinada s'integrara amb

l'esportiu s'aconseguiria un espai molt més estimable i adequat.

Conclusions

Primera.- El Barri de Patraix (València) és un dels més representatius de la ciutat, puix mostra l'evolució del teixit urbà des de l'antiguitat fins avui en dia, amb el canvi de poble a gran ciutat, amb la seua annexió en 1870.

Segona. - Donades les característiques del barri, i tenint en compte, l'existència d'un casc antic representatiu, cal donar un impuls al manteniment de la trama, de les edificacions més representatives, com serien alqueries i cases de poble, amb els incentius adients als titulars, així com habilitar alguns locals per activitats públiques, com seria alguna mena de museu o mostra del passat del barri.

Tercera. - Donat que algunes restes arqueològiques o artístiques descobertes al barri estan en altres indrets de la ciutat, es recomana l'oportunitat d'alguna replica o còpia, de forma que els veïns pogueren conèixer el seua passat.

Quarta. - Al carrer Fray Mateu existeix, entre edificis antics, un fumeral industrial que sembla no està catalogat ni s'ha intervingut sobre ell. D'acord amb allò que disposa la Disposició Addicional 5ª de la Llei Valenciana de Patrimoni (reformada en 2007) caldria donar-li la consideració de Bé de Rellevància Local com sembla tenen altres construccions semblants.

Quinta.- Aquest informe es lliurarà a l'associació peticionària, a l'Ajuntament de València, a la Conselleria de Cultura i a la FVMP.

Títol	Informe sobre el jardí de Monforte de València
Data aprovació Ple	26 de novembre de 2009
Comissió autora	Llegat Històric i Artístic
Coordinadors	Carmen Morenilla i Vicente Muñoz Puelles
Iniciativa	Comissió de Llegat Històric i Artístic
Instàncies enviades	Consellera de Cultura i a l'alcaldesa de València

Precedentes

El 7 de marzo de 2008, en sesión ordinaria de la Comisión de Legado Histórico y Patrimonio, el Presidente del CVC, D. Santiago Grisolia, manifestó su preocupación por el estado de conservación del Jardín de Monforte y por la relativa falta de información sobre la puerta de entrada. Se solicitó a la Sra. Morenilla, que había visitado el citado jardín ese mismo día, que se ocupara del tema. La Sra. Morenilla redactó un documento titulado *Observación sobre el mantenimiento del Jardín de Monforte de València*, que fue aprobado y enviado al Ayuntamiento de València y a la Consellería de Cultura y Deportes.

Posteriormente se recibió la visita del Concejal Delegado de Jardines y Parques, D. Ramón Isidro Sanchis Mangriñán, que informó sobre algunos aspectos del jardín. El 3 de noviembre de 2009, y dado que había transcurrido bastante tiempo, el Sr. Muñoz Puelles visitó el jardín para comprobar los cambios. Este breve informe es una ampliación del documento redactado por la Sra. Morenilla.

Datos y consideraciones

El Jardín de Monforte de València, sito entre la calle Monforte, donde está ubicado el Palacete de Monforte, la plaza de la Legión Española, la parte trasera de la Clínica Quirón y la calle del Dr. Severo Ochoa, tiene la consideración de BIC por sus valores patrimoniales (Bien Histórico Artístico según decreto de 30/5/1941).

El jardín se extiende por una superficie de casi once mil metros cuadrados de vegetación. Su origen se remonta a un huerto situado extramuros de la ciudad, propiedad de D. José Vich, barón de

Laurí. Dicho huerto fue vendido en 1849 a D. Juan Bautista Romero Almenar, marqués de San Juan, que mandó construir el palacete o pabellón de descanso. El diseño del jardín fue encargado al arquitecto valenciano Sebastián Monleón Estellés, y las obras se iniciaron en 1859. A la muerte de su propietario, el lugar pasó por herencia a don Joaquín Monforte Parrés, de quien tomó su nombre actual. Con motivo de la declaración oficial de Jardín Artístico en 1941, se encomendó su restauración a Javier Winthuysen. El jardín fue adquirido por el Ayuntamiento de València en 1971. En la actualidad es gestionado por la Fundación Pública Municipal de Parques y Jardines Singulares.

El jardín tiene dos puertas: la del palacete, que da a la calle de Monforte, y la trasera, que da a la plaza de la Legión Española. Antiguamente, la puerta principal, la del palacete, era paso obligado y único al jardín. En la actualidad, el palacete está ocupado por la Oficina de Matrimonios del ayuntamiento, y se utiliza para la celebración de las bodas civiles, a fin de darles mayor boato. La puerta está habitualmente cerrada, lo que obliga a los visitantes del jardín que llegan a ella a dar la vuelta y a entrar por la puerta trasera, la de la plaza de la Legión Española, que es muy poco representativa.

A la derecha de la puerta del palacete hay, desde hace poco y no siempre, porque a veces es sustraída, una placa con un esquema del jardín, que señala ambas entradas pero que quizá no está bastante destacada, sobre todo si se tiene en cuenta que para llegar a la puerta de la plaza de la Legión Española es necesario dar una vuelta considerable, y que algunas personas, al entrar en

dicha plaza desde la calle de Monforte, tienen la impresión de que acceden a una zona privada reservada a los residentes, y se retraen.

El palacete es un edificio sencillo, de estilo academicista. Tiene planta rectangular, dos pisos y terraza, con una pequeña linterna circular en el centro, a la que se accede por una escalerilla.

Dos pequeños jardines de tipo intimista flanquean el edificio, uno a cada lado de las fachadas interiores. Uno de ellos tiene una plazoleta semicircular, adornada con bustos de filósofos y cerrada con un barandal de hierro. Esa plazoleta da paso a una portada neoclásica, exenta, flanqueada por dos leones de mármol, obra de José Bellver, que en principio fueron esculpidos para la escalinata del Congreso de los Diputados, en Madrid, pero que al parecer demasiado pequeños fueron sustituidos por los actuales, de bronce. La portada conduce a un cuidado parterre, en cuyo centro hay una gran fuente con otro conjunto escultórico, el de las Dafnis y Cloe. Otras estatuas de esta zona representan al dios Neptuno y a los continentes de África, Asia, América y Europa.

El otro jardín intimista da a otro lado de la casa. Es un espacio rectangular, en desnivel, cerrado por muretes de escasa altura, en cuyo centro se encuentra una alberca rodeada por una pequeña verja de hierro, con un surtidor en el centro. En los ángulos hay dos estanques más, cada uno con un grupo escultórico de niños, sobre pedestales de pechinas. Sobre el murete hay otros dos grupos escultóricos, amorcillos jugando con una oveja y amorcillos jugando con un perro.

El desnivel se salva por una escalera de siete gradas de piedra, en cuyo rellano

superior figuran, a los lados, una estatua de mármol de Hermes y otra de Dionisos. Como fondo de este rellano se alza otra portada exenta, con un frontón curvo sobre el que descansan dos grifos, en torno a un cestillo de flores y frutos.

Al traspasar esta portada el jardín se vuelve mucho más frondoso. Hay pinos, cipreses, laureles, magnolias y ginkgos. El gran estanque, con más de 20 metros de diámetro, tiene un brocal con ocho agallones, cada uno con su surtidor. Hay otro surtidor en el centro.

Junto al estanque se alza un montículo con grutas, senderos y puentecillos rústicos de madera, que confieren al lugar un carácter romántico. En esta zona se encuentran más estatuas: la de Flora, la de un hombre togado, la de otro recostado sobre un monstruo marino. En conjunto, el jardín tiene treinta y tres estatuas de mármol. Hay también un largo paseo sombreado por rosales trepadores.

El jardín está limpio y bien cuidado. Algunos setos tienen pequeños tramos despoblados. Se nos ha dicho que esto, y el aspecto envejecido de algunos árboles, se debe a la presencia de hongos, y que los árboles no pueden ser sustituidos sin más, por la contaminación del suelo.

La tapia que rodea el jardín se encuentra, en general, en un buen estado de conservación. Cerca de la esquina de la calle Monforte con la plaza de la Legión Española, la presión de algunos árboles demasiado próximos había hecho que cediera, y en la época del informe anterior existía un boquete. Ese boquete ha sido cerrado.

Desde que el jardín se diseñó y plantó, el entorno ha cambiado mucho. Antes estaba junto a otros jardines, como el de Ripalda, y hoy se encuentra al pie de altos edificios. Al parecer, la tapia actual,

demasiado próxima a algunos árboles, es causa de problemas en la circulación del aire, lo que repercute negativamente en la salud del suelo y, en consecuencia, en la de la vegetación. Además, al dificultar la visibilidad del jardín desde fuera, hace que muchos ciudadanos desconozcan su existencia.

Por ello el CVC considera pertinente que se estudie la modificación de la tapia, acaso mediante la apertura de una o dos puertas adicionales, preferiblemente enrejadas, que permitirían una correcta ventilación y harían visible el jardín desde el exterior.

Es necesaria, por otra parte, la colocación de aseos y urinarios.

Conclusión

El jardín de Monforte, de una gran belleza y encanto, constituye una pieza fundamental de nuestro patrimonio, tanto artístico como natural. Está bien cuidado, y tiene un estado de conservación aceptable.

Sin embargo, la entrada de la plaza de la Legión Española es difícil de localizar. El problema podría solucionarse, al menos en parte, con la colocación de alguna señal más, por ejemplo en la avenida de Blasco Ibáñez, donde no hay ninguna que indique la proximidad de la única puerta del jardín que ahora está en uso.

Además, podría considerarse la modificación de la tapia mediante la apertura de una o dos puertas adicionales, preferiblemente en las calles de Monforte o Dr. Severo Ochoa, que permitirían ver el jardín desde el exterior, lo que ayudaría a que el público lo conociera y visitara. Esas puertas ayudarían también a resolver un problema mayor, el de la ventilación, que tanto parece afectar a la salud del suelo y a la de la vegetación, y alguna de ellas

podría cerrarse si la situación fitosanitaria del jardín mejorase.

En cualquier caso, y dado que se trata de un BIC, las posibles modificaciones deberían respetar el carácter histórico e intimista del jardín de Monforte.

Consideramos imprescindible que el lugar se dote de los servicios mínimos necesarios, diseñados y construidos con cuidado y sensibilidad.

También convendría añadir el espacio contiguo, que pertenece al ayuntamiento.

Voto particular del presidente del CVC, Santiago Grisolia, al cual se adhieren los consejeros Ramón de Soto, Manuel Ángel Conejero, Enrique García Asensio y Luis Prades.

Voto particular:
Desgraciadamente, en mi ausencia al final de la reunión de Comisión de Legado Histórico Artístico del día 4 de noviembre, se introdujeron un número de modificaciones sobre el informe del Jardín de Monforte preparado por Dña. Carmen Morenilla y por D. Vicente Muñoz Puelles.

Por la situación específica del Jardín, rodeado en gran parte por altos edificios, los árboles no reciben bastante sol y en la calle *Monforte* y en la de *Severo Ochoa* las vallas evitan la entrada de sol y también son un obstáculo a la aireación; por todo ello mi sugerencia es que se quite la mayor parte posible de los muros, muchos de ellos sin valor alguno, y que se reemplacen por verjas, por ejemplo, como las que existen en los Jardines de Viveros, ello facilitaría la visión por los viandantes muchos de la cuáles no conocen el Jardín.

Santiago Grisolia

Títol	Informe sobre els despoblats moriscos valencians
Data aprovació Ple	21 de desembre de 2009
Comissió autora	Llegat Històric i Artístic
Coordinador	Jesús Huguet
Iniciativa	Ajuntament de la Vall d'Alcalà i Mancomunitat Cultural de la Marina Alta

Instàncies enviades

Consellera de Cultura, presidenta de la Federació Valenciana de Municipis i Províncies, conseller de Governació, conseller d'Educació, presidents de les Diputacions d'Alacant, de Castelló de la Plana i de València, president de la MACMA; i alcalde de la Vall d'Alcalà.

Antecedents

El Consell Valencià de Cultura celebrà el 26 d'octubre de 2009, a petició de l'Ajuntament de la Vall d'Alcalà i de la Mancomunitat Cultural de la Marina Alta (MACMA) amb motiu del 400 aniversari de l'expulsió dels moriscs valencians, el seu Ple Ordinari del mes d'octubre a la població d'Alcalà, on es van visitar alguns despoblats i restes de l'etapa morisca. Durant la sessió oberta, a la que assistiren diversos alcaldes i regidors de la comarca, es plantejà la conveniència de buscar la figura jurídica adequada per tal de mantenir i promocionar aquells despoblats que són testimoni d'un període de la història valenciana. La pròpia Dtra. Gral. de Patrimoni Cultural Valencià, Dª Paz Olmos, assistí a les visites i va manifestar la seua bona disposició a protegir els elements moriscs.

En la Comissió de Lligat Històric i Artístic del CVC., del dia 4 de novembre de 2009, el conseller Sr. Alvarez presentà una proposició per tal que s'iniciaren les tasques oportunes al respecte. La Comissió nomenà els consellers Srs. Bellveser, Alvarez, de Soto i Huguet, amb el concurs de la consellera Sra. Morant, per tal que enllestiren l'escrit corresponent.

L'hàbitat morisc valencià

Amb l'expulsió dels moriscs valencians¹ l'any 1609, es produeix una despoblació rellevant a certs indrets. Les Marines, la Serra d'Espadà, la Canal de Navarrés, la Ribera Alta del Xúquer, el Camp de Lliria o els Serrans són algunes de les comarques que van sofrir una pèrdua

¹ S'ha de tindre present que els sarraïns valencians eren musulmans cristianitzats per la Pragmàtica dels Reis Catòlics de 14 de Febrer de 1502, encara que alguns mantingueren d'amagades la religió islàmica. Són per tant els descendents dels mudèjars convertits, voluntàriament o no, al cristianisme romà.

demogràfica considerable. Com a conseqüència poblats, aldees i llogarets quedaren abandonats. La repoblació cristiana posterior d'eixos llocs, en ocasions, no va aconseguir repoblar totes les cases abandonades, raó per la qual diversos caserius restaren descurats encara que dempeus. Cal assenyalar que la major part dels pobles van rebre nou veïnatge cristià vell (ocasionalment en diverses tongades, com en el cas de la Canal de Navarrés que fins 1670 va comptar amb diversos i successius repoblaments), però en alguns casos les cases desallotjades quedaren sense ús o amb un ús, en segles posteriors, diferent al que originalment estaven destinades (moltes esdevingueren corral de ramats o semblant). Per tant, anys després de l'expulsió de 1609, trobem poblats totalment abandonats (Benifaraig a la Ribera del Xúquer, per exemple); repoblats però que aviat restaran totalment buits (Xínquer a la Serra d'Espadà o Alàsquer a l'esmentada Ribera); amb un ús diferent de l'original però que mantindrà l'estructura constructiva i la trama urbanística (una part considerable); i, evidentment, poblats de població absolutament morisca abans i ara totalment cristiana (la majoria).

Aquestes restes o assentaments representen un testimoni d'unes formes de vida i cultura que durant un període llarg han estat al nostre territori i, per tant, presenten valors patrimonials dignes de protecció, puix poden servir com testimoni històric, ja que permetrien la investigació i serien una referència per a generacions posteriors.

Es necessari remarcar que els pobles repoblats si més no continuaran mantenint la trama urbana anterior, així Veo a la Serra d'Espadà o Margalida o Catamaruc prop de la Vall d'Alcalà són encara avui exemples destacats de la construcció urbana morisca, conservant racons, arcs o carrers que en ben poc difereixen dels anteriors al segle XVII.

Però sens dubte, des de la vessant històrica i potser també constructiva, el que actualment més ens crida l'atenció és el manteniment de construccions amb poca o nul·la intervenció a sobre. I és, eixa originalitat, el que propicia el valor patrimonial d'uns conjunts singulars.

L'extensió de l'hàbitat

Excepte algunes zones molt concretes resulta difícil trobar al llarg del territori valencià alguna comarca on no queden restes moriscs. Són les comarques interiors i els terrenys de *senyoriu* les que major nombre de restes presenten però l'extensió va d'una punta a l'altra del territori, encara que alguna de les comarques esmentades anteriorment presenten una acumulació singular. La Serra d'Espadà i sobre tot les valls del nord de l'actual província d'Alacant són, en qualsevol cas, les més rellevants.

A les valls citades trobem els següents despoblats moriscs:

Vall d'Alcalà: Atzubieta, Querola, els Benialins, Roca i Benixarcs.

Vall de Seta: Mesquita de Capaimona, Costurera, Beniaissó i Corral de la Salema.

Vall de Perpuntxent: Canèssia i Benillup. Baronia de Planes: Benicapsell i Llombo.

Vall de Gallinera: la Solana, l'Alcúdia i Benimarsoc.

Vall d'Ebo: Cairola.

Vall de Castells: Aialt i Bitla².

La raó per la que a les comarques de l'interior s'hagen conservat millor les restes es deu especialment a que en les altres, les comarques de regadiu,

² Per aquest llistat, com per a altres qüestions d'este informe, hem fet ús del llibre d'Isaac Donoso Jiménez "Habitat morisc a la Muntanya d'Alacant", VIII Premi Abn al-Abbar, Onda 2006.

També hem fet ús de distints llibres i informes, entre els darrers el realitzat pel Dr. Torro per a l'Ajuntament de la Vall d'Alcalà.

l'agricultura intensiva ha convertit en terrenys cultivables espais abans dedicats a habitatge o corrals. Així en la Ribera Alta del Xúquer ens trobem amb la toponímia d'eixos despoblats (Alcosser, Alasquer, Benifaraig, la Foieta, Missana,...) però ninguna o quasi ninguna resta física.

Sobre les figures jurídiques de conservació

La Llei 4/1998, d'11 de juny, de la Generalitat Valenciana, de Patrimoni Cultural Valencià, i la legislació i modificacions posteriors, contempla diverses figures jurídiques per la cura i conservació dels bens culturals. Ja la Llei de Patrimoni Històric espanyola va crear la figura de "lloc històric", que intenta protegir aquells bens que poden representar fets o esdeveniments importants en la història d'una comunitat i que per tant poden ser una referència històrica, a més del seu valor arqueològic.

La figura més rellevant, en l'àmbit autonòmic, evidentment, és la de Be d'Interés Cultural (B.I.C.). En el cas concret dels despoblats objecte d'este informe, dins del grup de *Bens immobles*, podríem trobar algunes categories que serien de possible aplicació. Així *Conjunt històric* (probablement la més adequada i de major amplitud d'actuació), *Lloc històric* o *Zona arqueològica*. Unes altres categories que podrien ser objecte d'estudi, encara que les considerem menys escaients, serien la de *Monument*, *Zona arqueològica* o *Parc cultural*. En qualsevol cas, i dada la intencionalitat de promoció que es pretén dels despoblats per part de les autoritats municipals com llocs de turisme cultural i espais formatius, caldria tindre present les limitacions d'intervenció que la declaració de B.I.C. comporta. En eixe sentit, i en l'hipotètic cas que la figura B.I.C. esdevinga complicada, o potser contraproductiu, caldria estudiar altres figures com la de Be de Rellevància Local (B.R.L.), que poden servir per la conservació igualment. Però en qualsevol cas el que resulta imprescindible, urgent i necessari és la inclusió de totes aquestes restes en l'Inventari General de Patrimoni Cultural Valencià.

Davant aquesta diversitat i del valor patrimonial dels llocs proposem les següents conclusions.

Conclusions

La presència en terres valencianes de rellevants nuclis sarraïns és un fet històric singular, pel seu valor com referent i font de coneixement i investigació. Per tot això, caldrà inventariar els despoblats i restes arquitectòniques morisques valencianes, incloent-les a l'Inventari General de Patrimoni Cultural Valencià. En eixa tasca els municipis, al terme municipal dels quals hi queden construccions caldrà que elaboren l'inventari local corresponent. Sobre la base de la catalogació es podria elaborar una línia de prioritats, delimitant-ne els elements a conservar de més valor.

En els casos més rellevants de despoblats moriscs l'ajuntament interessat propiciarà l'apertura d'un expedient per tal de ser declarat el conjunt Be de Rellevància Local (B.R.L.) o Be d'Interés Cultural (B.I.C.), segons les característiques del llegat.

Els municipis i les diputacions provincials es preocuparan per tal que la toponímia dels llocs es mantinga mitjançant els rètols i inscripcions escaients.

Fora convenient que les institucions, ajuntaments, diputacions, ... interessats encetaren processos d'investigació sobre la documentació existent als arxius valencians, espanyols i estrangers sobre la dispersió morisca.

Enguany, amb motiu del 400 Aniversari de l'Expulsió, es celebren diverses manifestacions i exposicions sobre el tema però encara està lluny de ser una pàgina de la història valenciana prou coneguda, fora dels estudiosos i investigadors. Raó per la qual proposem que s'incentiven i milloren els estudis i divulgació.

Aquest informe es lliurarà a l'Ajuntament de la Vall d'Alcalà, a la Mancomunitat Cultural de la Marina Alta (MACMA), a la Conselleria de Cultura, a la Conselleria d'Educació, a la Conselleria de Governació, a les Diputacions d'Alacant, Castelló i València, a la Federació Valenciana de Municipis i Províncies, i a totes aquelles entitats i associacions que ho sol·liciten.

A.2. Relacionats amb la promoció cultural

Títol	Informe sobre l'oportunitat d'un museu d'instruments musicals
Data aprovació Ple	23 de febrer de 2009
Comissió autora	Arts
Coordinador	Jesús Huguet
Iniciativa	Comissió de les Arts (15 d'octubre de 2008)
Instàncies enviades	Consellera de Cultura, alcaldessa de València, presidenta de la Federació Valenciana de Municipis, Societat General d'Autors, Federació de Societats Musicals i directora de l'Institut Valencià de la Música

Fonaments

L'ampli, valuós i significatiu patrimoni instrumental valencià aconsella la creació d'un museu d'instruments que, partint de la seua restauració i conservació com també del testimoni que comporta per a la història de la nostra música, siga un autèntic motor d'activitats per la recuperació de tants aspectes de la música que han estat el suport sonor de la nostra història.

Les funcions d'aquest museu podrien ben be sintetitzar-se en unes poques línies fonamentals:

1. RECOL·LECCIÓ – RESTAURACIÓ - CONSERVACIÓ D'INSTRUMENTS (amb explícit protagonisme i acció de luthiers).

2. INVESTIGACIÓ – EDICIÓ - DIVULGACIÓ (amb les lògiques aplicacions de les noves tecnologies i la necessitat de sala, o sales, d'actuacions. També imprescindible recuperació de la història d'un element tan essencial, en el nostre cas, com són les bandes. Així com la recuperació de personatges i/o edificis lligats al nostre passat musical).

3. DOCÈNCIA (Cursos, visites guiades, concerts didàctics,...).

4. ARXIU - BIBLIOTECA.

I
Al primer apartat s'hauria d'incloure bàsicament la recerca d'instruments dignes de conservar-se, restaurar-se i utilitzar-se en determinades circumstàncies: Cursos per a

especialistes, concerts, enregistraments discogràfics, etc..., amb una especial dedicació i cura als instruments fabricats al territori valencià: pianos, guitarres, orgues, trompetes, etc.

Els indrets més propicis per cercar aquest material són:

-Esglésies i convents: Orgues, harmoniums, pianos, fagots, arpes,...
-Societats musicals: Tot l'amplíssim instrumental utilitzat a les bandes.
-Domicilis particulars: Pianos, acordions, guitarres, violins, violoncels,...

II
Al segon apartat s'hauria de contemplar tota una sèrie de treballs d'investigació sobre els instruments conservats: característiques tècniques i estètiques, història, repertori, enregistraments,....

El resultat s'hauria de publicar be en un butlletí de caràcter científic del propi museu, o be a través de publicacions de caràcter més divulgatiu, com ara catàlegs i inventaris.

També fóra convenient crear dins l'apartat una col·lecció de partitures amb la música més representativa i interessant vinculada a estos instruments que, en el cas del teclat, per exemple, pot anar des de la de caràcter religiós fins a la de saló o café-concert, tan rica a la València modernista, amb la presència que això comporta de tots els gustos i

refinaments socials, culturals i polítics de cada època.

Un altra vessant a contemplar seria la investigació i divulgació mitjançant enregistraments discogràfics, per tal de posar a l'abast de tots la riquesa tímbrica de l'instrumental del museu.

III
A l'apartat de la docència s'ha de comptar bàsicament amb la col·laboració dels conservatoris i dels corresponents departaments universitaris. Cursos especialitzats per a instrumentistes, visites guiades per a escolars amb breus audicions directes, seminaris i conferències per universitaris o be altres col·lectius socials que poden estar interessats.

IV
Tot el conjunt d'activitats que pot generar el museu ha d'estar recolzat per un arxiu i una biblioteca adients a tot allò que envolta el món de la investigació organològica, i el que d'alguna manera te relació amb el dipòsit instrumental del museu. En este apartat, i directament relacionat amb el segon, "Investigació – Edició -Divulgació", és important la recuperació de fons historiogràfics com, per exemple, els de Mª Teresa Oller o del compositor J. Garcés i altres.

Conclusions

1. A pesar de l'existència de diversos fons instrumentals en distintes poblacions (a l'Alcúdia, Casa la Solera; a Xàbia, d'instruments de canya; etc...) o

institucions, considerem convenient la possibilitat de crear un Museu d'Instrumentos Musicals que siga espai de recolliment d'aquestes eines i a la vegada centre difusor i investigador del ric patrimoni musical valencià.

2. La responsabilitat de la ciutat de València, com Cap i Casal d'un territori especialment rellevant en el camp de la música, caldria es traduïra en un

protagonisme capaç de portar a bon termini la creació de l'esmentat Museu.

3. No es pronunciem sobre l'espai més adient per bastir el Museu, però tant la recuperació d'un edifici històric o monumental com la futura seu de la universitat musical prevista (Torre de la Música) o el mateix Palau de la Música podrien ser uns llocs oportuns.

4. Aquest informe es lliurarà a la Consellera de Cultura i Esports, a l'Alcalde de València, a la Federació Valenciana de Municipis i Províncies, al President de la Federació de Societats Musicals de la Comunitat Valenciana, Institut Valencià de la Música i a la SGAE.

Títol	Declaració sobre el procés de convergència de l'espai europeu d'educació superior
Data aprovació Ple	25 de maig de 2009
Comissió autora	Ciències
Iniciativa	Comissió de les Ciències

Davant del procés encetat d'adequació dels ensenyaments universitaris valencians a l'Espai Europeu d'Educació Superior, conegut com procés de Bolonya, i de les protestes i conflictes que aquest procés ha suscitat en moltes universitats valencianes, i atesa la importància cabdal que el sistema universitari té en qualsevol societat moderna, el Consell Valencià de Cultura creu oportú de fer la declaració que segueix:

1. Es valora positivament l'objectiu d'homogeneïtzar els estudis universitaris europeus amb la finalitat de facilitar la circulació dels titulats universitaris per tota la Unió Europea.

2. El debat entre tots els actors directament implicats en aquest procés hauria de presidir la presa de les decisions oportunes i l'aplicació d'aquestes, tot preservant les competències últimes que l'ordenament jurídic atorga a cadascun dels agents implicats. Les protestes que es produïsquen no tenen perquè canalitzar-se sempre per la via institucional, però, haurien de respectar sempre els límits que la convivència democràtica dicta per a tots els actors socials en cada moment.

3. La inserció necessària de la Universitat en la societat que l'envolta i la finança ha d'arribar també al teixit productiu, parant compte, però, de què aquesta inserció no supose una privatització encoberta de la Institució. Això ha de significar en la pràctica la posada en peu de mecanismes eficients de vigilància i correcció de les possibles desviacions privatitzadores que es puguen arribar a produir contra la necessària autonomia universitària.

4. Aquesta autonomia vol dir en particular que la Universitat haurà de fer necessàriament, encara que no únicament, investigació bàsica, finançada en exclusiva per criteris d'excel·lència, amb independència de possibles aplicacions. En particular haurà de continuar fent investigació de qualitat en humanitats.

5. En el marc actual del finançament de les Universitats espanyoles, on els estudiants únicament satisfan una part del finançament de la docència que reben, les taxes acadèmiques a satisfer pels alumnes en els graus de màster haurien d'estar regulades de manera similar a com ho estan les taxes corresponents a les llicenciatures o titulacions equiparables, tot evitant

qualsevol encariment d'aquelles taxes per comparació amb aquestes. Alhora, s'ha de dissenyar i aplicar una política de beques ambiciosa i efectiva.

6. Els plans d'estudi han d'estar adreçats a servir les necessitats socials, enteses aquestes necessitats en el sentit més general de la paraula. Això demana que les instàncies superiors, universitàries i ministerials, s'impliquen en la confecció de les propostes inicials d'aquests plans, sense deixar-ho tot en mans dels Departaments i Centres certament implicats. Alhora, en l'aprovació final, aquestes instàncies superiors no han de limitar la necessària fiscalització a un mer control de legalitat, o a una aprovació mecànica o formal del que s'haja generat a altres nivells.

El Consell Valencià de Cultura desitja que aquest procés de Bolonya pugua continuar i acabar satisfactòriament, amb el concurs de tots els actors directament implicats, a fi d'assolir noves fites cap l'objectiu d'una Universitat espanyola i valenciana d'excel·lència, al servei de la societat, del seu benestar, i del seu progrés.

Títol	Informe sobre la normativa de bous al carrer
Data aprovació Ple	26 de novembre de 2009
Comissió autora	Jurídica
Coordinadors	Vicent Àlvarez i Carmen Morenilla

Iniciativa	Comissió Jurídica
Instàncies enviades	Conseller de Governació, presidenta de la Federació Valenciana de Municipis i Províncies, i a dotze associacions protectores d'animals

Antecedents

El Consell Valencià de Cultura, *motu proprio* i dins de les seues competències, considerarà convenient ocupar-se d'una festa que els últims anys està proliferant en molts pobles i ciutats de la nostra comunitat, els anomenats "bous al carrer" en les diferents variants conegudes. Ha coincidit l'interés del CVC amb el de la Generalitat Valenciana, com prova la regulació de la qual ha estat objecte aquesta festa en els últims temps. En el marc d'aquest interés s'han produït dos compareixences del Conseller de Governació, que ha informat el CVC de les iniciatives i plans del seu gabinet.

D'acord amb l'article 8.b de la Llei 4/2003, de 26 de febrer, d'Espectacles Públics, Activitats Recreatives i Establiments Públics, correspon als òrgans competents de la Generalitat la concessió de l'autorització per a realitzar els espectacles i festes taurins tradicionals, els quals es regiran per una normativa específica. En aquest context, el Decret 24/2007, de 23 de febrer, del Consell, pel qual s'aprova el Reglament de Festejos Taurins Tradicionals en la Comunitat Valenciana (Bous al Carrer), és el marc jurídic que assenjala les condicions, els requisits i el contingut d'aquestes festes.

Posteriorment, l'1 de setembre de 2009, la Conselleria de Governació ha emés una Orde que regula la figura, les funcions i el règim jurídic dels col·laboradors voluntaris en les esmentades festes. Perquè explicaren i comentaren la normativa han estat convidats el conseller de Governació i la directora general de Seguretat Ciutadana, els quals comparegueren el 10 de novembre de l'any en curs.

El CVC ja aprovà alguns informes sobre el maltractament d'animals, i ha estat informat de la millora de les qüestions relacionades amb la seguretat de les

persones i de la proliferació i consolidació en els darrers anys d'aquesta festa, raó per la qual decidí analitzar la actual normativa i fer les consideracions i recomanacions següents.

Consideracions

La recent Orde de la Conselleria de Governació d'1 de setembre de 2009, en el seu Preàmbul, resumeix el principis que inspiren, tant l'esmentada norma, com la resta de la regulació jurídica que regula la matèria, i ho fa en referència al Decret anterior de 2007 assenyalant: "Aquest Decret se sustenta en tres pilars fonamentals: tradició, festa i seguretat. Tots ells elements indispensables i convergents respecte d'una realitat que marca i caracteritza el que ha de ser un festeig de Bous al Carrer en tota la seua extensió". El CVC valora molt positivament la millora en la seguretat de les persones: s'ha reduït en un 14 % el nombre de ferits.

Considerant una altra referència del mateix Preàmbul, quan afirma que ens trobem davant d'una de les més arrelades tradicions festives valencianes, cal fer algunes observacions :

a.- La festa de bous al carrer ha estat una tradició en algunes poblacions, però no en la totalitat de les que en aquests moments la celebren.

Darrerament la seua extensió s'ha multiplicat mimèticament. El resultat és que l'any 2008 s'han tramitat 6.184 de festes celebrades a la Comunitat Valenciana per part de 301 pobles.

b.- La Convenció de la Unesco sobre el patrimoni immaterial de 2003, ratificada per Espanya, manifesta que les festes i tradicions han d'ajustar-se a les pautes de les societats avançades.

c.- És ja un fet acceptat el reconeixement dels drets dels animals.

En eixe sentit es considera que els animals no deuen ser objecte de maltractament i, en cas de necessitat, el seu sacrifici ha d'ajustar-se a unes pautes, per tal que la mort siga mínimament dolorosa.

Per tant, ha de considerar-se que una festa com la dels bous al carrer hauria de limitar-se a les poblacions en les quals té una tradició o antiguitat provada i continuada, la qual cosa implicaria un àmbit concret no extensible. Per altra banda, les normes reguladores haurien de garantir de forma clara i com a principi rector que els bous no poden ser maltractats ni sacrificats de manera que es prolongue el seu dolor o patiment innecessàriament.

De l'estudi de l'articulat de les normes es dedueix que sols de forma molt marginal i secundària s'hi tracta el tema dels drets dels bous, en tant que animals amb sentiments i dolor. En el cas de la modalitat de bou embolat, resulta manifest el fet que l'animal és sotmés a un dolor innecessari. Una reforma de la pràctica tradicional implicaria la supressió de l'embolat i la seua substitució per un tipus d'activitat sense boles de foc o amb la substitució de l'animal per representacions d'animals, tot i que el CVC és conscient de la gran presència que està tenint en els darrers anys (al voltant del 80 % de les festes)

A més, algunes reformes podrien ampliar i elevar les sancions contra les persones que maltracten els animals i es podria garantir de forma efectiva que el sacrifici, quan siga necessari, es produísca en un escorxador i no públicament. Per últim, a més de la figura del voluntariat, que procedeix del poble en festes, seria oportú estudiar alguna fórmula d'inspecció externa per tal que aquests voluntaris no es limiten a mirar per la seguretat de les persones, sinó també a vigilar el

compliment de la normativa referent al tracte donat als animals.

Recomanacions

El CVC, estudiat el Decret 24/2007, de 23 de febrer, del Consell de la Generalitat Valenciana, pel qual s'aprova el Reglament de Festejos Taurins Tradicionals en la Comunitat Valenciana (Bous al Carrer) i l'Orde de 1 de setembre de 2009 de la Conselleria de Governació que regula la figura, les funcions i el règim jurídic dels col·laboradors voluntaris en les esmentades festes, i fetes les anteriors consideracions, recomana la incorporació de les següents indicacions en el Decret i l'Orde esmentats:

1.- En el Preàmbul tant del Decret com de l'Orde, junt a la referència a la seguretat de les persones, cal incloure una referència explícita al propòsit d'evitar el maltractament innecessari dels animals participants en la festa.

2.- Cal incloure una major precisió en la definició de festeig tradicional, de manera que sols es permeta la realització de bous al carrer en aquelles poblacions que puguen demostrar fefaentment la seua realització tradicional.

3.- Per tal de garantir el compliment de la Convenció de la Unesco sobre el patrimoni immaterial de 2003, ratificada per Espanya, cal substituir, en el Decret i en l'Orde, la modalitat de bou embolat per altres formes de bous al carrer més imaginatives que no impliquen un patiment innecessari de l'animal.

4.- En el Capítol III del Decret 24/2007, "Autorització del festejos taurins tradicionals", en l'article 14, sobre la documentació que ha d'acompanyar la sol·licitud d'autorització, cal incloure un apartat en el qual s'indique l'obligació de presentar una pòlissa d'assegurança específica per a fer front a les multes que puguen derivar-se de l'eventual maltractament d'animals participants en la festa. Així mateix, en l'article 68, sobre fiances, cal afegir una referència a les fiances preceptives per aquesta falta, que ha de ser valorada en cada cas concret com a greu o molt greu.

5.- En el Capítol VI del Decret 24/2007, "Celebració de la festa taurina tradicional", article 34, sobre la suspensió de la festa, cal incloure com a motiu de possible suspensió la presentació per part dels col·laboradors voluntaris d'una denúncia fonamentada de maltractament dels animals participants en la festa.

6.- En l'article 39 del mateix capítol, sobre el sacrifici dels bous, cal afegir que la mort s'ha de produir segons la normativa vigent sobre el sacrifici d'animals.

7.- En l'Orde de 1 de setembre de 2009, article 4, sobre el nombre de col·laboradors voluntaris, s'indicarà que dels 10 col·laboradors n'hi ha d'haver un mínim de 2 proposats per les associacions protectores d'animals o altres entitats similars de la Comunitat Valenciana.

8.- En l'Orde de 1 de setembre de 2009, article 6, sobre les funcions dels col·laboradors, s'indicarà explícitament que és funció dels col·laboradors vigilar que no es produís maltractament dels animals participants en la festa, i amb aquest fi podran presentar les preceptives denúncies amb proves fefaents dels fets adduïts, els quals poden ser objecte de multes i/o de suspensió de la festa.

El present informe, una vegada aprovat, serà traslladat a la Conselleria de Governació, la Federació de Municipis de la Comunitat Valenciana i les associacions protectores d'animals de la Comunitat Valenciana.

Títol	Informe sobre la situació del sector empresarial de les arts escèniques
Data aprovació Ple	21 de desembre de 2009
Comissió autora	Arts
Coordinadora	Carmen Morenilla
Iniciativa	Comissió de les Arts
Instàncies enviades	Consellera de Cultura, presidenta de la Federació Valenciana de Municipis i Províncies, l'alcalde de València, a la ministra de Cultura i a AVETID.

Antecedents

La Comissió de les Arts ha tingut coneixement de les queixes del sector empresarial de les arts escèniques, manifestades en diverses ocasions pels representants d'AVETID (Associació Valenciana d'Empreses productores de Teatre i Circ) en el Consell Rector de Teatres de la Generalitat Valenciana.

Conscient de la incidència negativa en la cultura valenciana que té la situació denunciada en l'àmbit de les arts escèniques, la comissió va sol·licitar la compareixença dels responsables d'AVETID perquè informaren sobre les especials circumstàncies en què en estos moments es troba el seu sector; el dia 3 de novembre compareixen Tomás Ibáñez, president, Toni

Benavent i José Saiz, membres de la directiva, i Minerva.

A la situació específica del sector de les arts escèniques se suma el fet que en el pressupost de la Generalitat Valenciana per a 2010 s'ha reduït considerablement l'assignació destinada a cultura, la qual cosa preocupa molt greument el CVC per les

nefastes conseqüències que pot tenir, i també per la sospita que s'estiga considerant la cultura un sector d'interès secundari.

La Comissió va delegar en la consellera Carmen Morenilla, representant del CVC en el Consell Rector de Teatres de la Generalitat Valenciana, la preparació d'un informe sobre la qüestió.

Consideracions

La creació d'un teixit empresarial en l'àmbit de les arts en general i en el de les arts escèniques en particular exigeix una actuació decidida i continuada per part de les administracions competents, que en este cas són tant l'estatal com l'autònica i la local. Les accions que s'emprenen han de tenir en compte no sols la quantia econòmica que s'hi vulga destinar en un moment determinat, sinó també la seua periodicitat i les seues possibilitats de manteniment, per a afavorir tant la correcta absorció dels suports institucionals com la generació d'empreses progressivament més independents. Tot això amb la finalitat d'afavorir la producció cultural de qualitat en este àmbit concret.

En este context s'ha de tenir molt present que les arts escèniques s'enfronten al repte de conviure amb uns mitjans d'entreteniment que absorben l'atenció d'amplíssims sectors de la societat, com la televisió i els entreteniments en xarxa, formes d'oci que no solament són barates, sinó que a més no impliquen l'esforç del desplaçament físic, per la qual cosa amb gran facilitat han creat un públic "captiu".

A les dificultats ja consuetudinàries del sector empresarial de les arts escèniques en el moment actual s'afegen algunes circumstàncies que estan provocant el tancament de

nombroses empreses amb una trajectòria fins ara solvent. En particular destaquen cinc fets molt greus l'origen dels quals està en la crisi econòmica:

- la gran contracció de contractes en els municipis, les possibilitats de despesa dels quals en oci cultural han disminuït molt sensiblement;
- el retard del pagament efectiu dels contractes, el qual arriba a demorar-se fins a dos anys, amb el consegüent perjudici de les empreses, ja que han de fer efectius els seus pagaments tant als seus empleats, com a Hisenda;
- el buit legal que permet a associacions culturals creades per aficionats entorn de la figura d'un professional mediàtic ocupar l'espai de les companyies professionals, cobrant per això i obtenint un benefici econòmic suplementari pel fet de no haver de satisfer les obligacions fiscals de les companyies professionals;
- la desaparició d'una sala pública a la ciutat de València, l'altre espai, que no ha estat substituïda i que ha provocat que en el moment actual siga pràcticament impossible que les companyies privades actuen en sales públiques;
- el pressupost de la Generalitat Valenciana previst per a les arts escèniques en 2010 s'ha reduït un 17%.

Recomanacions

Estudiada la situació actual del sector empresarial de les arts escèniques, la Comissió de les Arts considera convenient exposar les recomanacions següents:

1. a les corporacions municipals, que siguen conscients dels greus problemes

que ocasiona a la cultura en general la desaparició d'empreses del sector de les arts escèniques provocada per l'excessiva demora en l'abonament dels emoluments, i per l'abús en la contractació d'associacions culturals que ocupen l'espai de les professionals sense assumir els riscos propis d'estes últimes;

2. a l'administració autonòmica i les municipals, que estudien junt amb els diversos sectors professionals de les arts escèniques les possibles solucions a la falta de sales públiques, i a les dificultats que estan tenint algunes companyies per a l'obertura de noves sales privades, i que d'acord amb estos sectors s'estudien fórmules perquè la reducció del 17% del pressupost afecte mínimament a les companyies que han demostrat la seua serietat i qualitat en anys anteriors;

3. a l'administració autonòmica i a l'estatal, que paren una atenció especial a la necessitat de crear un teixit empresarial sòlid en l'àmbit de la cultura, mirant de potenciar amb programes específics les iniciatives, d'una banda, de companyies emergents, i, d'una altra, de les que ja han demostrat fefaentment el seu potencial en la producció d'obres culturals;

4. a l'administració estatal, que considere la cultura un sector estratègic i en conseqüència reduísca l'IVA que han de pagar les companyies de les arts escèniques.

Este informe, una vegada aprovat pel ple, s'ha d'enviar a l'AVETID, a l'Ajuntament de València, a la Federació de Municipis, a la Conselleria de Cultura i al Ministeri de Cultura.

Títol	Propuesta de creación de un espacio conmemorativo de acontecimientos y personajes ilustres
Data aprovació Ple	21 de desembre de 2009
Comissió autora	Arts
Coordinador	Vicente Muñoz Puelles
Iniciativa	Comissió de les Arts

Instàncies enviades	Consellera de Cultura, presidenta de la Federació Valenciana de Municipis i Províncies, alcaldes i als presidents de les Diputacions d'Alacant, de Castelló de la Plana i de València.
---------------------	--

Antecedentes

En muchas poblaciones de la Comunidad Valenciana, el cambio continuo del paisaje urbano dificulta la conservación de la memoria histórica. Se desdibujan los barrios, se altera el trazado de las calles, desaparecen los edificios o se modifican, y pocos recuerdan en qué lugar exacto sucedieron acontecimientos históricos o vivieron personajes notables.

Ahí está, por ejemplo, la Ciudadela de Valencia, fortificación que se hallaba a la altura del puente de la Pasarela, y llegaba, por un lado, hasta la actual Glorieta, y por el otro hasta el convento de Santo Domingo. Felipe V la mandó levantar, en 1707, tras la batalla de Almansa, sobre la Casa de Armas de la ciudad, mucho más antigua. Tenía robustas murallas, fosos profundos, bastiones almenados y un torreón redondo, donde en otro tiempo se habían apostado unos cañones que apuntaban al interior de la ciudad, para prevenir posibles revueltas.

A partir de 1859 se fue destruyendo por partes. El torreón redondo fue demolido en 1901, y en su emplazamiento se construyó un cuartel de artillería, de un curiosísimo estilo gótico militar, obra del conocido arquitecto Manuel Cortina Pérez (1868-1950). Ese cuartel, que recordaba las estaciones de los ferrocarriles de juguete, pero a gran escala, se alzó junto a la Glorieta hasta 1960, fecha en la que también fue destruido. Ese mismo año se derribó, para construir una serie de edificios de viviendas, el último resto de la Ciudadela de 1707, un muro defensivo que se levantaba frente a Gobierno Militar.

A la hora de enumerar las razones para preservar los paisajes naturales y los ecosistemas suele citarse, en primer lugar, la estrecha dependencia que la especie humana tiene de la naturaleza. Aunque de una manera menos directa,

también dependemos de la historia y de nuestro conocimiento de ella. Nada cuesta pasear junto a esas fincas de viviendas, junto al puente de la Pasarela actual, la llamada Peineta, sin saber que allí se alzaba la Ciudadela. Pero resulta mucho más instructivo, en todos los sentidos, recordar que aquella fortaleza estuvo allí, y que dentro de sus muros tuvieron lugar sucesos terribles, como la matanza de unos trescientos franceses en junio de 1808, por instigación del canónigo Calvo, y la ejecución de los liberales que, en 1818, intentaron conspirar contra el general Elío. Por desgracia, es más difícil reconstruir esa historia cuando el lugar donde sucedió ha desaparecido totalmente, y ni siquiera una placa conmemora su emplazamiento.

Hay también, por supuesto, razones patrimoniales, arqueológicas e incluso recreativas que justifican la conservación. Si ahora se mantuviera en su integridad, la Ciudadela de Valencia sería un conjunto arquitectónico militar de importancia, como lo es, salvando las distancias, la torre de Londres, donde se guardan las joyas de la Corona inglesa. O la vasta fortaleza de la ciudad de Luxemburgo, que recibe gran número de visitas y es aún objeto de estudios y excavaciones arqueológicas. O el castillo de Montjuic, en Barcelona, cuyas instalaciones, de controvertida memoria, van a albergar próximamente un Centro de la Paz.

Sin embargo, nada queda de la Ciudadela, ni del Palacio de Ripalda, derribado en 1971 y situado junto al jardín de Monforte, donde hoy se levanta el edificio Pagoda. Y apenas queda mucho más, por citar otro ejemplo, del Palacio Real de Valencia, que fue construido sobre el alcázar árabe y sirvió de residencia a los reyes de España, y cuya larga fachada se está excavando en el actual jardín de los Viveros.

Del mismo modo que se pierde la memoria de los edificios se pierde su relación con los hechos significativos que los albergaron o con las personas que los habitaron. Se supone que la casa natalicia de Luis Vives se encuentra aún en pie, a espaldas del Hotel Inglés, en el cruce de la calle Vidal con la calle Cardona, pero no hay ninguna certidumbre. Se sabe que Francisco de Goya estuvo en Valencia dos o tres meses, en 1790, y se especula con que pudo residir en la calle Carniceros, en los números 4 o 6, pero no puede asegurarse con certeza.

A fin de salvaguardar esa memoria, el CVC aconsejó en su día la colocación en algunos lugares de importancia de toda la Comunidad Valenciana de una serie de placas, que servirían tanto para favorecer el conocimiento de nuestro patrimonio y su conservación —muchos edificios se habrían salvado si los encargados de derribarlos hubieran tenido una idea clara de su historia— como para difundir nuestra tarea en la defensa de dicho patrimonio. El CVC ya ha colocado algunas de esas placas. Una función semejante cumplen, en relación con la ciudad de Valencia, las placas de València Museu Obert.

Sin embargo, cuando pensamos en todo el territorio de la Comunidad Valenciana, y en la densa historia de nuestras ciudades y pueblos, seguimos percibiendo una ausencia general de señalización.

Propuesta

Ahora, en el mismo sentido, la Comisión de las Artes recoge la sugerencia de su presidente, Ramón de Soto, y propone la idea de un Jardín de la Memoria, un espacio conmemorativo, a la manera del Rincón de los Poetas de la Abadía de Westminster, en Londres, o del Paseo de la Fama de Hollywood, en Hollywood Boulevard, lugares que sólo ocasionalmente tienen una relación directa con las personas

homenajeadas. Así, por ejemplo, Shakespeare está enterrado en Stratford, pero tiene un recordatorio en Westminster.

Y lo mismo ocurre con el Paseo de la Fama, cuyas placas con estrellas no están colocadas donde viven o vivieron las personas homenajeadas, sino una tras otra, a lo largo de las aceras. Es más, hay una serie de estrellas carentes de nombres, a la espera de recibirlos. Y siguen colocándose cada año.

En la propia Valencia existe un precedente en el paseo marítimo de la Malvarrosa, el llamado Paseo de la Mostra. Dicho paseo consta de 61 baldosas de 80 x 80 cms., cada una de las cuales pesa 80 kgs. y está realizada en granito negro brillante, con letras arenadas en mate. Cada baldosa lleva el nombre de un homenajeado por la Mostra de Valencia desde que se creó dicho certamen, en 1980. La primera de esas baldosas está dedicada a Luis García Berlanga y las demás llevan los nombres de Claude Chabrol, Costa Gavras, Melina Mercouri, María Félix, Vittorio Gassman, Yves Montand y muchos otros.

El espacio conmemorativo que proponemos homenajearía a personajes que vivieron entre nosotros, y recordaría acontecimientos que desde la Antigüedad tuvieron lugar en la Comunidad Valenciana. Cada población que lo estimase oportuno podría tener el suyo propio, ubicado en un lugar emblemático o donde se considerara pertinente. Así, en la ciudad de Castellón el espacio conmemorativo podría situarse en el parque Ribalta, en la ciudad de Alicante en el Paseo Marítimo y en la ciudad de Valencia en el cauce del río Turia. Los ejemplos, como es natural, podrían extenderse al resto de poblaciones de la comunidad.

El espacio podría consistir en pequeñas placas, con inscripciones sencillas: «Tal persona nació tal año en tal sitio, hizo tal y murió en tal año y en tal lugar» o «En tal año y en tal sitio, ocurrió tal cosa».

Este documento se enviará a los ayuntamientos de Alicante, Castellón y Valencia, a la conselleria de Cultura i Esport, a la Federació Valenciana de Municipis i Províncies y a las Diputaciones de Castellón, Valencia y Alicante.

A.3. Relacionats amb el medi ambient

Títol	Informe sobre l'Albufera i els seus valors naturals i patrimonials
Data aprovació Ple	23 de febrer de 2009
Comissió autora	Llegat històric i artístic
Coordinadors	Vicent Àlvarez, Ricard Bellveser i Manuel Sanchis-Guarner Cavanilles
Iniciativa	Comissió de Llegat (14 de setembre de 2005)
Instàncies enviades	President de la Generalitat, ministra de Medi Ambient, alcaldessa de València, presidenta de la Federació Valenciana de Municipis i director del Parc Natural de l'Albufera
Actuacions del CVC relacionades	Informe sobre les zones humides valencianes (http://cvc.gva.es/archivos/258_val.pdf)

Introducció

Fa anys que el Consell Valencià de Cultura es preocupa per l'estat de l'Albufera de València i els seus voltants, conjunt conegut actualment com el Parc Natural de l'Albufera, la progressiva degradació del qual pareixia, fins fa ben poc, inevitable i conduent a la desaparició física de tot l'ecosistema. Fruits d'eixa preocupació han estat un "Informe sobre el llac de l'Albufera" de 2005 i la visita institucional de juny del 2008, acompanyats pel director del Parc Natural, Sr. Segarra, i els seus col·laboradors. També en gener del 2009 el Sr. Segarra i el Sr. García González van visitar el Consell Valencià de Cultura, al qual van aportar i explicar extensament documentació actualitzada sobre el parc natural i sobre un mètode de neteja del fons de l'Albufera.

Consideracions

No és la intenció d'este informe repetir coses que ja s'han dit en informes anteriors del Consell Valencià de Cultura, la relectura dels quals recomanem. No ens estendrem, doncs, en consideracions sobre la història de l'Albufera, essencial per a comprendre el seu estat actual, ni sobre la seua flora i la seua fauna amenaçades, ni sobre els aterraments, ni sobre les barbaritats urbanístiques que s'ha fet en el seu entorn, bàsicament en els anys 70-80 del segle passat. Afortunadament, en l'actualitat, que la

zona siga considerada "Lloc Ramsar", que siga Parc Natural i que tinga uns gestors competents, n'ha frenat el deteriorament. L'important, ara, és conduir bé el seu camí cap al futur.

Cal tenir, a més, en compte que estem parlant d'un lloc singular, únic en el món, el tercer d'Espanya en quantitat d'hibernació d'aus de temporada i que suscita l'interés de múltiples investigadors.

Situació i problemes actuals

Segons les paraules del Sr. Segarra, la situació actual pot definir-se com la fase en què "la deterioració s'ha detingut i comença la recuperació". S'ha arribat ací per les següents actuacions:

- L'actuació bàsica ha estat la construcció d'una xarxa de depuradores al voltant de l'Albufera, per al tractament de les aigües residuals, urbanes i industrials, que s'aboquen al llac des del seu entorn i que han estat fins ara les responsables que tot el llac, la profunditat mitjana del qual és d'un metre, tinga un sediment molt tòxic d'un gruix d'un a dos metres. Esta xarxa inclou les depuradores de Pinedo, Sueca, l'Albufera Sud, Alzira, Algemesí, etc.

- La recuperació d'alguna de les fonts d'aigua neta, com l'Ullal de Baldoví.

- L'actuació decidida de la patrulla del SEPRONA adscrita en exclusiva al parc

natural, per al control d'abocaments il·legals, caça furtiva, etc.

- La regulació, molt encertada al nostre parer, de la navegació en el llac, que ha conduït a l'existència de clubs nàutics i a la celebració de regates de barques típiques de vela llatina.

- La millora de la relació amb els grups i les entitats ecologistes, la qual cosa facilita el treball dels gestors del parc.

Això no obstant, els principals problemes actuals o "punts febles" continuen sent:

- La insuficiència de la xarxa de depuradores, la qual cosa, unida a la insuficiència manifesta de punts d'aflorament d'aigua dolça neta (ullals), fa que el conjunt d'aigua que alimenta l'Albufera no tinga la qualitat òptima.

- L'atomització de la propietat del parc natural. Només el llac és de propietat pública. Els arrossars, que constitueixen quasi el 90 % de la superfície del parc, són de propietat privada, dividida en innumbrables minifundis, la qual circumstància fa quasi impossible la gestió i el control del parc.

- El fet que són diverses les administracions públiques amb competències sobre el parc, amb una coordinació difícil, si no impossible.

- El fet que qualsevol incident, per nimi que siga, relacionat amb la flora i la fauna de l'Albufera tinga un àmplia

repercussió mediàtica, sempre negativa, cosa que obliga a anar amb molt de compte en les actuacions sobre el medi local.

- El fet que la pressió urbanística sobre el parc natural dels municipis que el rodegen persistisca, amb rebrotos periòdics.

En qualsevol cas, hem de diferenciar els problemes del parc dels problemes del llac. Els problemes del parc i la seua gestió actualitzada poden consultar-se en l'Annex a este document denominat "Memòria de Gestió Tècnica del 2007", en el qual es detallen les actuacions en matèria de manteniment, programes d'acollida, seguiment d'avifauna, vigilància mediambiental, etc., amb un pressupost de quasi cinc milions d'euros. També recomanem l'atenta lectura d'un altre annex a este document, el denominat "Diagnòstic i caracterització del Patrimoni Cultural del Parc natural de l'Albufera", en especial les seues Conclusions, que podem, perfectament, fer també nostres.

El problema fonamental del llac és la mala qualitat de l'aigua, condicionada, d'una banda, per la qualitat de les aigües que s'hi aboquen, i per l'altra, d'una manera fonamental, per la toxicitat dels fangs que constitueixen el fons del llac. Per a millorar-la, no sols cal millorar la qualitat de les aigües que ingressen, sinó, sobretot, netejar el fons de fangs tòxics. Mentre l'Albufera tinga el fons que té, ja pot rebre l'aigua més pura del món, que es tornarà tòxica i de mala qualitat per l'alliberament de les toxines dels fangs del fons. En estes condicions, l'equilibri biològic continuarà sent precari i les mortaldats de peixos, freqüents.

Consideracions sobre els béns culturals existents al parc

Hi ha, d'una banda, els elements patrimonials considerats béns culturals, en els termes de l'article 1 de la Llei de Patrimoni Cultural, reformada per Llei de la Generalitat 5 de 2007, i d'una altra els elements més estrictament mediambientals, regulats per la Llei del

patrimoni natural i de la biodiversitat. Els uns i els altres, units, formen el patrimoni cultural del parc natural en sentit ample.

Així doncs, de la informació obtinguda i de l'estudi fet se'n desprèn l'existència, a més del que s'ha enunciat en els punts anteriors, d'un conjunt de béns del patrimoni cultural dividits en: a) arquitectònics, b) hidràulics, c) arqueològics, d) paleontològics i geològics, e) naturals, f) etnològics, g) historicoartístics, h) documentals i bibliogràfics.

Per una simple qüestió de mètode seguirem el mateix esquema de l'informe que figura com a annex, tot i que en l'apartat de propostes caldrà tenir present la naturalesa material o immaterial dels béns:

- Patrimoni arquitectònic; conjunt de béns materials immobles, tant singulars com agrupats. En concret, nuclis urbans, barraques, casetes d'aïnes, alqueries i altres, fumerals industrials, sequers, naus, camins, indústries, esglésies.

Arquitectura hidràulica. Del detall cal destacar la manca d'una catalogació completa, i la poca protecció oficial, en particular dels ajuntaments, quedant quasi tot en mans dels usuaris. Per una altra banda, l'impacte de les urbanitzacions noves, i la decadència dels treballs agrícoles, han contribuït a la desprotecció dels elements tradicionals de valor.

El fet de competències municipals diferents encara ha agreujat la situació actual d'abandó i degradació d'esta part del patrimoni.

- Patrimoni arqueològic. El cas de les fites històriques és preocupant, ja que estan desapareixent-ne moltes.

- Patrimoni paleontològic i geològic. Queda molt a fer-hi, i no s'ha investigat de forma real.

- Patrimoni etnològic; festes, tradicions, romeries i altres manifestacions populars. En este apartat, com a

resultat de les activitats agrícoles, pesqueres i altres, existeix tot un llegat immaterial de gran fragilitat i en perill de pèrdua. Tal com el Consell Valencià de Cultura ha remarcat en el seu recent informe sobre els béns immaterials, la prioritat de registrar tot este patrimoni, especialment l'oral, es més que patent.

Conclusions i recomanacions

1.- Cal controlar per complet la pressió urbanística sobre la zona del Parc Natural de l'Albufera. No ha de cedir-se als intents de modificació dels Plans d'Ordenació Urbana de cap ajuntament, amb la finalitat de mantenir, en la mesura que es puga, la zona que fa de coixí entre el Parc Natural de l'Albufera i el seu entorn

2.- Cal completar la xarxa de depuradores, a fi que l'Albufera reba només aigües netes.

3.- Simultàniament cal netejar el fons del llac. Un possible mètode, proposat per un dels compareixents, seria la destrucció bacteriana, seguida d'aspiració dels sediments tòxics, o algun altre mètode semblant. Per a dur a terme este projecte caldria tornar a sol·licitar l'ajuda de fons europeus, presentant esta vegada un projecte millor realitzat.

4.- Cal multiplicar-se les actuacions com la realitzada a l'Ullal de Baldoví, a fi de restaurar els altres ullals, ara no operatius.

5.- Cal estimular la utilització del llac per a activitats artesanals de pesca i navegació a vela llatina, amb embarcacions tradicionals. No hem d'oblidar que els únics béns que es conserven sense deteriorar-se són els que s'utilitzen.

6.- El Consell Valencià de Cultura reconeix la gestió feta per l'equip director del Parc Natural de l'Albufera i dóna suport total a la seua idea de crear un Centre d'Estudis de l'Albufera de València amb la col·laboració de les universitats valencianes.

7.- És urgent procedir a la catalogació o inventari dels conjunts de béns culturals existents, amb inclusió de la qualificació corresponent (Bé d'Interès Cultural o Bé de Rellevància Local).

En este punt, però, i fins que la catalogació es complete, el Consell Valencià de Cultura recomana prendre algunes mesures cautelars, com les que ja hem recomanat en el cas de les barraques, o la declaració exemplar d'alguns conjunt històrics i dels elements hidràulics. Igualment podrien fer-se algunes declaracions singulars, per tal de marcar una línia d'exemplaritat.

8.- Per una altra banda, pel que fa als béns immaterials, les administracions podrien incentivar-ne la investigació,

en col·laboració amb les universitats, especialment la de València i la Politècnica, ja que per via d'estudis i tesis s'avançaria notablement en el seu coneixement i la seua conservació.

9- Este informe s'enviarà a la Generalitat Valenciana, a la Federació Valenciana de Municipis i Províncies, als organismes rectors del Parc Natural de l'Albufera, a l'Ajuntament de València i al Ministeri corresponent del Govern d'Espanya.

Annexos

1.- Document "Informe sobre el Llac de l'Albufera" del Consell Valencià de Cultura, de 2005, junt amb els Annexos dels professors Vicente Pedrós i Miracle Solé.

2.- Document "Informe sobre les zones humides valencianes" del Consell Valencià de Cultura, de 2007.

3.- Document "Diagnòstic i caracterització del Patrimoni Cultural del Parc natural de l'Albufera".

4.- Document "Memòria de Gestió Tècnica del 2007" de l'Oficina de gestió tècnica del Parc Natural de l'Albufera.

5.- Documentació aportada per la Confederació Hidrogràfica del Xúquer denominada "Bioremediació en sistemes aquàtics".

Títol	Informe sobre la contaminació a la Mar Mediterrània
Data aprovació Ple	29 de juny de 2009
Comissió autora	Ciències
Coordinador	Ramon Lapiedra
Iniciativa	Comissió de les Ciències
Instàncies enviades	President de la Generalitat, conseller de Medi Ambient, ministra de Medi Ambient, presidenta de la Federació Valenciana de Municipis i Províncies, president de la Confederació Hidrogràfica del Xúquer, i als compareixents M. Luisa Bueno, de la Conselleria de Medi Ambient, a José Luis Buceta, del Ministerio de Medio Ambiente, a Carles de Santisteban, de la Universitat de València, i a Joaquín Tintoré de la Universitat de les Illes Balears

Antecedents

Tant les notícies que provenen dels àmbits acadèmics, com les que figuren en els mitjans de comunicació més habituals, i encara l'experiència merament individual dels qui freqüenten les aigües de la nostra mar, mostren indicis indubtables d'un grau de contaminació preocupant. Amb aquests indicis, i des de les responsabilitats institucionals que li són pròpies, el Consell Valencià de Cultura ha cregut oportú ocupar-se del tema, i elaborar l'Informe que segueix, per a ser elevat a les autoritats corresponents i difós entre l'opinió pública.

El tema es va tractar inicialment en la Comissió de Ciències, que al llarg de diverses sessions va rebre els experts

en la matèria que segueixen: el professor Carlos de Santisteban Bové, del Departament de Geologia de la Universitat de València; el Sr. José L. Buceta Miller, Cap de la Divisió de Protecció de la Mar i de Prevenció de la Contaminació Marina (Direcció General de Sostenibilitat de la Costa i de la Mar. Ministeri del Medi Ambient, i Medi Rural i Marí); el professor Joaquín Tintoré, investigador del IMEDEA (Instituto Mediterraneo de Estudios Avanzados. Consell Superior d'Investigacions Científiques. Universitat de les Illes Balears); la Sra. Mª Luisa Bueno Ortega, Cap de Servei de Qualitat de les Aigües. Direcció General de l'Aigua (Conselleria de Medi Ambient, Aigua, Urbanisme i Habitatge). A aquests especialistes cal afegir encara la compareixença del Dr. José Moragues Terrades, president de

la Confederació Hidrogràfica del Xúquer, que en un altre marc va fer referències de gran interès sobre la qüestió que ens ocupa. De manera anàloga, la Comissió va tindre en compte certes consideracions del Dr. Millán Millán, Director del Centre d'Estudis Ambientals de la Mediterrània, exposades davant del Consell Valencià de Cultura en compareixences prèvies amb altres finalitats no totalment alienes a la qüestió.

Consideracions

1. Pel caràcter de mar gairebé tancada, la Mediterrània és especialment sensible a la contaminació. De fet, la nostra mar és avui una mar especialment contaminada, i la més contaminada del món per hidrocarburs.

2. Està significativament contaminada per la pressió antròpica que suporta gestionada al marge de la sostenibilitat econòmica i medioambiental, i en particular pel tràfic intens de vaixells mercants, petrolers en especial, i de creuers turístics. En tot aquest apartat la normativa és insuficient, i/o mancada d'una aplicació eficient.

3. De tota manera, el 80% de la contaminació que pateix procedeix de terra, essencialment en forma d'abocaments artificials, o a través de rius i barrancs, o alternativament vehiculada per l'atmosfera.

4. Per una altra banda, el turisme en les riberes de la nostra mar és una activitat econòmica molt important, que es podria veure afectada negativament de manera significativa per nivells inacceptables de contaminació de les aigües marines.

5. La normativa que s'aplica per a avaluar el grau de contaminació, per a seguir-ne l'evolució, i actuar en conseqüència, engloba en particular una llei internacional promoguda per l'ONU en la Convenció de les Nacions Unides sobre el Dret del Mar, el Conveni de Barcelona, de 1976, reformat en 1995 (21 països mediterranis més la UE); cinc Directives Europees (una del 91, tres del 2006, i una del 2008); la Llei 42/7 del Patrimoni Natural i de la Biodiversitat, el Reial Decret 1341/2007; el Decret 92/2007 de la Generalitat Valenciana; etc..

6. Encara que la gestió de la protecció de la qualitat de l'aigua marina, i altres responsabilitats, són competència de la Generalitat, la integritat del problema involucra també competències de la Direcció General de Sostenibilitat de la Costa i de la Mar (Ministeri del Medi Ambient i del Medi Rural i Marí), i del Ministeri de Foment.

7. La no fabricació o la prohibició de l'ús de determinats Contaminants Orgànics Persistents (COP) en l'àrea mediterrània s'ha traduït en una baixada de les concentracions

d'aquests compostos, a partir de 1970. Una mostra que les actuacions pertinents no deixen de propiciar una millora del nivell de contaminació, el que hauria d'animar a les Administracions implicades a continuar en eixa direcció d'actuació.

8. En algunes zones, el nivell de contaminació per metalls pesants en espècies de referència supera els nivells mínims recomanats, segons una síntesi de mesures realitzada l'any 2006. Segons unes altres mesures, en dos llocs de la nostra costa, la concentració de mercuri ha pujat entre 1991 i 2003, en compte de baixar amb la tònica general. Alhora, i parlant més en general, determinats organismes marins presenten concentracions de COP fins a cent milions de vegades superiors a les de les pròpies aigües marines.

9. Determinats experts afirmen que des de començaments dels anys vuitanta fins ara s'ha produït una minva en les precipitacions en la conca mediterrània al voltant d'un 15%. S'ha discutit si eixa minva trobaria l'origen en la dessecació i pavimentació de les antigues marjals vora mar i de la rodalia d'aquestes, arran dels processos intensos d'urbanització que han tingut lloc en aquestes zones en els darrers decennis. També podria ser que, en eixa mateixa direcció, actuaria la concentració tan elevada d'hidrocarburs en les aigües marines superficials, a què s'ha fet referència en el punt anterior núm. 1.

10. La Generalitat Valenciana, en ús de les competències pròpies en la matèria, realitza campanyes programades i regulars de mesures sobre la qualitat de les nostres aigües marines utilitzades per al bany.

11. Sembla que darrerament assistim a una minva de les captures de la nostra flota pesquera. Una raó de pes per a aquesta minva seria segurament un excessiu grau de contaminació de les nostres aigües marines, el que posa de relleu, una volta més, les conseqüències econòmiques negatives directes de la contaminació marítima.

Una altra raó per a aquella minva sembla que és la sobrepesca.

Conclusions i recomanacions

1. Atesa la diversitat de les Administracions amb competències en el problema que ens ocupa, d'acord amb allò exposat en els punts anteriors 5 i 6, caldrà extremar la coordinació entre aquestes Administracions, tot com la que cal que funcionen entre tots els estats riberecs. Tot això dins d'un pla d'actuació a llarg termini amb acords polítics i econòmics.

2. Els èxits parcials assolits en la lluita contra la contaminació a la Mediterrània, que evidencia, per exemple, allò que s'ha exposat en el punt anterior núm. 7, indiquen la necessitat de continuar actuant de manera contundent contra la contaminació en la nostra mar. En alguns casos, com el dels metalls pesants, les actuacions haurien de ser particularment enèrgiques atesa la llarga vida d'aquest tipus de contaminació.

3. Cal fomentar les investigacions meteorològiques que ens aclarisquen les raons de la minva de pluges esmentada (punt núm. 9), a fi d'acotar el tipus de possibles mesures correctores que caldria provar i aplicar, tant les d'abast geogràfic limitat, com aquelles de més abast que necessitarien del concurs d'Administracions i països diferents.

4. Enfront de la minva de captures descrita, a banda la lluita genèrica contra la contaminació, caldria persistir en la política d'èpoques de veda, tot com en la creació i consolidació d'una xarxa de reserves marines que per la seua localització recíproca pogueren entrar en una relació de fecundació mútua.

5. Seria desitjable que el ciutadà accedira a un coneixement més proper de l'activitat de control i dels seus resultats que exerceix la Generalitat Valenciana (punt núm. 10). També caldria que les autoritats sanitàries aplicaren mesures efectives destinades

a valorar el grau de contaminació que puguen presentar en l'actualitat algunes de les espècies marines comestibles o, en tot cas, si eixes mesures ja s'estan aplicant amb tota l'energia necessària, caldria que el resultat de les anàlisis practicades fóra

difós entre la població de manera més efectiva.

6. Aquest Informe es trametrà a Presidència de la Generalitat, al Ministeri del Medi Ambient i del Medi Rural i Marí, a la Conselleria de Medi

Ambient, Aigua, Urbanisme i Habitatge, la Federació de Municipis i Províncies, i als experts rebuts en audiència o citats.

Títol	Informe sobre la ubicación del centro penitenciario Levante II en el término municipal de Siete Aguas
Data aprovació Ple	26 d'octubre de 2009
Comissió autora	Llegat Històric i Artístic
Coordinadors	Jesús Huguet i Carmen Morenilla
Iniciativa	Plataforma 'No a la cárcel de Siete Aguas'
Instancias enviadas	Conseller de Medi Ambient, delegat del Govern, presidenta de la Federació Valenciana de Municipis i Províncies, Societat Estatal d'Infraestructures i Equipaments Penitenciaris, alcalde de Setaigües, i Plataforma No a la Cárcel de Setaigües.

Antecedentes

La comisión "No a la cárcel en Siete Aguas" y en su nombre D. Joaquín A. Rodrigo García se ha dirigido al Consell Valencià de Cultura solicitando un informe sobre la futura ubicación del Centro Penitenciario Levante II, prevista en la partida de El Campillo del término municipal de Siete Aguas, librando al C.V.C. diverso material al que los redactores de este informe incluyen el Proyecto del SIEP.

En la Comissió de Llegat Històric i Artístic del CVC del 7 de setembre el secretario de la institución, Sr. Huguet, da cuenta a los miembros de dicha comisión de la entrevista que ha mantenido con un grupo de ciudadanos, incluyendo profesionales relacionados con el medio ambiente, que le han manifestado su preocupación por la ubicación concreta que la Sociedad Estatal de Infraestructuras y Equipamientos Penitenciarios S.A. (SIEP), ha fijado para el futuro centro penitenciario.

La Comissió de Llegat Històric i Artístic decide ocuparse del tema y delega en los Sres. Huguet y Morenilla la redacción del preceptivo informe. Los redactores se han puesto en contacto con el Ayuntamiento de Siete Aguas, donde se instalará el centro, solicitando información municipal sin recibir documentación ni testimonio alguno.

Consideraciones

El documento de Inicio del Proyecto de Ejecución del Centro Penitenciario Levante II prevé situar esta instalación en el paraje denominado El Campillo, como se ha dicho en el término municipal de Siete Aguas. El lugar destinado para la instalación se encuentra rodeado por el Sur, Este y Oeste de una gran masa forestal boscosa de 25.600 ha., que alcanza los términos de Requena, Yátova, Buñol y Siete Aguas. Colindantes al paraje de El Campillo se encuentra al Oeste el Parque Natural Municipal de Villagordo; en el Sur la Sierra de Malacara; al Este el bosque del Rincón de las Beatas y al Norte el bosquecillo de El Campillo y la autovía A-3.

Se trata de una gran masa forestal que tras los reiterados incendios de los últimos años ha conseguido salvarse en parte por el cortafuegos que supone la autovía. Esta masa forestal de alto riesgo limita aproximadamente unos 10 metros de distancia del lugar en el que se ha decidido construir el muro del centro penitenciario.

Esta situación tan peculiar ha dado lugar a que numerosos especialistas en Medio Ambiente en sentido general, cuyo nombre y especialidad aparecen en el

anejo que se adjunta¹, hayan puesto de manifiesto el riesgo en doble sentido que comporta la ubicación de la instalación en el lugar elegido.

En primer lugar han señalado que la presencia de un centro, de estas características, para el que se debe prever tránsito de mercancías y personas, supone un riesgo para los parajes que deben atravesar quienes van a acceder a la instalación.

En segundo lugar, en caso de incendio, como ha sucedido en años precedentes, el hecho que la instalación está prácticamente rodeada de masas forestales obligaría a un desalojo de la misma, con los problemas que comporta un abandono de estas características en un centro penitenciario.

Cabe la posibilidad de que, para evitar estas circunstancias negativas y el alto riesgo de incendio, desde la sociedad constructora se tome la decisión de abrir un amplio espacio sin árboles en torno al centro y de construir vías de acceso amplias sin arbolado. La consecuencia de esto último sería la destrucción de un paraje con una alta presencia de especies

¹ Informe sobre los impactos ambientales del proyecto "Centro Penitenciario Levante II (Valencia)" promovido por la Sociedad Estatal de Infraestructuras y Equipamientos Penitenciaris (SIEP).

arbóreas y animales en una zona que ha sufrido en años recientes la destrucción en gran parte de su masa de arbolado.

Los incendios forestales y la defensa del arbolado de la Comunitat Valenciana han sido referentes continuos de los dictámenes, acciones e informes² del C.V.C. Por ello debemos manifestar nuestra preocupación para que la prevención ante esa plaga que tanto afecta al territorio valenciano sea valorada y tenida en cuenta por aquellos estamentos que puedan tener alguna responsabilidad. Por lo que, aún no siendo nuestro propósito ni intención decidir ni objetar el lugar idóneo donde deben construirse edificios de estas características si creemos que han de tenerse en cuenta las preocupaciones que ciertas acciones puedan generar.

Conclusiones

1. Ante la decisión de la Sociedad Estatal de Infraestructuras y Equipamientos Penitenciarios de ubicar en el paraje denominada El Campillo el futuro centro penitenciario Levante II, la Comissió de Legat Històric i Artístic del C.V.C. propone al SIEP que reconsidere la decisión y busque una ubicación más acorde a las características de la instalación a construir. Concretamente, la Comissió quisiera recordar que este tipo de instalaciones suelen estar ubicadas en lugares de fácil acceso, lejos de edificaciones o bosques y de amplia visibilidad.

2. La documentación a la que hemos podido tener acceso carece de un amplio informe sobre el impacto medioambiental, por lo que en caso de

existir rogaríamos su remisión por parte del SIEP o si no existiere solicitamos de las autoridades correspondientes (Conselleria de Medi Ambient) la ejecución del mismo.

3. Este informe se remitirá a D. Joaquín A. Rodrigo García como representante de la comisión "No a la cárcel de Siete Aguas", a la Sociedad Estatal de Infraestructuras y Equipamientos Penitenciarios, al Delegado del Gobierno en la Comunitat Valenciana, a la Conselleria de Medi Ambient, Aigua, Urbanismo i Habitatge, al Ayuntamiento de Siete Aguas, y a la Federació Valenciana de Municipis i Províncies.

² 24-3-04, Mesa redonda presentación "Estudio sobre las medidas para evitar los incendios forestales o minimizar las consecuencias"; 21-3 al 6-4-06, ornades sobre prevenció dels incendis forestals; Concurs literari i d'il·lustració sobre incendis forestals, 2007; Inauguració exposició premis Concurs al Museu Príncepe Felipe 8-11-07; 27-2-04 Estudio sobre las medidas para evitar o minimizar los incendios forestales; 15-3-06 Nota de la Comissió de Govern sobre incendis forestals; 3-9-07 Comunicat del CVC sobre incendis forestals; 25-3-08 Informe sobre el tractament penal dels incendis forestals; 9-1-09 Comunicat del CVC sobre noves mesures sobre els incendis forestals;.....

Títol	Sobre la declaració de Monument Natural del paratge de les Penyes Altes als termes d'Artana, Betxí i Onda
Data aprovació Ple	26 d'octubre de 2009
Comissió autora	Promoció Cultural
Coordinador	Jesús Hugué
Iniciativa	Acció Ecologista Agró
Instàncies enviades	Conseller de Medi Ambient, Consellera de Cultura, president de la Diputació de Castelló de la Plana, presidenta de la Federació Valenciana de Municipis i Províncies, Acció-Ecologista Agre, i als alcaldes d'Onda, d'Artana i el de Betxí

Antecedents

Amb data 25 de juny de 2009 tingué entrada, núm. de registre 677, en el Consell Valencià de Cultura l'escrit signat per Enric Amer i Blanch, en nom i representació d'Acció Ecologista-Agró, sol·licitant que el CVC avale la demanda de declaració com Monument Natural de la Comunitat Valenciana el paratge conegut com Penyes Altes o Penyes Aragoneses situades en els termes municipals d'Artana, Betxí i Onda.

La presidència del CVC remet a la Comissió de Promoció de l'organisme la comanda, Comissió que en la sessió corresponent al mes de setembre encarrega al conseller Sr. Hugué Pascual la formalització de l'esmentat informe.

Consideracions mediambientals i històriques

Les Penyes Altes (com es coneixen a Artana) o Penyes Aragoneses (com són anomenades a Onda i Betxí) ocupen una extensió aproximada de 6 km²., repartits entre els termes municipals d'Artana, Betxí i Onda. Formen part de la Serra d'Espadà, en realitat és el límit d'aquesta pel nord-est, a pesar de no haver estat incloses en la delimitació del Parc Natural de la Serra d'Espadà.

L'espai és una de les millors mostres de paratge natural de les comarques septentrionals valencianes. La riquesa faunística i floral (vd. documentació adjunta "Les Penyes Altes. Una proposta per a la declaració de Monument Natural de la Comunitat Valenciana i integració dins el Parc Natural de la Serra Espadà", Josep Herrero, 2008) és una singular mostra del trànsit entre la Plana i les muntanyes de l'interior; però és sens dubte el propi paratge qui li dona una

singularitat a la vegada que una bellesa rellevant.

Les Penyes han estat citades per escriptors, historiadors i científics com lloc de singular interès. Ja J. A. Cavanilles¹ assenyalava el valor mediambiental, paisatgístic i humà. També el geòleg castellonenc Vicent Sos Bainat les admirà i deixà constància de la seua importància². Professors (Ramon Saborit, Antoni Meneu, Vicent Vicent o Vicent Ginés,.....) n'han parlat de les qualitats que reuneix l'àrea. Fins i tot literats o artistes han fet de les Penyes escenari de les seues obres o imatge que reproduir.

Tampoc però és menyspreable la forta empremta històrica i de cultura popular de l'indret. Quan es plantejà la repoblació per cristians dels poblats moriscs, abandonats en l'expulsió 1609 (cal recordar que enguany celebrem els 400 anys d'aquell fet històric que tant marcaria l'antic Regne valencià), va ser el pas que conforma la rambla de les Penyes per on transitaren els nous pobladors que d'Onda a Artana es traslladaren i d'altres que del nord es dirigiren cap Aín o Eslida. Aquest pas i els voltants, igualment, presenten una sèrie d'intervencions humanes conjuminades amb la natura, com ara aljubs i clotxes, que són una mostra insigne de com l'home pot aprofitar el medi sense agressions estèrils ni interessos espuris. També cal remarcar la toponímia pròpia, sovint relacionada amb fets històrics (cas de l'aljub del Polaco) o en elements orogràfics (la tradicional Senda del Carrascal) o, encara, d'accions laborals i

¹ Observaciones sobre la historia, natura, geografía, agricultura, población y frutos del Reyno de Valencia. 1797.

² Geología de la Provincia de Castellón. Castelló 1982.

econòmiques (treta de la llenya, aprofitament del suro).

Però als anys vuitanta del segle XX l'autorització d'una pedrera per extraure balast va significar una modificació del paisatge de dimensions enormes (vd. fotografies i mapes adjunts). Només la pressió pública va aconseguir paralitzar, ja en el 2008, la tasca destructora, quan no s'havia arribat al cor de les Penyes però ja estava afectada una considerable quantitat de la zona.

A pesar que els patrocinadors de la pedrera, i el propi Ajuntament d'Artana que l'autoritza, digueren que no afectaria és evident que les conseqüències van ser molt llastimoses i que tindrà que realitzar-se una actuació profunda per tal de recuperar en la mesura del possible la part més danyada.

Conclusions i recomanacions

1. El Consell Valencià de Cultura, atenent la petició formulada per Acció Ecologista-Agró, considera que les Penyes Altes o Penyes Aragoneses presenten un valor mediambiental, cultural, històric i toponímic rellevant, raons per les quals considera adequada la sol·licitud de declaració de la zona com Monument Natural de la Comunitat Valenciana i la seua integració en el Parc Natural de la Serra d'Espadà.

2. Recomana a les autoritats i administracions competents la intervenció en l'espai que va ocupar la pedrera per tal de retornar-li l'aspecte que tenia abans o almenys que no afecte tan negativament el paisatge. Cal recordar que a la Comunitat Valenciana s'han realitzat accions en aquest sentit (recordar per exemple els penya-segats de la pujada al Túnel de l'Olleria, abans

pedra viva i posteriorment revestits de vegetació) amb un eficaç i estètic resultat.

3. Requerir als municipis afectats, Onda, Betxí i Artana, i a la Diputació Provincial de Castelló la senyalització amb la toponímia escaient dels diversos indrets i elements, d'acord amb la normativa emanada del Corpus Toponímic de l'AVL.

4. Aquest informe es lliurarà a l'associació peticionària, Acció Ecologista-Agró; a la Conselleria de Cultura; a la Conselleria de Medi Ambient, Aigua, Urbanisme i Habitatge; als Ajuntaments d'Artana, Betxí i Onda; a la Diputació Provincial de Castelló; i a la Federació Valenciana de Municipis i Províncies.

A. 4. Relacionats amb la Llengua i toponímia

Títol	Informe sobre toponímia menor en municipis valencians
Data aprovació Ple	27 d'abril de 2009
Comissió autora	Jurídica
Coordinador	Jesús Huguet
Iniciativa	Comissió Jurídica
Instàncies enviades	President de la Generalitat Valenciana, presidenta de les Corts Valencianes, consellera de Cultura, conseller de Governació, conseller de Medi Ambient, presidenta de la Federació Valenciana de Municipis i portaveus dels grups parlamentaris de les Corts Valencianes.

Introducció

La llei 4/1983, de 23 de novembre d'Ús i Ensenyament del Valencià en l'Art 15 manifesta: 1. Correspon al Consell de la Generalitat Valenciana, d'acord amb els procediments legals establerts, determinar els noms oficials dels municipis, territoris, nuclis de població, accidents geogràfics, vies de comunicació interurbanes i topònims de la Comunitat Valenciana. El nom de les vies urbanes serà determinat pels Ajuntaments corresponents./ 2. Les denominacions adoptades pel Consell, d'acord amb el que es disposa al número anterior, seran legals a tots els efectes i es procedirà a la retolació pública acordada en la forma en que reglamentàriament es determine. Amb el respecte degut a les normes internacionals subscrietes per l'Estat en aquesta matèria.

La mateixa llei diu a l'Art. 27: El Consell de la Generalitat Valenciana, mitjançant disposicions reglamentàries, fomentarà l'ús del valencià en totes les activitats administratives dels òrgans dependents d'aquesta.

El Govern valencià en el Decret 74/1984, de 30 de juliol, assenyalà el procediment per a l'alteració del nom dels municipis, esmentant l'Art. 34 de la Llei abans citada la qual indica que és el Govern valencià qui assumirà la direcció tècnica i coordinació del procés de modificació toponímica. Però ni eixe Decret ni el Decret 58/1992 que substitueix l'anterior senyalen cap normativa sobre la competència per a nominar espais, territoris, accidents geogràfics, etc. fora dels propis municipis i de les entitats

locals d'àmbit inframunicipal (Art. 8, del Decret 58/1992).

En conseqüència, a tenor de les disposicions reglamentàries indicades i del que disposa l'Art. 3.2 de la Llei Orgànica 5/1982, d'1 de juliol, d'Estatut d'Autonomia de la Comunitat Valenciana (".....*Alteracions dels termes municipals i denominació oficial dels municipis i topònims*") és al Govern valencià a qui corresponen les competències per assenyalat la correcta utilització de topònims públics. Acció que ja protagonitza en el cas dels municipis i entitats locals menors, segons el procediment determinat en els decrets esmentats. I només en el cas de les vies públiques urbanes als ajuntaments corresponents.

Però, tot i remarcant la positiva actuació de determinats departaments en la retolació pública vial i/o d'altre tipus, no hi trobem normativa que deture o impedisca la proliferació de topònims estranys al territori i a la llengua pròpia de cada zona. La casuística d'alteracions alienes a la realitat social, lingüística i històrica és múltiple i variada, tant en la zona valencianoparlant com en la castellana. Només com exemple podríem citar que el Plà de Cristòfol (al terme municipal d'Alberic) ha esdevingut *Urbanización San Cristobal*; que la Font de Gerro (al de Paterna) s'ha convertit en *Polígono de la Fuente del Jarro*; que el riu dels Ullals (l'únic de curs absolutament en la comarca de la Ribera del Xúquer i que Cabanilles en la seua "Geografía del Reyno....." traduïa per "Río de los Ojos) o *Verd* apareix habitualment nominat com *Río Verde*.

Sens dubte eixes modificacions toponomàstiques no solament influïxen en una correcta transcripció del mot primitiu sinó en la pròpia consideració històrica i social que les denominacions tenen en les comunitats. Els noms, ben sovint, condicionen la percepció que tenim de les coses (siguen accidents geogràfics o esdeveniments pròxims), l'intent de modificar les muntanyoles de la Serra d'Espadà dites *Las tetas* per una benpensant expressió, *Los pechos*, no solament agredix el sentit històric i la realitat lingüística popular de la zona sinó demostra una manca absoluta de sensibilitat per unes formes culturals sens dubte més arrelades a la societat pròxima que les importades per uns interessos, si més no, dubtosos.

Per tot això, donada la condició de màxima institució consultiva i assessora en matèria de cultura valenciana del Consell Valencià de Cultura, fem les següents propostes.

Conclusions

1. Que el Govern valencià, tot i les competències que li atorga l'Estatut d'Autonomia i la Llei d'Ús i Ensenyament del Valencià, té l'obligació d'elaborar les disposicions legals pertinents per tal que no es bategen amb noms estranys a la realitat social, cultural, lingüística i territorial accidents geogràfics, vies de comunicació interurbanes, territoris, partides rurals, ... (en definitiva, els topònims públics que no són ni municipis, ni entitats locals menors, ni carrers).
2. Que s'assenyalen els procediments administratius per l'alteració d'aquells que actualment no respeten ni la història

ni la llengua corresponent de l'indret. Sense perjudici dels drets adquirits o de la acceptació ja admesa socialment.

3. Que les institucions valencianes corresponents (Conselleria de Cultura, Conselleria de Medi Ambient, Aigua, Urbanisme i Vivenda, Acadèmia Valenciana de la Llengua, institucions contemplades en la Llei de Patrimoni Cultural Valencià com assessores,.....) informen cada topònim. En eixe sentit el Consell Valencià de Cultura s'ofereix a dictaminar totes aquelles qüestions que se li plantegen.

4. Que els municipis en els que està integrat l'objecte toponímic informe igualment sobre la conveniència d'ús del nom.

5. Que es genere un inventari de la toponímia valenciana (tenint present les dos llengües oficials i el territori que a cadascuna de les quals els atorga la Llei d'Ús i Ensenyament del Valencià) per tal que servisca per a l'ús autonòmic però també per a la documentació o cartografia que puga realitzar-se més enllà de la Comunitat Valenciana.

6. Aquest informe es lliurarà a la Presidència de la Generalitat Valenciana; a la Presidència de les Corts Valencianes; a cadascun dels grups parlamentaris de les Corts Valencianes; a la Conselleria de Cultura; a la Conselleria de Medi Ambient, Aigua, Urbanisme i Vivenda; a la Conselleria de Governació; a la Federació Valenciana de Municipis i Províncies, a les Diputacions Provincial d'Alacant, Castelló i València i al Delegat del Govern.

Títol	Informe jurídic sobre l'ús del valencià a la funció pública
Data aprovació Ple	29 de juny de 2009
Comissió autora	Jurídica
Coordinador	Vicent Àlvarez
Iniciativa	Comissió Jurídica
Instàncies enviades	President de la Generalitat, presidenta de les Corts Valencianes, i a la presidenta de la Federació Valenciana de Municipis

Introducció

El present informe partix del principi constitucional que definix el dret a usar les llengües cooficials com un dret fonamental, incorporat en el nostre Estatut d'autonomia, el qual, a la vegada, prescriu la promoció i la recuperació del valencià.

Per tal de fer possible el dret esmentat, la Llei 4/83, d'ús i ensenyament del valencià, ha desplegat les seues possibilitats en el camp de l'ensenyament no universitari. En el seu article 27 faculta el Consell de la Generalitat per a fomentar l'ús del valencià a les diverses administracions públiques.

Des de la seua promulgació, s'ha estat legislant a nivell estatal, s'han dictat les lleis que afecten a la funció pública, ha entrat en vigor un nou Estatut del personal de les administracions públiques, i en el nostre cas existix la previsió parlamentària d'una nova Llei Valenciana de la Funció Pública.

Igualment s'han produït pronunciaments per part del Tribunal Suprem i el Tribunal

Constitucional, que obrin més possibilitats, i s'han tancat algunes polèmiques referents a la constitucionalitat de l'anomenat requisit del coneixement de les llengües oficials autonòmiques en cada territori amb el corresponent Estatut.

Per tal de considerar les hipòtesis a valorar, amb el fi d'incentivar l'ús del valencià en la nostra administració, col·laborant amb les nostres institucions parlamentàries i de govern, el Consell Valencià de Cultura ha elaborat el present informe, en el qual no es considerarà l'ús del valencià en els tribunals de justícia, per causa de l'especificitat pròpia del poder judicial.

La situació del valencià

En la nostra societat s'han adoptat algunes mesures i pràctiques tendents a la recuperació del valencià. Tenint present que en el nostre territori conviuen diverses administracions públiques en relació amb els ciutadans, als quals han de poder atendre en qualsevol de les dos llengües oficials, el castellà i el valencià, hi ha d'haver un nombre raonable de funcionaris que

puguen parlar i escriure en la llengua que elegix cada ciutadà en les seues relacions amb l'Administració.

Fins al moment present s'han fet ja algunes passes en la direcció d'ampliar l'atenció als ciutadans en la llengua pròpia –per exemple, hi ha places de traductors, o d'educadors amb perfil lingüístic –però, en algunes administracions, especialment les municipals i de l'estat, encara queda molt a fer.

Així, davant del problema de la capacitat del funcionaris, s'han estat estudiant possibles fórmules, i el present informe vol ser un element més de consideració sobre la qüestió.

Tractament de la qüestió en normes d'àmbit estatal

Com ja hem assenyalat, l'aplicació del principi constitucional afecta a tota l'Administració, incloent-hi la de l'estat, ja que l'Administració central i les seues delegacions constituïxen un element molt important en la vida social, i els ciutadans tenen amb ella una relació

permanent; això implica que les normes han de preveure que els ciutadans puguen fer ús dels seus drets lingüístics en l'àmbit de la seua relació amb l'Administració. En allò que afecta a totes les administracions de tot l'estat, la Llei de règim i procediment preveu que en els expedients administratius es puga usar la llengua autonòmica, a elecció de l'interessat, o siga del ciutadà afectat. Això implica la validesa de documents i certificats en llengua pròpia en els territoris amb llengua oficial diferent del castellà.

Com a normes complementàries de l'Administració d'àmbit estatal trobem el Reial Decret 489/1997, el qual preveu la possibilitat que les normes generals siguen també publicades en les llengües cooficials. Un altre Reial Decret, de 6 de juliol de 2007, ha creat el Consell de Llengües Oficials de l'Administració General de l'Estat i l'Oficina de Llengües Oficials, amb la finalitat d'aconseguir el millor compliment de les exigències derivades de l'existència de diverses llengües oficials en el funcionament de les administracions públiques, i garantir una millor atenció als ciutadans dels diversos territoris.

Finalment, l'Estatut Bàsic de l'Empleat Públic, d'abril de 2007, indica que "les administracions públiques... hauran de preveure la selecció d'empleats públics degudament capacitats per a cobrir els llocs de treball a les Comunitats Autònomes que tenen dos llengües oficials".

En algun moment ha estat polèmic el tema del coneixement de cada llengua oficial distinta del castellà per part dels funcionaris públics. Alguns opinen que el coneixement de la llengua ha de ser considerat un mèrit avaluable; per a altres, el coneixement de la llengua pròpia s'ha de considerar un requisit. Avui, però, el tema s'ha resolt de forma raonable per via jurisprudencial, després que el Tribunal Suprem i el Constitucional hagen generat una doctrina ja consolidada, com veurem tot seguit.

La formulació de la doctrina jurisprudencial s'ha resumit així: "Resulta conforme a la Constitució l'exigència, per part dels poders públics, del coneixement

de les llengües cooficials per a accedir a determinats llocs administratius, considerant com a mèrit el coneixement de la llengua de la Comunitat Autònoma, dins del necessari respecte als articles 14 i 23 de la Constitució Espanyola" (Tribunal Suprem, Sentència de 23-1-89).

El Tribunal Constitucional va dictar la sentència 46/91, de la qual destaquem, en resum:

El règim de cooficialitat lingüística en una part de l'estat no contradiu el principi d'igualtat.

L'exigència del coneixement de la llengua autonòmica per a accedir a la funció pública no és discriminatòria en si; ara bé, l'exigència ha d'estar justificada per la naturalesa de la plaça a la qual es pretén accedir, per tal que el funcionari puga atendre els ciutadans en qualsevol de les llengües oficials.

En conclusió, l'exigència del coneixement de la llengua pròpia de la comunitat, com a requisit per a ser funcionari, és plenament constitucional, sobre la base de la seua justificació.

El tractament de la qüestió en la legislació valenciana

La Llei d'ús i ensenyament del valencià (1983) fixà un criteris inicials, amb la finalitat de fomentar l'ús del valencià en l'administració i en l'ensenyament. En el seu article primer es consignaven els objectius de la norma:

- garantir el dret de conèixer i usar el valencià.
- protecció i recuperació de la llengua.
- aplicació del valencià a l'Administració, la comunicació i l'ensenyament.
- delimitació de zones geogràfiques.
- garantir el coneixement de la nostra llengua en tot el territori de la Comunitat Valenciana.

A nivell de l'Administració pública valenciana, el coneixement del valencià s'ha considerat per la norma com un mèrit a valorar, i no com un requisit, d'acord amb la Llei de 1995.

El Govern valencià, amb la intenció d'avançar en este sentit, ha elaborat un

esborrany de reforma de la Llei de la Funció Pública Valenciana, en l'article 50 del qual s'establix que "les persones que superen les proves selectives acreditaran el coneixement del valencià mitjançant els certificats o diplomes corresponents, o fent una prova. El personal que no puga acreditar tals coneixements quedarà compromés a la realització dels cursos de perfeccionament corresponents. Igualment es preveu que les convocatòries podran establir requisits específics d'accés, de caràcter abstracte i general, que guarden relació objectiva i proporcionada amb les funcions o tasques a desenvolupar".

Este darrer apartat podria, al nostre parer, permetre oferir places amb requisit lingüístic, en funció de la relació del lloc amb la ciutadania, en els termes més amunt esmentats de la sentència del Tribunal Constitucional.

De tota manera, en els casos de funcionaris que hagen accedit a ocupar una plaça sense el coneixement corresponent, caldria fixar per norma el temps o període convenient i raonable que tindrien per a acreditar el dit coneixement.

Conclusions

Primera.- El Consell Valencià de Cultura considera, sobre la base del que s'ha fet i de l'experiència adquirida, que es pot ampliar el coneixement i l'ús del valencià en les distintes administracions públiques, fent possible la normalització de l'atenció que es presta als ciutadans valencianoparlants. Per este motiu, la proposta de la reforma de la Llei Valenciana de la Funció Pública referent a este punt podria implicar una millora, tal com hem assenyalat.

Segona.- En aplicació dels principis constitucionals i estatutaris, tal com s'ha fet constar en el present informe, segons el projecte de reforma de la Llei de la Funció Pública valenciana, l'oferta de places de funcionaris amb el requisit lingüístic, en termes justificats, afavoriria l'exercici dels drets lingüístics del ciutadans.

Tercera.- Per a l'aplicació dels principis esmentats resultaria recomanable fixar

un termini convenient i raonable d'acreditació, en els casos de funcionaris que hagen accedit a les seues places sense coneixement del valencià.

Quarta.- El present informe es traslladarà a les Corts Valencianes, al Govern Valencià i a la Federació Valenciana de Municipis i Províncies.

Annexos

- Fullet informatiu de Castella-Lleó.
- Reial Decret 905/2007
- Reial Decret 489/1997
- Sentència del Tribunal Suprem de 23-1-89
- Sentència del Tribunal Suprem de 26-6-86

- Sentència del Tribunal Constitucional 46/91
- Article 50 de la Reforma de la Llei Valenciana de la Funció Pública.

Títol	Informe sobre toponímia i identitat
Data aprovació Ple	22 de juliol de 2007
Comissió autora	Arts
Coordinador	Jesús Huguet
Iniciativa	Comissió de les Arts
Instàncies enviades	Conseller de Medi Ambient, conseller d'Educació, consellera de Cultura, presidenta de la Federació Valenciana de Municipis i Províncies, conseller d'Infraestructures i Transport, presidents de les Diputacions d'Alacant, Castelló i València

1. La toponímia com a element identitari

La identitat d'un país, d'un poble, d'una comunitat, es fixa per algunes manifestacions, esdeveniments i creences que eixe mateix poble ha generat al llarg de la seua història. La toponímia com a estudi de l'origen i el significat dels noms dels llocs és un d'aquells elements transcendents per a consolidar eixa identitat, perquè respon a una tradició heretada i constitueix una memòria col·lectiva imprescindible per a enfortir els llaços d'unió.

Conèixer i difondre la toponímia pot orientar les noves generacions en la recerca de la identitat, valorant l'entorn en el que viuen gràcies a un coneixement profund del propi patrimoni cultural. Però també refermar l'estima de les generacions anteriors, en veure valorats els sentiments i coneixements populars.

En el món actual, on la globalització no solament planteja unitats de característiques mercantils sinó també de pretensions transculturalitzadores, es fa més necessària que mai la preservació dels fonaments de la cultura popular. El nom d'un lloc és al mateix temps propietat de tots i de ningú; si cal parlar de propietats caldrà que ens referim a la memòria col·lectiva perquè el nom és utilitzat pels usuaris com un préstec, un

préstec, això sí, que conjumina les variants històriques i socials de l'objecte del préstec. Com deia Dorion¹ "En definitiva, el nom del lloc és abans que qualsevol altra cosa una forma de comunicació i un testimoni de les seues transformacions i de tot allò que eixes transformacions testifiquen".

El nom de l'espai on es viu, la muntanya que veus cada dia, el riu del teu poble, l'ermita al cim d'un turó, forma igualment part de la quotidianitat de les persones. La toponímia representa una aproximació reflexiva de l'home a la natura i la història, la qual cosa ofereix innombrables beneficis pràctics, entre els quals caldrà assenyalar el corresponent al desenvolupament de la identitat cultural, per això la necessitat de considerar-la com un bé patrimonial i la necessitat de protecció, defensa i divulgació.

L'aprofitament i explotació de la informació toponímica és un clar exemple de desenrotllament sostenible com ho és la conveniència de perpetuar per al gaudi de les generacions futures eixe patrimoni. Patrimoni que, heretat o no, ha sorgit de determinades situacions naturals, econòmiques i socials concretes.

¹ Dorion, Henri. Conferència pronunciada en la Universitat Laval de Quebec, 1989.

El coneixement de la toponímia permet un acostament a la història però també a la formació de valors, a desenvolupar altres sentits en la vida de les persones, a desenvolupar el sentit de la identitat i pertinença; per tot això hem d'assumir que la toponímia és part essencial de la cultura d'un poble.

2. La toponímia com a camp de coneixement

- a. Naturalesa interdisciplinària
Els especialistes, en tractar el tema de la toponímia com a camp de coneixement, parlen de la seua naturalesa interdisciplinària i especifiquen diversos estadis d'eixe coneixement:
- a.1. La història dels grups humans que tingueren relació amb el lloc.
 - a.2. Les particularitats naturals.
 - a.3. Les característiques socials del grup que ha encunyat el nom.
 - a.4. El vincle natural material existent entre la comunitat i el medi.
 - a.5. Anomenar un lloc no és més que escollir un signe que permet localitzar i identificar en l'espai un determinat lloc.
 - a.6. Però el signe toponímic, primer oral i després escrit, és una mostra de la percepció d'afecte, estima, possessió, por, respecte, alegria,entre qui dóna nom i el lloc nominat.

La correspondència entre toponímia i patrimoni cultural, per tant, està motivada per la pròpia necessitat de coneixement dels individus. Tant per aquells requisits de caire mediambiental (l'evolució, la significació atorgada als fenòmens ambientals, els fets agraris, etc...) com dels sociològics (esdeveniments històrics, lingüístics, costumari, etc...). Són les persones qui ha de responsabilitzar-se de no desfer o dividir les obres, físiques o no, que han de perviure a la mort o destrucció, siguen monuments, cerimònies, músiques, obres literàries o els noms que atesora la humanitat perquè els pertanyen i els identifiquen.

b. Potencial educatiu

La importància dels topònims ha d'orientar els processos educatius per tal d'aconseguir una concepció integral i objectiva de la persona. En eixe sentit podríem esmentar tres grans grups que configuren un itinerari formatiu interessant però també convenient:

b.1. Natura. Sens dubte, i no solament en l'estricta vessant local o regional, la toponímia ha de propiciar l'acostament a la natura tant en aspectes mediambientals com de flora, fauna, paisatge,..... . Quan una zona rep el nom de *Mas del Garrofer* o *Serra Cremada* estem afirmant l'existència d'una determinada producció (potser ja històrica o encara vigent, però sempre real) o manifestant els efectes que el desinterès o malícia humana ha propiciat al medi.

Quan parlem de la *Serra de les Agulles* o del *Barranc de les Anguiles* no solament descrivim un fenomen orogràfic o l'existència a l'aigua d'una espècie determinada, sinó que remarquem l'efecte visual i sentimental que aquell fenomen exerceix sobre la població o la incidència socioeconòmica que l'espècie ha tingut entre els veïns.

b.2. Història. Gràcies a la toponímia podem encara entendre i comprendre la història en moltes ocasions. La voràgine constructiva (destructora) del món (almenys del nostre món) ha incidit tan fortament sobre l'orografia que pàgines històriques són d'impossible recuperació d'acord amb la situació real dels llocs. El roderisme del segle XIX a les comarques

centrals valencianes no s'explicaria donada l'actual situació viària (per altra part, xarxa de comunicacions imprescindible per a les necessitats del moment), però la toponímia conserva, per exemple, expressions com *Port de Càrcer* que ens permet assabentar-nos d'uns fets que sense aquella definició resultarien incomprendibles.

Un altre exemple: la conquesta jaumina de València. Desapareguts els turons que tancaven del Puig als aiguamolls els camins a la capital resulta difícil valorar la decisiva Batalla del Puig. Només topònims com el *Castell de la Patà* facilita valorar un fet tan transcendent de la nostra història.

b.3. Activitats econòmiques. La multitud de llocs i espais batejats, amb el patronímic corresponent, com *moli*, *escorxador*, *tinys...*, ens recorda la importància d'unes activitats socioeconòmiques que expliquen arrels de l'economia present o almenys produccions ancestrals dels llocs. En qualsevol cas sempre ens mostren la transcendència econòmica que va unida al nom.

c. Llengua, toponímia i idiosincràsia
En una societat amb dos o més llengües la toponímia encara presenta unes característiques cognitives tan rellevants com les anteriors. No solament marquen unes fronteres lingüístiques, en ocasions diferents a les existents ara, sinó la confluència i aportacions d'una llengua a l'altra o altres.

L'*Alterón de las Polseras* és una partida situada en el terme d'Alzira però ja en els límits del de Tous. Allí, tradicionalment, la llengua emprada ha estat el castellà (variant dialectal de Tous). La barreja semàntica i fònica valencià-castellà explica més que qualsevol tractat sociològic la situació de doble influència lingüística i, potser, social. Intentar valencianitzar la partida amb un hipotètic *l'Alter de les Polsegueres* o castellanitzar-lo amb un *Altozano* o *Alto de las Polvaredas* simplement semblaria ridícul al veïnatge a més de ser un atemptat a la convivència i conjuminació lingüística.

Però el més interessant en el tema del plurilingüisme és, sens dubte, les traduccions imposades des d'un

oficialisme incomprendible per a la gent siga el que siga el seu idioma matern.

Sense eixir de l'àrea geogràfica de l'exemple anterior m'agradaria assenyalar que junt a la partida esmentada es troba el *Pla de Cristòfol*, així anomenat tant per la gent de Tous (castellanoparlants) com per la d'Alberic (valencianoparlants i terme municipal al qual pertany la major part de la partida). Ara rep el nom oficial (?) d'*Urbanización San Cristóbal*.

La qüestió lingüística no solament influeix en les traduccions imposades, també molt sovint en la pudícia i cursileria dels poders amb competència en el tema. *El Mas de la Barragana* ha esdevingut *El Mas de la Mujer* amb la qual cosa no solament es fa un greuge a les dones (equiparar dona i barragana ja és prou greu) sinó que se silencia una paraula clàssica castellana.

Hem citat en alguna ocasió que les muntanyes conegudes per *Las Tetas* les hem vistes nominades com *Los Pechos*. Només des de la cursileria més melindrosa pot intentar-se fer sinònimes ambdues expressions. És inimaginable que *Els Collons del Montgó* puguin transformar-se en *Els Testicles del Montgó*. Inimaginable i absurd.

La idiosincràsia d'un poble també es manifesta en les formes orals o escrites que sovint són contradictòries amb la normativa oficial de la llengua emprada. Però no podem contemplar eixa alteració com una forma incorrecta gramatical sinó com la manera tradicional d'expressar-se. Per això l'intent dels puristes, que en ocasions tracten de "corregir" les enunciacions populars, són una mena d'intromissió, a més d'una forma inquisitorial d'entendre els usos lingüístics. Perquè les variants dialectals són tan vàlides en l'ús quotidià d'una llengua (i demostratives de la seua vitalitat) com els parlars acadèmics en aquelles manifestacions de caire popular. Que *La Baixà dels Sants* d'Alberic o *La Matxà de les Useres* incorporaren al substantiu la terminació *ada* ni podria ser assumible pels usuaris ni gramaticalment tindria cap importància.

Conclusions

1. El Consell Valencià de Cultura, conscient de la importància que la toponímia valenciana té com a signe d'identitat i com patrimoni, vol manifestar el seu interès per la recuperació en alguns casos i el manteniment en altres dels noms propis dels indrets de tot el territori valencià.

2. Per això recomana a totes les administracions públiques, i als

organismes amb competència sobre el tema, una atenció especial per a dignificar els noms dels nostres accidents geogràfics i/o urbans, bé retornant-los el nom propi o bé retolant els espais de forma correcta i coherent amb la història i amb el sentiment popular.

3. Este informe serà elevat a la Conselleria de Cultura i Esport; a la Conselleria de Medi Ambient, Aigua, Urbanisme i Habitatge; a la Conselleria

d'Infraestructures i Transport; a la Conselleria d'Educació; a l'Acadèmia Valenciana de la Llengua; a les Diputacions Provincials d'Alacant, Castelló i València; a la Federació Valenciana de Municipis i Províncies; i a totes aquelles institucions i associacions que el sol·liciten.

Annex B. Memòries de les Comissions

B.1. Comissió de les Arts

A lo largo del año 2009, la Comisión de las Artes se reunió once veces: el 13 de enero, el 3 de febrero, el 3 de marzo, el 7 de abril, el 8 de mayo, el 2 de junio, el 7 de julio, el 8 de septiembre, el 6 de octubre, el 3 de noviembre y el 2 de diciembre. De todas ellas dio puntual información al Pleno del Consell.

La comisión está constituida por los siguientes miembros: Ramón de Soto Arándiga, presidente; Ricardo Bellveser; Manuel Ángel Conejero Tomás; Vicente Ferrero Molina; Enrique García Asensio; Carmen Morenilla Talens; Elena Negueroles Colomer; Luis Prades Perona; Manuel Sanchis-Guarner Cabanilles, que se incorporó en septiembre, y Vicente Muñoz Puelles, secretario. En la sesión de febrero, la comisión emitió el *Informe sobre l'oportunitat d'un museu d'instruments musicals*, que fue aprobado en el Pleno del 23 de febrero. En la de julio, la comisión emitió el *Informe sobre toponímia i identitat*, que fue aprobado en el Pleno del 22 de julio. En diciembre, la comisión emitió el *Informe sobre la situació empresarial de les arts escèniques* y el *Informe sobre la proposta de creació de un espai commemoratiu de acontecimientos y personajes ilustres*. Ambos textos fueron aprobados en el Pleno del 21 de diciembre.

La comisión recibió las comparecencias de Ricardo Forriols González, vicedecano de Cultura de la Universidad Politécnica, para hablar de la promoción de los artistas plásticos valencianos; de varios representantes de la AVVAC (Asociación de Artistas Plásticos de Valencia, Alicante y Castellón), para hablar de las actividades de la asociación; de Manuel Carbonell y Gustau Morant, delegados de los alumnos de la Facultad de Bellas Artes de la Universidad Politécnica de Valencia, para informar sobre las perspectivas profesionales de los estudiantes valencianos de artes; de Manuel Marzal, de l'Associació d'Estudis del Cant Valencià, para hablar sobre la importancia del canto tradicional valenciano; de Ramón Isidro Mangriñán, regidor delegado de Parques y jardines del Ayuntamiento de Valencia, y Paco Sanchis, jefe del Servicio de Jardines del Ayuntamiento de Valencia, para informar sobre varios jardines, entre ellos el de Monforte; de Álex y David Maiques, dos miembros de XLF Crew, grupo de arte urbano, para hablar sobre la historia y vicisitudes del *graffiti*; de Tomàs Ibáñez, presidente, y Toni Benavent y José Saiz, de la directiva de AVETID (Associació Valenciana d'Empreses de Teatre i Circ), para informar de la situación del teatro valenciano, y de Nacho

Magro, artista de *graffiti*, para explicar las diferentes modalidades de su especialidad.

A lo largo del año, la comisión fue informada regularmente por sus vocales en otras instituciones, como el IVAM, el Consell Rector de Teatres y el Consorci de Museus, y presentó sus candidatos a la Distinción de la Generalitat Valenciana al Mérito Cultural, así como su propuesta de Observaciones y Recomendaciones para la Memoria del CVC.

RESUMEN DE ACTIVIDADES

13 de enero. Comparece Ricardo Forriols González, vicedecano de Cultura de la Universidad Politécnica, para hablar de la promoción de los artistas plásticos valencianos. Explica que actualmente hay en la Politécnica unos 2500 alumnos matriculados en Bellas Artes, más quizá unos 700 en Altea. Además, están los másters de producción artística, multimedia y restauración. Cada año surgen unos 300 nuevos licenciados. Explica el esfuerzo que la Politécnica hace para buscarles espacios de exposición: la Sala Josep Renau en la misma universidad, la red de bibliotecas, los centros de juventud, las casas de cultura. Antes se organizaban convivencias formativas con artistas en el Centre del Carme, pero todo cambió cuando se cerró el centro. Se hacen cursos y seminarios con la colaboración del MUVIM, y se está en conversaciones con el Museo de Bellas Artes de Valencia. Se han hecho exposiciones en centros privados, como Ca Revolta y la Sala Edgar Neville de Alfafar. Algunos artistas hoy en ejercicio empezaron en estas exposiciones, de las que se hizo catálogo, lo que el compareciente considera fundamental para el currículum. Ahora han disminuido los presupuestos de cultura municipales. Desaparecieron las becas de la Consellería de Cultura (bolsas de viaje, ayudas a la producción, exposiciones públicas con catálogo). El compareciente comenta que, en los últimos años, la red de galerías de la ciudad de Valencia se ha destruido, y no existe ningún organismo coordinador de las diversas iniciativas efectivas o posibles. Informa de que se ha fundado una asociación de artistas plásticos de Alicante, Castellón y Valencia. Tras la comparecencia, el conseller Jesús Huguet, ponente del informe sobre la oportunidad de fundar un museo valenciano de instrumentos musicales, comunica que el Institut Valencià de la Música tiene el proyecto de crear un museo semejante al propuesto en la sede de la futura sucursal en Valencia del Boston Berklee College of Music. A continuación, la consellera

Carmen Morenilla presenta un texto redactado por ella, con una serie de sugerencias destinadas a los responsables de Teatros de la Generalitat. Se acuerda enviar el texto, con una carta del Presidente del Consell Valencià de Cultura. Por otra parte, la comisión aprueba la Memoria de actividades del año 2008, presentada por su secretario. Se acuerda añadir un punto a las Observaciones y recomendaciones presentadas en el ejercicio anterior, instando a la Administración pública a interesarse por la promoción de los artistas plásticos jóvenes. Se acuerda también, a propuesta de Ramón de Soto, presidente de la comisión, enviar a distintos medios informativos una nota manifestando la inquietud de la Comisión de las Artes por la disminución de la partida dedicada al Institut Valencià d'Art Modern en los Presupuestos de 2009 de la Generalitat Valenciana.

3 de febrero. Comparecen los representantes de la AVVAC (Asociación de Artistas Visuales de Valencia, Alicante y Castellón). Manifiestan, en primer lugar, que no se sienten autorizados a hablar ante el CVC en nombre de su asociación, sino sólo a título individual. Explican que la AVVAC se fundó en noviembre pasado, y que por el momento cuenta con unos cien afiliados, que pagan 50 euros anuales. Insisten en que la asociación no tiene carácter juvenil, y que está dirigida a los artistas de cualquier edad. Pretenden conseguir un diagnóstico de la situación de los artistas plásticos valencianos, desde el punto de vista profesional. También aspiran a elaborar un documento donde propondrán líneas de actuación, soluciones posibles y un código de buenas prácticas, una suerte de decálogo de artistas y galeristas, que explique sus derechos morales, fiscales y contractuales. Hablan de la mala situación del panorama de becas y ayudas en la Comunidad Valenciana. Según su punto de vista, esta comunidad es un desierto al lado de otras, en lo que respecta a ayudas a los artistas principiantes, que se ven obligados a optar a las ayudas de fuera. Critican la falta de centros de producción valencianos, para llevar a cabo trabajos de orientación experimental sin necesidad de convertirse en autónomos. Proponen programas de colaboración entre artistas jóvenes y artistas experimentados, y se quejan de que en la ciudad de Valencia las galerías exponen sólo lo que llaman "obras de galería", y no la obra de los artistas jóvenes. Consideran que la Generalitat Valenciana sólo difunde la obra de artistas ya consagrados, entre diez y veinte, siempre los mismos. Afirmen que se necesita un apoyo a la formación continua, y que en la facultad no se les prepara para los aspectos prácticos de su profesión, como es el conocimiento de los contratos, de la fiscalidad, etc. Proponen que el CVC les envíe un cuestionario, al que contestarán oficialmente. Concluida la comparecencia, la comisión delibera sobre el plan de estudios del máster de investigación en Historia del Arte y cultura visual, a propuesta del director del departamento de Historia del Arte de la Universitat de València. Se acuerda que la consellera Carmen Morenilla prepare una respuesta, que enviará directamente a la Comisión de Gobierno. A continuación, el conseller Ricardo Bellveser aporta documentación presupuestaria actualizada del Institut Valencià d'Art Modern, donde se aprecia una reducción del capítulo de gastos de funcionamiento, lo que hace temer que el IVAM se

vea obligado a reducir sus actividades. El conseller Jesús Huguet presenta su *Informe sobre l'oportunitat d'un museu d'instruments musicals*, que es aprobado.

3 de marzo. Comparecen Manuel Carbonell y Gustau Morant, delegados de los alumnos de la Facultad de Bellas Artes de la Universidad Politécnica de Valencia, para informar a la comisión sobre las perspectivas profesionales de los estudiantes valencianos de arte. Consideran que en Valencia la formación es mejor que en otras universidades españolas o extranjeras, pero no así la vida artística ni las oportunidades de trabajo. Hablan de las dificultades para vivir del arte, salvo en actividades como el diseño, las artes aplicadas y la enseñanza. Consideran que hay una especie de saturación del mercado del arte y opinan que los galeristas deberían arriesgarse con artistas jóvenes e innovadores; no es una inversión segura, pero sí rentable, si se tiene en cuenta que esos artistas serían seguramente más baratos. Terminada la comparecencia, la comisión redacta un cuestionario dirigido a la Asociación de Artistas Visuales de Alicante, Castellón y Valencia. Se les pide que envíen una copia del Manual de buenas prácticas que están redactando, que hagan una relación de sus iniciativas y que nos den algunas sugerencias sobre cómo, en su opinión, puede ayudarles la administración pública. También se les interroga sobre las medidas adecuadas para proteger la propiedad intelectual de los artistas plásticos. A continuación, el conseller Ricardo Bellveser informa sobre la existencia de un proyecto de remodelación del solar del antiguo Hospital General de Valencia, tema que ya se planteó en la Comisión de Legado, y plantea la posibilidad de que dicho solar se utilice como jardín de esculturas, básicamente de figuras de la Ilustración, aprovechando la proximidad del MUVIM, Museo Valenciano de la Ilustración y la Modernidad. Ante la objeción de que sería preferible que el espacio se conservara como zona verde, el sr. Bellveser matiza que el jardín de esculturas sería complementario, dentro de un conjunto mayoritariamente arbolado. El sr. Grisolia, presidente del CVC, propone que la comisión se ocupe del proyecto de excavación de los restos del Palacio Real de Valencia, en los Jardines del Real o Viveros. Se acuerda visitar el lugar, si es posible en compañía de Ramón Isidro, regidor delegado de Parques y jardines del Ayuntamiento de Valencia. Por otra parte, la comisión acuerda trasladar a la Comisión de Gobierno la propuesta de pedir al Ayuntamiento de Valencia un reconocimiento oficial para Lola Gaos, y también para Carmelina Sánchez Cutillas y otras escritoras valencianas de la misma generación, como Maria Ivars, Beatriu Civera y María Beneyto.

7 de abril. Comparece Manuel Marzal, vicepresidente de l'Associació d'Estudis del Cant Valencià, para exponer la historia y los valores musicales y culturales del canto tradicional valenciano y de sus formas, como el cant d'estil y las albadés. Considera que estas formas de canto están en peligro de desaparición, y propone su declaración como bien de interés cultural de carácter inmaterial, así como la protección y el fomento consiguientes, comenzando por un programa de estudios musicológicos y la inclusión de su enseñanza en los programas de los conservatorios. Informa de que el Institut

Valencià de la Música se ha limitado a editar grabaciones, y no tiene ningún plan de investigación de estas modalidades de música popular. Por otro lado, el antiguo Instituto de Musicología y Folclore de la Institución Alfons el Magnànim desapareció con la transformación de la institución en Institut Valencià d'Estudis i Investigació. Finalmente, lamenta el olvido de la música popular en los actos públicos de la Administración valenciana, y explica que antes se utilizaba en las recepciones oficiales en el Palau de la Generalitat. Vuelve a plantearse el tema de la falta general de arbolado en la ciudad de Valencia, y la consellera Carmen Morenilla informa de que ya redactó una nota sobre la cuestión, que se sometió a la consideración de la Comisión de Gobierno y se distribuyó a los medios de comunicación. Ofrece la posibilidad de convertir esa nota en informe, y de que se extienda al resto de poblaciones de la Comunidad Valenciana. En cuanto a la remodelación del Jardín del Hospital General de Valencia y la posible creación de un jardín de esculturas, el conseller Ricardo Bellveser notifica que la Comisión de Legado Histórico y Artístico estudiará el asunto en la sesión siguiente. A propuesta del conseller Vicente Ferrero, la comisión acuerda incluir en el orden del día de su próxima sesión un debate sobre la proliferación de pintadas o *graffiti* ilegales. La comisión acuerda también solicitar información sobre la gestión, en la Comunidad Valenciana, del 1% de los presupuestos de las obras públicas dedicado al patrimonio artístico.

8 de mayo. A instancias de la Comisión, la AVVAC (Asociación de Artistas Visuales de Valencia, Castellón y Alicante) ha enviado un *Manual de buenas prácticas profesionales en las artes visuales*, editado por la Unión de Asociaciones de Artistas Visuales. Se acuerda solicitar a la Comisión Jurídica que, dado su carácter de código de buenas prácticas, informe sobre el mismo. En el punto de propuestas de candidatos para la Distinción de la Generalitat Valenciana al Mérito Cultural, se acuerda pedir al Secretario del Consell Valencià de Cultura, señor Huguet, la lista de los candidatos propuestos por el CVC que no fueron premiados en años anteriores. Se acuerda también pedir al Presidente del Consell Valencià de Cultura, señor Grisolí, que, dada la excelente calidad y el número de nuestros autores literarios, remita a la Consellera de Cultura y Deporte la sugerencia de que el Premi de les Lletres sea anual, y no cada dos años como hasta ahora. Se acuerda preguntar a la Comisión Jurídica si la Orden de Jaume I sustituye a la Alta Distinción o es una distinción nueva. A continuación, la comisión debate sobre el tema de los *graffiti*. Se acuerda elaborar un borrador de informe, en el que la consejera Carmen Morenilla se encargará de redactar la parte histórica, y los consejeros Prades, Ferrero y De Soto escribirán sobre la simbología, la tipología, el soporte y los materiales. En el punto titulado Reflexión sobre la relación de la toponimia con la identidad cultural, se considera que no cabe desligar la toponimia del paisaje, y que la percepción del paisaje es distinta según el conocimiento de la toponimia. Se acuerda que el consejero Jesús Huguet redacte un escrito sobre el tema. Por otra parte, la comisión considera la posibilidad de sugerir la creación de un espacio conmemorativo, dedicado a los personajes ilustres y a los acontecimientos que desde la Antigüedad tuvieron lugar en la Comunidad Valenciana. El espacio podría estar en el cauce del

río Turia, y el homenaje podría hacerse en forma de pequeñas placas y en el suelo, con inscripciones sencillas: «Tal persona nació tal año en tal sitio, hizo tal y murió en tal año y tal sitio» o «En tal año y en tal lugar, ocurrió tal cosa». Se acuerda que el conseller Muñoz Puelles redacte una propuesta.

2 de junio. Comparece Ramón Isidro Mangriñán, regidor delegado de Parques y jardines del Ayuntamiento de Valencia, en compañía de Paco Sanchis, cabeza del Servicio de Jardines del Ayuntamiento de Valencia. Informan sobre el proyecto de ampliar el Jardín de Monforte con la adquisición de una parcela de propiedad particular, y dice que se está estudiando la posibilidad de eliminar la cerca actual, que es un muro de mampostería, con el fin de dar más visibilidad al jardín, y de airearlo para reducir la humedad del suelo, nociva para determinados árboles y otras plantas. También se estudia la apertura al público de la puerta principal del jardín, ahora sin servicio. El proyecto se encuentra a la espera de un informe favorable de la Consellería de Cultura, ya que el muro de cerca actual puede ser considerado parte histórica integrante del jardín, declarado BIC. El regidor considera que el Consell Valencià de Cultura podría intervenir favorablemente, recomendando a la Consellería de Cultura una mayor celeridad en la resolución del expediente correspondiente. En cuanto a las nuevas escaleras de bajada al cauce del río añadidas al Puente de la Trinitat, informa de que el asunto es competencia de la Concejalía de Cultura. En lo que respecta a las catas arqueológicas que se están haciendo en el emplazamiento del antiguo Palacio Real, asegura de que en su momento obtuvo de la Concejalía de Cultura, de la que dependen, el compromiso de que se respetarían los árboles singulares del espacio afectado. A continuación, la comisión acuerda dar su conformidad a la lista ya existente de posibles candidatos para la distinción de la Generalitat Valenciana al Mèrit Cultural no premiados en otros años. El presidente de la comisión, sr. De Soto, propone como candidatos al Premio de las Letras a los consellers Bellveser y Muñoz Puelles, el segundo de los cuales agradece la petición pero se opone a ella, sólo en lo que a él se refiere. El consejero Jesús Huguet recuerda que el Premio de las Letras, que es bienal, no se concede este año. La comisión acuerda, a propuesta de la consejera Carmen Morenilla, que se dirija una carta a la directora general de Teatros de la Generalitat, agradeciéndole la documentación enviada, en respuesta a la carta enviada por el presidente del CVC. El presidente de la comisión, sr. De Soto, pide que conste en acta la satisfacción de la comisión por la reunión en la ciudad de Valencia de veintinueve científicos galardonados con el Premio Nobel, con motivo de la concesión de los Premios Jaume I de este año.

7 de julio. El conseller Ricardo Bellveser informa sobre la última reunión del Consejo Rector del Institut Valencià d'Art Modern (IVAM) y reparte documentación relativa al calendario de exposiciones del año 2009, a las aportaciones de patrocinadores y a las cuentas del instituto. Pese a la disminución de ingresos, el instituto mantiene el buen nivel de sus exposiciones, gracias sobre todo a la explotación de sus excepcionales fondos artísticos (10.580 piezas, un 60% de las cuales proviene de donaciones). El conseller menciona los problemas de gestión del instituto para coordinar los horarios de los funcionarios con los

horarios de apertura al público, y la posibilidad de problemas futuros debido a que el suelo sobre el que está ubicado el IVAM pertenece a la Diputación Provincial de Valencia. El presidente de la comisión, sr. De Soto, hace un elogio del trabajo hecho por el Consejo Rector y por la dirección del IVAM para mantener, en una situación de crisis económica, el nivel de las exposiciones programadas. Hace constar en acta la felicitación de la comisión al instituto, y su agradecimiento a los patrocinadores que han mantenido sus aportaciones económicas. A continuación, la consellera Carmen Morenilla informa sobre la última reunión del Consejo Rector de Teatres de la Generalitat, y reparte documentación sobre la programación de las diversas salas de Teatres de la Generalitat y sus cuentas. Destaca la desaparición de una sala —l'Altre Espai— y manifiesta su opinión de que Teatres de la Generalitat debería hacer un esfuerzo para adquirir una sala propia. También resalta la fuerte presencia de la danza en tres de las salas existentes. El conseller Jesús Hugué comenta la falta de teatro en valenciano en la programación examinada, y que cuando se ofrece está reservado a salas específicas. También considera notable la programación de un festival de flamenco, vista la nula ayuda institucional a la música popular valenciana. La consellera Carmen Morenilla habla de los espectáculos programados en los que las compañías teatrales cobran según la recaudación en taquilla. También se refiere al problema de las compañías que no logran cobrar de los ayuntamientos por sus trabajos. El presidente de la comisión, sr. De Soto, indica que este último asunto debe incluirse en el orden del día de la próxima sesión. A continuación, el conseller Vicente Ferrero informa sobre la última reunión del Consejo Asesor del Consorci de Museus. Explica que el presupuesto del consorcio ha experimentado una reducción del 10%. Se han reducido las exposiciones programadas, y también los gastos dedicados a catálogos. La documentación que entrega incluye información sobre edición de libros y convenios con otras entidades, como la Fundación Chirivella-Soriano, el Museo de Arte Contemporáneo de Perpiñán, etc. En el punto correspondiente, el conseller Jesús Hugué presenta su *Informe sobre toponimia i identitat*. La comisión lo aprueba, y le pide que añada una introducción y una recomendación dirigida a las autoridades receptoras. El texto completo se trasladará a la Comisión de Gobierno y al Pleno.

8 de septiembre. La comisión, a propuesta de su presidente, sr. De Soto, da la bienvenida a su nuevo miembro, el conseller Manuel Sanchis-Guarner Cabanilles. En el punto correspondiente a los graffiti, la consellera Carmen Morenilla y el conseller Vicente Ferrero presentan los textos que han redactado sobre la cuestión: la primera sobre inscripciones de la antigüedad clásica, y el segundo sobre el carácter vandálico de algunas pintadas modernas. La comisión discute sobre la diferencia entre los *graffiti* artísticos y los que no lo son, sobre los perjuicios causados por las pintadas en los monumentos, sobre los métodos de limpieza y sobre las medidas de prevención y de castigo. Se acuerda continuar el estudio de la cuestión. A continuación, el conseller Muñoz Puelles presenta el texto que ha redactado como propuesta para la creación de un Jardín de la Memoria, como recordatorio de personajes y acontecimientos ilustres. La comisión acuerda que el ponente

redacte el texto en forma de informe, y que los consellers redacten sus propuestas de modificación del texto, para poder examinarlas en la siguiente sesión. En el punto de nuevos temas a tratar, el conseller García Asensio propone instar las diputaciones provinciales de Castelló de la Plana y de Alicante a promover la creación de orquestas sinfónicas en las respectivas capitales. Se le pide que presente la propuesta por escrito. La consellera Rodríguez Magda propone estudiar la evolución histórica de los criterios estéticos, y de la noción de buen gusto, nacida y perfeccionada en los siglos XVII y XVIII en Europa. El conseller Sanchis-Guarner Cabanilles propone recordar al Ayuntamiento de Valencia la conveniencia de que parte de la zona portuaria antigua de Valencia se destine a equipamientos culturales. El presidente de la comisión propone que la idea sea estudiada por la Comisión de Gobierno. El conseller Jesús Hugué notifica que el Institut Cartogràfic Valencià ha pedido una copia del informe sobre toponimia e identidad recientemente aprobado por el Pleno, y ha comunicado su interés en tratar la cuestión con el Consell Valencià de Cultura. El conseller Vicente Ferrero notifica que el día 18 de septiembre se inaugurará una exposición dedicada a conmemorar el 100 aniversario del escultor Silvestre de Edeta, y que el día 30 del mismo mes se inaugurará otra, dedicada a la obra del mismo Vicente Ferrero, en el Monestir de Santa Maria de la Valldigna.

6 de octubre. Comparecen Álex y David Maiques, miembros del grupo de arte mural XLF Crew. Explican que los graffiti han evolucionado desde la pintura espontánea y no autorizada en superficies urbanas más o menos desprotegidas a la realización de murales por encargo. Establecen la diferencia existente entre los graffiti con ambición artística y las rúbricas o *tags*, hechas apresuradamente. Esta última modalidad es difícil de eliminar, a causa de la rapidez de su ejecución. Consideran que habría que reconducir a los jóvenes a practicar modalidades no vandálicas de este arte, y que en general todos están de acuerdo en condenar las pintadas en fachadas y sobre todo en monumentos públicos. Los comparecientes proyectan en una pantalla una serie de obras suyas situadas en varios edificios y hechas por encargo. Al final de la comparecencia, los consellers exponen varias consideraciones sobre la posibilidad o no de reprimir los graffiti vandálicos, sobre el componente de transgresión asociado con este tipo de arte, sobre la posible eficacia de ofrecer a los jóvenes superficies autorizadas, etc.

3 de noviembre. Comparecen Tomàs Ibáñez, presidente, y Toni Benavent y José Saiz, de la directiva de AVETID (Associació Valenciana d'Empreses de Teatre i Circ), para hablar de la situación crítica del teatro valenciano, en una coyuntura de crisis económica general. Explican que AVETID agrupa a veintinueve compañías de espectáculos diversos: teatro, teatro infantil, lírica, circo, etc. Comentan la falta de contratos con los ayuntamientos, que a veces recurren a las compañías de aficionados. El sector no es contrario a las compañías de aficionados, por su papel creador de público y como cantera de futuros profesionales, pero sí se oponen a la existencia de compañías disfrazadas de asociaciones culturales para reducir costos fiscales, a las que consideran competencia desleal. Hablan también de las demoras excesivas en los pagos por parte

de los ayuntamientos, y se quejan de que las empresas no pueden obtener créditos de los bancos para montar sus espectáculos. Critican la falta de salas en las capitales, y lamentan que las iniciativas privadas de apertura de salas, como Circo, Arden y Flumen en Valencia, no encuentran ayuda institucional. Afirman que el teatro público debe existir, pero no puede monopolizar todas las salas. Comentan la reducción de presupuestos públicos de Cultura, con su reflejo en el apartado de artes escénicas. Explican que la falta de apoyo institucional continuado impide la consolidación del sector, la adquisición de prestigio público, la creación de un estrellato de actores, etc. Como medidas de adaptación, han optado por la reducción de costes (espectáculos más baratos, con pocos actores, etc.), y por la diversificación (montaje de galas, audiovisual, espectáculos musicales, etc.). Entre otras medidas, abogan por la reducción del IVA de los espectáculos teatrales, tal como se ha hecho en otros países europeos, donde la cultura se considera un sector estratégico de desarrollo. Los comparecientes observan que hace falta mucho tiempo para crear y consolidar un sector como el teatro valenciano, pero bastan un par de años para hacerlo desaparecer. No sólo hay que disponer de salas, también hay que crear un público. En otras partes, como Madrid y Barcelona, cuentan con salas abundantes, existe una rotación de espectáculos y se ha impulsado un fuerte sector audiovisual, lo que permite que los actores puedan llegar a ser conocidos por el público. Aquí hay buenos profesionales valencianos, incluso existe una importante tradición teatral propia, pero no se les ayuda a ser conocidos. Los comparecientes concluyen que, sin mitos y sin referencias culturales propias, entre las que hay que contar la aportación de las artes escénicas, seremos una sociedad subdesarrollada. Acabada la comparecencia, la comisión acuerda pedirle a la consellera Carmen Morenilla un texto sobre las reclamaciones del sector. A continuación comparece Nacho Magro, artista de graffiti, modalidad que, según él, nació de manera popular y espontánea en los barrios marginales de Nueva York, en los años 60 del siglo XX, como forma de autoafirmación. Comenta que en la actualidad se ha extendido por los países occidentales y ha empezado a ser reconocido por

galerías, universidades e instituciones. Explica que cuenta con una especial vitalidad en la ciudad de Valencia, con artistas reconocidos internacionalmente. El compareciente se refiere a la actitud tolerante de autoridades y público en Valencia, y comenta que, si bien se advierte cierto seguidismo de los modos importados de los Estados Unidos, también se están creando estilos propios, europeos, más tendentes a la realización de murales. Incluso en el apartado de rúbricas o *tags*, se advierten estilos nuevos. A propuesta de su presidente, la comisión acuerda invitar a comparecer sobre el mismo tema a un profesor de arte urbano de la Universidad Politécnica de Valencia y al coordinador del certamen de graffiti POLINIZA, promovido por la misma universidad.

2 de diciembre. La consellera Carmen Morenilla presenta un informe sobre la reciente visita de los miembros de AVETID (Associació Valenciana d'Empreses de Teatre i Circ), titulado *Informe sobre la situació empresarial de les arts escèniques*. La comisión lo aprueba para su pase a la Comisión de Gobierno. En el punto siguiente, que es el de la elaboración de una lista de posibles preguntas sobre temas culturales dirigidas a la consellera de Cultura i Esport, se repasan las preguntas acordadas por la Comisión de Promoción Cultural, que son la situación de los patronatos del Museo de Bellas Artes de Valencia y del Museo Nacional de Cerámica González Martí; la pérdida de la aportación del Gobierno central para la adquisición de libros por parte de la red valenciana de bibliotecas públicas y la asignación y el uso del 1% de los presupuestos de obras públicas de la Generalitat Valenciana, y posiblemente de las diputaciones provinciales y los municipios, destinado a inversiones en el patrimonio cultural. Se añade una pregunta sobre los posibles proyectos de promoción de los escritores valencianos y otra sobre las medidas adoptadas para adaptar el funcionamiento del departamento a la reducción de un 17% de su presupuesto. A continuación se aprueba el Informe redactado por el conseller Muñoz Puelles sobre la propuesta de creación de un espacio conmemorativo de acontecimientos y personajes ilustres.

B.2. Comissió de les Ciències

SESIÓN DE 19 ENERO 2009

Compareció D. Joaquín Tintoré, para hablar sobre “la contaminación del Mediterráneo”. El profesor Tintoré dedicó su intervención a presentar el sistema de observaciones y predicciones oceanográficas en el que trabaja, aplicado a las Islas Baleares.

Se acordó invitar a la próxima sesión al Conseller de Medio Ambiente o responsable en el que delegue .

Se estudió la Memoria de actividades de la Comisión de Ciencias en 2008 y las Recomendaciones a la Memoria del Consell. Tras la discusión y diversas puntualizaciones se aprobó el texto definitivo de Recomendaciones para remitir al Secretario del Consell.

Se decidió que la consellera Isabel Ríos siguiera en la próxima sesión exponiendo las líneas generales del Plan de Bolonia.

SESIÓN DE 12 DE FEBRERO 2009

Comparecencia de Marisa Bueno Ortega, cap del servici de Qualitat de l'Aigua, Direcció General de l'Aigua, Conselleria de Medi Ambient, Aigua, Urbanisme i Vivenda, para hablar sobre “La contaminación del Mediterráneo”.

La compareciente analizó la situación de las playas y las costas de nuestra Comunidad. Explicitó el seguimiento que se realiza de diversos elementos contaminantes, mantenimiento de la biodiversidad, medidas de limpieza, así como las características de las medidas marco europeas en este sentido. La

documentación del power point quedó depositada en este Consell para cualquier consulta más detallada.

A continuación la consellera Isabel Ríos realizó una exposición sobre el Plan de Bolonia. Los miembros de la comisión hicieron diversas observaciones. En la siguiente reunión Isabel Ríos recavará información sobre las cuestiones planteadas, y se procederá a un análisis más detallado de la problemática.

También en la próxima sesión se evaluará toda la información de los expertos convocados en torno al tema de la contaminación del Mediterráneo, para preparar un primer borrador de conclusiones.

SESIÓN DE MARZO 2009

Balance de las comparecencias sobre “La contaminación del Mediterráneo”. Discusión y avance de conclusiones

El presidente de la comisión sr. Lapiedra presenta un primer borrador como documento de trabajo, resaltando las principales aportaciones de los comparecientes, sres. Buceta, Santiesteban, Tintoré y sra. Bueno. En dicho documento se comentan las informaciones del sr. Buceta y la sra. Bueno sobre el marco legal, y las valoraciones de los sres. Santiesteban y Tintoré, de las que se deduce, a grandes rasgos, que el 80% de la contaminación del Mediterráneo se produce en tierra, la característica específica del Mediterráneo como mar cerrado lo que le hace más sensible a la contaminación, en especial por hidrocarburos. Sin embargo los contaminantes orgánicos persistentes han descendido. Se señala su apreciación de que el proceso de contaminación puede revertirse. Con respecto a lo aportado por la sra. Bueno se comenta el peligro de las aguas residuales, la actuación que la Generalitat Valenciana está realizando en los humedales y en la regeneración de las playas. Tras la discusión de los miembros de la comisión el sr. Lapiedra se compromete a redactar un borrador más completo para la próxima sesión. Se acuerda invitar a la Cofradía de pescadores de Castellón.

Debate sobre el Proceso de convergencia del espacio educativo europeo (Plan de Bolonia)

La sra. Isabel Ríos recuerda las preguntas y temas sugeridos por de los miembros de la comisión en la sesión pasada, va respondiendo a ellas por medio de un power point. Recuerda que hay una web en el Ministerio de Educación en la que se aclaran las dudas más comunes.

El grado en España será de cuatro años, mientras que en el resto de Europa es de tres.

La ponente resalta la necesidad de la convergencia educativa europea y que ello supone además todo un proceso de innovación pedagógica. Que en ningún momento se pretende que los masters representen una privatización encubierta de la enseñanza pública universitaria.

Tras la discusión, se propone continuar el debate en la próxima sesión.

Otras cuestiones

El sr. Muñoz Puelles comunica que en la comisión de promoción cultural se ha tratado el estado de deterioro del Chalet modernista de Torrente, según el informe del arquitecto Tomás Roselló. El presidente del Consell sr. Grisolia dice que escribirá al alcalde de Torrente comentándole que el CVC está tratando el tema, para así intentar evitar que se proceda a su inmediata demolición.

Se decide invitar a la Cofradía de Pescadores de Castellón y seguir tratando los temas de la contaminación del Mediterráneo y el Proceso de convergencia del espacio educativo europeo.

SESIÓN DEL 2 DE ABRIL DE 2009

El representante de la Cofradía de pescadores de Castellón excusó su asistencia por lo que no se realizó la comparecencia prevista a fin de continuar analizando el tema “La contaminación del Mediterráneo”.

Se encargó al sr. Prades que se pusiera en contacto con la Cofradía para concretar la visita en la sesión de mayo. También se decidió invitar al presidente de la Confederación Hidrográfica del Júcar.

Con respecto al debate sobre el Proceso de Convergencia del Espacio Educativo Europeo (Plan de Bolonia) se intercambiaron pareceres sobre si debía procederse a su estudio para redactar un informe, realizar una mesa redonda o manifestar nuestra opinión mediante un escrito. Finalmente se decidió que esto último era lo más oportuno. El sr. Sánchis Guarnier se ofreció a presentar un borrador que se discutirá en la próxima sesión.

El presidente del Consell sr. Grisolia propuso volver a tratar el tema de “La contaminación lumínica”, que ahora con la crisis económica adquiere un prisma diferente. Se decidió buscar la documentación al respecto que obra en la casa, fruto de anteriores propuestas e incluir la cuestión en el orden del día de mayo.

El presidente de la comisión, sr. Lapiedra condicionó la presentación de su borrador sobre “La contaminación del Mediterráneo” a la confirmación de los comparecientes de la próxima sesión, de forma que incluyera sus aportaciones.

Se propuso también retomar el tema de “La manipulación genética con aminoácidos no naturales”.

SESIONES DE MAYO

Sesión ordinaria de 7 de mayo de 2009

Compareció el sr. D. José Moragues Terrados, presidente de la Confederación Hidrográfica del Júcar para hablar sobre “la contaminación del Mediterráneo”.

Por segunda vez no asistió a la cita el patrón mayor de la Cofradía de St. Pere de Castellón.

Dando por concluidas las visitas de los expertos, y habiendo procedido al análisis de sus informaciones, el presidente de la comisión sr. Lapiedra preparará un borrador sobre el tema, que será discutido en la próxima sesión.

Se valoraron los documentos presentados por el sr. Lapiedra y el sr. Sánchis-Guarner sobre el Proceso de Convergencia del Espacio Educativo Europeo (Plan de Bolonia). Se acordó enviar el texto final a la comisión de gobierno, para que, en su caso, sea ratificado por el pleno.

Sesión extraordinaria de 8 de mayo de 2009

Punto monográfico único “El sistema de iluminación adecuado en los monumentos y las ciudades”.
Compareció D. Eugenio de Manuel, jefe de Area de cultura de la Federación Valenciana de Municipios y Provincias, quien manifestó que en la FVMP no hay estudios generales al respecto, que cada municipio tiene autonomía. Se compromete a recopilar información y se pone a disposición del CVC para contribuir a la elaboración de un informe sobre el tema. Se acuerda invitar a la próxima reunión al Director de Iberdrola de la Comunidad Valenciana.

SESIÓN DE JUNIO DE 2009

Análisis del borrador presentado por el presidente de la comisión, Ramon Lapiedra, sobre la contaminación del Mediterráneo

La comisión aprueba trasladar a la Comisión de Gobierno y al Pleno el texto presentado por su presidente, con algunas correcciones de estilo y cambios menores e incluir al final de las conclusiones una lista de destinatarios del documento: Presidencia de la Generalitat Valenciana, comparecientes, Ministerio de Medio Ambiente, Conselleria de Medi Ambient, Aigua i Urbanisme, Federación Valenciana de Municipios y Provincias.

El presidente de la comisión propone, y se aprueba, solicitar a la Comisión de Gobierno que organice una mesa redonda sobre la disminución de un 15% aproximadamente del nivel de precipitaciones en el área mediterránea observada desde el año 1978, en cifras absolutas, respecto del período anterior.

Debate sobre iluminación de monumentos y alumbrado urbano
La comisión acuerda estudiar la legislación vigente (se han repartido copias del “Reglamento de eficiencia energética en instalaciones de alumbrado exterior”), y convidar a comparecer en la sesión próxima alguna de las compañías de distribución de electricidad que operan en territorio valenciano, para aclarar aspectos técnicos del problema. En la sesión siguiente a esta comparecencia, la secretaria de la comisión, sra. Rodríguez Magda, presentará a la consideración de los consejeros un primer borrador de informe sobre la cuestión.

Oportunidad de tratar otras cuestiones, como la energía nuclear
Se propone convidar a informar a la comisión al antiguo secretario autonómico de Universidades, Emilio Barberà. Si bien se prevé que no se podrá estudiar el asunto hasta las sesiones de septiembre u octubre próximo, se acuerda incluir un punto en el orden del día de la sesión próxima para tratar de la cuestión.

Otras cuestiones

El consejero Ricardo Bellveser presenta una propuesta de felicitación a la Fundación Valenciana de Estudios Avanzados y a la Fundación Premios Rey Jaime I, al secretario de ambas fundaciones y presidente del Consell Valencià de Cultura, Santiago Grisolí, y a los premiados en la edición 2009 de los Premios Rey Jaime I, por su contribución a la cultura científica. Igualmente destaca la reunión en Valencia de veintiún científicos galardonados con el Premio Nobel, con motivo de la concesión de los premios mencionados, de cuyos jurados formaban parte. La comisión aprueba la propuesta. El presidente Santiago Grisolí agradece la iniciativa y dice que se enviará una nota a las redacciones de los servicios informativos de varios canales de televisión.

SESIÓN DE 9 DE JULIO DE 2009

Debate sobre el sistema adecuado de iluminación urbana y de monumentos

La comisión acuerda invitar al director territorial en la Comunitat Valenciana de la compañía de distribución de electricidad Iberdrola a asistir a su sesión de septiembre próximo. En octubre se tratará de recibir la comparecencia de un profesor de la Universidad Politécnica de Valencia, y en noviembre la de un representante de la Conselleria d'Indústria.

Discusión preliminar sobre la energía nuclear y plan de trabajo

La comisión acuerda ocuparse del estudio de la cuestión, aceptar como documento de trabajo el texto redactado por su presidente sobre la aceptación de las centrales nucleares como parte del sistema de generación de energía, e invitar a asistir a una sesión al exsecretario autonómico de Universitat i Ciència, Emilio Barberà, antes de proceder a la elaboración de un texto definitivo.

Presentación de propuestas de candidatos a la Alta Distinció de la Generalitat Valenciana

La comisión acuerda aceptar la lista de candidatos propuesta por la Presidencia de la institución, compuesta por los candidatos ya presentados en otras ediciones y aún no premiados. El presidente de la comisión hace constar en acta su adhesión a la candidatura de la filósofa Celia Amorós

Otras cuestiones

El presidente Santiago Grisolí propone manifestar la felicitación de la institución al consejero de Governació por la eficacia de los servicios de prevención y extinción de incendios forestales, mostrada en los incendios declarados últimamente.

SESIÓN DE 3 DE SEPTIEMBRE DE 2009

Se tenía prevista la comparecencia del director territorial d'Iberdrola, para asesorar sobre los detalles técnicos y comerciales relacionados con el alumbrado público y la iluminación de monumentos, pero no ha respondido a las diversas cartas. La comisión acuerda escribir al rector de la

Universidad Politécnica para que designe el profesor que considere más competente para informar de la problemática técnica en torno al “sistema adecuado de iluminación”. Se espera su asistencia en la sesión de octubre.

La comisión acuerda igualmente invitar en la próximas sesiones al ingeniero municipal de energía eléctrica del Ayuntamiento de Valencia y a un técnico de la Conselleria d'Indústria.

Presentación de un primer borrador sobre el “Sistema adecuado de iluminación urbana y de monumentos”

Rosa María Rodríguez Magda, autora del borrador, hizo un repaso del contenido del Real Decreto 1890/2008, de 14 de noviembre 2008, en el que se pretende la elaboración de la estrategia de Ahorro y Eficiencia Energética en España 2004-2012., que entró en vigor el 1 de abril de 2009, y cuyas disposiciones de carácter técnico y supervisión del Reglamento de eficiencia energética en instalaciones generales, corren a cargo del Ministerio de Industria y Turismo.

Tras la presentación se inició la discusión, que incluyó diversos temas: liberalización del sector eléctrico, grado de autonomía de los municipios en las cuestiones de alumbrado, poca consideración de los aspectos ecológicos en el Real Decreto...

Dado el carácter eminentemente técnico del documento se plantea recoger las cuestiones con las que finaliza el borrador para trasladarlas a los expertos que comparezcan para asesorarnos. Algunas de éstas serían:

¿Son suficientes para el ahorro de energía y preservación del medio las medidas concretas que prescribe el Ministerio de Industria, Turismo y Comercio, en el Real Decreto 1890/2008, de 14 de noviembre 2008, en el que se pretende la elaboración de la estrategia de Ahorro y Eficiencia Energética en España 2004-2012? ¿Son los plazos adecuados?

¿Cuáles son las normativas de las que se están dotando las administraciones para llevar a la práctica el Real Decreto?

¿Existe un consenso? ¿Cuál es la postura de las diversas administraciones?

¿Se ha evaluado el coste que para las administraciones autonómicas, locales y particulares tiene de la sustitución de alumbrado? ¿En qué plazo resulta rentable?

¿Los gastos de electricidad en organismos y espacios públicos son razonables?

¿Es cierto que resulta más económico mantener el alumbrado nocturno que reducirlo drásticamente? Si es así, ¿por qué no se ve reflejado en los recibos?

¿Cuáles son los factores primordiales que determinan la actual subida en el coste del suministro eléctrico?

La energía no es, indudablemente, inagotable, pero ¿existen los medios para su conservación y acumulación?

La no consideración por parte del Real Decreto de la “Defensa de la Calidad del Cielo Nocturno y el Derecho a Observar las estrellas” ¿es un olvido ecológicamente censurable o por el contrario un efecto minimizable frente al beneficio de garantizar la seguridad en los espacios urbanos?

¿Por qué no valora el Real Decreto el impacto lumínico en los espacios rurales de cara a su influencia en la flora y fauna?

Otras cuestiones

A propuesta del presidente Santiago Grisolí, la comisión acordó incluir en el orden del día de la próxima sesión dos puntos: uno dedicado a estudiar la convocatoria de una conferencia internacional de expertos sobre la deforestación, y otro referente a la aplicación de los avances científicos y la innovación para superar la actual crisis económica.

SESIÓN DE 1 DE OCTUBRE DE 2009

El presidente del CVC D. Santiago Grisolí se congratula por el reconocimiento por la UNESCO al Tribunal de las Aguas de Valencia como Patrimonio de la Humanidad.

Comparecencia del sr. José Roger Folch, Catedrático del Departamento de Energía Eléctrica de la UPV, para hablar de “El sistema adecuado de iluminación urbana y de monumentos”.

Realiza un análisis del Real Decreto 1890/2008, de 14 de noviembre 2008, en el que se pretende la elaboración de la estrategia de Ahorro y Eficiencia Energética en España 2004-2012, siguiendo las cuestiones que la comisión de ciencias le había hecho llegar.

El Real Decreto pretende una adaptación a las normativas europeas. Ha sido redactado por el Laboratorio de Electrotecnia de Madrid, el Comité Español de Iluminación y la Asociación de fabricantes de lámparas. (Ello explica que se detenga en las cuestiones técnicas y pase por encima de las repercusiones medioambientales).

Al no haber sido consensuado sus plazos de aplicación con las Administraciones locales, algunas Comunidades Autónomas han solicitado un aplazamiento.

Fija los niveles de iluminación en función del espacio exterior y el uso, de cara a un ahorro energético.

Con respecto a las inspecciones, señala que existen una serie de variables técnicas que dificultan la medición exacta, además de que no están disponibles los aparatos, ni acreditadas las empresas que deben realizarlas.

La seguridad no está contemplada en el reglamento.

El compareciente ha explicado las experiencias realizadas en la UPV sobre ahorro energético: regulación de flujos, cambio de lámparas por otras de bajo consumo, temporización de calefacción y aire acondicionado, aprovechamiento de la inercia térmica... Sobre todo resalta que lo que más contribuye al ahorro es la concienciación y la educación. Con todo ello los gastos en los edificios públicos serían susceptibles de un ahorro de un 20 %..

Aunque no es cierto que sea más económico mantener el alumbrado nocturno que apagarlo, lo cierto es que las centrales nucleares y térmicas no pueden parar ni bajar la producción y que la electricidad no se puede acumular, aunque durante la noche baja el consumo las centrales tienen que mantener la producción. Únicamente una planificación nacional sería efectiva.

-Se postpone el tratamiento de los puntos 3 y 4: Conferencia internacional sobre deforestación, Modelo de desarrollo

sostenible basado en el conocimiento y la innovación y Documento sobre la investigación científica.

-Se decide escribir al Concejal de Alumbrado del Ayuntamiento de Valencia para que designe a la persona pertinente para seguir informando sobre “El sistema adecuado de iluminación urbana y de monumentos”.

SESIÓN DE 5 DE NOVIEMBRE DE 2009

Comparecencia de José López Jaraba, director de Ràdio Televisió Valenciana

Resumen de su presentación y preguntas:

Canal 9 es un motor del audiovisual valenciano y debe continuar siéndolo.

Debido a la situación general de crisis económica RTVV ha sufrido recortes presupuestarios del 25% en 2008 y del 20% en 2009. Objetivo: ahorrar, producción interna siempre que sea posible.

Se tiene prevista la puesta en marcha del Consell Rector de RTVV. En les Corts se elaborará la Ley de creación del consejo y se dará contenido al organismo.

Jesús Huguet se interesa por una serie sobre el cardenal Tarancón. Que se tenga presente que fue miembro del CVC.

Respuesta: Ya ha empezado el rodaje, se anunció en Madrid –si bien el proyecto es de RTVV–, hablará con el director.

. 1.800 empleados, problemas laborales, a veces resulta más barato encargar la producción fuera.

Quiere “sacar los informativos de Canal 9 del debate continuo”.

Ha aumentado la presencia en programas de debate de invitados de la sociedad civil y de políticos de partidos diversos. “Algunos políticos utilizan Canal 9 como coartada de sus fracasos electorales”.

Interesado personalmente en divulgación científica y tecnológica. Nuevo espacio informativo nocturno, diario –Nou Mil·lenni. Cada día 7-8 min. de información de ciencia y tecnología.

Reciprocidad con TV3. Buena voluntad. Piensa que se resolverá. La búsqueda de mayores audiencias es necesaria, ya que es lo que atrae publicidad, imprescindible para mantener la cadena. Que Punt2 vuelva a sus orígenes como cadena cultural. Lengua. Tienen equipo de asesores lingüísticos.

Comparecencia de Amparo Gil, Asesora del Concejal de Alumbrado del Ayuntamiento de Valencia

Comparece Amparo Gil. Responde al cuestionario (lee preguntas y respuestas).

El Real Decreto 1890/2008, de 14 de noviembre de 2008, por el que se aprueba el Reglamento de eficiencia energética en instalaciones de alumbrado exterior y sus instrucciones técnicas complementarias EA-01a EA-07 fija los requisitos técnicos que deben cumplir estas instalaciones. Es una herramienta para la consecución de los objetivos fijados, si bien no cuantifica cuál será el ahorro obtenido a nivel nacional.

Este Real Decreto es de obligado cumplimiento para todas las instalaciones de alumbrado cuya ejecución se inicie después de su entrada en vigor (1 de abril de 2009).

Este Real Decreto no fija un plazo de adaptación para las instalaciones ya existentes, por tanto éstas quedan eximidas de su cumplimiento.

Además, deberá complementarse con la elaboración de una Guía por parte del órgano directivo competente en materia de seguridad industrial del Ministerio de Industria, Turismo y Comercio para mejor comprensión de sus prescripciones reglamentarias.

Serán válidas todas las normativas (anteriores o posteriores) que no se opongan o contradigan lo dispuesto en este Real Decreto.

En el caso del Ayuntamiento de Valencia, existe desde 2006 la “Ordenanza para la protección lumínica del Parque Natural de la Albufera”.

En cuanto al consenso, en el preámbulo del Real Decreto dice que “se ha consultado a las Comunidades Autónomas, Entidades Locales y sectores más representativos potencialmente afectados, recogiendo de los mismos, en las distintas fases de su tramitación, sus aportaciones y mejoras. En el caso del Ayuntamiento de Valencia, éste no ha sido consultado.

Como se ha dicho anteriormente, este Real Decreto deben cumplirlo sólo las nuevas instalaciones de alumbrado exterior, por tanto para su elaboración no se han tenido en cuenta los costes de sustitución del alumbrado.

En el caso del Ayuntamiento de Valencia se ha realizado una valoración de varias actuaciones como cambio de luminarias y de lámparas y de instalación de sistemas de reducción de flujo.

El plazo de amortización de la inversión es de 10 – 12 años al precio actual de la energía.

Este Real Decreto, tal y como se recoge en su preámbulo, es un reglamento de seguridad industrial y recoge previsiones de carácter exclusiva y marcadamente técnico. Por tanto no es su objeto considerar “la defensa del cielo nocturno y el derecho a observar las estrellas”.

La Instrucción Técnica Complementaria EA-03 “Resplandor luminoso nocturno y luz intrusa o molesta” se fijan los límites de las emisiones hacia el cielo en las instalaciones de alumbrado exterior, pero sin mención expresa al cielo nocturno.

En esta ITC se hace una clasificación de zonas de protección contra la contaminación luminosa según el tipo de actividad a desarrollar en cada una de ellas.

Se define entre otras la zona E1 como “Áreas con entornos o paisaje oscuros: observatorios astronómicos de categoría

internacional, parque nacionales, espacios de interés cultural, áreas de protección especial (red natura, zona de protección de aves, etc), donde las carreteras están sin iluminar” y la zona E2 como “Áreas de brillo o luminosidad baja: zonas periurbanas o extrarradios de las ciudades, suelos no urbanizables, áreas rurales y sectores generalmente situados fuera de las áreas residenciales urbanas o industriales, donde las carreteras están iluminadas”.

Otros asuntos

Reunión internacional sobre incendios forestales propuesta por el presidente Santiago Grisolia. Se ha escrito a la UNESCO local para invitarla a una reunión, el día 13, a la que asistirá también el consejero de Gobernación, Serafín Castellano. Se puede hablar también con el catedrático de Derecho Penal Juan Carlos Carbonell, con la Conselleria de Medi Ambient, etc. Casa Real interesada. Quizá presencia de la Sra. Barroso. Hay que invitar a profesor Miguel Millán Millán del Centro de Estudios Ambientales del Mediterráneo. La reunión internacional podría ser el año que viene.

El presidente Grisolia propone una visita a la empresa Biópolis, participada por el CSIC. Director científico: Daniel Ramón.

La comisión expresa su disgusto con unas recientes declaraciones del Sr. Marco Molines sobre el presidente Santiago Grisolia.

Se intentará contactar con el Sr. Emilio Barberá para hablar de energía nuclear.

SESIÓN DE CIENCIAS DE 10 DE DICIEMBRE DE 2009

Comparecencia del Sr. José Luis Muñoz-Cobo, catedrático de energía nuclear

Realizó una didáctica y exhaustiva exposición de los diversos tipos de centrales nucleares y especialmente de las de última

generación que optimizan resultados y minimizan riesgos. Habló también de los planes internacionales de investigación, en los que España no participa de acuerdo con la opción del gobierno de no desarrollar este tipo de energía. Según el compareciente la energía nuclear es la única que garantiza el consumo de acuerdo con las necesidades, siendo, además de sostenible, respetuosa con el medio ambiente. Expuso los últimos métodos de control de los residuos radiactivos, que en el futuro pueden constituir también una fuente de energía.

Tras el debate, el conseller Vicente Muñoz Puelles quedó encargado de presentar en la próxima sesión un borrador sobre el tema, que incluye las notas del presidente de la comisión sr. Lapiedra.

La comisión añadió algunas cuestiones para presentar a la Consellera de Cultura. Entre ellas sobre los grandes proyectos, especialmente los que se desarrollarán en Castellón. Se discutió el borrador de informe sobre “El sistema adecuado de iluminación urbana y de monumentos”. La secretaria de la comisión Rosa María Rodríguez Magda presentará un nuevo borrador incorporando las sugerencias de los miembros de la comisión.

Se postpuso a enero el visionado del documental de Crag Venter “Cracking the Ocean Code”.

A propuesta del sr. Álvarez se acordó pedir a la comisión de publicaciones que se dé continuidad a la edición de libros relacionados con la historia científica valenciana.

B3. Comissió Jurídica

A.-informes APROVATS.

Durant l'any 2009 es van elaborar quatre informes, tots a iniciativa del CVC, aquestos son els següents:

1.-Sobre toponímia menor en municipis valencians, la data d'aprovació en ple és de 27 d' abril, el document constava les deformacions que venen produint-se en la denominació de llocs, i altres elements, qüestió que afecta negativament a la percepció social de les coses, a les conclusions es platejava la necessitat de que les institucions valencianes vetllen per la recuperació i conservació dels nostres toponímics, amb la recomanació de generar un inventari de la toponímia.

2.-sobre l'ús del valencià l'administració pública, aprovació en ple de 29 de juny . Partint del coneixement del text de modificació de la llei de la funció pública valenciana,elaborat pel

govern valencià, el document sintetitza la doctrina constitucional , la qual consagra el criteri de la plena legitimitat de les comunitats autònomes amb llengua cooficial per garantir que els ciutadans puguen relacionar-se amb l'administració amb les dos llengües oficials, i per tant s'ajusta a llei que l'exigència del coneixement de la llengua pròpia o autònoma per accedir a l'administració no es discriminaria, si be aquesta exigència ha d'estar justificada. Entre les conclusions i recomanacions el CVC considera que cal ampliar el coneixement del valencià a les diverses administracions, fent possible la plena atenció als ciutadans valencians parlants en la seua llengua. La reforma de la llei de la funció pública pot incloure el requisit lingüístic en termes justificats, afavorint-ne l'ús dels drets lingüístics.

3.- sobre la convenció per la protecció del patrimoni subaquàtic. Aprovació al ple de 28 de setembre, l'informe constata el valor del patrimoni cultural, de creació humana per tant, dipositada al fons de les aigües, i saboga per la seua recuperació, en els termes fixats per la Convenció de l'Unesco, ratificada pel Regne d'Espanya, i que per tant es llei, una vegada es va publicar al BOE de 5 de març. En termes de recomanació el document planteja que les obres i infraestructures deuen estar avalades tenint en compte el seu impacte sobre el patrimoni cultural subaquàtic, igualment valora positivament la tasca del centre existent a Borriana, i proposa la creació de dos centres, a Dènia i Sagunt.

4.- sobre la normativa de bous al carrer. Aprovació ple de 26 de novembre. El document, generat amb motiu de la nova ordre de la Conselleria de Governació, de data 1 de setembre de 2009, dictada en desenvolupament del Decret 24/2007, fa una sèrie de propostes i recomanacions, el sentit de les quals és evitar el maltractament als animals, reparant-ne en una major precisió del festeig tradicional, i que es limiten les festes de bous als carrers a les poblacions amb una acreditada tradició, igualment es recomana la substitució de la modalitat de bou embolat per altres formes que no impliquen patiment innecessari del bou.

B.4. Comissió de Llegat Històric

INFORMES APROBADOS

Informe sobre las naves de MACOSA (a petición del colectivo "Salvemos las naves de MACOSA").
Asunto pendiente de 2008. Los Srs. Alvarez, Bellveser y Hugué presentan el informe que, con algunas enmiendas menores, es aprobado. (4/03)

Informe sobre la situación actual de las torres de la Colomera y la Cordà de Orpesa a petición del Sr. Josep Lluís Romero en nombre del Grup Municipal Bloc
Encargado en la sesión del 8/04. El Sr. Hugué y la Sra. Morenilla presentan el informe, que se aprueba con enmiendas puntuales. (18/05)

Informe sobre las denominadas "Casas del Solatge" de Xàbia para la declaración de BRL a petición de la Dirección General de Patrimonio
Encargado en la sesión del 8/04. Los Srs. Hugué y Alvarez presentan el informe, que es aprobado. (18/05)

Informe sobre el Jardín del Hospital
Informe preliminar presentado por el Sr. Muñoz Puelles en la sesión del 7/01; se acuerda solicitar información y realizar visita. El informe definitivo es presentado por el Sr. Muñoz Puelles; se aprueba con algunas enmiendas puntuales y se acuerda introducir en el orden del día de la próxima sesión ordinaria un punto sobre el seguimiento del informe en el que se tengan en cuenta las reflexiones que puedan realizarse a partir de una próxima visita al mismo; se acuerda reclamar de nuevo la documentación sobre el plan de actuaciones previsto. (18/05)
Seguimiento del informe sobre el Jardín del Hospital
El Sr. Muñoz Puelles comenta el estado actual del jardín, así como la acogida que el informe ha tenido entre los medios de comunicación y el vecindario. Se acuerda reclamar de nuevo la documentación sobre el plan de actuaciones previsto a la Conselleria que sea competente y someter a la Comisión de Gobierno la posibilidad de enviar el informe a la Federación de Asociaciones de Vecinos (9/06).
El Presidente del CVC comenta el riesgo de desarbolado en el Jardín del Hospital, por lo que se acuerda solicitar de nuevo el plan de actuaciones que ya se está ejecutando. (7/09)

Informe sobre la petición formulada por la Sociedad "Unión Musical de Llíria" de descatalogación como BIC del Teatro-Sala de conciertos de la citada sociedad (Comisión Extraordinaria de 20/05)

La Sra. Morenilla prepara para la Comisión de Gobierno el informe por en cargo de la comisión en sesión extraordinaria del 20/05, informe que es aprobado por el pleno.

Informe sobre el proyecto de demolición del antiguo sanatorio de Dènia

Encargado en la sesión del 4/03. El Sr. Alvarez da cuenta de la visita, de las gestiones y del informe presentado. Ante todo se agradece al Ayuntamiento que haya facilitado un amplio expediente sobre el tema y que haya paralizado el estudio del mismo en el Pleno a espera del informe del CVC. Se aprueba el informe con algunas enmiendas. (9/06)

Informe sobre la conveniencia de cubrir el foso de la torre de Torrent a petición del Grupo Municipal BLOC-Verds-Plataforma per l'Hospital

Encargado en la sesión de 9/06. Los Srs. Bellveser y Muñoz Puelles explican el informe, que se aprueba con una enmienda de adición. (8/07)

Informe sobre el "Acto en el Cementerio de Banyeres" a petición del Ayuntamiento de Banyeres de Mariola
Encargado en la sesión de 9/06 Los Srs. De Soto, Ferrero y la Sra. Morenilla presentan el informe; se produce un intercambio de opiniones. Se aprueba el informe y el Sr. Alvarez manifiesta que presentará un voto particular. (8/07)

Informe sobre el cromatismo en edificios de valor patrimonial a instancia propia

Tras la comparecencia de la Prfa. Angela García Codoñer, los Srs. De Soto y Morenilla presentan el informe, que es aprobado con algunas enmiendas puntuales. (7/10)

Informe sobre la ubicación prevista para el Centro Penitenciario Levante II

Encargado en la sesión de 7/09. Los Srs. Hugué y Morenilla explican el informe, que es aprobado con algunas enmiendas puntuales (7/10)

Informe sobre el Jardín de Monforte.

A petición del Presidente del CVC en el pleno anterior (a propuesta del presidente del CVC) los Srs. Muñoz Puelles y Morenilla presentan en la sesión del 4/11 un informe sobre el Jardín de Monforte. Se produce un largo debate sobre la conveniencia de las conclusiones presentadas, tras el cual se realizan unas enmiendas en el informe, que es aprobado finalmente por asentimiento.

Informe de la Associació de Veïns de Patraix sobre asuntos relacionados con su barrio.

Encargado en la sesión de 7/09. Los Srs. Alvarez y Huguet presentan el informe, que es aprobado con algunas enmiendas puntuales. (4/11)

Informe para la declaración de BIC de los restos de los asentamientos moriscos a instancia propia.

Encargado a instancia propia en la sesión de 4/11. Los Srs. Huguet y Alvarez presentan el informe del que también son autores los Srs. De Soto y Morant. Se aprueba el informe. (3/12)

COMPARECENCIAS

Comparecencia de los Sres. José García González, Director Técnico de Espazyme, S.L., Restauració Mediambiental, y de Director del parque Natural de La Albufera (7/01)

El director del Parque, Sr. Segarra, y su técnico excusan su ausencia en las sesiones anteriores y presentan diversa documentación, que entregan y que es fotocopiada para todos los miembros de la comisión: un informe sobre el diagnóstico de la situación, la última memoria de gestión, etc. El Sr. Segarra explica las especificidades del Parque, la situación actual, las zonas recuperadas, las dificultades propias de la gestión del Parque por la implicación de varias administraciones, etc. El Sr. García González explica el proceso de regeneración de lechos patentado por él, los estudios realizados por la Universidad de Valencia y la Confederación Hidrográfica, las expectativas de resultados en una eventual aplicación en La Albufera, etc. y entrega documentación al respecto, que es repartida entre los miembros de la comisión.

Comparecencia de los Srs. Ramón Isidro, Francisco Sanchis y Vicent Lerma. Estudio del informe sobre el Jardín del Hospital.

A las 17'15 comparecen en primer lugar los Srs. Ramón Isidro y Francisco Sanchis, que informan en detalle del estado actual del proyecto de remodelación, las dificultades planteadas, las vías de solución, etc. y comunican que están a la espera de poder iniciar las obras de manera inmediata teniendo en cuenta todas las medidas previstas en el plan de protección de los restos que se puedan encontrar que han realizado desde la Consellería. El Concejal, D. Ramón Isidro, se compromete a presentar en la Comisión el proyecto definitivo cuando el arquitecto lo haya entregado.

A las 18 h. comparece el Sr. Vicent Lerma, que informa de las vicisitudes que ha sufrido el plan de remodelación del Jardín y de las diferentes propuestas de actuación.

Comparecencias de diversos responsables para tratar la petición formulada por la Sociedad "Unión Musical de Llíria" sobre la descatalogación como BIC del Teatro-Sala de conciertos de la citada sociedad (Comisión Extraordinaria de 20/05).

Comparecen a las 16'30 los Srs. Manuel Izquierdo, alcalde de Llíria, y Evaristo López, arquitecto municipal del citado municipio, quienes informan a la comisión del estado actual de la petición de obras solicitada por la Sociedad "Unión Musical de Llíria" que comporta la demolición del edificio sede de la sociedad. Se da cuenta de los pasos seguidos por la Corporación, de los informes recibidos por la Dirección General de Patrimonio y de la existencia de reformas introducidas por los peticionarios en el proyecto inicial; asimismo se informa de que en el momento actual se encuentra en período de alegaciones.

Comparecen a las 17'30 los Srs. Jaume Coronel, Enrique Romero y Andrés Torres, los tres firmantes del documento peticionario y el último, el Sr. Torres, arquitecto; les acompaña el Sr. Salvador Vila, arquitecto, que ha preparado un informe y anteproyecto alternativo a la demolición, que ha sido repartido a los miembros de la Comisión. Los comparecientes explican el proceso de adopción del acuerdo motivo del enfrentamiento, así como los pasos seguidos hasta el momento. Se debate con los comparecientes sobre las propuestas confrontadas y diversos aspectos relacionados con las obras, como la probable aparición de restos arqueológicos. A preguntas de la comisión sobre su disponibilidad a llegar a acuerdos con la directiva de la sociedad con respecto a las obras mediante una mediación, responde afirmativamente.

A puerta cerrada la comisión debate diversos aspectos del tema, como la conveniencia de emitir un informe y en qué términos, la complejidad del enfrentamiento en el seno de una misma sociedad y de una misma población, etc. Se acuerda preparar un informe en el que se recomiende encarecidamente el acuerdo entre las partes, solicitando la mediación de la Corporación Municipal, con posibilidad de asesoramiento por una Comisión de Expertos. Como muestra del interés del CVC en que se produzca ese acuerdo, la comisión incluso oferta al Ayuntamiento la Sala del Palau de Forcalló para el encuentro. Se encarga la preparación del borrador a la Sra. Morenilla, a la que se insta que lo prepare para el próximo pleno, dado el escaso tiempo disponible para llegar a un acuerdo.

Comparecencia del Sr. Francisco Grande, Profesor del Dpto. de Expresión Gráfica Arquitectónica de la UPV, para que informe sobre el Palau-Castell de Betxí (8/07)

El Presidente de la Comisión informa del interés de la comisión por el estado y posibles actuaciones del Palau-Castell de Betxí. El Prof. Grande explica en extenso los estudios realizados, de los que se desprenden conclusiones muy interesantes sobre el estado del Palau; también explica el plan de actuaciones diseñado, que afecta no sólo al edificio, sino también al entorno y que incluye compensaciones por acuerdo con los propietarios de edificios cercanos, y la situación actual de paralización. Entrega la redacción definitiva de un artículo al respecto realizado por su grupo de investigación.

El Sr. Huguet comenta que se ha encargado a la Comisión de Promoción el estudio del tema y que ésta ha delegado en los Srs. Alvarez y Huguet; la Comisión de Legado propone que se incorpore el Sr. De Soto, por su característica de especialista en paisaje y que el informe sea también estudiado por la Comisión de Legado.

Comparecencia de la Sra. Angela García Codoñer, de la Unidad de Investigación del color en el patrimonio arquitectónico de la UPV (7/09)

Comparecen la Profa. García Codoñer y dos miembros de su equipo de investigación, que aportan numerosa documentación gráfica, incluyendo un libro, resultado de sus investigaciones, que entregan a la comisión.

Tras la detallada exposición de los resultados de las investigaciones, que obran en poder de las autoridades, que en su momento encargaron el estudio, la Profa. García Codoñer manifiesta la preocupación de su equipo por las actuaciones en restauración de edificios que no tienen en cuenta el resultado de los estudios sobre el color.

Se agradece encarecidamente a la Prof. García Codoñer su comparecencia y se le informa de que se realizará informe al respecto, a la par que la comisión se compromete a tener en cuenta este asunto al realizar los informes sobre patrimonio inmueble en un futuro.

Comparecencia del Sr. Pere Borrego, president de la Falla Na Jordana, en representació de l'Associació de Veïns del Barri del Carme (3/12)

El Sr. Pere Borrego informa a la Comisión de las quejas de l'Associació, que en fechas reciente ha visto desaparecer las placas de bronce que cubrían las bancadas de la Plaça de la Creu. Se avisó a la policía en el momento en el que se estaba produciendo uno de estos expolios, pero la policía se retrasó y no se pudo impedir.

La Comisión considera que se trata de un hecho grave, no sólo un robo, sino un expolio del Patrimonio, lo que está tipificado de un modo específico. Por ello se acuerda preparar primero una nota sobre el hecho concreto, solicitando mayor presencia policial, y realizar un informe en el que se recuerde el informe ya elaborado por la Comisión Jurídica y aprobado por el Pleno sobre la protección de los Bienes Patrimoniales. Se delega en los Srs. Alvarez, De Soto y Ferrero la preparación de este informe.

Comparecencia del Sr. David Estal, arquitecto, para informar sobre su proyecto de integración de los aparcamientos de Ciutat Vella y entorno (7/10)

El Presidente de la Comisión informa al Sr. Estal del interés de la comisión por la situación de L'Alameda, en particular por su uso como un aparcamiento al aire libre, por lo que agradece al Sr. Estal su iniciativa al solicitar ser escuchado en la Comisión. El Sr. Estal expone detalladamente su proyecto de fin de carrera y deja copia informática de la exposición y los bocetos de posibles actuaciones. Tanto el Sr. Estal como los consellers se muestran vivamente interesados por devolver protagonismo a este jardín, que tendrá que repensar su organización por la incidencia de la ubicación de las oficinas del Ayuntamiento de Valencia en el antiguo edificio de la Tabacalera. El Sr. Estal propone que se cree un foro de debate con personas de diversa formación para

tratar el tema desde todas las perspectivas, entendiendo que la revitalización de L'Alameda, por su situación estratégica en la orilla del río, junto a grandes edificios de carácter cultural, podría impulsar la revitalización de otras zonas conectadas con ella.

Comparecencia del Sr. Alejandro Escribano para informar sobre las medidas para la revitalización de La Alameda (3/12)

El presidente de la comisión, Sr. Bellveser, presenta el tema y da la palabra al Sr. Escribano, que habla a partir de un conocimiento especial, no sólo como urbanista, sino también por su papel en la elaboración del PGOU.

El Sr. Escribano comenta que La Alameda ha dejado de ser un paseo periurbano debido al crecimiento de la ciudad y no ha encontrado aún su función, más allá de la de aparcamiento al aire libre. Propone que se convierta en un salón urbano, un lugar de encuentro de los ciudadanos, para lo que habría que dotarle de más establecimientos estables de hostelería cuidada y otros servicios culturales. El arbolado y la zona jardinada precisan una reforma, con más líneas de árboles, un mejor sistema de riego y tratamiento que permitan el crecimiento correcto, y otro pavimento. El problema del tráfico y aparcamiento puede solucionarse de modo paulatino, cerrándolo a determinadas horas y días en una primera fase. El Sr. Escribano informa de que los gastos, salvo la construcción del aparcamiento subterráneo, no deberían ser muy altos, teniendo en cuenta la transformación que se produciría: calcula que podría estar la obra entre 3 y 3'5 millones de euros, salvo aparcamiento.

NOTAS Y COMENTARIOS

Sobre el posible derribo del refugio del Grau de Valencia
Ante noticias que alertan sobre posibilidad de que el refugio del Grau de Valencia sea derribado, se acuerda que el Presidente envíe una carta recordando que el CVC ya ha opinado sobre el mantenimiento de estos refugios. (4/02)

Observaciones sobre el Parque Natural de La Albufera
Tras las comparecencias reseñadas, el Sr. Sanchis Guarnier presenta un borrador de informe y el Sr. Alvarez unas notas complementarias. Se acuerda que entre ambos hagan la redacción definitiva integradora y que la remitan directamente a Comisión de Gobierno. (4/02)

Sobre el traslado de documentación de las Capitanías Generales
El presidente de la comisión solicita información sobre el traslado de documentación desde las Capitanías Generales a Madrid; el Secretario del CVC informa del envío de una carta firmada por el Presidente del CVC manifestando la preocupación y de la información verbal recibida por parte del Delegado del Gobierno (4/02).

Propuesta de distinción de Carmelina Sánchez Cutillas
A propuesta del presidente de la comisión. (4/03)

Sobre las escaleras del puente de la Trinidad

El Presidente del CVC recuerda que no se ha solucionado los problemas detectados en las escaleras del Puente de la Trinidad; se acuerda que envíe una nota al respecto (18/05).

Informe sobre el lienzo de Velázquez "Santo Tomas de Aquino confortado por los Ángeles después de la tentación" de la Catedral de Orihuela

El Sr. Ferrero, a instancia propia y tras informaciones alarmantes sobre el estado del citado lienzo, ha visitado la Catedral en la que ha sido acogido por los responsables de la misma y ha podido observar el estado y lugar provisional de ubicación del lienzo, así como la ubicación definitiva, de lo que da cuenta en un amplio y documentado informe interno. Se acuerda agradecer a la Comisión Diocesana para los Bienes Culturales del Obispado de Orihuela las atenciones con el conseller y el informe que han redactado, gracias a lo cual han desaparecido las dudas e inquietudes del CVC sobre el estado del lienzo. (8/07)

Sobre la posible afección de los árboles del Jardín de los Viveros
El Presidente de la comisión informa de las conversaciones mantenidas por él y por el Presidente del CVC con la asesora de la Concejal de Cultura del Ayuntamiento de Valencia sobre la eventual afección de árboles no históricos del Jardín de los Viveros por las excavaciones en marcha. (8/09)
Con posterioridad se realizan dos visitas a las obras para la comprobación in situ.

Sobre procedimientos y normativa

El presidente de la comisión informa del escrito presentado por el Sr. Alvarez sobre el procedimiento correcto a seguir para tratar temas en las sesiones. (3/12)

Preparación de la visita de la Consellera de Cultura

El Sr. Huguet lee las preguntas que han formulado otras comisiones. Se añaden dos al listado:

- solicitar información sobre los planes de actuación para la conservación de los Castillos; concretar en los castillos de Sagunt y Alicante.
- solicitar información sobre las actividades del último ejercicio del Consorcio de Museos y la relación con de éste con la Diputación de Alicante. (3/12)

ASUNTOS PENDIENTES

Informe sobre la declaración de BRL de El Pou del Quint de Mislata, propuesta de la Síndica del Grup parlamentari
Compromís a petición de la Sra. Ana Valcárcel, directora del Área Administrativa Parlamentària de las Cortes Valenciana.
Encargado en la sesión del 3/12 a los Srs. Huguet y Morenilla.

Estudio y aprobación, si procede, del informe sobre la protección del Calvari de Massarajos, a petición del Sr. Luís M. Ramírez Rodríguez, president d'Acció pel Patrimoni Valencià de València.

Encargado en la sesión de 4/11. Los Srs. Alvarez y Huguet informan de la visita e indican que en la próxima sesión presentaran el informe (3/12)

Información sobre el Grau Vell de Sagunt

Información solicitada el 4/11. No se ha podido tratar el tema porque no ha llegado la información que supuestamente ha enviado el Ayuntamiento.

PERSONALIA

Propuestas de candidatos para la Distinción de la Generalitat Valenciana al Mérito Cultural (18/05)

Los consellers estudian los listados de personalidades e instituciones distinguidos y se acuerda:

- recoger el listado de años anteriores y reiterarlo, con la nueva incorporación de los nombres que se considere pertinente;
- sumarse a la solicitud de la comisión de las artes en el sentido de que el Premio de las Letras sea anual.

Se suscita una discusión sobre la conveniencia de proponer para el Premio de las Letras a miembros del CVC. Se pospone el debate hasta saber la resolución de la Generalitat Valenciana o hasta el año próximo.

Obituario

Se ha lamentado el fallecimiento de las siguientes personalidades:

Francisco Ayala, José Luís López Vázquez y Claud Lévy-Strauss (4/11)

Felicitaciones

Se felicita al Sr. Silvestre d'Edeta, que ha sido nombrado Hijo Adoptivo de la Ciudad de Valencia, y a la Sra. Isabel Morant, que ha obtenido por oposición plaza de Catedrática de Universidad (7/10).

Se felicita al Presidente del CVC, D. Santiago Grisolia, por su nombramiento como Manchego de Honor. (18/05).

B.5. Comissió de Promoció Cultural

Reunions

Ordinàries..... 11

Extraordinària.....1

Compareixents

- Pere Borrego i acompanyats de la Falla na Jordana per a respondre al qüestionari sobre la Festa de les Falles (Febrer)
- Professor Pallardó per a informar sobre “Alteracions de l’ADN amb aminoàcids aliens”
- Dª Marcela Carrión, filla del fundador del Museu Marítim de València, a petició pròpia, per a parlar sobre el Museu Marítim (Març)
- Srs. D. Daniel Benito Goerlich i D. Tomàs Rosselló Jaunzarás per a informar sobre un xalet modernista de Torrent en perill de desaparició (Març)
- Representants de la Falla Trinitat-Alboraia, de València per a respondre al qüestionari sobre la Festa de les Falles (Abril)
- Sr. Antonio Bernabé, per a informar sobre la possible construcció d’un parador turístic al castell de Sagunt (Abril)
- Els membres de la Comissió Fallera Convent de Jerusalem de València excusen la compareixença. Però envien un escrit amb respostes al qüestionari sobre la Festa de les Falles (Maig)
- Dª Paz Olmos Peris, directora general de Patrimoni Cultural Valencià, per a parlar sobre el Museu de Belles Arts de València (Juny)
- Representants de la Falla Centre Espanya, de Borriana per a respondre al qüestionari sobre la Festa de les Falles (Juliol)
- Representants de l’Altar de Sant Vicent de la Plaça del Carme de València (Juliol)
- Sr. Regidor de Festes i president de la Junta Central Fallera de València a respondre al qüestionari sobre la Festa de les Falles (Octubre)

- Representants de l’Associació d’Estudis Fallers (Novembre i extraordinària monogràfica)

Informes aprovats

- Memòria 2008
- Informe sobre el barri de Sant Marcel·lí de València
- Informe sobre el xalet de l’arquitecte Cortina al Vedat de Torrent
- Informe sobre la Romeria del Rotllo, de l’Alcora
- Informe sobre l’Alqueria de Romaguera, de Gandia
- Informe sobre les Penyes Altres.
- Elaboració d’una llista de qüestions a sotmetre a la consideració de la consellera de Cultura

Recomanacions

1.- Antigues

- 1.- Instar a TVV a que cree el “Consell Assessor”

- 2.- Adherir-nos a les habituals recomanacions sobre l’ús públic del valencià per les Autoritats

- 3.- Recomanar a l’Ajuntament de València que extengui la xarxa de carril-bici, i que, en general, fomenti l’ús de la bicicleta per al trànsit per la ciutat. Així com la seua reglamentació.

ANNEXOS

- 12 Actes

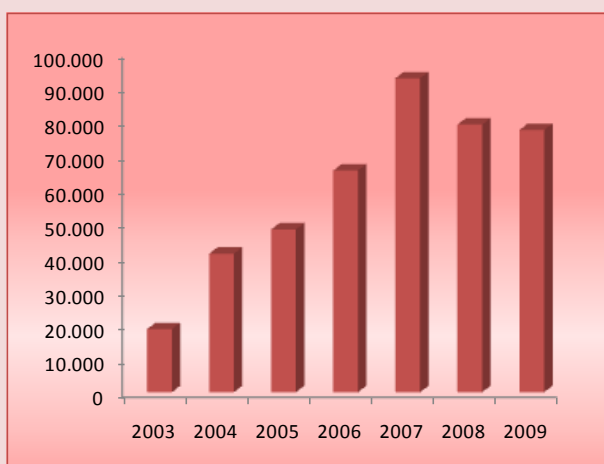
Annex C. El Consell en la xarxa

C.1. Estadístiques d'accés al lloc web del Consell a Internet

Paràmetres bàsics	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	% respecte 2008	% respecte 2003
Total visites	18.611	40.894	48.041	65.424	92.634	78.983	77.384	-2	316
Mitjana diària de visites	51	111	131	179	253	215	212	-1	316
Duració mitjana de la visita (minuts)	7,25	11,4	12,14	17,18	14,57	18,1	25,3	40	249
Total pàgines consultades	58.440	100.096	146.304	172.396	143.811	141.346	160.577	14	175
Mitjana diària de pàgines consultades	160	273	400	472	394	386	439	14	174
Mitjana de pàgines consultades per visita	3,14	2,45	3,05	2,64	1,55	1,79	2,08	16	-34

Taula 15. Paràmetres bàsics d'accés al lloc web del CVC durant 2009.

La pàgina web del CVC ha rebut en 2009 al voltant de **77.000 visites**, un 2% menys que l'anterior, continuant la pèrdua de visites que s'inicià en 2008 respecte a anys anteriors.

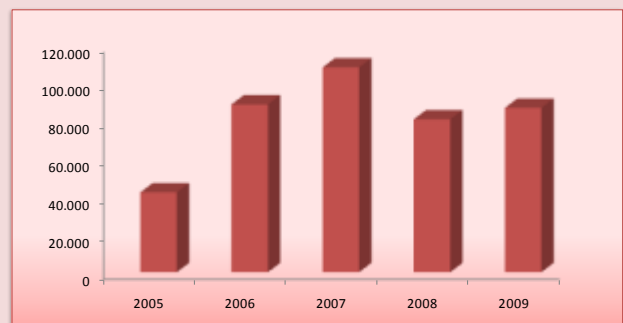

I-lustració 11. Nombre de visites al lloc web del CVC.

El nombre d'arxius descarregats de la pàgina web del CVC ha sigut al voltant d'un 8% més que l'any 2008. Però

continua estant molt lluny dels prop de 100.000 arxius descarregats en 2007.

Comparativa arxius descarregats					
2005	2006	2007	2008	2009	% (respecte 2008)
42.294	88.877	108.472	80.972	87.031	7,48%

I-lustració 12. Taula i gràfic del nombre d'arxius descarregats del lloc web del CVC.

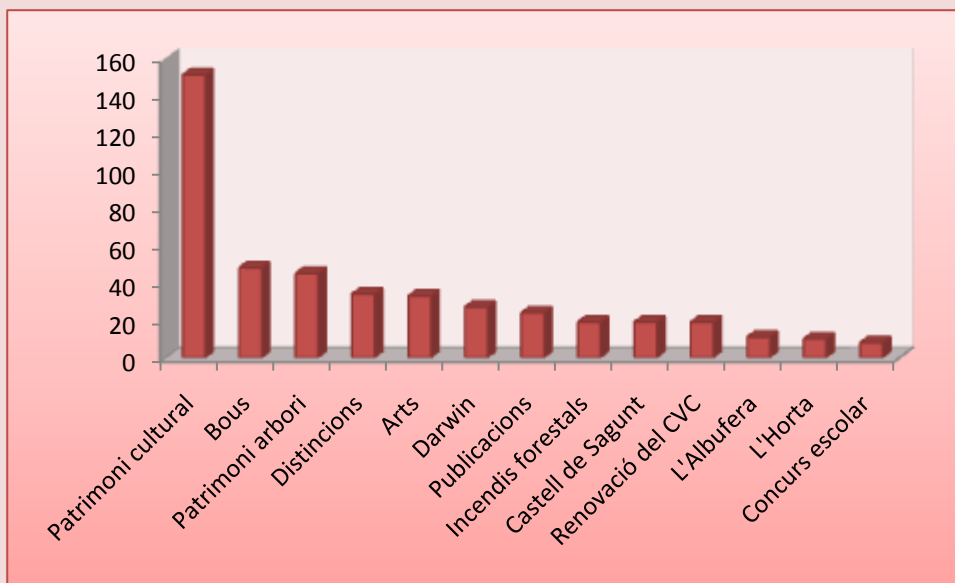
Annex D. El Consell en la premsa

D.1. Anàlisi estadístic de les aparicions del CVC en la premsa escrita durant 2009

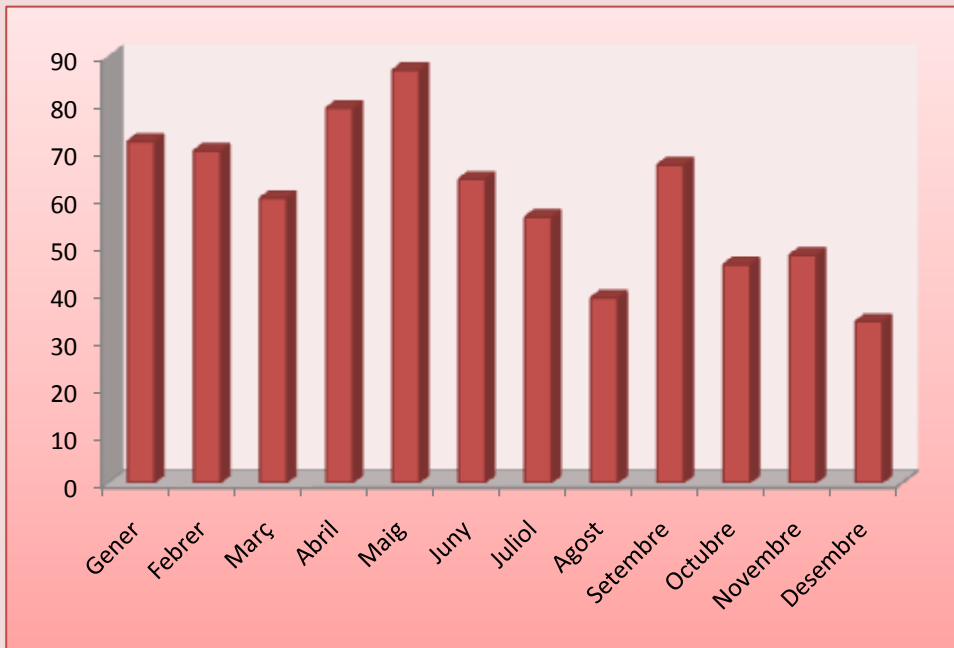
En 2009 els principals mitjans de comunicació escrits valencians han publicat un total de **722** informacions entre notícies, articles d'opinió, tan del president com de la resta de membres del CVC i d'altres dades relacionades amb la institució consultiva.

A més, el CVC ha enviat a la premsa escrita, ràdio i televisió, així com als mitjans digitals, prop de **66** notes de premsa sobre les activitats i actuacions que desenvolupa la institució.

Els següents gràfics mostren les dades sobre la repercussió dels temes tractats pel CVC durant l'any passat en els mitjans de comunicació escrits, tant en format paper com en publicacions digitals, i la seua distribució al llarg de 2009.

Il·lustració 13. Nombre de vegades en què es nomena el CVC en la premsa escrita durant 2009, desglossat pels temes més importants. (A banda, hi ha altres 274 referències que no apareixen en el gràfic i que es poden agrupar genèricament com a 'altres assumptes').

Il·lustració 14. Distribució al llarg de l'any 2009 de les aparicions del CVC en la premsa escrita.

Annex E. Memòria econòmica

E.1. Liquidació del pressupost de l'exercici 2009

CLASSIF. ECONÒM.	EXPLICACIÓ	CRÈDITS PRESSUPOSTARIS			OBLIGACIONS RECONEGUDES NETES	ROMANENTS DE CRÈDIT	PAGAMENTS	PENDENTS DE PAGAMENT A 31 DE DES.
		INICIALS	MODIFICACIONS	DEFINITIU				
11	Personal eventual	186.009,87	0,00	186.009,87	146.897,23	39.112,64	146.897,23	0,00
12	Personal funcionari	242.005,98	0,00	242.005,98	129.757,17	112.248,81	129.757,17	0,00
13	Personal laboral	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
14	Altres personal	91.911,22	0,00	91.911,22	77.248,05	14.663,17	77.248,05	0,00
15	Incentius al rendiment	40.582,50	0,00	40.582,50	28.541,00	12.041,50	28.541,00	0,00
16	Quotes, prestacions i altres s.	122.729,98	0,00	122.729,98	95.796,85	26.933,13	95.796,85	0,00
CAPÍTOL I	DESPESES PERSONAL	683.239,55	0,00	683.239,55	478.240,30	204.999,25	478.240,30	0,00
20	Arrendaments	1.050,00	0,00	1.050,00	7.590,68	-6.540,68	7.590,68	0,00
21	Reparacions, manteniment i c.	52.650,00	0,00	52.650,00	27.494,84	25.155,16	27.494,84	0,00
22	Material, suministres i altres	440.840,76	6.096,96	446.937,72	403.358,48	43.579,24	403.358,48	0,00
23	Indemnització per raó servei	544.880,00	0,00	544.880,00	393.312,55	151.567,45	393.312,55	0,00
24	Despeses de publicacions	213.350,00	9.980,76	223.330,76	77.695,33	145.635,43	77.695,33	0,00
CAPÍTOL II	COMPRES BÉNS CORRENTS	1.252.770,76	16.077,72	1.268.848,48	909.451,88	359.396,60	909.451,88	0,00
48	A Famílies e Institucions sense l.	39.300,00	0,00	39.300,00	33.235,30	6.064,70	33.235,30	0,00
CAPÍTOL IV	TRANSFERÈNCIES CORRENTS	39.300,00	0,00	39.300,00	33.235,30	6.064,70	33.235,30	0,00
60	Inversió nova en infraestructura	2.456,42	0,00	2.456,42	0,00	2.456,42	0,00	0,00
62	Inversió nova associada al funcion.	50.120,30	0,00	50.120,30	16.063,76	34.056,54	16.063,76	0,00
63	Inversió de reposició associada f.	18.943,77	0,00	18.943,77	8.713,63	10.230,14	8.713,63	0,00
64	Inversió de caràcter immaterial	49.349,20	0,00	49.349,20	0,00	49.349,20	0,00	0,00
CAPÍTOL VI	INVERSIONS REALS	120.869,69	0,00	120.869,69	24.777,39	96.092,30	24.777,39	0,00
	TOTAL DESPESES	2.096.180,00	16.077,72	2.112.257,72	1.445.704,87	666.552,85	1.445.704,87	0,00

CLASSIF. ECONÒM.	EXPLICACIÓ	PREVISIONS PRESSUPOSTÀRIES			RECONEGUTS NETS	RECAUDACIÓ NETA	DRETS CANCEL·LATS	DRETS PENDENTS DE PAGAMENT A 31 DE DES.
		INICIALS	MODIFICACIONS	DEFINITIU				
31	Preus Públics	0,00	0,00	0,00	17.034,78	10.572,97	0,00	6.461,81
38	Reintegrament de operacions	0,00	0,00	0,00	62,22	62,22	0,00	0,00
CAPÍTOL III	TAXES I ALTRES INGRESSOS	0,00	0,00	0,00	17.097,00	10.635,19	0,00	6.461,81
43	De la Admó. de la GV.	1.975.310,00	0,00	1.975.310,00	1.975.310,50	987.655,00	0,00	987.655,50
49	Del Exterior	0,00	0,00	0,00	7.060,67	7.060,67	0,00	0,00
CAPÍTOL IV	TRANSFERÈNCIES CORRENTS	1.975.310,00	0,00	1.975.310,00	1.982.371,17	994.715,67	0,00	987.655,50
52	Interessos de dipòsits	0,00	0,00	0,00	44.688,94	43.317,30	0,00	1.371,64
CAPÍTOL V	INGRESSOS PATRIMONIALS	0,00	0,00	0,00	44.688,94	43.317,30	0,00	1.371,64
73	De la Admó. de la GV.	120.870,00	0,00	120.870,00	120.870,00	60.435,00	0,00	60.435,00
CAPÍTOL VII	TRANSFERÈNCIES DE CAPITAL	120.870,00	0,00	120.870,00	120.870,00	60.435,00	0,00	60.435,00
87	Romanent de tresoreria	0,00	16.077,72	16.077,72	0,00	0,00	0,00	0,00
CAPÍTOL VIII	ACTIUS FINANCERS	0,00	16.077,72	16.077,72	0,00	0,00	0,00	0,00
	TOTAL INGRESSOS	2.096.180,00	16.077,72	2.112.257,72	2.165.027,11	1.109.103,16	0,00	1.055.923,95

CONCEPTES				DRETS RECONEGUTS NETS	OBLIGACIONS RECONEGUDES NETES	IMPORTS
1. (+) Operacions no financeres				2.165.027,11	1.445.704,87	
2. (+) Operacions amb actius financers						
3. (+) Operacions comercials						
I. RESULTAT PRESSUPOSTARI DEL EXERCICI (1+2+3)				2.165.027,11	1.445.704,87	719.322,24
II. VARIACIÓ NETA DE PASIUS FINANCERS						
III. SALDO PRESSUPOSTARI DEL EXERCICI(I+II)						719.322,24
4. (+) Crèdits gastats financers amb romanent de tresoreria						9.980,76
5. (-) Desviacions de finançament positiu per recursos del exercici en despeses amb finançament afectada						
6. (+) Desviacions de finançament negatiu en despeses amb finançament afectada						
IV. SUPERÀVIT O DÈFICIT DE FINANÇAMENT DEL EXERCICI (III+4-5+6)						729.303,00

CONCEPTES				IMPORTS	
1. (+) Drets pendents de cobrament				1.068.603,39	
	(+)	del Pressupost corrent		1.055.923,95	
	(+)	de Pressupostos tancats		314,53	
	(+)	de operacions no pressupostàries		12.364,91	
	(+)	de operacions comercials		0,00	
	(-)	de dubtós cobrament		0,00	
	(-)	cobros realitzats pendents d'aplicació definitiva		0,00	
2. (-) Obligacions pendents de pagament				43.701,02	
	(+)	del Pressupost corrent		0,00	
	(+)	de Pressupostos tancats		0,00	
	(+)	de operacions no pressupostàries		43.701,02	
	(+)	de operacions comercials		0,00	
	(-)	pagaments realitzats pendents d'aplicació definitiva		0,00	
3. (+) Fons líquids				3.331.316,04	
I. Romanent de Tresoreria afectat				9.980,76	
II. Romanent de Tresoreria no afectat				4.346.237,65	
III. Romanent de Tresoreria total (1-2+3)=(I+II)				4.356.218,41	

CONCEPTE				IMPORTS	
1. COBRAMENTS				2.299.490,72	
	(+)	del Pressupost corrent		1.109.103,16	
	(+)	de Pressupostos tancats		1.005.955,00	
	(+)	de operacions no pressupostàries		184.432,56	
	(+)	de operacions comercials		0,00	
2. PAGAMENTS				1.650.112,60	
	(+)	del Pressupost corrent		1.445.704,87	
	(+)	de Pressupostos tancats		18.610,52	
	(+)	de operacions no pressupostàries		185.797,21	
	(+)	de operacions comercials		0,00	
I. Flux net de Tresoreria de l'exercici (1-2)				649.378,12	
3. Saldo inicial de Tresoreria				2.681.937,92	
II. Saldo final de Tresoreria (I+3)				3.331.316,04	

Annex F. Gestió ambiental

F.1. Gestió ambiental en el Consell Valencià de Cultura

EL Consell Valencià de Cultura és la principal entitat assessora en matèria cultural de la Generalitat Valenciana i de les administracions públiques valencianes, i realitza la seua funció consultiva basant-se en peticions externes o bé per iniciativa pròpia.

Des de la seua creació i constitució en 1986, la institució ha ampliat l'àmbit de matèries sobre les quals expressa la seua opinió sincrònicament amb l'evolució de la realitat cultural i social valenciana i del propi concepte de cultura. Així, des del tractament de matèries estrictament culturals, com pot ser la conservació del patrimoni cultural i el foment de la nostra llengua pròpia, la institució ha estés el seu espai d'opinió a qüestions de caràcter més transversal; i un d'eixos àmbits és el de la conservació del medi ambient i la sostenibilitat del desenvolupament a partir de la seua consideració com a elements integrants del patrimoni cultural comú.

Dita dinàmica es va iniciar en 1990, any en què el CVC va realitzar una primera advertència, en el seu informe anual d'observacions i recomanacions sobre la cultura valenciana dirigides al president de la Generalitat, sobre la relació entre degradació del medi natural i urbà i disminució de la qualitat de vida, i la necessitat actuar per a invertir la dita tendència. Des de llavors, el Consell Valencià de Cultura ha realitzat nombroses actuacions en formats diversos dirigides a analitzar, sensibilitzar, facilitar l'intercanvi d'informació i orientar sobre la problemàtica ambiental en l'àmbit valencià. Des d'observacions i recomanacions dirigides al Govern Valencià, la discussió, aprovació i presentació per mitjà de taules redones d'informes i estudis, fins a l'organització de jornades temàtiques i la publicació d'estudis i treballs.

Per tant, com forma de donar exemple i demostrar responsabilitat davant de la societat i institucions a què dirigix les seues recomanacions i opinions, el Consell Valencià de Cultura analitza i gestiona el seu propi comportament ambiental, açò és, l'impacte ambiental de les seues activitats i del manteniment del seu edifici seu, basant-se en una política ambiental fonamentada en el compromís de millora contínua del dit exercici ambiental.

L'instrument idoni per a dur a terme l'anterior és la implantació d'un sistema de gestió ambiental normalitzat —Com el que proposa la norma ISO 14001:2004— Que permeta assolir els objectius que la institució es marque d'acord amb la seua política ambiental i demostrar la seua eficàcia i resultats, així com la conformitat amb la dita norma, a les parts interessades.

Si bé una primera justificació —si no la més important, sí la més immediata tractant-se de l'adopció d'un esquema voluntari— és la de reforçar la imatge pública del CVC com a institució consultiva que s'aplica a si mateixa les seues pròpies recomanacions (en este cas en matèria de medi ambient i desenvolupament sostenible), la implantació d'un sistema de gestió ambiental pot aportar altres aspectes positius a la institució. Entre ells cal destacar el potencial estalvi de diners públics per mitjà de l'optimització del consum d'energia i recursos; la millora de la implicació dels treballadors de la institució per mitjà de la formació ambiental i la millora de l'espai físic de treball; la motivació a tercers i la contribució a la dinamització del mercat de productes i servicis ecològics per mitjà d'una contractació pública ecològica.

F.2. Política ambiental

El Consell Valencià de Cultura, com a institució consultiva de la Generalitat Valenciana, elabora dictàmens i

recomanacions dirigides a la societat valenciana sobre temàtiques diverses, bé a partir de peticions externes, bé

per iniciativa pròpia. Entre elles, la preocupació pel medi ambient ha sigut assumpte d'estudi i atenció principal per part de la institució pràcticament des de la seua creació, i actualment constituïx un dels seus principals eixos d'actuació.

La dita sensibilitat pel foment de la protecció del medi ambient s'estén ara a l'anàlisi del propi comportament ambiental de la institució, tant de les seues activitats com del manteniment de la seua seu, el Palau de Forcalló en la ciutat de València. Per mitjà de l'adopció de la present política ambiental i la implantació efectiva d'un sistema de gestió ambiental, el Consell Valencià de Cultura pretén reforçar la seua funció assessora i donar exemple –des de l'Administració— A la societat valenciana, receptora última dels seus treballs.

El compromís és triple:

- Procurar la millora contínua de l'exercici ambiental de la institució a través de l'avaluació sistemàtica i periòdica de la seua política i sistema de gestió ambiental. Previndre i minimitzar els impactes ambientals de les seues activitats, integrant les qüestions ambientals en la gestió diària i en la contractació pública.
- Complir la legislació ambiental aplicable i qualsevol altra que la institució subscriga relacionada amb els seus aspectes ambientals.

A més, el Consell Valencià de Cultura reconeix que s'ha de donar prioritat a minimitzar els impactes ambientals de:

- El consum de recursos, per mitjà de l'adopció de bones pràctiques ambientals com ara:
 - La reducció del consum de paper així com la utilització de paper amb característiques ecològiques
 - L'estalvi i ús òptim d'energia
- La minimització de residus generats per mitjà de la reducció i reutilització de materials, i una separació selectiva per a la seua correcta gestió
- La contractació pública, per mitjà de la consideració de criteris ambientals en els processos d'adquisició de subministraments i servicis.

Annex G. Treballs premiats en el concurs escolar sobre protecció i conservació del patrimoni urbà i paisatgístic

H.1. Modalitat de dibuix

Premi col·lectiu als centres

ESO: Institut d'Ensenyament Secundari Biar, de Biar.

BATXILLERAT: Institut d'Ensenyament Secundari Professor BRoch i Llop de Vila-real.

L'església de Biar

Germán Ribera
1er ESO - Premiat
IES Biar. Biar

El vespre valencià
Mª Carmen Planells Ortiz
1er ESO - Accèssit
Col·legi Santa Teresa. El Vedat. Torrent

La Torre Motxa és cultura

Carlos García Godos
1er ESO - Accèssit
IES Professor Broch i Llop. Vila-real

Dibuix de la Torre Motxa

Mireia Martínez Gallen
1er ESO - Accèssit
IES Professor Broch i Llop. Vila-real

La destroça del pas del temps

Daphne Garcerán Lladosa
2on ESO - Premiat
IES Almussafes. Almussafes

Com el prefereixes?

Mar Reig Medina
2on ESO - Accèssit
IES Almussafes. Almussafes

Carrer Major

Laura Rico Vidal
3er ESO - Premiat
Col·legi M^o Asunta. Castalla

Mirada

Juan Albero
3er ESO - Accèssit
IES Biar. Biar

Progresar es conservar

Adrian Luzón García
3er ESO - Accèssit
Col·legi N^o Señora del Socorro. Benetússer

Açó no és un conte de fades, és el futur

David Payà Olmos
3er ESO - Accèssit
Col·legi N^o Sra. Del Socorro. Benetússer

Protegerlo está en nuestras manos

José Bravo García
3er ESO - Accèssit
IES Xixona. Xixona.

Un passeig pel patrimoni valencià

Esteban Martí Nicolás
4t. ESO - Accèssit
IES La Vall de Segó. Benifairó de les Valls.

Un passeig

Dimas Sanchis García
4t. ESO - Premiat
IES La Vall de Segó. Benifairó de les Valls.

Entre todos

Mineva Denitsa Rumenova
4t. ESO - Accèssit
Col·legi San José. Ontinyent.

La Torre Pocha

Rosa Taroncher Carbonell.

1er de Batxillerat - Premiat

IES Professor Broch i Llop. Vila-real

El patrimonio es como Leo Messi, cuidalo!!

Ivan Ghacham Imrani Montesinos

4t. ESO - Accèssit

IES Penyeta Roja. Castelló de la Plana.

Puerta del Ayuntamiento de Castellón

Afaf Bouarfa Ayadim

4t. ESO - Accèssit

IES La Plana. Castelló de la Plana.

Vida i agonia de un paisatge

Andrea Sánchez Bernet

1er de Batxillerat - Accèssit

IES Campanar. València.

“La Torre Motxa”

Irene Salas Ferrer

1er de Batxillerat - Accèssit

IES Professor Broch i Llop. Vila-real

Que no se escapen

Carla Campaña Naranjo

Elena Muñoz Santamaría

2on de Batxillerat - Premiat

PArque Colegio Santa Ana. València

H.2. Modalitat literària

Treballs premiats en la modalitat literària del concurs sobre el canvi climàtic.

Treball	Autor/autors	Curs / Premi	Centre
Premi col·lectiu als centres		ESO	Col·legi San José. La Pobla de Vallbona
Premi col·lectiu als centres		BATXILLERAT	IES Clara Campoamor. Alaquàs
Premis als treballs			
<i>Las estatuas y las gárgolas</i>	Alfredo Mompó Serrano	1er d'ESO - Premiat	Col·legi Santa Teresa. El Vedat. Torrent
<i>Cada año más limpio...</i>	Miriam Serrano Moliner	1er d'ESO - Accèssit	Col·legi Santa Teresa. El Vedat. Torrent
<i>Conservar el patrimoni de la nostra ciutat</i>	Pablo Seguí Zaragoza	1er d'ESO - Accèssit	Col·legi Nostra Senyora de la Seu. Xàtiva
<i>Valencia</i>	Victor Barceló Milkova	1er d'ESO - Accèssit	Col·legi Santa Teresa. El Vedat. Torrent
<i>Taller d'Aus</i>	Anastasia Bandura i Carmen Castillo Pinto	2on d'ESO- Premiat	IES El Caminàs. Castelló de la Plana
<i>Xàtiva estimada</i>	Esther Sanchis	2on d'ESO- Accèssit	Col·legi Nostra Senyora de la Seu. Xàtiva
<i>Una Font molt especial</i>	Àngela Sierra Cuenca	2on d'ESO- Accèssit	Col·legi Nostra Senyora de la Seu. Xàtiva
<i>La meua història: Castalla</i>	María Martínez Juan	3er d'ESO - Premiat	Col·legi Maria Asunta. Castalla
<i>Manifestación en la ermita</i>	Andrea Navarro	3er d'ESO - Accèssit	Col·legi San José. La Pobla de Vallbona
<i>La troballa del iaio Vicent</i>	Sonia Montoya Barberà; Rossana Garzó Calatayud i Carla Cazador Roig	4rt d'ESO - Premiat	IES El Caminàs. Castelló de la Plana
<i>Querido amigo</i>	Neus March Monzó	4rt d'ESO - Accèssit	Col·legi San José. La Pobla de Vallbona
<i>Hacer un buen sitio para vivir</i>	Cristina Gálvez Pons	4rt d'ESO - Accèssit	Col·legi María de los Ángeles Suárez de Calderón. El Grau. Gandia
<i>Queriendo lo que no se quiere</i>	Carlos Soriano	4rt d'ESO - Accèssit	Col·legi San José. La Pobla de Vallbona
<i>Mi pero día</i>	Sergio Romero Caurín	4rt d'ESO - Accèssit	Col·legi San José. La Pobla de Vallbona
<i>El crim de l'excavadora</i>	Andre Sánchez Bernet	1er de Batxillerat - Premiat	IES Campanar. Valencia
<i>Raíces</i>	Pilar Pérez Vicente	2on de Batxillerat - Premiat	IES Clara Campoamor. Alaquàs
<i>Frascos de recuerdos</i>	Josep Cervera Martínez	2on de Batxillerat - Accèssit	IES Clara Campoamor. Alaquàs

Taula 16. Treballs premiats en la modalitat literària del concurs sobre la conservació i protecció del patrimoni urbà i paisatgístic.